

EDITURA UNIVERSITĂȚII DIN ORADEA

Antonio Faur

Ștefan Popescu

Liderul grupului
de rezistență
anticomunistă
din sudul Bihorului
(1946-1950)

Antonio FAUR

Ștefan Popescu -
liderul grupului de rezistență anticomunistă
din sudul Bihorului (1946-1950)

Descrierea CIP a Bibliotecii Naționale a României

Faur, Antonio

**Ștefan Popescu - liderul grupului de rezistență anticomunistă din
sudul Bihorului (1946-1950)**

Antonio Viorel Faur. - Oradea : Editura Universității din Oradea, 2007

Bibliogr.

ISBN 978-973-759-027-5

355.425.4 (498 Bihor) "1946/1950"

94(498) Popescu, Șt.

924 Popescu, Șt.

Tipar:

METROPOLIS SRL

Oradea, str. Nicolae Jiga nr.31

Tel.: 0729 845 160, Tel./ Fax: 0259 472 640

e-mail: metropolis@rdslink.ro

Antonio FAUR

Ștefan Popescu - liderul grupului de rezistență
anticomunistă din sudul Bihorului
(1946-1950)

Editura Universității din Oradea
2007

CUPRINS

Câteva cuvinte.....	7
Considerații cu privire la rezistența anticomunistă din România.....	11
Mediul de familie și școlile pe care le-a urmat.....	13
Ofițer activ de administrație.....	17
„Deblocat” din armată (10 aprilie 1945).....	19
Membru al organizației din plasa Vașcău a P.N.Ț.....	21
Urmărit de organele represive ale statului român (1947-1950).....	29
Momentul arestării.....	41
Implicarea soției sale în acțiunea politică.....	45
Anchetarea, judecarea și condamnarea.....	49
Bibliografie.....	57
Rezumat în limba engleză (Traducere de <i>Ioana Albu</i>)	59
Anexe documentare.....	61

Câteva cuvinte

Problematika rezistenței anticomuniste din România, abordată tangențial (ca o combatere a unor „acțiuni dușmănoase îndreptate împotriva poporului muncitor”¹) până în 1989, a devenit – în ultimii ani – o prioritate istoriografică, pentru că aceasta constituie o realitate istorică importantă, atât prin semnificația ei politică, de apărare a României în fața pericolului de bolșevizare, cât mai ales datorită suferințelor îndurate de întreaga națiune, îndeosebi în perioada stalinistă, când ea a fost deturnată de pe un drum istoric firesc și obligată să suporte un regim politic care s-a dovedit a fi falimentar.

Istoria noastră recentă a cunoscut (în primul rând în plan individual) experiențe tragice fără precedent, care au fost ascunse, în mod deliberat, de autoritățile statului comunist. Această componentă a istoriei contemporane a românilor se impune a fi cunoscută. Sunt necesare eforturi stăruitoare pentru „dezgroparea ei” din fostele arhive secrete ale instituțiilor represive comuniste, cea mai cumplită dintre acestea fiind Securitatea. Până când nu vor fi parcurse toate documentele păstrate în fondurile acesteia, nu se va putea face o adevărată lumină asupra destinului poporului român după al doilea război mondial.

Un mare număr de cercetători, majoritatea tineri, au arătat un interes justificat pentru studierea totalitarismului din România, sub toate aspectele sale. Motivația unui asemenea demers este dublă: ineditul și valoarea acestei tematici istorice, dorința de a spune adevărul, care trebuie extras din țesătura unei documentații stufoase și, uneori, greu accesibile, pentru că mai sunt unele persoane care încearcă să pună piedici reconstituirii istoriei destinelor „frânte sau mutilate” în anii democrației populare și în cei ai socialismului. Mai sunt, fără îndoială, indivizi care au fost complici la acele fapte nedemne și antinaționale, cu toții fiind preocupați de propria imagine, de eventualitatea scoaterii la lumină a colaborării lor la actele de teroare, sever condamnate de conștiința publică a societății românești.

Așa cum constata un specialist cu autoritate în domeniu, regimul totalitarist de tip stalinist - instaurat în România după 23 august 1944, în fapt după ocuparea țării de către Armata Roșie - și-a propus „zdrobirea structurilor de putere, de cultură, de știință, învățământ și religie, care ar fi putut constitui un obstacol în calea construirii „socialismului victorios”. De aceea, primele lovituri dure, necruțătoare și ilegale s-au abătut asupra ofițerilor, oamenilor de cultură, preoților și țăranilor”² (subl. ns. – A.F.),

¹ Doru Radosav, *O perspectivă asupra rezistenței anticomuniste din România (1944-1949)*, în *Istoria-ca experiență intelectuală*, volum îngrijit de Corneliu Crăciun și Antonio Faur, Editura Universității din Oradea, 2001, p. 373

² Gheorghe Iancu, *Contribuții la istoricul sistemului concentraționar comunist din România*, în *Istoria – ca experiență intelectuală...*, p. 380

care s-au opus instaurării unei puteri comuniste în România postbelică și, ulterior, procesului de sovietizare a țării noastre, cu toate consecințele nefaste asupra românilor, care se resimt până astăzi. Valorile unei lumi democratice au fost substituite cu proiecte politico-ideologice fanteziste (construcția societății comuniste, ca un „veritabil rai” pe pământ). Propaganda a fost principalul instrument de intoxicare publică, dar care a avut un puternic suport în „organele” de securitate și de miliție, în justiția regimului. Toxicitatea acestor instituții răzbate până în zilele noastre, prin persistența unor mentalități de tip comunist și securist, care n-au dispărut cu totul, deși sunt veștjite de presă și de societatea civilă.

Formele de rezistență „au fost dintre cele mai diverse și s-au regăsit în toate palierele societății”³. Aceasta este o coordonată fundamentală a fenomenului politic la care ne referim, deoarece societatea românească - în ansamblul ei - nu a fost receptivă la comunism, datorită structurii societății românești, care era una predominant agrară, cu o mentalitate conservatoare și tradiționalistă, precum și a propagandei oficiale din perioada interbelică, cu puternice accente anticomuniste, apoi a recentelor evenimente politico-militare (*ultimatum*-ul din iunie 1940, în urma căruia au fost anexate, de către Uniunea Sovietică, Basarabia și nordul Bucovinei; reocuparea acestor teritorii românești de către Armata Roșie în vara anului 1944; ocuparea - de către trupele sovietice - a întregii României, până la 12 septembrie 1944) și a comportamentului unor militari sovietici în localitățile românești în timpul campaniei spre vest (septembrie - octombrie 1944) și a reîntoarcerii acestora în vara anului 1945 (în toate aceste împrejurări *au comis un număr impresionant de abuzuri*⁴, constând în jafuri, violuri, uciderea unor persoane nevinovate, etc). Toate aceste întâmplări tragice erau proaspete în memoria oamenilor, îndeosebi a țăranilor, astfel că, în mod firesc și natural, ei nu aveau cum să simpatizeze cu invadatorii, care le reaminteau anumite episoade medievale, când cotoptorii străini s-au comportat identic.

De altfel, în programul partidului comunist figurau două obiective inacceptabile pentru lumea românească: colectivizarea (care, până la urmă, viza destructurarea vieții tradiționale rurale, prin substituirea proprietății private asupra pământului cu proprietatea colectivă) și instaurarea unei dominații, de tip totalitar, a unui grup (comuniștii, sprijiniți de Moscova) asupra întregii societăți românești. Instinctul național a înregistrat pericolul, ducând la geneza unei mișcări de rezistență anticomunistă. Astfel, documentele înregistrează atât opoziția tăcută a locuitorilor la noul model de societate și până la acțiunile concrete de solidaritate cu partizanii din munți, dar și cu personalități care erau urmărite de organele de securitate și miliție din aceleași motive, de respingere a regimului de democrație populară. Principalele forțe politice, care au animat această mișcare de rezistență anticomunistă, au fost partidele istorice. Ca atare, împotriva lor s-au îndreptat, cu prioritate, măsurile represive ale statului, pentru a le elimina de pe scena istoriei.

³ „Bande, bandiți și eroi”. *Grupurile de rezistență și Securitatea (1948-1968). Documente*, Editura Enciclopedică, București, 2003, p. 7

⁴ Vezi Antonio Faur, *Comportamentul militarilor sovietici în județele din vestul României 1944-1945*, Editura Universității din Oradea, vol. I, 2000, 401 p., ; vol. II, 2003, 336 p.; Idem, *Raporturile militarilor sovietici cu populația și administrația din vestul României (1944-1945)*, Editura Universității din Oradea, 2002, 454 p.

Liderii grupurilor de rezistență anticomunistă au fost considerați de către cei care reprezentau instituțiile represive ale statului drept *fugari, bandiți și teroriști*. Ca atare, în documentele create de organele de securitate sunt frecvent întâlnite aceste denumiri, care sunt mărturii convingătoare despre faptul că exista o tendință de exagerare în legătură cu opoziția regimului, am putea spune chiar de frică, devreme ce toți erau calificați ca „bandiți” și „teroriști”, fără să existe dovezi că aceștia ar fi comis fapte de asemenea natură.

Mulți dintre locuitorii țării aveau convingeri și atitudini anticomuniste. De asemenea, unii dintre aceștia s-au opus – prin votul lor din noiembrie 1946 - la comunism. În campania de alegeri, dar și ulterior, aceștia și-au exprimat opiniile, fiind suporteri ai partidelor istorice, singurele capabile să administreze într-un mod cu adevărat democratic treburile țării, pentru a asigura o dezvoltare a acesteia, în context european. Pentru aceste demersuri ale lor, organele represive ale statului le-au urmărit membrii, pe care i-au arestat și condamnat. Delictul de opinie a devenit cea mai răspândită formă de acuză a instanțelor comuniste, pe baza principiului: „cine nu este cu noi, este împotriva noastră”. Deci, pentru a fi aruncat în închisorile comuniste nu era nevoie de acțiuni concrete împotriva statului, fiind îndestulătoare formulările anchetatorilor, că ar fi vorba de „dușmani ai poporului”, fiindcă „aceștia nu sunt de acord cu puterea democrat populară”.

În cartea noastră încercăm să reconstituim modul în care a fost prezent în mișcarea de rezistență anticomunistă unul dintre foștii ofițeri ai armatei române, epurat imediat după terminarea celui de-al doilea război mondial. Căpitanul de administrație Ștefan Popescu oferă – prin ceea ce a trăit în perioada 1945-1952 – exemplul pe care-l putem considera clasic, de cetățean român expus metamorfozelor timpului, care i-au afectat familia și destinul. În biografia sa se distinge o realitate istorică nemiloasă, aceea a etapei de instalare la putere a comunismului în România și de așa-zisă luptă a statului împotriva celor care nu erau de acord cu politica sa internă (de reprimare a opoziției de orice fel) și externă (de transformare a țării în satelit sovietic).

Care a fost traiectul biografic al lui Ștefan Popescu în perioada la care ne referim? Din ofițer al armatei române, fără preocupări politice (cum, de altfel, era stipulat în legile statului român interbelic), el a ajuns aderent al Partidului Național Țărănesc – Maniu și a intrat în organizația acestuia din plasa Vașcău. A desfășurat activitățile obișnuite de propagandă (care erau legale), în lunile care preced alegerile din noiembrie 1946, după care a intrat, volens-nolens, în colimatorul serviciului secret iar, din 1948, în cel al organelor de securitate și miliție. Patru ani (1947-1951) a avut condiția de „fugar”, cu toate consecințele unei asemenea situații. A fost arestat și condamnat la patru ani de închisoare. O parte din cei care l-au găzduit, în timpul cât a fost căutat de organele represive, au fost arestați, anchetați și condamnați la ani de închisoare, pe care i-au executat în temnițele din Oradea și Cluj, dar și în cele de la canalul Dunăre - Marea Neagră. Inițial, procurorul militar i-a incriminat – pe Ștefan Popescu și membrii grupului de rezistență care s-a format în jurul său – „de crimă de uneltire contra ordinii sociale” Ceea ce, de fapt, au gândit aceștia rezultă din documentele pe care le publicăm în această carte, precum și din bibliografia problemei.

Considerații cu privire la rezistența armată anticomunistă din România

Nu ne propunem, cu această ocazie, să precizăm limitele între care vedem evoluția acestui fenomen complex al istoriei noastre contemporane.

Subiectul s-a bucurat de atenția cercetătorilor, dar și a presei după 1990, atât unii, cât și ceilalți, fiind interesați să descopere și să facă cunoscute opiniei publice din România dramele trăite de o parte a generației postbelice, cu care soarta n-a fost generoasă, peste care s-a abătut fatalitatea istoriei, la sfârșitul altei tragedii teribile, cea a războiului.

Descoperirea aspectelor necunoscute ale acestui fenomen se face prin eforturi susținute, de către cercetătorii perioadei, atât ca o firească datorie profesională, dar și ca una morală, în același timp, pentru a nu fi uitați aceia dintre noi care nu au vrut să accepte un destin nedrept. Acei oameni care au rezistat în orice formă, merită pe deplin o încercare de restituire a jertfei lor pentru libertate.

În cartea de față ne-am propus să aducem la lumină un caz particular, biografia și faptele unuia dintre miile de protagoniști ai acestei mișcări de rezistență anticomunistă din România, care a acționat în sudul județului Bihor.

În accepțiunea generală, mișcarea armată de rezistență anticomunistă a însemnat, de fapt, o multitudine de grupuri și grupulețe care au acționat, mai cu seamă în zona montană, fără a avea legături între ele și un centru de coordonare. Subscriem la modul cum ar trebui să înțelegem această rezistență armată, așa cum reiese dintr-un act al Parlamentului României, care are la bază concepția a doi istorici cunoscuți.

În *Sinteza lucrărilor Comisiei pentru drepturile omului, culte și probleme ale minorităților naționale* a Camerei Deputaților din 1999, în vederea discutării unei inițiative legislative, prin care să-i recompenseze pe luptătorii din rezistența armată anticomunistă, era dată o definiție, din care cităm: „orice acțiune de împotrivire cu arma în mână față de regimul politic instaurat de trupele sovietice după 23 august 1944, precum și acțiunile de pregătire și sprijinire sub orice formă a acestei lupte”¹. Este vorba, așadar, atât de acțiunea directă de luptă, cât și de sprijinirea acesteia, așa cum este în cazul nostru, în care un militar, victimă a procesului de epurare a armatei române inițiat la ordinele ocupantului sovietic, nu mai are de ales și încearcă să se opună regimului care i-a cauzat, așa cum spunea el, atâta nedreptate.

Bineînțeles, mișcarea de rezistență anticomunistă nu poate fi redusă doar la aspectul ei armat. Fenomenul rezistenței a îmbrăcat forme din cele mai diverse, rezistența militară fiind, dintre acestea, forma cea mai pregnantă, dar nu trebuie uitați toți aceia care, în diverse moduri, s-au împotrivit regimului comunist până la căderea sa, în 1989.

¹ Parlamentul României. Camera deputaților, Comisia pentru drepturile omului, culte și problemele minorităților naționale, *Sinteza lucrărilor comisiei din data de 21 aprilie 1999*

Momentul, general acceptat, de debut al mișcării de rezistență a fost stabilit după 6 martie 1945, când s-a instaurat un regim pro-comunist în România, deși există opinii că începutul acesteia trebuie căutat după 23 august 1944.

Aspectul cel mai controversat însă, este acela al naturii acestei mișcări. A fost ea una cu caracter național sau nu? Din cele studiate, rezultă cu claritate, ca și din cazul prezentat de noi, de altfel, faptul că nu a fost o mișcare de rezistență anticomunistă cu caracter național. Grupul, pe care l-am numit Ștefan Popescu, și-a datorat existența unei inițiative singulare și nu a avut legături cu alte grupuri din apropiere, deși a existat o tentativă, care însă a eșuat. Desigur, la nivel național a existat o intenție de creare a Mișcării Naționale de Rezistență în toamna anului 1945, dar a fost nimicită de autorități încă din faza incipientă, nereușindu-se crearea unei structuri la nivel național.

Pe de altă parte, această mișcare de rezistență anticomunistă este considerată *atipică*, puține grupuri sau organizații declanșând atacuri împotriva autorităților, probabil și datorită faptului că nu a existat, între altele, această relaționare la nivel național. Nu prezintă similitudini cu alte mișcări de acest tip. Iată cum poate fi caracterizată: „...mișcarea de rezistență armată anticomunistă a fost una purtată de grupuri izolate, care aveau unele legături între ele”², se preciza în sinteza amintită. Dar, scopul principal al existenței acestora a fost acela de a *supraviețui* până când schimbările survenite în contextul internațional, între cele două mari puteri antagonice, SUA și URSS, să le permită trecerea la acțiunea militară. Este vorba de mult așteptata venire a americanilor, momentul când ei ar fi trebuit să iasă din umbră și să treacă la acțiune, împreună cu eliberatorii americani. Aceasta a fost, am spune, speranța pe care și-au clădit așteptarea, speranță care s-a menținut cel puțin până în 1950, sau până la înăbușirea revoluției maghiare din 1956, când i s-a pus capăt. În 1956, speranțele rezistențelor în intervenția americană păreau să nu mai aibă nici un suport realist. În aceste condiții, nici nu se puneau problema unor atacuri armate, asta ar fi însemnat o sinucidere curată. Grupurile trebuiau să aștepte momentul favorabil: „Strategia lor a fost adaptarea la condițiile existente, supraviețuirea și așteptarea a fost ideea, nu opoziția armată”³.

Așadar, mișcarea de rezistență armată, sub toate formele pe care o îmbracă, poate și este exemplificată printr-o serie de studii de caz, pe grupuri și persoane. Este și ceea ce încercăm să facem noi prin prezentarea cazului Ștefan Popescu, ca lider al unui asemenea grup.

Avem certitudinea că și acest caz va completa și nuanța fenomenul în discuție, a cărui importanță nu trebuie nici amplificată, prin exagerarea rezistenței anticomuniste românești, dar nici minimalizată, prin aprecieri superficiale, care denotă mai degrabă o lipsă crasă de informare, decât cea a unei eventuale examinări obiective. Motivațiile angajării lor într-o asemenea acțiune au fost opțiunile politice, interesele lor, dar și credința în niște valori democratice, și un anume spirit tradițional, care venea în conflict ireconciliabil cu noua ideologie: comunismul.

² *Ibidem*

³ Zaharia Cotoc, *Securitatea și scriitorii*, în *Bună ziua, Ardeal*, 06. 04. 2007, <http://bza.ro/fullnews.php?ID=12888>

Mediul de familie și școlile pe care le-a urmat

Studiile cu caracter monografic încep, de obicei, prin evocarea mediului de familie al celor care fac obiectul unor asemenea lucrări istoriografice. Este o practică verificată, care datează încă din antichitate. De aceea, considerăm că este inutil să-i justificăm existența, aceasta dovedindu-și viabilitatea prin interesul pe care i l-au arătat cititorii dornici să sondeze originile unor oameni care sunt –din rațiuni diverse– plasați de istorie în ipostaze eroice, uneori chiar împotriva voinței lor. Este și cazul fostului căpitan Ștefan Popescu, care a jucat un rol important în configurarea unei rezistențe anticomuniste, în sudul Bihorului, alături de alți locuitori (care s-au implicat în aceasta, susținând-o cu mijloacele de care dispuneau, realitate care a intrat în atenția Siguranței și, ulterior, a organelor de securitate), ca formă de expresie a neaderenței românilor la modelul sovietic de organizare a statului român, care-și manifesta, încă de atunci, funcția represivă.

De observat, chiar din această fază a demersului nostru, faptul că anticomunistul incriminat de instituțiile „statului democrat-popular” s-a născut la sat, în localitatea Drăgușeni (județul Baia), din nordul Moldovei, în ziua de 5 februarie 1912. Părinții lui au fost țărani români ortodocși, cu numele de Pavel și Eufrosina¹. Mama sa a fost casnică și a dus greul, prestând și munci agricole, dar mai ales având grijă de cei 6 copii, pe care i-a crescut cu foarte mari dificultăți. Și-a pierdut tatăl la vârsta de 9 ani. Acesta s-a stins din cauza unei „fracturi a șirei spinării”. El a fost agricultor, cântăreț (cantor) la biserică și uneori a prestat alte munci în gospodăriile țărănești, pentru a câștiga ceva bani de care familia sa, destul de numeroasă, avea permanentă nevoie. De pildă, el se pricepea și la acoperirea caselor cu șindrilă și cu tablă, ocupație de la care i s-a tras nenorocirea, care s-a întâmplat în anul 1921, când și-a lăsat copiii în răspunderea exclusivă a soției. După cum mărturisește Ștefan Popescu, frații săi mai mari și-au ajutat mama la muncile câmpului și ale casei numai „un an sau doi”, fiindcă s-au căsătorit, astfel că Eufrosina Popescu a rămas singură să se confrunte cu greutățile vieții ori, altfel spus, să-și crească și ceilalți copii. Dispunea de pământ puțin, dar a reușit să facă față situației, cu eforturi impresionante. A dovedit tenacitate și spirit de sacrificiu.

Ștefan Popescu și-a petrecut anii copilăriei în Drăgușeni. Tot în acest sat a urmat cursurile școlii primare, având în fiecare an câte un învățător nou, experiență benefică, pentru că s-a obișnuit cu diverse forme de predare și învățare. După terminarea celor patru clase primare a fost nevoit să întrerupă, timp de un an, studiile. Faptul s-a datorat împrejurării că, fratele său, Vasile Popescu, își încheia ciclul de pregătire ca

¹ Menționăm că aproape toate datele de natură autobiografică le-am extras din documentele incluse în această carte, cu deosebire din *Autobiografia* sa (vezi o prezentare a acestuia de către autor, în revista *Cele trei Crișuri*, 2006, nr. 7-8, p. 91-105), pe care o reproducem la anexe documentare.

învățător, astfel că toți banii pe care-i mai avea familia sa au fost destinați cheltuielilor cu acesta, pentru a-i asigura posibilitatea de a absolvi cursurile respective.

Tocmai acest frate al său a jucat un rol decisiv în biografia lui Șt. Popescu, deoarece – venind acasă, în vacanța de vară - l-a informat că, dacă dorește să urmeze „vreo școală secundară”, cel mai bine ar fi să se gândească la un liceu militar, la care ar trebui să intre ca bursier. L-a asigurat că va plăti el taxele școlare, având, deci, o șansă în această direcție. La altă școală nici nu se putea gândi, fiindcă e „foarte scump” și familia nu putea suporta asemenea cheltuieli. Așadar, „sărăcia” nu i-a îngăduit o altă cale decât aceea a hainei militare. Șt. Popescu declara ulterior că el a înclinat foarte mult spre liceul „civil”, pentru că îi era „frică de haina militară”. În sufletul său „licărea” mai degrabă „dorul de libertate și nicidecum [cel] de încătărmare”. Ca și în alte cazuri, drumul vieții i-a fost decis de o situație materială ingrată. Chiar dacă nu avea afinități pentru condiția de militar, totuși soarta l-a determinat să se adapteze și să încerce posibilitatea unei asemenea cariere. L-a fost destul de greu, după cum însuși menționa într-un document autobiografic: „când m-am aflat în tren spre Tg. Mureș (unde exista un liceu militar la care fratele său l-a îndemnat să se înscrie n.n.), am avut gândul să nu răspund nimic la un examen, spre a-l forța pe fratele meu să mă ducă în altă parte, *dar mi-am adus aminte de cheltuielile făcute cu mine, de îngrădirile pe care s-a angajat singur să le suporte pentru mine și, cu lacrimi în ochi, am luat hotărârea supremă de a mă lăsa condus de soartă* (subl.ns.-A.F.), altfel rămâneam la coarnele plugului și, în cazul acesta, poate că m-aș fi simțit mai bine”. Sub aceste auspicii s-a produs debutul său la Liceul Militar din Târgu Mureș, unde a învățat șase ani, după care a continuat un an la Iași. Este de consemnat faptul că, la vizita medicală, s-a stabilit că și-a scrântit mâna stângă, astfel că a fost repartizat la administrație, nu la infanterie, cum s-ar fi așteptat, o altă împrejurare care a influențat destinul său.

În anii de școală, el a beneficiat de ajutorul material al fratelui său Vasile, care, fiind numit, inițial, învățător suplinitor în comuna Corbu (jud. Ciuc), a renunțat mulți ani să se căsătorească, pentru a-și ține promisiunea. Actul de solidaritate fraternală a încetat în momentul când învățătorul V. Popescu s-a căsătorit. Soția acestuia a intervenit, astfel că nu i-au mai fost plătite taxele școlare. Efectul unei asemenea decizii a constatat în imposibilitatea de a-și susține bacalaureatul. La aceasta s-a adăugat și apariția unei obligații pentru absolvenți, aceea de a urma Școala Pregătitoare de Ofițeri de Administrație (la București), care asigura specializarea militară și necesita alte cheltuieli. Pentru a intra în posesia banilor necesari achitării taxei la această Școală militară, s-a făcut un „consiliu de familie, în care au fost adunați frații și surorile” lui Șt. Popescu. S-a hotărât ca „partea fiecăruia din grădină și casă să treacă pe numele fratelui „său Vasile („lucru ce s-a și făcut la judecătoria din comuna Boroaia”), în schimbul sumei de 5.000 de lei, ca să-și achite taxa amintită. În felul acesta, fratele său și soția acestuia au ajuns stăpâni pe grădina și casa părintească, care a fost dăruită și și-au „construit casa lor proprie”. Concomitent, au fost întrerupte legăturile sale cu locul de obârșie, la care nu s-a mai întors niciodată.

Șt. Popescu a făcut parte dintr-o familie numeroasă, el având trei frați și două surori. Cu excepția lui V. Popescu, care – în 10 august 1950 - era învățător în satul Șuncuiuș (plasa Beiuș, județul Bihor), ceilalți doi frați, Dumitru și Costică, au fost

agricultori, ca și tatăl lor, în satul Drăgușeni. Primul a avut nouă copii, iar cel de-al doilea șase fete. Sora mai mare a lui Șt. Popescu, Ileana, s-a căsătorit cu notarul Nicolae Hudiță, din satul Ioneasa (jud. Baia), cea de-a doua soră, Aneta, s-a măritat cu Anton Drăgușanu (fost mecanic la fabrica de bere în satul Drăgușeni și, ulterior, agent fiscal), având împreună patru fete. Acestea au fost rudele cele mai apropiate ale lui Ștefan Popescu care, datorită locurilor sale de muncă în orașele din Transilvania, n-a întreținut relații permanente cu ele și nici n-a avut informații despre situația lor în timpul războiului și în primul deceniu postbelic. El precizează într-un document că n-a mai fost acasă din anul 1943, când i-a murit mama.

Provenind dintr-o familie săracă, cu mulți copii, Șt. Popescu a fost nevoit să facă studii militare, care i-au asigurat existența până la sfârșitul celui de-al doilea război mondial. Nu i-a fost deloc ușor fiului de țărani din Drăgușeni, care a reușit să intre în rândul ofițerilor români, categorie socială apreciată până în anul 1945, când și asupra ei a început acțiunea distructivă a autorităților centrale, simple executante ale consilierilor sovietici instalați la București.

Ofițer activ de administrație

În anul 1935, Șt. Popescu a absolvit Școala pregătitoare de ofițeri de administrație din București, cu gradul de sublocotenent. A fost repartizat în postul de ajutor de casier la Regimentul 34 Artilerie Oradea. Așa a ajuns în Bihor, de care, până la urmă, își va lega pentru o perioadă destul de lungă de timp destinul. În scurt timp, a ajuns „ofițer la popota ofițerilor”, postură în care, datorită comportamentului său regulamentar, a reușit să-și strice relațiile cu comandantul regimentului amintit.

Acesta locuia în pavilionul ofițerilor, situat în curtea cazarmei. Era căsătorit, dar nu avea copii. Ofițerii care mâncau la popotă i-au reclamat lui Șt. Popescu faptul că „mâncarea nu le ajunge”, deși este „scumpă”. Această observație l-a determinat să efectueze un control sever, cu prilejul căruia a „prins” ordonanța colonelului comandant „cu șapte porții în loc de 2 și cu 12 prăjituri în loc de 2”¹. În această situație, el a ordonat soldatului „să ia ceea ce are dreptul”. De aici a pornit un conflict tacit cu comandantul, care „tot timpul” l-a „bruscat, urmărit și batjocorit, iar la notele din memoriu pur și simplu l-a scuipat”. Răzbunarea comandantului l-a urmărit multă vreme, deoarece notele respective erau luate în considerare, altfel spus „noii comandanți” le-au apreciat ca fiind „drept literă de evanghelie”. A scăpat de teroarea comandantului numai prin înscrierea sa la Școala specială de ofițeri de administrație, pe care a terminat-o în luna februarie 1939. Între timp, a primit (în vara anului 1938) „ordinul de mutare” la Centrul de Jandarmi din Tg. Ocna, unde s-a instalat abia în 1939.

Cu cea mai bună calificare în domeniu, Șt. Popescu își continua cariera ca ofițer de administrație, lucrând în Centrul 5 Jandarmi Tg. Ocna, fiind, prin rotație, „ofițer casier și cu îmbrăcămintea din vara anului 1939 și până în luna martie 1944”. A stat 5 ani în aceeași unitate, care însă și-a schimbat numele în Centrul 4 Jandarmi Tg. Ocna și apoi în Școala de Subofițeri Voluntari Tg. Ocna. Pe frontul de est – adică în Uniunea Sovietică - „n-a fost deloc”, nici măcar” în delegație².

Nici la Tg. Ocna n-a scăpat de incidente neplăcute, datorate exigenței și onestității sale, intrând în conflict cu unii ofițeri (cum a fost comandantul unui batalion de jandarmi care s-a deplasat la Baia Mare și, la reîntoarcere, n-a putut justifica „suma de bani” pe care a primit-o), care cheltuiau banii unității într-o manieră iresponsabilă.

¹ Vezi *Anexa documentară nr. 69* (C.N.S.A.S., *fond Penal*, dos. 651, vol.2, f. 240-241)

² Într-o *fișă personală* a sa, elaborată de Biroul de Siguranță din Beiuș, se face o mențiune eronată în această chestiune: „În timpul regimului antonescian este la Legiunea de Jandarmi Oradea, de unde ar fi fost trimis cu trupa de poliție în URSS” (CNSAS, *fond Penal*, dos. 651, vol. 2, f. 135). Șt. Popescu nu putea fi la Oradea, în cadrul Legiunii de Jandarmi Bihor, fiindcă aceasta se afla la Beiuș, până în vara anului 1945. De asemenea, el n-a făcut parte niciodată din vreo trupă de poliție, numai din unități de jandarmi. În ceea ce privește faptul că ar fi acționat în URSS, care nu este confirmat de nici un document (dintre cele pe care le-am cercetat), aceasta era o incriminare evidentă, de care se face uz în anii perioadei staliniste, cu scopul de a fi nimiciți adversarii sistemului politic comunist.

Deși situația creată a fost soluționată în favoarea sa, totuși – fiindcă nu știa să se lingusească – a primit în „memoriul de activitate o notă nu prea bună”. Cu timpul și-a dat seama că „una înveți în Școală și alta găsești în viață”.

Șt. Popescu își mai amintea și alte împrejurări a căror semnificație era clară (în sensul că nu a manifestat sentimente antisemite și antisovietice): „aici la Tg. Ocna, am avut în subordine, la atelierul de croitorie, trei evrei tineri din Bacău, concentrați pentru reparatul efectelor. Deși ordinele erau categorice în a nu li se da permisie acasă sau alte chestiuni, mi-am permis, fără știrea comandantului, să le vin în ajutor, prin aceea că în fiecare sâmbătă la amiază plecau acasă la Bacău, până luni dimineața. Apoi, fiind aduși vreo 12 prizonieri ruși pentru lucrul la un pavilion ce se construia atunci, am satisfăcut orice cerere prezentată serviciului meu”. Prin 1950, toate aceste acte de umanitarism n-au fost luate în considerare de anchetatorii securității, care n-au văzut în Ștefan Popescu decât un bandit, așa cum erau calificați în documentele acesteia toți oponentii regimului democrat-popular.

Pe la începutul lunii mai 1944, unitatea de jandarmi din care făcea parte Șt. Popescu s-a deplasat la Găești. Au venit evenimentele de la 23 august 1944, după care el a fost mutat la Inspectoratul de Jandarmi Cluj (care „trebuia să ia ființă”), unde a și plecat la 1 noiembrie. A aflat că sediul Inspectoratului era la Alba Iulia. La această instituție și-a „continuat serviciul” până la data de 10 aprilie 1945, când a fost „deblocat”, adică scos din rândul ofițerilor de jandarmi activi. A mai fost „concentrat” o lună și a stat în Alba Iulia încă 4 luni, cu intenția de a-și găsi „vreun serviciu”.

A încercat să intre în afaceri comerciale, dar nu și-a găsit nici un partener, pentru că nu dispunea de capitalul necesar. În disperare de cauză, s-a adresat Ministerului Apărării Naționale, solicitând să se „revie asupra cazului său și să fie integrat între cadrele active ale armatei”. După 3 luni, a primit o adresă în care i se făcea cunoscut faptul că intervenția sa este tardivă.

Așa se încheie cel mai important capitol al vieții sale de până atunci, consacrat pregătirii ca ofițer de administrație și dedicat, peste o jumătate de deceniu, unor unități militare de jandarmi de la Oradea, Tg. Ocna și Alba Iulia. A fost o lovitură care l-a pus pe gânduri și, cu toate eforturile pentru integrarea sa în viața socială, nu a reușit să găsească o soluție corespunzătoare, pentru a asigura existența lui, și a familiei, formată în 1945, din soția sa, doi copii și soacra. De aceea, s-a instalat în casa soacrei sale din Vașcău, așteptând vremuri mai bune, dar continuându-și activitatea, pentru a găsi undeva de lucru. Ca ofițer deblocat, el primea o modestă pensie, care nu-i ajungea pentru a putea acoperi toate cheltuielile, de aceea era necesară o slujbă, pe care n-a obținut-o, cu toate strădaniile pe care le-a depus.

„Deblocat” din armată (10 aprilie 1945)

leșirea sa forțată din cadrele active ale armatei române, mai exact din administrația acesteia, s-a datorat presiunilor Comisiei Aliate (Sovietice) de Control asupra guvernului român, ca să diminueze – într-o manieră considerabilă – numărul unităților militare și a celor de jandarmi, cu scopul ca potențialul de autoapărare al țării să fie redus, ca să nu mai existe vreo reacție la proiectele sovietice care vizau menținerea ocupației țării și instalarea comuniștilor la conducerea ei, aceștia fiind unelte docile și sânguincioase ale Moscovei. Tocmai comuniștii din părțile Bihorului (de la Oradea, Beiuș și Vașcău) au devenit adversarii cei mai duri ai lui Ștefan Popescu, care – până la data deblocării sale din armată, la 10 aprilie 1945 - nu făcuse nici un fel de politică, adevăr de necontestat, fiindcă ofițerilor români nu li se îngăduia așa ceva, ei fiind considerați apolitici. Numai realitatea cu care s-a confruntat, după ce n-a mai avut nici un serviciu, l-a determinat să opteze, ca la o soluție salvatoare, pentru un angajament politic. Deci contextul național l-a constrâns la adoptarea unei asemenea soluții, care – după cum se va vedea – i-a adus mari neazuri, soartă pe care au avut-o aproape toți cei care s-au opus instalării în România a modelului bolșevic, caracterizat prin teroare și intoleranță față de opoziții unui asemenea sistem politic totalitar.

Pentru a face lumină asupra cauzei reale a modificării destinului său, sunt necesare unele referiri la situația prin care a trecut, împreună cu familia, după ce a devenit șomer, ca urmare a disponibilizării sale din trupele de jandarmi. Deoarece nu mai avea „nici un rost ca să mai stea în Alba Iulia, unde l-a surprins ordinul prin care era scos dintre ofițerii armatei”, Șt. Popescu a ajuns la concluzia că trebuie să se stabilească la Vașcău, în casa soacrei sale, pentru ca să-și continue de aici (având un adăpost) demersurile pentru a găsi un serviciu. Acest lucru era extrem de dificil într-o țară ocupată, în care viața economică avea nevoie de o urgentă redresare, pe când cea politică a fost bulversată de imixtiunea sovieticilor, care au impus un guvern menit să contribuie la instalarea comuniștilor la putere, cei mai radicali adversari ai partidelor politice. A sperat totuși să găsească un loc de muncă, dar a avut handicapul de a nu fi calificat într-o meserie, ceea ce i-ar fi permis să ajungă muncitor, fapt care l-ar fi ferit de ceea ce i se va întâmpla în viitorul nu prea îndepărtat.

Mai întâi s-a deplasat la București, la uzinele U.D.R., pentru a se angaja „la această întreprindere într-un serviciu oarecare”. Conducerea întreprinderii l-a anunțat că „s-a sistat orice angajare directă”, numai Ministerul Muncii putând să facă acest lucru. El urma să solicite „părerea organizației locale (din Vașcău-n.n.) a P.C.R.-ului”, care îi era nefavorabilă, chiar dușmănoasă. De aceea, n-a făcut nicio intervenție în acest sens, știind care va fi rezultatul. În schimb, s-a adresat Ministerului de Interne, pentru a „primi un post de notar”. I s-au cerut diverse acte, între care și dovada că s-a înscris într-un partid democrat (care nu putea fi decât unul de stânga) și o recomandare

din partea Prefecturii Județului Bihor, care, la rândul ei, solicita – conform uzanțelor timpului – opiniile organizației P.C.R. din Vașcău. Conștient de rezultatul negativ al demersului său, a considerat că este mai bine să renunțe „a mai face cheltuieli zadarnice”.

Cei mai aprigi comuniști din Vașcău, care îl vor persecuta și chiar amenința, erau învățătorul Nicolae Mușet (președintele organizației P.C.R. din plasa Vașcău), apoi Ambrozie Tamba (secretar al aceleiași organizații) și Luca Stâncel (funcționar la fabrica de încălțăminte „Crăița” din Vașcău). Principalul intrigant a fost Luca Stâncel, cu care a avut un diferend într-o chestiune familială și „drept represalii” acesta a scos o mulțime de vorbe pe seama lui Șt. Popescu, influențându-i și pe ceilalți doi. „Durerea mea – mărturisirea Șt. Popescu - era și mai mare când îmi dădeam seama că un chiabur cu adevărat, cum era dl . Mușet – ca de altfel și dl Tamba - , *să poată tăia și spânzura pe alții mai puțin vinovați ca el* (subl.ns.-A.F.). Atât el, cât și Stâncel, au fost legionari, apoi au trecut prin Partidul Comunist¹. Aceștia au fost localnicii care l-au împiedicat pe fostul căpitan Șt. Popescu să-și găsească vreun rost și astfel să scape de grija zilei de mâine. Ei au jucat un rol decisiv² și în opțiunea lui Șt. Popescu pentru unul dintre partidele istorice care avea cel mai mare suport electoral în plasa Vașcău.

Dacă până la finele anului 1945, el n-a făcut nici un fel de politică, la începutul celui următor, influențat și de unele evenimente externe, a luat decizia de a debuta în politică, dezvăluindu-și motivația acestui pas. Iată propria-i explicație: „Până la 6 ianuarie 1946 nu am făcut absolut nici un fel de politică (subl.ns.-A.F.). De la această dată, când – în urma conferinței de la Moscova, ținută între reprezentanții semnatărilor armistițiului cu România (în 12 septembrie 1944-n.n.) – am intrat de bună voie în rândurile Partidului Național Țărănesc, crezând că așa [îmi] voi recăpăta drepturile, ca să-mi câștig un mijloc de trai potrivit aptitudinilor mele”³.

Așadar, un fost ofițer (de administrație) a fost împins de împrejurări să se înscrie într-un partid politic, el preferând un adversar al forțelor de stânga, care i-au fost ostile. De altfel, este de înțeles că manifesta simpatie față de Partidul Național Țărănesc, care – în acel moment istoric - avea cea mai mare credibilitate în depresiunea Beiușului, cu toate manevrele făcute de comuniști și acoliții lor, în special de Frontul Plugarilor.

¹ *Anexa documentară nr. 69*

² Mai târziu, la 10 august 1950, Ștefan Popescu nu uita să menționeze - într-un document autobiografic - faptul că „eu sufăr și azi din cauza pumnului lor”(*Ibidem*).

³ *Anexa documentară nr. 69*. Într-o declarație (din 9 noiembrie 1949) dată organelor securității (când a fost închisă de acestea), soția lui Ștefan Popescu, Aurelia, făcea unele precizări lămuritoare, întărind cele afirmate de noi mai sus: „a făcut diferite cereri de a intra în serviciu, ori de fiecare dată a fost refuzat, impunându-i-se date politice, care l-au surprins și datorită cărora a ajuns în actuala situație deplorabilă”. El a crezut totuși că statul se va îngriji ca acestor ofițeri de carieră, care nu cunosc altă materie decât cea militară să li se dea posibilitatea de a munci pe alt tărâm. Ar fi „înțeles să muncească în cadrul regimului care-i dădea pâine, cum a înțeles să servească, fără cârtire, guvernele în cadrele cărora a făcu serviciul militar” (*Anexa documentară nr. 35*).

Membru al organizației din plasa Vașcău a Partidului Național Țărănesc

În vara anului 1946, Ștefan Popescu a „luat contact” cu protopopul Aurel Terebențiu, președintele organizației P.N.Ț. Maniu din plasa Vașcău, care depunea eforturi pentru reactivarea acesteia și implicarea în bătălia politică. A devenit membru al organizației locale, dar până la „declararea campaniei electorale” nu i s-a dat „nici un fel de misiune”. În timpul campaniei electorale însă, i s-a încredințat activitatea de organizare a tineretului manist din plasă. Ca atare, „a căutat” să grupeze – pentru propaganda electorală – tineretul din Vașcău. A contribuit totodată la răspândirea de manifeste electorale (pe care le primea de la conducerea organizației județene a P.N.Ț. – ului) și la înmânarea unor carnet de membru¹.

Așadar, a desfășurat acțiuni de natură organizatorică (de primire a noi membri) și propagandistică² (difuzarea unor materiale propagandistice, cum o impunea situația, de partid politic legal, care s-a înscris în lupta electorală) în beneficiul organizației P.N.Ț. Maniu din orașelul și plasa Vașcău. Într-un document în care își informa superiorii, sublocotenentul de securitate Emanuil Misaila îl caracteriza astfel pe Ștefan Popescu: „Înainte de alegerile din 19 noe[mbr]ie 1946 duce o intensă propagandă împotriva regimului democratic, atât în comuna Vașcău, cât și în comunele din împrejurimi”³ (subl.ns.-A.F.).

Deși despre activitatea sa manistă (până la alegerile din noiembrie 1946) avem informații incomplete și disparate, unele provenind din propria-i autobiografie (dată organelor securității, cu prudența necesară), totuși se pot reconstitui unele fapte certe ale sale, prin consultarea și a altor surse documentare⁴. După cum însuși menționează, în timpul campaniei electorale „s-ar fi ținut o singură vorbire publicului adunat în casa meseriașilor”⁵ din Vașcău, de către părintele protopop Terebențiu⁶, președintele

¹ Anexa documentară nr. 69

² Într-una din fișele personale ale lui Ștefan Popescu, întocmite de Biroul de Siguranță din Beiuș, se menționează că a fost „numit” – de către protopopul Aurel Terebențiu – ca secretar al organizației P.N.Ț Maniu din plasa Vașcău (CNSAS, *fond Penal*, dos. 651, vol 2, f. 135).

³ *Ibidem*, f. 139

⁴ Cu toate că acestea sunt neîndestulătoare, pentru că prezența sa în viața publică din zona de sud a Bihorului a fost vizibilă (mulți locuitori, cu o adevărată orientare politică manistă, cunoscându-l și apreciindu-l, pentru prestația și maturitatea sa), este posibilă o recuperare parțială a momentelor și inițiativelor în care s-a implicat, ca secretar al organizației.

⁵ Este greu de crezut și de acceptat că, într-o organizație din care făceau parte mii de membri, s-ar fi desfășurat numai o întâlnire electorală. Mai degrabă este vorba de faptul că Ștefan Popescu a evitat, pe cât a putut, să furnizeze informații exacte și complete despre activitatea organizației din care făcea parte, ca și cu privire la rolul său în campania electorală. A fost, fără îndoială, o formă de autoapărare, aceea de a nu pune la îndemâna ofițerilor de securitate date pe care aceștia să le folosească în acțiunea lor represivă.

⁶ Anexa documentară nr. 69

organizației P.N.Ț.- Maniu din plasa Vașcău. În ceea ce-l privește pe Ștefan Popescu, acesta ar fi vorbit doar unor locuitori din satele Câmp și Șuștiu, pe care i-ar fi „găsit la cârciumă”⁷. A mai fost și în „câteva sate”, însă n-a putut vorbi cu nimeni și n-a luat vreo legătură cu sătenii, fiindcă nu-l cunoșteau. La rândul lor, „țărani se fereau a discuta cu persoane necunoscute”⁸.

Dintr-o notă informativă (din 26 august 1946), semnată de plutonierul major D. Ofițeru (comandantul Sectorului de jandarmi Vașcău), aflăm că în ziua de 23 august (pentru prima dată sărbătorită de reprezentanții B.P.D., care executau ordinele comunistilor), căpitanul în rezervă Ștefan Popescu, în „timp ce poporul (adică locuitorii din Vașcău –n.n.) era la o serbare”⁹, a participat la o adunare în casa comerciantului Dănilă Creț, împreună cu Ioan Gavra și Constantin Dădârlac, unde s-a ocupat de modul cum urmează să se desfășoare propaganda manistă în Vașcău și în întreaga plasă.

Această atitudine a fost considerată de jandarmi ca un act de sfidare a celor care aniversau ziua de 23 august 1944, care va deveni, pentru multă vreme, un reper în calendarul momentelor festive elaborat de autoritățile comuniste din România.

Menționăm și împrejurarea că, în 24 august, echipa de „cultură și propagandă” a B.P.D. a susținut o reprezentație teatrală în Vașcău, cu scopuri propagandistice, dar locuitorii Ștefan Popescu, Ioan Benea și Dode Benea – ca și „alții” - au „manifestat pentru Maniu, *strigând trăiască Maniu* (subl. ns.- A.F.), în timp ce echipa culturală executa programul”¹⁰. A fost un episod electoral care atestă existența unei confruntări între taberele politice aflate în competiție liberă. Acest lucru, care pare absolut firesc într-un stat democratic, era considerat ca o manevră a maniştilor, menită să submineze puterea „democrat-populară”.

Între măsurile represive preconizate de autorități în perioada care precede ziua alegerilor figurează și urmărirea, amenințarea și chiar persecutarea acelor care nu aderau la politica guvernului procomunist de la București. Într-o știre apărută în ziarul *Liberalul* (din 21 august 1946) era semnalat abuzul comis de Ambrozie Tamba, care – informat fiind că unii tineri din Vașcău au fredonat cântece românești - a dispus jandarmilor ca să-i aresteze și să li se „percheziționeze”¹¹ locuințele. Un alt membru al „nucleului” organizației comuniste din plasa Vașcău, învățătorul Nicolae Mușet, nu s-a sfiit să țină la Băița un discurs, pe „timpul propagandei electorale”, prin care a proferat amenințări la adresa fruntașilor țăraniști Aurel Terebențiu și Ștefan Popescu, în sensul că „va veni vremea” când aceștia „vor fi împușcați, cu mitraliera, în piața publică”¹² (subl. ns.-A.F.).

⁷ *Ibidem*

⁸ *Ibidem*. Ștefan Popescu a căutat să-i convingă pe securiștii anchetatori (de la Beiuș) că, în realitate, n-ar fi efectuat o propagandă eficientă, pentru că n-a avut contacte cu locuitorii satelor. A fost o stratagemă a sa, menită să acrediteze ideea că n-a fost un propagandist manist periculos, așa cum îl considerau comuniștii locali și, bineînțeles, organele de securitate.

⁹ Corneliu Crăciun, *Opțiunea Maniu. Contribuții documentare la istoria P.N.Ț. (1945-1948)*, Editura Logos '94, Oradea, 2003, p. 141

¹⁰ *Ibidem*

¹¹ *Ibidem*, p. 160

¹² *Anexa documentară nr. 69*

Aceste cuvinte rostite în cadrul public, de către președintele B.P.D.-ului din plasa Vașcău, au avut un efect asupra căpitanului Șt. Popescu, căruia i-au provocat o adevărată stare de neliniște și, în același timp, a trezit în el o reacție de „rezistență încăpățânată”¹³. În concepția forțelor de stânga, confruntarea electorală trebuia transformată într-un necruțător atac asupra celor care au înțeles să-și exprime liber dreptul de vot, optând pentru partidele istorice.

Acțiunea de manipulare a jandarmeriei, de către guvernarea prosovietică, se afla în plină desfășurare, urmărindu-se completa ei subordonare, pentru a fi utilizată ca instrument în lupta cu membrii societății care se opuneau sovietizării României. Într-o adresă (din 24 octombrie) a adjunctului Secției de jandarmi Vașcău, sergentul major C. Manoliu, către Legiunea de Jandarmi Bihor, se face trimitere la căpitanul Ștefan Popescu, care este calificat, pentru prima dată, cu atributul de „reacționar”, cuvânt preluat din limbajul folosit de comuniști, atunci când făceau unele comentarii cu privire la adversari. Dacă jandarmii din Vașcău preluaseră formulele acestea, înseamnă că procesul de îndoctrinare a instituțiilor statului era destul de avansat, cei docili fiind păstrați în structurile statului, ceilalți fiind epurați.

Presiunile jandarmeriei au sporit considerabil în preajma alegerilor. Ei au acționat în vederea anihilării partidelor istorice, care reprezentau un real „pericol” pentru conducerea politică susținută de Moscova, în sensul că se prefigura o victorie a lor în alegeri. S-au dat indicații pentru a transforma treptat instituția jandarmeriei într-o unealtă a noii puteri, care avea nevoie de reprimarea adversarilor. Un argument edificator în această direcție ni-l oferă ordinul circular 3222 (din 29 octombrie 1946) al șefului Inspectoratului de Jandarmi Oradea, colonelul A. Mihalache, către comandanții de legiuni, din care desprindem un pasaj semnificativ: „Față de iminentul pericol, pe care activitatea subversivă, în plină desfășurare, a organizațiilor P.N.Ț. Maniu îl prezintă pentru asigurarea ordinii și siguranței de stat pe teritoriul rural, ordon tuturor comandaților de legiuni și sectoare, precum și șefilor posturilor de jandarmi să urmărească, cu atenție deosebită, și să ia, cu promptitudine și energie, măsurile necesare pentru a înlătura, încă de la început, orice manifestare teroristă pe care elementele reacționare – înarmate – ar încerca-o în momentul hotărâtor pentru țară, al alegerilor. Se vor face percheziții simultane pe raza întregului județ, inițial la toți frunțașii reacționari”¹⁴.

Într-un *tabel nominal* (datat 1946) cu membrii P.N.Ț. Maniu, care, „prin activitatea pe care o desfășoară, au o adevărată autoritate în rândul locuitorilor”, figurează, la poziția 5, și Ștefan Popescu, în dreptul căruia se menționează că este propagandist P.N.Ț.-Maniu și totodată ar fi „capabil de acte de teroare”¹⁵. Mai mult, el ar fi reușit să „concentreze” – în curente reacționare – locuitorii din părțile Vașcăului, „întreținând o stare de agitație contra regimului democrat”¹⁶.

Deci, jandarmii lucrau la dosarul lui Popescu, pe care îl tratau (încă înainte de alegerile din noiembrie 1946, când situația nu era clară) ca pe un „dușman al

¹³ *Ibidem*

¹⁴ Corneliu Crăciun, *op. cit.*, p. 186

¹⁵ *Ibidem*, p. 221

¹⁶ *Ibidem*

poporului”, care trebuia urmărit și reprimat. Au fost culese informații „svonite” printre locuitorii din jurul Vașcăului cu privire la legăturile lui Ștefan Popescu. Jandarmii au aflat că plutonierul major Dumitru Guleș, când și-a vizitat familia în Vașcău, „a luat contactul cu reacționarul cpt. rez. Popescu Ștefan, care i-ar fi spus să nu-și mute familia” la Beiuș, să amâne acest lucru până după alegerile din 19 noiembrie 1946, întrucât după acea dată va veni la comanda Sectorului Jandarmi Vașcău, căci Maniu va eși (câștigător-n.n.) în alegeri și susnumitul căpitan va fi avansat maior și o să i se dea comanda Legiunii [de Jandarmi] Bihor”¹⁷. Aflăm dintr-un document al poliției locale, că, în seara zilei de 28 septembrie 1946, „cu ocazia unui bal organizat (în Vașcău-n.n.), de intelectuali”, căpitanul Ștefan Popescu a făcut „propagandă pentru P.N.Ț.- Maniu”. El a scris pe un bilet – pe care un tânăr l-a citit în public – lozinca „Trăiască Partidul Național Țărănesc!”, la care cei prezenți au „răspuns prin ovații pentru acest partid”. Căpitanul Ștefan Popescu „era deja cunoscut” și de către poliție, ca un membru activ „al P.N.Ț. Maniu”. De aceea, s-a dat ordin ca să i se întocmească „dosar de suspect” și să fie urmărit¹⁸.

Ștefan Popescu a fost prezent și la „două adunări” ale reprezentanților bihoreni ai organizației P.N.Ț. – Maniu. La prima adunare l-a cunoscut pe avocatul Teodor Roxin („președintele pe județ”), care i-a dat instrucțiuni în legătură cu secțiile de votare și „mersul operațiunilor” de votare. Totodată, s-a referit la „instrucțiunile venite de la centru în această privință”, în care se făceau precizări importante, cum ar fi necesitatea de a nu fi provocat nici un incident în timpul alegerilor, fiindcă se puteau crea situații dificile, de care aveau obligația să se ferească, pentru a nu fi utilizate de autorități împotriva național-țărăniștilor, care și așa erau urmăriți și persecutați, cu scopul de a-i intimida. La cea de a doua adunare de la Oradea s-a „fixat lista candidaților (proprii-n.n.) de deputați”¹⁹. După cât se poate constata, este vorba de obișnuitele întâlniri preelectorale, cu prilejul cărora erau instruiți cei implicați în propagandă și în activitatea directă de alegeri, pentru ca aceștia să nu încalce legea.

Reprezentanții F.N.D. – ului s-au comportat însă cu o mare duritate față de adversarii lor politici, încercând să-i neutralizeze prin metode tipic staliniste. Spre pildă, Ștefan Popescu a aflat – cu două săptămâni înainte de alegeri – că Ambrozie Tamba (personaj pe care l-am mai întâlnit și în alte împrejurări) a insistat pe lângă jandarmi ca să-l aresteze, pentru „a nu fi prezent pe ziua alegerilor”²⁰. Ca să scape, Ștefan Popescu s-a deplasat în satul Seghiște, la locuitorul Nicolae Faur²¹, care l-a adăpostit pentru câteva zile²². Dispunem și de altă mărturie (în acest sens) a lui Ștefan Popescu: „Legătură cu Faur Nicolae am avut începând de la data de mai sus (adică din toamna anului 1946, „cu două săptămâni înainte de alegerile parlamentare”-n.n.), când – după ce mi-am expus susnumitului dorința că vreau să plec de acasă, fiind în pericol de arestare, din cauza activității politice făcută pentru P.N.Ț.- Maniu,

¹⁷ *Ibidem*, p. 179

¹⁸ C.N.S.A.S., *fond Penal*, dos. 651, f. 179

¹⁹ *Anexa documentară nr. 69*

²⁰ *Ibidem*

²¹ Referitor la aceasta vezi Viorel Faur, Antonio Faur, *O viață de om sub „ochii” securității*, Editura Universității din Oradea, 2006, 154 p.

²² *Ibidem*, p. 83

Faur Nicolae m-a invitat să stau la dânsul, în comuna Seghiște, unde domiciliu în acest timp”²³. Același Ambrozie Tamba (despre care se afirmă că, în realitate, ar fi fost legionar, care a „trecut prin partidul comunist”²⁴) i-a „retras” lui Ștefan Popescu „dreptul la vot”, folosind metoda de a nu-i înmâna cartea de alegător. A fost nevoit să o obțină prin intermediul unei decizii corecte a Judecătoriei din Vașcău. După acest succes și fiind numit „bărbat de încredere la secția de votare Vașcău, Ștefan Popescu s-a reîntors acasă în „ajunul alegerilor”. El știa că nu mai poate fi arestat, în mod abuziv, deoarece aflase din ziarul *Scânteia*, mai exact din comunicatul Ministrului de Interne, că „nici o persoană nu mai poate fi arestată în legătură cu alegerile”²⁵ (subl.ns.-A-F.).

În ziua alegerilor a fost prezent, ca delegat al PNT Maniu, la secția de votare din Vașcău, unde a „constatat că totul a decurs într-o ordine perfectă, neproducându-se nici un fel de incidente, așa cum d-lor Tamba, Mușet și Stâncel le plăcea să mă foarfece – afirmă Ștefan Popescu – față de toți delegații PCR-ului care treceau prin Vașcău”²⁶. Fără îndoială că amintita tripletă malefică – fie conștient, fie într-o manieră iresponsabilă – i-a făcut mult rău lui Ștefan Popescu, care s-a străduit ca totul să se desfășoare în conformitate cu legea, după cum reiese din propria-i mărturisire: „în întreaga plasă [Vașcău] nu s-a petrecut vreun fapt reprobabil, ceia ce dă dovadă că atât eu, cât și părintele protopop [Aurel Terebențiu], am înțeles că alegerile nu poate să se facă cu ciomagul, ca pe vremuri, și totodată să executăm instrucțiunile primite de la centru în acest sens”²⁷.

Au trecut și alegerile, pe care B.P.D.-ul le-a „câștigat”, desigur printr-o fraudă de proporții. Totuși, în părțile Vașcăului au existat secții de votare (cum a fost cea din Hotărel) la care nu s-au putut falsifica de către oamenii puterii rezultatele alegerilor, aici național-tărăniștii obținând peste 75% din voturi.

Asupra organizației P.N.Ț.- Maniu din plasa Vașcău s-au repezit deja cei menționați, precum și oamenii siguranței statului și ai postului local de jandarmi. Ea a devenit o pradă a acestor susținători fervenți ai regimului, care a rămas viabil numai datorită suportului sovietic și al abuzurilor electorale din 19 noiembrie 1946, care au dat lumii occidentale semnalul că România este o țară captivă. A început, totodată,

²³ *Ibidem*. Nicolae Faur menționa în *Declarația* dată la securitate următoarele: „Legături am avut cu [Popescu] Ștefan în timpul campaniei electorale; am primit instrucțiuni de la Popescu (subl. ns. –A.F.) iar în luna noiembrie 1946 Popescu Ștefan a venit la mine, în comuna Seghiște, și a stat ascuns circa 5 zile și la Bortiş Teodor cca 10 zile, fiindcă a avut frică de arestarea lui” (*Ibidem*, p. 82). La rândul său, Teodor Bortiş recunoștea – tot într-o *declarație*, care i s-a luat de la securității de la Beiuș – faptul că l-a cunoscut „pe teroristul Popescu Ștefan din anul 1946, când a fost adus la mine [acasă] de către Faur Nicolaie și stat 6 zile ascuns, fiind urmărit de către autorități” (C.N.S.A.S., *fond Penal*, dos. 651, vol 1, f. 138). Tot atunci, Ștefan Popescu a intrat în legătură și cu locuitorul Valer Petriș, din același sat Seghiște (*Ibidem*, f. 112). Din cele prezentate rezultă că Ștefan Popescu a fost găzduit, mai întâi, de către Nicolae Faur (pe care-l cunoștea din timpul campaniei electorale, pe care l-a „instruit”, fiindcă a fost numit, de către protopopul Aurel Terebențiu, ca „om de încredere” la Secția de votare Hotărel, de lângă Ștei), apoi de Teodor Bortiş și Valer Petriș, toți trei din satul Seghiște. A fost prima etapă a existenței de „fugar” din fața urmărilor securiști.

²⁴ *Anexa documentară nr. 69*

²⁵ *Ibidem*

²⁶ *Ibidem*

²⁷ *Ibidem*

o adevărată prigoană împotriva opozanților regimului – național-țărăniști, liberali, legionari și alții, fără înregimentare politică – , care au devenit victime ale opresiunii. Președintele organizației P.N.Ț.- Maniu din plasa Vașcău, protopopul ortodox al Vașcăului, Aurel Terebențiu, a fost arestat și dus într-un lagăr, după care a fost condamnat la mai mulți ani de închisoare. A venit rândul lui Ștefan Popescu, care - ca fost militar (căpitan) de carieră - impunea, prin energie și autoritate, să fie urmărit de autorități. Amenințările acestea erau tot mai alarmante, deoarece „curgeau zilnic”. Ștefan Popescu își amintea că: „Fel de fel de șoapte și de șvonuri amenințătoare mi-era dat să aud în fiecare zi”²⁸.

Jandarmii au depus mari eforturi pentru a-i urmări pe simpatizanții partidelor istorice, făcând caz de informațiile procurate. La 22 iunie 1947, printr-o notă informativă, ei raportau următoarele: „Toți cunoscuți[i] me[m]bri și si[m]patiza[n]ți ai P.N.Ț. Maniu nici astăzi nu se astâ[m]pără” și fac propagandă „pe sub ascuns, berbal (verbal-n.n.), de la om la om, ori unde găsesc ocazie, și critică actualul guvern”. O parte din aceștia – „cum este și cazul manistului Popescu Ștefan din Vașcău” – au avut curajul „de a se manifesta chiar pe față”²⁹ contra politicii promovate de puterea de la București. Alături de el mai sunt menționați – că dau unele „îndrumări ...în secret” – învățătorul Miron Fărcața (din Fânațe), preotul Gavril Teodor (din Câmpani) și protopopul³⁰ Aurel Terebențiu (din Vașcău). Toți învățătorii și preoții din satele plasei Vașcău se aflau sub „observația” atentă a jandarmilor din Sectorul Vașcău, prin intermediul celor de la posturile de jandarmi din comune. Aceasta, mai ales după 29 iulie 1947, când Consiliul de Miniștri a luat decizia de a dizolva Partidul Național Țărănesc - Maniu³¹. Comandantul Legiunii de Jandarmi Bihor, maiorul Marin Dumitru, semna (la 30 iulie 1947) un *ordin*, prin care dispunea luarea de către posturile de jandarmi a unor măsuri represive³² neobișnuite împotriva membrilor și simpatizanților acestui partid:

1. percheziționarea tuturor sediilor organizațiilor P.N.Ț.- Maniu, a cluburilor și caselor acestuia, după care să se pună „pază sigură la fiecare în parte”; dacă sediile unor organizații se află în „locuința vreunui membru”, toate încăperile „respective se sigilează”;

2. locuințele tuturor membrilor acestui partid vor fi percheziționate, urmând ca să se facă inventarul „tuturor scriptelor” (documentelor) găsite; dacă va fi depistat „material subversiv” (ca manifeste, broșuri, instrucțiuni, ordine), acesta va fi preluat (împreună cu proprietarul), după care va fi transportat, sub pază, la Parchet, în vederea unei anchete severe;

3. vor fi „ridicate” toate armele, muniția, permisele membrilor acestui partid și înaintate Legiunii de Jandarmi din județ; dacă unii deținători de arme și muniție nu au permis, atunci aceștia vor fi trimiși³³ la Legiunea de jandarmi amintită.

Toate aceste măsuri de mână forte, îndreptate împotriva național-țărăniștilor, au deschis calea unor abuzuri, cu toate că în ordinul respectiv jandarmii erau îndemnați

²⁸ *Ibidem*

²⁹ Corneliu Crăciun, *op. cit.*, p. 237-238

³⁰ *Ibidem*, p. 238

³¹ *Ibidem*

³² *Ibidem*

³³ *Ibidem*

să procedeze „cu tact, dar hotărât”³⁴. Șefii posturilor de jandarmi erau făcuți răspunzători pentru „orice fel de neglijență (în executarea de către jandarmi a ordinului-n.n.), toleranță, divulgarea operațiunilor, dispariția indivizilor suspecti sau ascunderea materialului subversiv”³⁵.

Într-un document (din 23 august 1947) era comunicat posturilor de jandarmi faptul că Ioan Bogdan (din comuna Iosășel, județul Arad), fost deputat PNT-Maniu, aflând de arestarea unor lideri maniști din București, „a dispărut fără urmă de la domiciliu” și că „numitul s-a ascuns în diferite comune din județ și, în special, în regiunea Vașcăului”³⁶. S-a dispus efectuarea unor „investigațiuni (în acest sens-n.n.), cu toată discreția, pentru a [se] stabili localitatea unde acesta se întreține”³⁷. La 11 septembrie 1947, comandantul Legiunii de Jandarmi Bihor, maiorul Alexandru Dumitriu, semna ordinul circular 813, prin intermediul căruia dispunea posturilor de jandarmi ca să ia „măsuri severe de urmărirea, prinderea și reținerea căpitanului de rezervă Popescu Ștefan din comuna Vașcău (subl. ns.-A.F.), care este un înfocat manist” și, drept urmare, este „urmărit de organele de Siguranță”, pentru că a dispărut de la domiciliu de șase săptămâni”³⁸.

Se deschidea, astfel, un nou capitol, fără îndoială dramatic, în viața căpitanului Ștefan Popescu, cel de „fugar” sau „urmărit” de organele represive ale statului român. În documentele acestora, el va fi categorisit – ca și atâția alții – drept „bandit” și „terrorist”³⁹. Din acest moment, el a constituit o „problemă” pentru autoritățile comuniste, deoarece n-a putut fi prins timp de mai mulți ani, datorită sprijinului pe care populația locală i l-a dat, ca semn de solidaritate cu acesta. Dintr-un fruntaș țărănist, el a devenit lider al unui grup de rezistență anticomunistă, care a intrat deja în atenția cercetării istoriografice românești.

³⁴ *Ibidem*, p. 240

³⁵ *Ibidem*

³⁶ *Ibidem*, p. 255

³⁷ *Ibidem*

³⁸ *Ibidem*, p. 256

³⁹ Vezi, pentru cunoașterea acestei probleme, lucrarea *Bande, bandiți și eroi. Grupurile de rezistență și Securitatea (1948-1949)*, studiu introductiv de Florian Banu și Silviu B. Moldovan, Editura Enciclopedică, București, 2003, 592 p.

Urmărit de organele represive ale statului (1947-1950)

Așa cum s-a remarcat, „primele lovituri dure, necruțătoare și ilegale”, administrate de noul regim politic, instaurat la 6 martie 1945 în România, „s-au abătut asupra ofițerilor (unul dintre aceștia fiind căpitanul Ștefan Popescu – n.n.), oamenilor de cultură, preoților și țăranilor”¹, care se opuneau acestuia, încercând să mențină România pe linia propriei tradiții democratice, alături de statele occidentale, continuându-se astfel o realitate interbelică. S-au aflat față în față „două lumi”, pe deplin antagonice: „Una a Puterii absolute, sprijinită de „fratele de la răsărit”, și una a fostelor elite, care trebuia practic să dispară, pentru a face loc uneia de altă factură, unei nomenclaturi comuniste... Disputa s-a dovedit de la început inegală. De o parte, forța brutală, fără nici un fel de scrupule, de cealaltă parte un grup de destine, fără posibilități reale de a se opune cu succes”². Autoritățile statului „democrat-popular” acționau, cu toate mijloacele de care dispuneau, împotriva oricărui cetățean care nu le împărtășea ideile (de sorginte bolșevică), pentru a-l înregimenta sau, în cazul unei inaderențe deschise, pentru a-l anihila.

În pofida acestei situații, s-a realizat o semnificativă mișcare de rezistență anticomunistă, în cadrul căreia s-au manifestat oameni care „s-au regăsit în toate palierele societății, de la intelectuali atașați valorilor democratice până la militari animați de un puternic sentiment național și la țăranii trăitori într-un univers în care proprietatea asupra pământului, religia, respectul valorii individuale și al muncii reprezentau”³ valorile fundamentale, care meritau să fie apărate, chiar cu mari sacrificii. În această ordine de idei, este de subliniat faptul că numeroasele grupuri de rezistență anticomunistă – cum a fost și cel din sudul Bihorului, al cărui lider a fost căpitanul Ștefan Popescu – nu au avut „program politic bine încheiat, ...ci acționau aproape instinctiv (subl.ns. –A.F.) împotriva comunismului”⁴.

După fraudarea alegerilor din noiembrie 1946, cea de-a doua lovitură dată de guvernării prosovietice de la București democrației din România a fost scoaterea, în vara anului următor, în afara legii, a P.N.Ț.- Maniu, acțiune represivă care i-a afectat pe toți cei care au constituit opoziția anticomunistă, în primul rând susținătorii partidelor istorice. Momentul a fost cumplit, după cum ne informează căpitanul Ștefan Popescu într-un interesant text autobiografic: „...a venit [și] ziua cea ticăloasă, de care era [mai] bine să nu fi auzit niciodată, când au fost arestați conducătorii Partidului Național Țărănesc, în frunte cu însuși Iuliu Maniu. Acest eveniment m-a pus pe gânduri.

¹ Gheorghe Iancu, *Contribuții la istoricul sistemului concentraționar comunist din România*, în *Istoria – ca experiență intelectuală*, Editura Universității din Oradea, 2001, p. 380

² *Ibidem*

³ *** , *Bande, bandiți și eroi...*, p. 7

⁴ *Ibidem*, p. 9

Am simțit în inima mea că va trebui să sufăr, fie că voi fi arestat, fie că, ne mai putând căpăta niciodată un mijloc de trai, mă voi stinge în mizerie, ca o lumânare care se sfârșește. Mi-am adus aminte de toate amenințările acelea pornite de la unii ce vroiau să-și consolideze situația lor pe stârvurile altora, și starea sufletească în care am fost, timp de o săptămână, n-aș putea niciodată s-o descriu în cuvinte”⁵. La aceasta s-a asociat „situația” în care se afla, care – după cum este descrisă de el însuși – era cu totul „pecetluită”, fiindcă nu mai putea beneficia de încrederea nici unei „organizații democratice”, ca să-și „găsească echilibrul material și sufletesc”, după ce i s-au „îmbolnăvit amândoi copiii, iar pe băiat era pe pragul să-l pierd, trebuind să fac o serie de cheltuieli care mi-au zdruncinat și mai mult liniștea”⁶.

Dar, parcă n-ar fi fost destule aceste necazuri, invocate cu patetism de Ștefan Popescu. Perspectiva materială era la fel de întunecată: „Mizeria începuse de mult să mă cuprindă – scrie acesta -, căci pensia pe care o primeam era cu totul insuficientă, trebuind să hrănesc 5 persoane. Eu personal nu am nici o avere, iar de pe soție n-am luat decât căsuța aceia din Vașcău, fără grădină și livadă...Strâns cu ușa de mizeria care începuse să-mi bată în pragul casei, am început să vând din lucruri : două cuiere (unul de perete, altul de format umbrelă), o canapea, un birou, și mai târziu din haine”⁷. A fost ajutat de Ioan Todan din București (cu 4 milioane lei, sumă nesemnificativă, devreme ce – datorită inflației – o pereche de pui de găină costa 800.000 lei) și unchiul său din Vașcău, Gheorghe Andrițoiu (care i-a dat „ceva zarzavat” și i-a permis ca să cultive, în grădina lui, „cele strict necesare pentru casă”⁸).

La numai 5 zile de la „arestarea conducătorilor Partidului [Național] Țărănesc”, în 20 iulie 1947, căpitanul Ștefan Popescu s-a deplasat, împreună cu soția sa, în comuna Ginta (din județul Bihor), la un fin de-al socrului său, cu numele Ilie Dumitroiu, care era percepător în localitate, și l-a invitat ca să le facă o vizită de 2-3 săptămâni. După o zi de la sosire, cetățeanul respectiv a primit o citație ca să se prezinte la Tribunalul din Oradea, care a decis să fie reținut. Soția acestuia, aflând ce s-a întâmplat, „i-a pregătit mâncare și rufe”, pe care le-a dus la Oradea, fiind însoțită și de Aurelia Popescu, care a fost arestată. Căpitanul Ștefan Popescu a aflat acest lucru în seara aceleiași zile, când s-a reîntors acasă soția amintitului percepător. În fiecare zi, Ștefan Popescu a fost „căutat acasă”, în Vașcău, de către organele de siguranță, dar nu l-au găsit, așa că i-au arestat soția, pentru a afla de la ea unde se află. Într-adevăr, la 31 iulie 1947 Aurelia Popescu dădea o declarație în fața unui comisar de siguranță din Oradea⁹, în care face referiri exclusiv la activitatea sa politică de până atunci (adică din anii 1946 și 1947), în cadrul organizației „feminine” din Vașcău a P.N.Ț.-ului Maniu.

Luând act de faptul că autoritățile au intenția să-l aresteze, cum s-a întâmplat cu mulți oponenți ai regimului, Ștefan Popescu a „plecat imediat de la percepător la o colibă” din apropierea satului Ginta, unde a „găsit un moșneag care păzea o tablă de pepeni galbeni și harbuji”. I-a spus acestuia ca să-l ajute, pentru că nu se mai poate întoarce acasă, „fiind căutat de Siguranță”. În aceeași noapte a plecat în comuna

⁵ Anexa documentară nr. 69

⁶ *Ibidem*

⁷ *Ibidem*

⁸ *Ibidem*

⁹ Vezi anexa documentară nr. 2

Borz (județul Bihor), la locuitorul Ioan Popa, la care a „stat” ascuns timp de „trei săptămâni de zile”, după care a „plecat acasă” (la Vașcău), cu trenul¹⁰. A stat numai două luni de zile, deoarece a fost „căutat”, cu insistență, de jandarmi¹¹, astfel că a trebuit să-și găsească adăpost în altă parte.

Așa a debutat o perioadă de peste trei ani din viața sa, cea de fugar prin satele din sudul Bihorului, în care era simpatizat de foarte mulți localnici, datorită opțiunilor sale politice și unde a fost găzduit îndeosebi de către membrii grupului de rezistență anticomunistă, al cărui lider de necontestat a fost, în acele vremuri grele.

Pentru a fi cunoscute de cititorul de azi toate aspectele legate de prigoana declanșată de autorități împotriva mișcării de rezistență anticomunistă din România, vom exemplifica cu experiența căpitanului Ștefan Popescu în această direcție, urmărind – atât cât documentele consultate ne dezvăluie - o epopee trăită de un om cu convingeri democratice, într-un timp ostil, care l-a transformat în victimă, alături de sute de mii de cetățeni români.

În același an 1947, la începutul lunii septembrie, comandantul Legiunii de Jandarmi Bihor a dat ordinul nr. 813, prin care dispunea posturilor de jandarmi ca să ia „măsuri severe de urmărirea, prinderea și reținerea căpitanului de rezervă Popescu Ștefan (subl. ns.- A.F.) din Vașcău, care a dispărut de la domiciliu de circa 6 săptămâni”. Li se atrăgea atenția că acesta este „un înfocat manist” și, ca atare, este „urmărit de organele de Siguranță”¹². Pentru a fi identificat, cu mai multă ușurință, i s-au dat următoarele „semnalmente”: talia 1,75 m, robust, părul castaniu, poartă ochelari și este îmbrăcat în „haine gri”¹³. Peste numai două zile (în 13 septembrie 1947) sunt trimiși la Vașcău plutonierul major Barbu (comandantul Sectorului de jandarmi Oradea) și plutonierul Dumbravă, pentru a efectua cercetări în legătură cu activitatea membrilor P.N.Ț Maniu din plasa Vașcău, precum și implicarea căpitanului Ștefan Popescu. Aceștia informează despre ceea ce au constatat: în satul Ștei activează preotul Emil Botișel („mare reacționar...care trebuia să fie ridicat și internat”), secundul protopopului Aurel Terebențiu, care i-a lăsat misiunea de a ține „trează ideea reacționară prin toate comunele de pe Valea Băiței”. Acesta se afla în legătură cu învățătorul Ioan Berceanu (din Ștei) și căpitanul Ștefan Popescu (din Vașcău), acesta din urmă fiind „dispărut” și, din informații, se ascunde prin „pădurile din regiunea Vașcăului”. Cu el se mai află în relație Ioan Dușa (zis Nicu) din Hârșești și preotul Gavrilă Teodor (din Câmpanii de Sus), care face „o propagandă reacționară...puternică...”, spunând țăranilor din comunele Câmpanii de Sus și de Jos...: vedeți, eu cât am luptat și totuși nu mi-a putut face nimic, de aceia luptați și Dvs., atât cât sunt eu în mijlocul Dvs., că nu se va întâmpla nimic”¹⁴.

¹⁰ Anexa documentară nr. 69

¹¹ *Ibidem*

¹² Corneliu Crăciun, *op. cit.*, p. 256

¹³ *Ibidem*

¹⁴ Comandantul postului de jandarmi din Băița (de care aparținea comuna Câmpanii de Sus), plutonierul major Ioan Ciobanu, a întocmit o fișă individuală a preotului Todor Gavrilă, care a „ținut – pe sub ascuns – trează ideea manistă în mijlocul populației, din cele șapte sate de pe Valea Băiței”. Acestuia i se datorează faptul că, în alegerile generale din 19 noiembrie, la secția de votare din Câmpanii de Sus maniștii au avut majoritate de voturi” (*Ibidem*, p. 276). Iată o recunoaștere a existenței unei secții de votare la care P.N.Ț- Maniu a avut cele mai multe voturi.

Ceea ce este grav și demn de luat în seamă era „faptul că locuitorii” îi dau acestui preot „toată ascultarea și-l urmează în majoritate” (subl. ns.-A.F.). Mai mult, în aceste sate „nu există nici un membru al P.C.R.-ului”¹⁵.

Erau, în schimb, numeroși membri și simpatizanți ai P.N.Ț.- Maniu, care au constituit baza rezistenței anticomuniste din această zonă a Bihorului. De asemenea, în jurul lui Ștefan Popescu s-a format, prin acțiuni de solidaritate și de propagandă, un grup de rezistență bine articulat, despre care securitatea a strâns informații utile, însă n-a reușit să obțină tot ceea ce dorea, cu toate că a aplicat metode teroriste de investigare.

Comandantul Legiunii de Jandarmi Bihor se interesa, la 27 septembrie 1947, de situația fruntașilor maniști la care ne-am referit, mai exact dacă protopopul Aurel Terebențiu („internat în lagărul Gherla”) și căpitanul Ștefan Popescu (dispărut de la domiciliu) au sau nu „material de propagandă reacționară în domiciliile lor”¹⁶. Li s-a făcut o percheziție la domiciliu și n-a fost găsit în locuințele acestora „nici [un] material de propagandă subversivă”¹⁷. Cu prilejul „percheziției” efectuate la domiciliul lui Ștefan Popescu în Vașcău au fost găsite volumele intitulate *Destin* (în 60 exemplare) și *Poezii* (în 30 exemplare), probabil opere personale, alături de *Note istorice asupra județului Bihor*. De asemenea, au mai fost depistate cărțile: *Laie chiorul* (în 4 exemplare), *Din larg* (de Octavian Goga), *Către moși*, *Baba Dochia*, *Baliverne* și *Vitalitatea, biruința și podoaba neamului românesc*. Toate au fost preluate de către locotenentul de securitate Varga Ștefan, împreună cu „două mape de dosare cuprinzând diferite acte”¹⁸. Între acestea s-au aflat și fotografiile de familie, care au fost identificate de noi, cu prilejul cercetărilor efectuate la C.N.S.A.S. Nu am descoperit încă acele „mape de dosare”, în care se aflau „diferite acte”, fără îndoială necesare pentru demersul nostru, deoarece am fi putut – pe baza lor - să extindem suportul documentar al prezentei cărți.

De prin luna septembrie 1947, „fugarul politic” Ștefan Popescu a trebuit să practice un adevărat slalom, în sensul că se ascundea, mai ales la membri ai P.N.Ț. - Maniu și la ceilalți locuitori din satele sud-bihorene (care l-au apreciat și s-au manifestat împotriva regimului), de fiecare dată în alt loc, pentru ca organele de siguranță și jandarmii să nu-l poată surprinde și aresta. A scăpat multă vreme de urmăritori, dar numai datorită sprijinului local și solidarității politice de care a beneficiat, în jurul său organizându-se un grup de rezistență anticomunistă, de câteva sute de persoane, din care au fost arestate și anchetate peste treizeci, fapt care demonstrează că, în sudul Bihorului, locuitorii respingeau noua „ordine socială” comunistă, despre care aveau o imagine catastrofală, fiindcă desființa valorile morale ale unei societăți tradiționale românești, punând în locul lor proprietatea colectivă și „lagărul socialist”.

Avem posibilitatea să ne informăm în legătură cu „itinerariile” parcurse de Ștefan Popescu în anii în care era căutat de instituțiile represive ale statului, din mai multe surse arhivistice, respectiv din propria sa autobiografie și din documentele interne

¹⁵ *Ibidem*, p. 257

¹⁶ *Ibidem*, 259-260

¹⁷ *Ibidem*, p. 261

¹⁸ *Anexa documentară nr. 20*

ale Biroului de Siguranță din Beiuș, dar mai ales din cele ale Biroului de Securitate din același orașel din depresiunea Beiușului. La acestea se adaugă câteva referiri din documentele posturilor de jandarmi din plasa Vașcău și care provin din fondurile Securității Poporului, în special din rapoartele de sinteză. Oricum, din aceste surse documentare este posibilă descifrarea modalității în care „banditul” (cum i se spunea în unele documente ale Securității) Ștefan Popescu a reușit să se eschiveze, realizând o veritabilă rețea, fără să poată fi prins decât numai peste trei ani de zile, ceea ce – în condițiile vremii - a fost o performanță.

Să dăm cuvântul documentului, pentru a afla cum a procedat, după ce a părăsit, la începutul lunii august 1947, localitatea Borz. S-a reîntors la Vașcău, unde avea casa și familia (soția, doi copii și soacra). Aici a „stat două luni de zile”, dar – fiind „căutat de jandarmi” - a „trebuit să fug[ă] de acasă” în localitatea Săud, la morarul Nicolae Faur, pe care l-a cunoscut în perioada alegerilor și care-l mai adăpostise în satul Seghiște, de unde era originar. Avea „încredere”, deci, în acesta și, ca atare, a „stat” la el „o lună de zile”, după care a revenit, „pentru câteva zile”, acasă (la Vașcău), însă soția și soacra, fiindu-le frică de autorități, l-au „silit să plec[e] de acasă”. S-a deplasat în satul Cusuiș, la țăranul Terente Ilea (care a fost delegat la secția de votare din partea P.N.Ț. Maniu), la care a „stat” numai două săptămâni, deoarece l-au căutat organele de Siguranță. Pentru moment a ajuns în satul Rieni, la locuitorul Traian Dulca, rudă a lui Terente Ilea. A revenit la Cusuiș, după aceea la Rieni (la Traian Dulca, Ioan Dulca, Lazăr Dulca, Vasile Dulca și Ioan Laza). Și-a „petrecut” în comuna Rieni „peste o lună de zile” iar în Cusuiș (la locuitorii Terente Igna, Nicolae Lupaș și Marțian Fuciu) timp de „trei luni de zile”¹⁹.

Așadar, în primul an și jumătate de existență ca „urmărit”, Ștefan Popescu a fost adăpostit de către locuitorii din satele Ginta, Borz, Seghiște, Săud, Cusuiș și Rieni. Aceste așezări apar menționate într-un document memorialistic care-i aparține. Nici jandarmii (unii șefi de post n-au fost interesați, cu adevărat, să-l depisteze), nici organele de Siguranță nu au identificat locul unde se află, pentru a-l aresta. Într-un raport semnat de comisarul-șef Alexandru Șimlovici (șeful Biroului de Siguranță din Beiuș), din 4 februarie 1948, se preciza că Ștefan Popescu s-ar afla „camuflat în satul Câmp” și în „cătunul Merișor”. S-au efectuat investigații și s-a constatat că „susnumitul a fost în cătunul Merișor”, la „individul Gubir Tănase”²⁰, căruia i-a vândut o pereche de cisme, e drept, în urmă cu doi ani. Oricum situația nu era prea clară.

Locuitorii din satele celor două plase (Vașcău și Beiuș) nu „vorbeau” sau, altfel spus, nu l-au trădat pe Ștefan Popescu, despre care știau și cine este și unde se ascunde. Această atitudine dezvăluie o formă de solidaritate umană și politică, o reacție anticomunistă. Imposibilitatea „valorificării” tăcerii locuitorilor de către jandarmi și oameni ai Siguranței constituie o mărturie implicită a unei stări spirit caracteristice mișcării de rezistență la regimul impus de sovietici.

După opinia, pe deplin îndreptățită, a unor cercetători ai istoriei noastre contemporane, „preluarea” de către comuniști a Poliției, Jandarmeriei și Siguranței, încă din 1945, „a însemnat și subordonarea totală a acestor instituții ale statului

¹⁹ Anexa documentară nr. 69

²⁰ Anexa documentară nr. 4

*intereselor de partid și, ca atare, ele au fost folosite din plin în lupta pentru acaparea totală a puterii de stat și pentru reprimarea oricărei forme de împotrivire în fața bolșevizării țării*²¹ (subl. ns. –A.F.). La 28 august 1948 a „fost creată – în cadrul Ministerului Afacerilor Interne – Direcția Generală a Securității Poporului”²². Ca instituții de subordonare locală ale acestei *Direcții* au fost instituite *Direcțiile Regionale de Securitate*, cum au fost, spre pildă, cele din Oradea și Timișoara, care și-au exercitat atribuțiile în zona de care ne ocupăm. În plase au fost organizate *birouri ale Securității Poporului*, cum a fost cel din Beiuș, de la care au pornit toate acțiunile de urmărire și represiune asupra grupului de rezistență anticomunistă din sudul Bihorului, al cărui lider a fost căpitanul în rezervă Ștefan Popescu.

În prima sinteză, din 21 octombrie 1948, a Direcției Generale a Securității Poporului (D.G.S.P.), referitoare la „bandele teroriste (aceasta va fi sintagma uzitată în documentele instituției - n.n.) din cuprinsul țării” era consemnat faptul că, încă din toamna anului 1946, după desfășurarea alegerilor, „s-au format grupe de fugari organizate pentru rezistență”, care cutreieră munții, cu scopul de a interveni în cazul unui „conflict armat”²³ între Uniunea Sovietică și anglo-americieni. Acțiunea de „partizanat” a acestor „fugari politici” (care aparțineau, în mod preponderent, fostelor partide istorice, eliminate din peisajul politic al țării) se manifesta și sub forma de „propagandă antiguvernamentală”²⁴, desfășurată în rândul locuitorilor cu care veneau în contact și asupra cărora aveau o mare influență. În același document (din care am citat), Securitatea Poporului își propunea să lichideze aceste „bande teroriste și diversioniste”, prin organizarea – împreună cu instituțiile jandarmeriei – a unor „acțiuni sistematice, perseverente și coordonate”²⁵. Sub raport informativ, au fost deja inițiate, încă din luna iunie 1948, demersuri de „verificare” a realităților de pe teren. Ca atare, în județul Bihor au fost semnați „10 indivizi înarmați [care] intrau în casele oamenilor și, sub amenințări, cereau de mâncare”. Pe muntele Țapul au fost văzuți, mai întâi, șase indivizi, apoi doisprezece, cu „ranițe de alimente”²⁶. Și în zona Oradiei au fost identificate „persoane necunoscute”, care au „cerut de mâncare” unor locuitori. Rafila lui Ioane a găzduit „șase indivizi”, din discuțiile acestora fiind aflat numele dr.-ului Mureșeanu²⁷.

De la informatorii pe care îi avea, șeful Biroului de Securitate Beiuș, comisarul șef Alexandru Șimlovici, aflase despre căpitanul Ștefan Popescu și raporta despre acesta - la 7 septembrie 1948 – că „are strânse legături” cu Terente al lui Mealchi (din satul Cusuiș) și „fostul pretor” Nicolae Fătu (din Hinchiriș). Împreună cu Ștefan Popescu era și fostul primar al Beiușului, Mureșan. Amândoi sunt „întreținuți” de locuitorii din satele Cusuiș și Hinchiriș și se află la o colibă (în pădurea satului Hinchiriș), proprietatea lui Nicolae Fătu, în locul numit Poieni²⁸. Cu două săptămâni în urmă,

²¹ „Bande, bandiți și eroi...”, p. 11

²² *Ibidem*, p. 12

²³ *Ibidem*, p. 46

²⁴ *Ibidem*

²⁵ *Ibidem*, p. 49

²⁶ *Ibidem*, p. 47

²⁷ *Ibidem*

²⁸ *Anexa documentară nr. 5*

cei doi „au fost la Băile Moneasa” (din județul Arad), unde au „stat câteva zile”²⁹. Soția lui Ștefan Popescu, care se află în Vașcău, era ținută la curent cu situația acestuia de către avocatul Hetco (din Beiuș). De asemenea, despre tot ce se comunică la radio „Londra și America”, cei doi fugari aflau de la locuitorii menționați mai sus³⁰.

Peste o lună și jumătate, același comisar șef își informa superiorii despre rezultatele muncii unor „informatori” ai Securității din „regiunea Vașcăului”, care se ocupau de „fugarii politici”, și au aflat următoarele: acum „o lună” au fost „văzuți” la Someșul Cald „câțiva ofițeri îmbrăcați în haine noi”, însoțiți de „două persoane civile”, toți fiind înarmați; patru persoane („îmbrăcate civil, în haine de oraș”, ceea ce arată că erau „domni”) au „plecat” din raza comunei Criștior, peste Muntele Biharia, spre comuna Arieșeni (jud. Turda), în urmă cu „circa 2-3 săptămâni”; Mureșan și-a „tăiat barba” și a plecat din zona Tărcăița - Moneasa în „regiunea Budureasa – Stâna de Vale”; Ștefan Popescu păstrează legătura cu acesta și „nu mai poartă ochelari”³¹.

La rândul lor, jandarmii erau „pe urmele” lui Ștefan Popescu, fiind preocupați de stabilirea locului unde s-ar afla, pentru a putea fi arestat. Astfel, în nota informativă nr. 268 (din 18 noiembrie 1948), căpitanul Alexandru Păunescu, comandantul Legiunii de Jandarmi Bihor, relatează faptul că pădurarul Vasile Gaica (din satul Măgura) l-a „întâlnit” pe căpitanul Ștefan Popescu (îmbrăcat în uniformă militară de subofițer) în pădurea comunei Valea Neagră de Jos, el fiind împreună cu studentul Traian Bara (din comuna Lunca), care avea „asupra sa una armă militară Z.B.”. Cei doi „indivizi” – care erau „urmăriți pentru activitate antidemocratică” – veneau din satul Arieșeni (jud. Turda) și se îndreptau spre localitatea Seghiște, unde aveau „legături”³² cu Nicolae Faur și Mihai Bortiş. „Situația” a fost, cu promptitudine, raportată și s-a ordonat organizarea unei razii pentru „prinderea lor”³³.

La finele anului 1948, comandantul Legiunii de Jandarmi Bihor recunoștea că, până la această dată, cu toate cercetările făcute, nu „s-a putut da de urma căpitanului [în] rezervă [Ștefan Popescu] și [a] student[ului] Bara Traian”. Existau doar „bănuieli” că aceștia s-ar fi aflat când în satul Arieșeni, când în „raza sectorului Vașcău și Beiuș”, *de unde iau alimente pe urmă dispar în munți*³⁴ (subl. ns.–A.F.). Datorită faptului că aceștia sunt urmăriți politici, jandarmii n-aveau voie să întreprindă acțiuni pe cont propriu, fără să fie implicate și organele de securitate³⁵. Totuși, la sfârșitul lunii decembrie 1948 un țăran din satul Seghiște confirma prezența căpitanului Ștefan Popescu în această așezare, unde este „ascuns la niște țărani, deghizat în haine țărănești”. Toată ziua stă în casă și „iese” foarte rar afară. Soția lui este aprovizionată cu alimente de către locuitorii din satul Seghiște. Se impunea concluzia, pentru moment, că „nu corespund adevărului svonurile după care” Ștefan Popescu „ar fi plecat în străinătate”³⁶.

²⁹ *Ibidem*

³⁰ *Ibidem*

³¹ *Anexa documentară nr. 6*

³² Corneliu Crăciun, *op. cit.*, p. 284

³³ *Ibidem*

³⁴ *Ibidem*, p. 285

³⁵ *Ibidem*

³⁶ *Anexa documentară nr. 7*

Pentru a încerca să dezlege aceste informații contradictorii, a fost „trimis un informator în munți”³⁷ (la 22 decembrie 1948), care să lucreze fără știrea Biroului de Securitate din Beiuș și să efectueze o verificare a informatorilor deja existenți. Era o metodă considerată mai eficientă de supraveghere, după atâta timp fiind dificil de stabilit locurile unde se ascundea „fugarul” Ștefan Popescu.

Un alt raport al organelor de securitate semnaleză prezența lui Ștefan Popescu în comuna Lunca („cu ocazia sărbătorilor de Crăciun”, la familia lui Traian Bara), ca și în satele Briheni, Seghiște și Hârsești. În Briheni, spre exemplu, și-ar fi „...organizat...o rețea din elementele reacționare, care i-ar furniza alimente”. El s-ar „adăposti la șura numitului Nicula”³⁸. Ar mai fi fost „văzut” pe drumul dinspre Câmp la Vașcău, împreună fiind cu un „individ necunoscut”³⁹. În cursul unei dimineți din luna februarie 1949, pe la orele 5, a intrat în Cooperativa de consum din satul Fânațe „o persoană îmbrăcată în haine negre”, care a cerut țigări și l-a amenințat pe primarul comunei Câmpanii de Sus că, dacă îl mai urmărește, îi va arunca „casa în aer”⁴⁰.

Conform mărturisirii sale, Ștefan Popescu se afla în satul Călugări, la familia lui Traian Anca, unde a „stat” împreună cu Iosif Tocoianu⁴¹. La îndemnul acestuia, a „plecat în județul Arad, în comuna Iosășel, unde, spunea el, ar mai fi mulți ofițeri, care ar dori să mă cunoască. Încredințat – mărturisea Ștefan Popescu - că-mi spune adevărul, pe de o parte, iar pe de alta curios să văd felul de trai al lor și apoi, gândindu-mă că ași putea să găsesc un loc de găzduire – lucru pentru care mă frământa mintea în orice moment - , am acceptat să plec la locul indicat de Tocoianu. Drumul l-am făcut noaptea, trecând muntele Moma, și-am ajuns la miezul nopții, la o moară unde ne așteptau doi indivizi (unul țaran și unul intelectual), în loc de acei ofițeri pe care mi i-a spus Tocoianu. Pe martor îl poreclește „Țichertu”, iar numele lui adevărat nu-l rețin. Am stat patru zile (la acesta-n.n.), în care timp am jucat cărți, sau am făcut glume”⁴². „Intelectualul”, care nu și-a spus numele, l-a întrebat pe Ștefan Popescu dacă a „organizat ceva în plasă și ce sumă de bani s-ar putea colecta în caz de regrupare în munți”. I-a răspuns că „nu se pot colecta bani”, deoarece această acțiune ar constitui un motiv foarte „serios de demascare”. La acest mod de a pune problema, „intelectualul” s-a „supărat” și a menționat faptul că „ar fi avut mai multe” să-i „spună”, însă regretă că Gheorghe Tocoianu nu este în „locul” lui Ștefan Popescu, fiindcă este „închis”, dar ar fi făcut „treabă bună”, adică ar fi contribuit la o regrupare în munți, până la primăvară (o lună și jumătate, două) și la organizarea acolo a unui serviciu de aprovizionare în „colibe”. După opinia lui Ștefan Popescu, această inițiativă nu ar fi fost realizabilă, pentru că activitatea „unui asemenea grup” ar fi dus la demascarea și prinderea sa în „cel mult 2-3 zile”. Cu toate acestea, „intelectualul” respectiv a afirmat că el va face, „până la urmă”, acest lucru. Va reveni la Călugări peste o lună, și așteaptă ca Ștefan Popescu să se răzgândească și să-i „accepte propunerile”. Într-adevăr, după o lună s-a reîntors și a stat câteva zile în Călugări, stăruind pe lângă

³⁷ *Ibidem*

³⁸ *Anexa documentară nr. 10*

³⁹ *Ibidem*

⁴⁰ *Anexa documentară nr. 11*

⁴¹ *Anexa documentară nr. 69*

⁴² *Ibidem*

Ștefan Popescu să colaboreze cu grupul de rezistență din zona de confluență cu județul Arad, însă acesta a refuzat categoric, fapt care l-a supărat atât de tare, încât a „plecat fără să-și ia rămas bun”⁴³. A primit, totuși, de la el „niște cartușe cal[ibrul] 9 lung”, deoarece Tocoianu i-a promis că-i va face rost de un pistol mic de centură (de același calibru), dar pentru care nu avea cartușe⁴⁴.

În satul Călugări a mai fost stat la Gavriș Tocoianu. Când a „simțit” că-l „caută” jandarmii a plecat, din nou, în comuna Rieni, apoi („după Paști”) în Seghiște (la locuitorii Valer Petriș și Mihai Bortiş, care erau vecini și puteau comunica prin grădinile caselor, ca să nu mai fie sesizați, „ochii indiscreți”). Biroul de securitate trimitea, la 25 aprilie 1949, Direcțiunii Regionale de Securitate a Poporului Oradea un raport din care reiese că locuitorul din Vașcău, Drăghici⁴⁵ (fost membru P.N.Ț-Maniu) a construit un pod de piatră peste un râșor care ducea la Mănăstirea Izbuț. Cu acest prilej, acesta a stat de vorbă cu călugărul Nicodim, care a aflat de la el că Ștefan Popescu „este alimentat bine, că au ei grijă de el, și că seara nu se culcă până nu ascultă, mai ales postul Londra”, unde sunt criticate – pentru politica lor comunistă – Polonia, Bulgaria, Ungaria și România, care au fost „scoase din drepturile de a participa la Pactul Atlantic”⁴⁶. României i se imputa și faptul că „era înarmată cu arme automate de război”, deși în Convenția de armistițiu (din 12 septembrie 1944) nu i se permiteau decât „arme ușoare, de pază”⁴⁷.

Din satul Seghiște s-a deplasat în Câmpanii de Jos, la Aurel Popovici (zis Rilu), pe care atunci l-a cunoscut, și a fost găzduit de el o săptămână. S-a mutat la Nicolae Tuduțe (din aceeași așezare), care l-a adăpostit o lună de zile și i-a dat „un pistol mic [de] cal[ibrul] 9 scurt, de proveniență maghiară”⁴⁸. A fost luat de aici de către Valeriu Petriș (locuitor din Seghiște) și dus în Chișcău, la un sătean numit „Briciu”, de la care s-a reîntors, după două săptămâni, în satul Seghiște, la fierarul Mihai, zis Haia, unde a „fost vizitat” – de circa 2-3 ori – de părintele Cornel Popovici din localitate, „care i-a adus „o carte de citit și ceva”, fiind găzduit și de Nicolae Negruț, Teodor Bortiş, apoi „de un comerciant ambulant, ...care...are un ochi stricat și poartă peste ochi o legătoare neagră”⁴⁹. Din Seghiște a plecat în Rieni, Poenii de Jos (la morarul Nicolae Faur⁵⁰, timp de o „lună de zile”), apoi Rieni, Seghiște (la Teodor Bortiş), Rieni, Câmpanii de Jos (la Nicolae Tuduțe, „circa o lună și ceva”), Rieni și Sudrigiu (la Nicolae Blaj și Silviu Bucșa). În primăvara anului 1950 a revenit în Seghiște (la Teodor Bortiş și „unul Nicolae, a cărui nume de familie îmi scapă”), după care în Dumbrăvani (la Gherasim Cristea, zis Simu, la care a „stat”, în mai multe rânduri, la niște finii de-ai lui, ca Ștefan Gheorghe, unul Miron și Miron Banciu, în „casa căruia am fost prins”⁵¹, în ziua de 29 iunie 1950, seara).

⁴³ *Ibidem*

⁴⁴ *Ibidem*

⁴⁵ Probabil că este vorba nu de un oarecare Drăghici, ci de unchiul lui Ștefan Popescu, Dănilă Andrițoiu, care era, cu adevărat, sculptor în piatră, unele lucrări ale sale având calitatea de opere de artă.

⁴⁶ *Anexa documentară nr. 12*

⁴⁷ *Ibidem*

⁴⁸ *Ibidem*

⁴⁹ *Ibidem*

⁵⁰ Pentru raporturile lui Nicolae Faur cu Ștefan Popescu vezi cartea lui Viorel Faur și Antonio Faur, intitulată *O viață de om sub „ochii” securității* (Editura Universității din Oradea, 2006, p. 24-30).

⁵¹ *Anexa documentară nr. 69*.

Ștefan Popescu a fost nevoit să schimbe în mod frecvent domiciliul, pentru a nu putea fi prins de autorități. A avut câteva puncte de reper, cum a fost satul Seghiște (unde l-au adăpostit mai mulți locuitori), Rieni, Câmpani de Jos, Dumbrăvani, unde a și fost depistat. Este de menționat faptul că organele de securitate din Oradea și Beiuș au fost, în permanență, în „curs de verificare și identificarea locului unde se ascunde” Ștefan Popescu. Cu toate că dețineau unele „informații” că acesta este „ascuns în plasa Vașcău, din anul 1947”, totuși nu au reușit să-l prindă până în vara anului 1950, datorită faptului că Ștefan Popescu a aplicat o eficientă tactică de „apărare”, și anume: „schimbarea zilnică a domiciliului, iar când apare prin comună vreun organ de-a Miliției sau Securității, este anunțat imediat, fiind simpatizat de majoritatea cetățenilor, care au o atitudine ostilă față de regimul democratic”⁵² (subl. ns. –A.F.).

Sunt afirmații care atestă adevărul, mai exact faptul că majoritatea locuitorilor din sudul Bihorului nu agreea noul regim, așa-zis „democrat popular”, de inspirație sovietică. Ea a aderat, mai degrabă, la mișcarea de rezistență anticomunistă, cea mai expresivă formă de manifestare a acesteia fiind păstrarea secretului cu privire la locul unde se află căpitanul Ștefan Popescu, care a luat contactul cu sute de persoane, de la care însă n-a „transpirat” nici o informație, cu toate că prin sate umblau informatorii Securității și ai Miliției, precum și angajați ai acestor instituții.

Refuzul trădării, deși au existat presiuni și promisiuni diverse, nu a putut fi înfrânt, numai printr-un tratament barbar al unuia din cei care l-au găzduit. Este vorba de Gherasim Cristea, fost primar în satul Dumbrăvani, pe care securiștii din Beiuș l-au arestat, într-o zi de joi, în piața orașului⁵³, după care l-au „cercetat” o zi și o noapte, utilizând procedee tipice de tortionari. În urma bătăilor cumplite care i s-au aplicat, Gherasim Cristea a cedat, după care – în scurt timp – a decedat, fiind unul din martirii mișcării de rezistență anticomunistă⁵⁴.

Gherasim Cristea s-a născut la 5 martie 1887, în satul Chișcău (județul Bihor), în familia unor țărani săraci (Filimon și Maria). Căsătorindu-se în satul Dumbrăvani, a devenit „țaran mijlociș” și s-a înscris în P.N.Ț., aripa Vaida-Voievod. A fost primar în comuna Dumbrăvani și, recent, membru al Frontului Plugarilor, loc de refugiu pentru mulți național-țărăniști, pentru a scăpa de persecuțiile regimului. Gherasim Cristea l-a „adăpostit și alimentat” pe Ștefan Popescu, găsimdu-i „adăpost” și la alți locuitori din sat: Gavril Borza, Gheorghe Ștef, Miron Coros și Miron Banciu (pe care - conform cu mențiunile securiștilor – l-ar fi amenințat că, dacă îl va „divulga” pe Ștefan Popescu,

⁵² *Anexa documentară nr. 38.*

⁵³ Într-un raport (din 3 iulie 1950), semnat de locotenentul-major de securitate Varga, se preciza următoarele: „în ziua de 27 iunie a.c., [m-]am deplasat la Beiuș, unde am primit informație că fugarul Popescu în prezent se află în comuna Dumbrăvani, la numitul Cristea Gherasim; ne-am aranjat cu informatorul ca numitul Cristea să fie chemat la Beiuș, ca să putem verifica informația (deci i-a pregătit acestuia o adevărată „capcană”, determinându-l, prin informator, ca să vină la Beiuș, într-o zi de târg, când i se putea pierde „urma”). În ziua „de 28 iunie a.c., numitul Cristea a venit la Beiuș; ne-am dus la Biroul de Securitate, unde am început cercetarea susnumitului (așadar, principalul tortionar a fost Varga Ștefan, de la D.R.S.P. Oradea-n.n.). Numitul Cristea a declarat (mai exact i s-a smuls declarația, prin procedee barbare-n.n.) că, într-adevăr, a fost la el fugarul Popescu, dar în ziua de 27 iunie a plecat la numitul Banciu Miron, locuitor tot în comuna Dumbrăvani” (*Anexa documentară nr. 59*).

⁵⁴ Vezi Viorel Faur, Antonio Faur, *op., cit.*, p. 28

„îl va împușca și aprinde casa”⁵⁵, lucruri care sunt greu de crezut, însă erau utile justificării „tratamentului” la care a fost supus Gherasim Cristea, care ar fi „instigat” și contra gospodăriilor agricole colective⁵⁶.

La 9 octombrie 1950, D.G.S.S. București solicita D.R.S. Oradea să i se raporteze, „de urgență, dacă ați avut aprobarea pentru reținere”⁵⁷. Deci, nu au existat dispoziții superioare în acest sens. Răspunsul n-a venit, așa cum pretindeau ordinele, astfel că, la 10 februarie 1951 (adică peste patru luni), aceeași instituție centrală a Securității cerea un raport despre „situația”⁵⁸ lui Gherasim Cristea. Drept consecință, D.R.S. Oradea, la 17 februarie 1951, solicită Biroului de Securitate Beiuș ca să verifice „starea sănătății numitului Cristea Gherasim”⁵⁹ (subl. ns. –A.F.). În cazul că acesta se află „sub tratament medical, informațiile de mai sus vor fi obținute de dvs. de la medicul ce-l tratează, în mod discret”⁶⁰.

Abia la 15 martie 1951 este transmis, de către Biroul Securității Statului Beiuș, următorul răspuns: „numitul...a decedat în ziua de 10 martie; a fost înmormântat în comuna Dumbrăvani, de către soția lui. Tratamentul i s-a făcut de către dr. Nestor Ioan din Beiuș. Menționăm că nu am luat legătură cu medicul care l-a tratat, întrucât nu este un om sincer și, mai mult, pentru că a decedat. Svonurile în comună circulă că a murit deoarece a avut o boală de nervi”⁶¹.

Prin urmare, securiștii din Beiuș se foloseau de svonuri pentru a stabili cauzele morții lui Gherasim Cristea. Nu știau nimic de caznele la care l-au supus pe acesta și nici de consecințele acestor metode de o brutalitate incalificabilă. Motivul real al morții lui Gherasim Cristea era, astfel, escamotat. A inventa o „boală de nervi” era la îndemâna securiștilor. Argumentul acesta nu a fost luat în seamă de către D.R.G.S. Oradea, care afirma într-o adresă (din 19 martie 1951), semnată de locotenent – colonelul Kiss Vasile și locotenentul Weiss Gheorghe, că Gherasim Cristea ar fi „...încetat din viață în urma *bolii de inimă* (subl. ns.–A.F.) de care suferea”⁶². Încă o minciună sfruntată, menită să ascundă adevărul, că în beciurile Securității din Beiuș au fost – într-o asemenea măsură – torturați oameni nevinovați, încât și-au sfârșit zilele în câteva luni de la eliberarea lor, după ce au fost „storși” de informațiile așteptate. Cazul locuitorului Gherasim Cristea din Dumbrăvani este edificator sub acest raport, securiștii din Oradea și Beiuș obținând de la el, prin mijloace care vor fi utilizate masiv de aceștia în perioada stalinistă, ceea ce doreau, mai exact identificarea locului unde se afla Ștefan Popescu.

⁵⁵ Anexa documentară nr. 75

⁵⁶ *Ibidem*

⁵⁷ Anexa documentară nr. 76

⁵⁸ Anexa documentară nr. 104

⁵⁹ Anexa documentară nr. 105

⁶⁰ *Ibidem*

⁶¹ Anexa documentară nr. 111. Tot în acest document întâlnim următoarea mențiune: „În ceea ce privește pe numitul Cristea Gherasim, raportăm că acesta, *fiind bătrân și bolnav, a fost pus de noi în libertate*” (subl. ns. –A.F.). Avem în față o variantă care trebuia să fie mai credibilă decât explicațiile furnizate anterior de subordonații de la Beiuș.

⁶² *Ibidem*

Momentul arestării

Modul cum a fost arestat Ștefan Popescu este pilduitor, sub mai multe raporturi. În primul rând, acest fapt s-a produs numai după ce a fost obținută, prin metode specifice securității, informația de la locuitorul Gherasim Cristea despre locul unde era adăpostit. După ce, de nenumărate ori, s-au aflat „pe urmele sale”, fără ca să-l poată surprinde, acum dețineau o informație sigură. S-au pregătit, în stil caracteristic, pentru a organiza o descindere la locuința lui Miron Banciu din Dumbrăvani, într-un moment potrivit, când se lasă noaptea, deoarece nimeni nu se aștepta la așa ceva. S-a preconizat realizarea unei surprize totale, ceea ce s-a și întâmplat.

Acțiunea propriu-zisă a fost condusă de ofițerii de securitate Varga Ștefan (locotenent major) și Kovács Ștefan (locotenent), ambii de la Direcțiunea Generală a Securității Poporului¹, ceea ce arată că nu se bazau numai pe forțele locale, de la Beiuș. De asemenea, s-a recurs la „colaborare[a] cu Miliția din Beiuș”, care a fost transportată cu două mașini. S-a lansat zvonul că în sat se va face un control „după piei”², pentru a se distra atenția locuitorilor în legătură cu ținta principală.

Luată fiind asemenea măsuri pregătitoare, după un plan (trebuie să recunoaștem) bine gândit, în seara zilei de 29 iunie 1950, pe la orele 20.15, casa și grădina lui Miron Banciu, care se aflau situate la o margine de sat (tocmai la ieșirea spre drumul care duce de la Sudrigiu la Pietroasa), au fost înconjurate de milițienii și securiștii îndrumați, care făceau o mare gălăgie, pentru a-l deruta pe Ștefan Popescu. Acesta era îmbrăcat în haine țărănești (cu o sumăniță primită de la Terente Igna din Cusuiș, apoi cu pălăria și pantalonii de la locuitorul Traian, ginerele fierarului Haia din Seghiște³), ca să nu fie identificat cu ușurință de urmăritori.

Cei doi ofițeri de securitate pe care i-am menționat, care au întocmit un proces-verbal (în ziua de 29 iunie 1950), descriu întâmplarea cu următoarele expresii agramate, fiindcă nu cunoșteau prea bine limba română: „intrând în curtea numitului Banciu Miron, s-a observat pe Ștefan Popescu, care era îmbrăcat în haine țărănesc”. Acesta „observând pe organele noastre a încercat să fugă (prin grădină-n.n.) spre câmp, ținând în mâna dreapta un pistol”. Fiind somat să se predea, căpitanul Ștefan Popescu „nu s-a oprit”, ci a „ridicat pistolul spre organele noastre (spre a se apăra – n.n.), care a înconjurat casa”. În această situație, unul din cei doi (probabil Varga Ștefan, care era mai înalt în grad) a „dispus la folosirea armelor de foc, rânindu-l pe Popescu Ștefan în două locuri la spate”. Căzut la pământ, i s-a făcut „imediat” o percheziție „corporală”, fiind găsit asupra lui următorul armament, cu muniția aferentă: o grenadă de mână sistem Kissel (în buzunarul „vestonului”, mai exact al sumăniței),

¹ Anexa documentară nr. 56

² Anexa documentară nr. 69

³ *Ibidem*

un pistol marca Frommer (de calibrul 9 mm scurt, încărcat pe țevă și legat de cureaua de la pantaloni), un pistol rusesc Nagan, încărcat pe țevă (găsit sub „corpul susnumitului”), care i-a căzut din mână când a fost rănit.

A urmat o percheziție în locuința lui Miron Banciu, fiind găsit în cuptorul de copt pâine „un sac de merinde” aparținându-i lui Ștefan Popescu, care conținea: un încărcător (cu opt cartușe) pentru pistolul rusesc, 57 de cartușe de calibrul 9 mm scurt, 44 de cartușe rusești (de 7,65 mm), diferite acte și „lingerie”, toate acestea fiind sechestrate. Au fost, tot atunci, arestate „gazdele” fugarului, anume Miron Banciu⁴ și soția acestuia Catița⁵ (născută Nicoraș).

Disponem și de o scurtă relatare a lui Ștefan Popescu cu privire la evenimentul arestării sale: „...în momentul când am auzit mașina (care a oprit în fața casei – n.n.), mi-am luat pistoalele asupra mea, punându-le la cureaua pantalonilor, și-am fugit afară, cu gândul să mă camuflez în grădină sau să sar gardul în câmp, spre a nu fi văzut... și nici de-a găsi pistoalele asupra gazdei ...Ajuns în grădină, am văzut milițieni de ambele părți a[le] grădinei și atunci am căutat o scăpare spre poarta de la intrare, dar în acel moment și-a făcut apariția și acolo și m-am întors din nou în grădină, complet dezorientat de data asta, din cauza emoției că sunt prins și din cauza larmei ce se făcea din toate părțile. N-am putut să-mi dau seama că orice pas, ce urma să-l fac, mă costa moartea, de aceea am fost lovit de două cartușe: unul în umărul stâng și unul în spate, deasupra omoplatului drept”⁶.

Ștefan Popescu a trecut prin clipe grele, dar a supraviețuit, pentru că rănilor i s-au vindecat. Într-un raport (din 3 iulie 1950), locotenentul-major Varga Ștefan reia chestiunea, adăugând unele informații noi, în sensul că, la 27 iunie 1950 s-a deplasat la Beiuș, unde un informator i-a adus la cunoștință faptul că „fugarul Popescu” se află în comuna Dumbrăvani, la locuitorul Gherasim Cristea⁷. A „aranjat cu informatorul” ca Gherasim Cristea să fie chemat la Beiuș. A fost dus la Biroul de Securitate, unde a „început cercetarea numitului” (subl. ns. –A.F.). Am văzut în partea anterioară a lucrării, cum s-a procedat cu el și ce rezultate a avut o asemenea experiență. De la Gherasim Cristea a fost smulșă informația că „fugarul” Ștefan Popescu a fost găzduit de el până în ziua de 27 iunie 1950, când a fost dus la locuitorul Miron Banciu din același sat. Așadar, de la acesta au aflat securiștii de la Beiuș locul unde se află ascuns căpitanul Ștefan Popescu. Le-a fost ușor, după aceasta, să debarce milițienii în fața casei lui Miron Banciu și să înconjoare grădina acesteia, pentru a nu mai exista nici o scăpare pentru „fugar”. El a auzit „zgomotul mașinii”, ceea ce l-a determinat să fugă din casă spre grădină, dar i-a întâlnit acolo pe urmăritori, după care s-a retras spre poarta de la intrare, unde se aflau alții. Și-a dat seama că este „înconjurat” și s-a îndreptat, din

⁴ Miron Banciu s-a născut la 15 februarie 1915, în Dumbrăvani, avându-i ca părinți pe Aurel și Ileana. Era agricultor, căsătorit, cu o poziție socială de „mijlocăș” și a făcut parte din P.N.Ț.- Maniu (*Anexa documentară nr. 75*).

⁵ Catița Banciu s-a născut, la 10 ianuarie 1924, în satul Valea Neagră de Jos, fiind fiica lui Simion și Saveta, țărani săraci (*Ibidem*). De precizat faptul că, într-un alt document, soția lui Miron Banciu apare cu numele de Floarea Banciu (*Anexa documentară nr. 85*). Aceasta a fost „pusă în libertate”, deoarece era „femeie bolnăvicioasă” (*Ibidem*).

⁶ *Anexa documentară nr. 69*

⁷ *Anexa documentară nr. 59*

nou, spre „fundul grădinii”. A fost somat să se „predea”, dar nu s-a oprit, ci a „ridicat pistolul” spre securiști, care au executat asupra lui „mai multe focuri de arme, din diferite direcții”. Ștefan Popescu „a căzut la pământ, rănit”⁸.

S-a păstrat și o *telegramă* trimisă de D.R.S. Oradea (sub semnătura locotenent-colonelului Kiss Vasile) D.R.G. S. București, care conține unele informații despre situația căpitanului Ștefan Popescu: acesta „a fost prins de către organele noastre în comuna Dumbrăvani, județul Bihor. Susnumitul, nesupunându-se la somațiile legale, având intenția să tragă asupra organelor noastre (această afirmație nu poate fi dovedită n.n.), a fost împușcat în umărul stâng, producându-se o fractură, iar după examenul Röntgen s-a stabilit că are un glonte rămas în umăr”. A fost efectuată o cercetare sumară asupra susnumitului, cu prilejul căreia acesta a „recunoscut anumite legături de găzduire și de ajutorare”, precum și „activitatea lui instigatoare în rândurile țărănimii din regiunea susaminită” (subl. ns. –A.F.), precum și faptul că l-a „însărcinat pe fugarul Iosif Tocoianu” (din Călugări) ca să pregătească „o revoltă în comuna Vașcău, cu ocazia izbucnirii războiului”⁹. Nu s-a trecut încă la o anchetare „amănunțită” a lui, fiindcă – „în urma rănirii și în urma pierderii de sânge – este slăbit și într-o situație gravă, fără însă a-i fi în pericol viața”¹⁰.

⁸ *Ibidem*

⁹ *Anexa documentară nr. 57*

¹⁰ *Ibidem*

Implicarea soției sale, Aurelia Popescu, în acțiunea politică

După ocuparea țării de către trupele sovietice, operație începută în vara anului 1944, s-a trecut la exploatarea economică a acesteia, dar mai ales a locuitorilor ei (prin înrobitorile obligații ale Convenției de Armistițiu din 12 septembrie 1944), precum și la preluarea puterii de către forțele de stânga, reprezentate de comuniști. Falsificarea rezultatelor alegerilor din anul 1946 a deschis calea deplinei înfeudări față de Moscova (țara noastră devenind un simplu satelit al acesteia), ceea ce a însemnat că modelul bolșevic a fost aplicat în toate domeniile vieții societății.

A luat ființă, cum bine se știe acum, Securitatea, ca instrument de reprimare utilizat de autoritățile române comuniste de la București, pentru a-și consolida puterea și a reduce la tăcere acțiunile de rezistență națională împotriva bolșevizării României. Etapa stalinistă, care s-a instaurat în anul 1948, a constituit cea mai cumplită formă de oprimare internă a cetățenilor României, cu deosebire a celor care s-au opus lichidării democrației și libertății, a partidelor istorice și, în final, a oricărei forme de rezistență la acest nou sistem de guvernare, impus de sovietici și numit „regim de democrație populară”, care s-a manifestat într-o totală contradicție cu ideea de democrație.

În acest context politic, în care *actul de represiune* a devenit un fapt cotidian, poate cel mai important (datorită consecințelor acestuia asupra psihologiei naționale, care – din cauza unei teribile insecurități – a fost profund marcată de frică și dezolare), a fost organizată instituția Securității statului, care a inițiat și desfășurat, cu agresivitate și primitivism, o adevărată „vânătoare” de adversari ai politicii comuniste, pe care i-a transformat în victime, arestându-i și anchetându-i, apoi trimițându-i în fața unor tribunale militare, care au răspuns unor comenzi politice, fiind simple organisme „care au dat viață” comandamentelor noii societăți.

Din rândurile miilor de cetățeni români, care au trăit această experiență traumatizantă a făcut parte și Aurelia Popescu (din Vașcău), soția căpitanului Ștefan Popescu, care a fost liderul unui grup de rezistență anticomunistă din sudul Bihorului. Firește, ea a intrat în atenția organelor securității din Beiuș și Oradea din momentul în care soțul ei a fost „dat” în urmărire, pentru a fi prins și condamnat.

Publicăm, în cadrul anexelor documentare, 10 documente inedite cu privire la biografia acesteia, dar și la modul cum a fost tratată de ofițerii de securitate din Bihor, în anii 1947-1949. La acestea se adaugă o *autobiografie* (din anul 1952), care conține informații utile pentru cunoașterea biografiei ei.

Aurelia Popescu s-a născut la 5 ianuarie 1920, în familia lui Ioan și Mina (născută Sima) Gherlan, care locuiau în Vașcău. Tatăl ei a fost percepător la „circa” financiară din această așezare. Aurelia Gherlan a urmat cursurile școlii primare din localitate, apoi pe cele ale liceului de fete din Beiuș și, din 1935, pe cele ale Școlii Comerciale Superioare din Oradea. Aici l-a cunoscut pe Ștefan Popescu, ofițer administrativ la

Regimentul 34 Artilerie, cu care s-a căsătorit. Din acest moment, destinul ei s-a legat de cel al căpitanului Ștefan Popescu, cu care a avut doi copii (Sorin și Doina), urmându-și soțul prin toate unitățile militare în care a fost transferat (după o cunoscută practică în armată), până în 1945, când acesta a fost „deblocat” și lăsat fără nici un serviciu.

Rămasă fără mijloace de existență, împreună cu cei doi copii și cu mama Aureliei, familia Popescu a fost expusă unor mari dificultăți materiale. Ștefan Popescu a încercat să obțină un serviciu, însă a avut parte de refuzuri repetate, ceea ce l-a determinat să se orienteze, sub raport politic, spre partidele istorice – mai exact spre P.N.Ț. - Maniu - , de unde aștepta un sprijin în vederea soluționării situației sale. Ca atare, a intrat în organizația P.N.Ț.- Maniu din Vașcău, determinând-o și pe soția sa să facă același lucru. Ambii au activat în această organizație, făcând propagandă manistă în timpul campaniei electorale din anul 1946, care a fost o activitate perfect legală.

După pierderea alegerilor de către adevăratele forțe naționale și patriotice, care respingeau ocupația sovietică, a fost declanșată împotriva lor o acțiune represivă, menită să distrugă capacitatea de rezistență a poporului român împotriva sovietizării țării. Ștefan și Aurelia Popescu au devenit „ținte” ale securiștilor locali.

Pentru a evita arestarea, Ștefan Popescu a plecat de la domiciliu, fiind adăpostit de foștii membri ai P.N.Ț.- Maniu și alți locuitori. Deși a fost urmărit cu tenacitate de Securitate și Miliție, el a fost prins abia după 4 ani. În acest timp, soția lui a fost arestată de trei ori, fiind supusă unor presiuni tipice acelei perioade care ne introducea în spațiul unor practici staliniste necunoscute, dar de o duritate fără precedent.

Aurelia Popescu a fost arestată prima dată în Oradea¹, la 25 iulie 1947. A fost dusă în „lagăr”, unde a stat 13 zile². Cu acest prilej a fost obligată să dea două *declarații* (pe care le reproducem³), din care rezultă că s-a înscris în P.N.Ț.- Maniu datorită faptului că soțul ei „făcea politică P.N.Ț.- istă”, dar și din „propriul imbold”, la stăruința doamnei Carolina Vaida. A primit sarcina de a „recruta cât mai multe aderente și simpatizante” pentru P.N.Ț. Maniu. Recunoaște că s-a implicat în campania de alegeri, îndemnându-i pe locuitori să voteze cu „ochiul”⁴.

Înainte de a fi eliberată din arestul Securității orădene, Aurelia Popescu a fost obligată să semneze (în 2 august 1947) o declarație prin care se angaja să nu mai facă parte din P.N.Ț.- Maniu. I s-a smuls și afirmația că „fuga lui Mihalache” este un „act de trădare față de actualul guvern”⁵, respectiv cel condus de dr. Petru Groza. Este evident că a fost forțată să „adopte” o asemenea atitudine, mai cu seamă că nu avea informații cu privire la activitatea recentă a lui Mihalache.

Au urmat anii de urmărire a lui Ștefan și Aurelia Popescu. În iarna anului 1948, Aurelia Popescu a fost „din nou arestată timp de 3 săptămâni”⁶, pentru ca, la 10 septembrie 1949, să fie închisă pe o perioadă de 9 săptămâni⁷. A stat, deci, aproape

¹ C.N.S.A.S., P 651, vol. 2, f. 239-257

² *Ibidem*, vol. 4, f. 10-11

³ *Ibidem*, vol. 2, f. 149-150

⁴ *Ibidem*

⁵ *Ibidem*

⁶ *Ibidem*, f. 239-257

⁷ *Ibidem*

14 săptămâni în „laboratoarele de cercetări securiste din Bihor”. Anchetatorii ei au ajuns la concluzia că „susnumita, prin atitudinea ei și legăturile ce le are în Vașcău, creează o stare de spirit nefavorabilă regimului”⁸ (subl. ns. –A.F.). În consecință, ei fac propunerea de a fi „trimisă la muncă la canalul de la Dunăre”⁹.

Este un act de poliție politică, semnat de căpitanul de securitate Iosif Palcovici și locotenentul de securitate Cornel Teriteanu. El dezvăluie ce suflețe „negre” aveau primii securiști, care manifestau sentimente de ură față de virtualii adversari ai regimului, în acest caz Aurelia Popescu, care lăsase acasă doi copii mici, în grija unei mame bătrâne, lipsită de posibilități materiale elementare. Gestul celor doi ofițeri de securitate de la Oradea a fost respins - pentru că era nu numai odios, ci și necugetat - de către superiorii lor de la București (mai exact: locotenent-colonelul T. Dincă și căpitanul S. Antoniu), care le „atrăgeau atenția ca, pe viitor, în corespondența” lor „să nu mai apară propuneri neîntemeiate și lipsite de seriozitate”¹⁰ (subl. ns. –A.F.) Iată, deci, un „duș rece” peste entuziasmul unor torționari care loveau cu cruzime în viețile oamenilor.

La 9 noiembrie 1949, Aurelia Popescu semna o altă *declarație*, care i-a fost cerută de securiștii anchetatori, interesați să procure noi date despre soțul ei și cei care erau solidari cu el, astfel că n-a putut fi prins nici după doi ani. Condiția de „urmărit politic” era tragică. Ea s-a datorat - afirmă Aurelia Popescu -, în cazul lui Ștefan Popescu, faptului că acesta n-a „avut posibilitate[a] de a-și câștiga existența”¹¹. Transcriem o formulare semnificativă din declarația sa: „când cineva îți dă în cap, nu poți să-l agreezi, întrucât nu-l consideri ca prieten și, în consecință, cauți să lupți contra lui și să-l învingi”¹². Era un fel de legitimare a atitudinii soțului ei, care nu s-a „predat” autorităților, pentru a fi închis, din considerentul că nu se simțea vinovat de situația în care se afla. Reținem și temerarele critici vis-a-vis de oamenii care slujeau temporar Partidul Comunist, despre care se exprimă în următorii termeni: „unii dintre aceștia sunt în stare – în orice moment – să-și schimbe părerea și convingerile, [cum își schimbă cămașa], iar dacă sunt întrebați în mod direct ce îi leagă de acest regim, vor răspunde: „A, nimic, dar vezi, așa sunt vremurile, ce să-i faci, ca să treci puntea te faci frate cu dracul”. Sunt mincinoși, sunt lingușitori, sunt lipsiți de bun simț, de caracter, de tot ce poate fi uman..., ori aceste persoane, permis să-mi fie, își bat joc de Dvs. (de securiștii anchetatori –n.n.) și vă pun de multe ori pe drumuri, fără nici un fel de rezultat”¹³.

Ne putem da seama ce efect au avut aceste reflecții asupra celor care o anchetau și care i-au pretins, la 9 noiembrie 1949, să se angajeze că „nu va discuta nimic, cu nici o persoană, din tot ce am declarat sau din tot ce mi s-a spus la acest inspectorat din Oradea”, sub amenințarea că va fi „judecată”¹⁴. În *fișa personală* care i s-a întocmit, securiștii o caracterizau pe Aurelia Popescu ca pe o femeie „inteligentă, vicleană, hotărâtă, are mare simpatie în mase, se bucură de ajutorul populației”¹⁵ (subl.ns.-A.F.).

⁸ *Ibidem*, f. 199

⁹ *Ibidem*

¹⁰ *Ibidem*

¹¹ *Ibidem*

¹² *Ibidem*

¹³ *Ibidem*

¹⁴ *Ibidem*, f. 212

¹⁵ *Ibidem*, vol. IV, f. 15

După ce Ștefan Popescu a fost arestat în vara anului 1950, Aurelia Popescu a depus mari eforturi pentru a se angaja la vreo instituție de stat sau întreprindere, dar toate ușile i-au fost închise. La 4 aprilie 1952, ea completează o nouă *autobiografie*, pe care a depus-o la Sfatul Popular din Vașcău, de unde a ajuns în posesia „organelor” de securitate. În acest document sunt rememorate principalele momente ale vieții sale, cu accent asupra celor de dată recentă și a situației disperate în care ajunsese, mărturisind că, în ultimii ani, „a trăit din vânzarea lucrurilor și garderobei soțului ei”. De acum înainte însă „nu mai are nimic de vânzare” și nici „minime surse de a câștiga vreun ban”¹⁶.

Așa se încheia, în plină epocă stalinistă, un capitol întunecat din biografia unei victime nevinovate a sistemului, care a fost terorizată numai pentru faptul că și-a manifestat aderența față de un partid politic legal și a avut un soț care era căutat de organele de represiune ale statului democrat-popular, pentru că a fost liderul unei grupări, destul de importante, de rezistență anticomunistă în părțile Beiușului și Vașcăului.

¹⁶ *Ibidem*, f. 10-11

Anchetarea, judecarea și condamnarea

De la 29 iunie 1950 și până la 9 martie 1951 s-a desfășurat anchetarea lui Ștefan Popescu de către organele de securitate și elaborarea, de către procurorul militar (căpitanul magistrat Vasile Moțoc), a referatului referitor la „dosarul cercetărilor preliminare” cu privire la acesta și ceilalți locuitori care au făcut parte din grupul de rezistență (în număr de 13), pe care l-a îndrumat. Constatările procurorului debutează cu sloganuri binecunoscute, pe care le reproducem (pentru a le savura conținutul propagandistic, de o tipică factură stalinistă): „Cu cât clasa muncitoare în alianță cu țărănimea muncitoare, în frunte cu Partidul Muncitoresc Român, partidul ei de avangardă, pășește tot mai dârz pe drumul reformelor structurale, pentru realizarea noii societăți fără exploatare și slugile docile ale acestora, elemente din fostele așa-zise partide istorice, caută să dea lovituri regimului nostru democratic și să frâneze sau chiar să oprească mersul înainte al noii orânduiri. Astfel, și inculpații din cauza de față...Acești inculpați nu vedeau cu ochi buni mărețele realizări îndeplinite de clasa muncitoare din țara noastră și unelteau din umbră pentru răsturnarea, prin violență, a regimului contând pe un războiu, pe care îl socoteau apropiat și inevitabil, între țările imperialiste și lagărul democratic. O altă parte dintre inculpați au favorizat acțiunea criminală a inculpaților principali, dându-le adăpost și alimente, spre a-și putea continua acțiunile lor mârșave. Mulți dintre inculpați au fost înarmați, pentru ca, în cazul unei acțiuni de violență, să răstoarne regimul cu ajutorul armelor”¹. Așadar, căpitanul Ștefan Popescu era unul dintre cei care „unelteau din umbră pentru răsturnarea, prin violență a regimului” democrat – popular, care se instalase temeinic, prin metodele sistemului concentraționar sovietic. Ce acuză mai gravă i se putea aduce, ca și multor alți conaționali de-ai săi, care au intrat în malaxorul organelor de urmărire și anchetare ale statului ? Se vorbea, într-o manieră triumfalistă, despre „mărețele realizări îndeplinite de clasa muncitoare din țara noastră”. Care erau, de fapt, aceste „realizări”? Putem menționa câteva dintre ele:

1. preluarea puterii și folosirea acesteia de către comuniști în vederea sovietizării României, deci deturnarea acesteia de la sensul profund al evoluției sale istorice;
2. naționalizarea principalelor mijloace de producție, adică etatizarea economiei, prin distrugerea proprietății particulare din acest domeniu;
3. trecerea la colectivizarea agriculturii, cel mai mare pericol pentru clasa țărănească, cea mai numeroasă;
4. adoptarea unei politici de eliminare totală de pe scena politică a partidelor istorice, fiind astfel înlăturată democrația, în scurt timp fiind instaurat monolismul politic, cu consecințe extrem de grave pentru societatea românească;

¹ Viorel Faur, Antonio Faur, *O viață de om sub ochii „securității”...*, p. 91

5. organizarea unui sistem represiv intern cum n-a mai existat vreodată în România, acesta fiind menit să transforme țara într-un adevărat „lagăr”, în care au fost aruncați cei mai valoroși cetățeni, mai exact elita (în toate domeniile: politic, economic, cultural și științific), care nu a aderat la ideile comuniste.

În principiu, schimbarea unei societăți, prin reforme radicale, are drept scop asigurarea dezvoltării ei, sub toate raporturile, inclusiv cel politic.

Înlocuirea însă a pluripartidismului politic cu „dictatura proletară” a fost o acțiune nefastă și tocmai aceasta este considerată – de către puterea comunistă – ca fiind o realizare importantă, pe care așa-ziii „dușmani de clasă” vroiau să o înlăture, chiar și prin violență.

După ce l-au arestat, timp de trei luni „specialiștii” de la Direcția Regională de Securitate Oradea l-au anchetat pe Ștefan Popescu, de la care au încercat să „stoarcă” informații despre ceilalți membri ai grupului de rezistență, cu deosebire despre locuitorii care l-au găzduit și alimentat, pentru a stabili, cu exactitate, care a fost amplitudinea activității politice a acestora. Au fost reținuți, mai întâi, și anchetați Gherasim Cristea (care a fost atât de chinuit, încât a decedat nu peste mult timp), Miron Banciu și soția sa, toți trei din comuna Dumbrăvani. Au venit la rând Ioan Cuc (din Rien), Nicolae Tuduca (din Câmpani de Jos), Desideriu Galaita (din Băița), Alexandru Tocoianu (din satul Călugări) și Gavril Tocoianu² (tot din această așezare).

Pe baza informațiilor obținute în urma anchetării lui Ștefan Popescu și a celor menționați au rezultat niște date și fapte, pe care „securiștii” de la D.R.S. Oradea le-au sintetizat, în raportul din 3 octombrie 1950 către Direcția Securității Poporului din București, în următoarele expresii și aprecieri: „Popescu a căutat, în tot timpul (de aproximativ patru ani-n.n.), să stea ascuns și să fie adăpostit și alimentat de către foștii conducători sau membri ai P.N.Ț. – ului, pe care îi cunoștea din activitatea lui legală P.N.Ț-istă și care au fost cunoscuți de el că au o atitudine dușmănoasă față de regimul actual, spunând că regimul democrat nu durează mult în România, că vin anglo-americanii și vor instaura iar regimul din trecut și țărani nu o să trebuiască să predea cotă (din produsele lor-n.n.) statului și poate vinde pe piață la liber. A îndemnat pe țărani să nu se înscrie în gospodărie agricolă colectivă, aducând diferite minciuni despre sistemul cum trăiesc țărani în gospodăriile colective, ca țărani să aibă frică de colectivizare. În continuare s-a lăudat că, după venirea anglo-americanilor, el va fi om mare (printre altele, chiar comandant al Legiunii de Jandarmi Bihor-n.n.), în conducerea țării; a promis diferite posturi oamenilor ca răsplată pentru că l-au ajutat. Pe de altă parte, a făcut și amenințarea că, dacă va fi divulgat, o să fie împușcat și aprinsă casa acestuia. Popescu a organizat și o rețea pentru ajutorarea familiei dintre elementele de care a fost el adăpostit și alimentat, cari au colectat diferite alimente și bani pentru familia lui și le-au trimis, prin diferiți intermediari, familiei lui”³. Avem în față portretul clasic al opozantului regimului, al unuia dintre liderii mișcării de rezistență din România, care întrunea toate „calificativele” pentru ca reprezentanții organelor represive să-l eticheteze drept „bandit” și „dușman al regimului”⁴ democrat-popular.

² *Ibidem*, p. 87-90

³ Antonio Faur, *Căpitanul Ștefan Popescu – liderul grupului de rezistență din sudul Bihorului...*, în *Anuarul Institutului de Istorie „George Barițiu”* din Cluj-Napoca, 2004, p. 654

⁴ *Ibidem*

Investigațiile au fost extinse, cu scopul de a fi aflate și alte informații cu care să fie incriminat Ștefan Popescu, dar mai ales pentru a-i depista pe toți membrii grupului de rezistență, care l-au sprijinit în cei patru ani de urmărire. Securității erau interesați să descopere cât mai mulți, numai în acest fel putându-și demonstra utilitatea ca instrumente ale represiunii.

Prin urmare, au fost arestați alți locuitori, precum Aurel Popovici, zis Rilu (originar din satul Seghiște, stabilit pentru moment în Câmpani de Jos), Nicolae Faur și Valer Petriș (ambii din satul Seghiște), dar și Teodor Aron (din Fânațe). La 27 noiembrie 1950 a fost concepută o *Notă* în care sunt menționate aceste acțiuni ale D.R.S. Oradea, în care se face propunerea ca să mai fie arestați doi locuitori din satul Seghiște, mai exact Mihai Bortîș și Teodor Bortîș. La acest document a fost anexată și o *notă* a sinistrului general-maior Nicolschi⁵, împrejurare care atestă importanța pe care capii securității din România au acordat-o grupului de rezistență din sudul Bihorului.

În ziua de 29 ianuarie 1951, D.R.S. Oradea a trimis Tribunalului Militar din Cluj un lot de 13 persoane (Ștefan Popescu, Aurel Popovici zis Rilu, Nicolae Faur, Nicolae Tuducea, Filimon Tuducescu, Valeriu Petriș, Teodor Bortîș, Mihai Bortîș, Miron Banciu, Ioan Cuc, Gavril Tocoianu, Alexandru Tocoianu și Teodor Aron), însoțit de un dosar (de 204 file), care conținea „actele de cercetare dresate contra”⁶ acestora de către securității din Oradea. Declarația pe care Ștefan Popescu a dat-o în timpul anchetei are certă valoare documentară, în aceasta figurând tot ceea ce au reușit securității să „scoată” – cu mijloacele lor specifice – de la cel arestat⁷. A recunoscut că a fost adăpostit și alimentat, în mai multe rânduri, de către locuitorii anchetați împreună cu el. De asemenea, a fost de acord că a „discutat cu aceștia chestiuni politice”. Concomitent, a primit de la ei „diferite știri politice, culese din diferite surse” (ca svonorile și radio-ul țărilor capitaliste), pe care Ștefan Popescu le-a difuzat mai departe⁸, adică locuitorilor cu care a avut contacte, care, la rândul lor, le-au răspândit în alte sate. Sunt consemnate în documentul amintit și câteva din aceste „știri”:

- va izbucni, în curând, un război între țările de democrație populară (în frunte, desigur, cu Uniunea Sovietică) și țările imperialiste (anglo-americane);

- în „Statele Unite s-a format un guvern român (liber), sub președinția generalului Rădescu”;

- au fost masate la granița Iugoslaviei trupe sovietice, în vederea „începerii unui război” între aceste țări;

- s-a semnat „pactul Atlanticului”, formându-se un „bloc militar” al statelor apusene, despre care Ștefan Popescu a afirmat că este constituit tocmai pentru a „învinge”, în eventualitatea unui conflict militar dintre sovietici și anglo-americani”.

⁵ *Ibidem*, p. 663

⁶ *Idem*, *Documente despre grupul de rezistență din sudul Bihorului (194-1950)*, în *Istoria – ca experiență intelectuală...*, p. 399

⁷ Este de menționat faptul că Ștefan Popescu n-a făcut mărturisiri complete (în temeiul cărora am putea cunoaște mai multe lucruri despre grupul de rezistență anticomunistă de care ne ocupăm), limitându-se la minimum, pentru a nu cauza necazuri celor care au fost solidari cu el, în sensul de a nu-i „da pe mâna securiștilor”, care i-ar fi arestat și anchetat.

⁸ C.N.S.A.S., *fond P*, dos. 651, vol 1, f. 10

- despre colectivizarea agriculturii, în sensul că în gospodăriile colective „oamenii nu au libertate, sunt supuși încontinuu ordinelor, se mănâncă de la cazan” și țărani cooperatori nu au „dreptul la întreaga recoltă produsă”⁹.

Datorită condiției sale de fost „fugar” politic, Ștefan Popescu a „avut” – conform propriilor sale precizări – o atitudine „contrară” regimului din România și a așteptat o „schimbare” a acestuia, împrejurare care ar fi determinat și rezolvarea pozitivă a situației în care se afla. El a „crezut”, cu sinceritate și speranță, în modificarea regimului printr-o intervenție militară străină și, ca atare, a „căutat” să „produc[ă] greutate în ceea ce privește întărirea regimului democrat din țară”¹⁰. Și-a procurat și câteva arme (un pistol rusesc și unul unguresc, 101 cartușe și o grenadă), pentru a se apăra, în timpul deplasărilor făcute, mai ales noaptea. El ținea să atragă atenția asupra motivației reale a înarmării sale: „Nu am avut niciodată gândul să atac, ci numai de intimidare, în cazul când aș fi fost somat de către cineva pe timpul deplasărilor..., dintr-o comună în alta”¹¹.

O atenție specială au acordat-o anchetatorii unor evenimente din luna august a anului 1949, când țărani din satele situate în zona Tincăi au declanșat acțiuni deschise împotriva impunerii unor cote exagerate, mai cu seamă asupra familiilor înstărite. Într-o noapte de la finele lunii menționate, Ștefan Popescu a fost trezit de Valer Petriș și Mihai Bortiş, care l-au „anunțat că în regiunile de șes ale județului Bihor a început o răscoală țărănească contra predării cotelor de cereale și că rebeliunea s-ar fi extins până în comuna Șoimi. Mi s-a făcut propunerea ca și noi să ne pregătim oamenii, să fim gata ca, în caz de apropierea rebeliunii de ținuturile noastre, să putem participa și noi. A doua, sau a treia zi au venit din nou la aceeași locuință...Petriș Valer, Bortiş Mihai și Popovici Aurel, zis Rilul...Cu această ocazie am discutat despre rebeliunea izbucnită și *toți au venit cu propunerea ca să pregătim participarea la rebeliune*”¹² (subl ns. -A.F.). Mai mult, Valeriu Petriș și-a „luat angajamentul că el se poate baza și pregăti circa 10-15 persoane”¹³. Aurel Popovici a procedat identic, afirmând că, dacă sunt necesare arme, el „va face rost” de acestea.

Este evident, deci, fapt că a existat, în cadrul grupului de rezistență, tentativa de a acționa împotriva regimului, în momentul când „răscoala” (sau „rebeliunea”) țărănească va ajunge în zona de sud a Bihorului. Atunci ar fi fost utilă organizarea militară a manifestării țărănești, care să aibă finalitatea urmărită de locuitori, care constituiau o majoritate anticomunistă.

Ștefan Popescu a avut legături și cu grupul de rezistență din județul Arad, deplasându-se la Iosășel, unde a fost contactat de doi „teroriști”, care i-au propus ca să se stabilească în munții din părțile Devei, unde să organizeze un „grup” mai puternic de rezistență. La această propunere, el a dat un „răspuns negativ”¹⁴. Există o credibilă explicație a acestei decizii. El era liderul unui grup format din locuitorii satelor prin care a trecut (cei mai mulți știind de prezența sa, unii găzduindu-l și alimentându-l),

⁹ *Ibidem*, f. 11

¹⁰ *Ibidem*

¹¹ *Ibidem*

¹² *Ibidem*, f. 12

¹³ *Ibidem*

¹⁴ *Ibidem*

din zona submontană a sud-estului Bihorului, care preferau să rămână pe la casele lor, în loc să devină „fugari” sau „partizani în munți”, unde era mai greu să fie alimentați și, totodată, erau căutați de trupele de securitate și de informatorii lor. De altfel, rezistența era mult mai vastă decât o puteau realiza grupurile din munți, care, la rândul lor, se bazau pe suportul locuitorilor de la deal și câmpie.

Deși unii membri ai grupului de rezistență din sudul Bihorului s-au înarmat, ei nu au atacat autoritățile (primari, milițieni, securiști, informatorii acestora), nici nu au trecut la faza unei rezistențe armate în munți, cum au făcut alte grupuri. Grupul sud-bihorean a avut menirea de a întreține o atmosferă anticomunistă în rândul sătenilor și de a participa, dacă se va ivi ocazia, la o luptă deschisă împotriva regimului democrat popular. *Aceasta era principala semnificație a existenței sale și ea nu trebuie exagerată.*

În procesul verbal, încheiat la 3 ianuarie 1951, de către locotenentul major Varga Ștefan (de la Direcțiunea Generală a Securității Poporului), se afirma – chiar din primul paragraf – că membrii grupului care s-a aflat „sub conducerea teroristului [Ștefan] Popescu” au „depus [o] *activitate instigatoare în regiunea plășii Vașcău și Beiuș-Bihor, plănuiind a trece și la rebeliune*”¹⁵ (subl. ns. – A.F.).

În perioada „cercetărilor” au fost luate declarații de la 12 membri ai grupului cu privire la raporturile pe care le-au avut cu Ștefan Popescu. Aceste documente sunt, în majoritatea lor, inedite. Vom extrage din cuprinsul lor acele pasaje care au o valoare argumentativă sau contribuie la extinderea cunoașterii istorice. Aurel Popovici, spre pildă, recunoștea că a luat parte la întâlnirea din august 1949, cu prilejul căreia Ștefan Popescu a „spus ca să ne pregătim oamenii, cu scopul de a începe rebeliunea, și ne-a spus ca să ne procurăm cât mai mult armament”, pentru ca, în „*caz de nevoie, să dezarmăm și Miliția*”¹⁶ (subl. ns. – A.F.). Într-o altă *declarație* a sa obținută de anchetatori, același Aurel Popovici (zis Rilul) a suplimentat informațiile cu privire la acest episod. Reproducem o parte, de un real interes istoriografic, a textului – mărturisire pe care acesta l-a semnat: „Aici (la întâlnirea din Seghiște-n.n.) mi s-a spus că, în județul Bihor, a izbucnit rebeliunea țăranilor contra măsurilor luate în legătură cu treierul și colectările de cereale și au făcut propunerea ca să ne pregătim și noi să facem o rebeliune. Noi toți (Ștefan Popescu, Aurel Popovici, Valeriu Petriș, Mihai Bortîș și Teodor Bortîș-n.n.) am fost de acord să pregătim rebeliunea... În cursul discuțiilor cari le-am avut în casa lui Teodor Bortîș, *fiecare participant a venit cu diferite propuneri. [Ștefan] Popescu a spus că trebuie să mobilizăm câți mai mulți oameni posibil din comunele vecine (cu satul Seghiște-n.n.) și să procurăm cât mai mult armament și, în caz de nevoie, să dezarmăm și miliția, ca să avem cât mai mult armament și acei oameni care nu au arme să fie cu topor și furcă*”¹⁷ (subl. ns. -A. F.). S-a stabilit ca, în funcție de modul cum vor decurge evenimentele, să se întâlnească din nou (ceea ce nu s-a întâmplat), pentru a intra în acțiune.

Teodor Bortîș, în declarația sa, ne oferă o variantă apropiată, care confirmă cele mărturisite de Ștefan Popescu, care a avut rolul cel mai important: „am discutat despre

¹⁵ *Ibidem*, vol. 2, f. 2

¹⁶ *Ibidem*, vol.1, f. 19

¹⁷ *Ibidem*, f. 39-40

rebeliunea care a izbucnit pe la regiunea Arad și Oradea. La propunerea lui Popovici, Popescu a fost de acord, și noi am propus ca teroristul Popescu să [ne] organizeze și conducă pe noi. Popescu a spus: ca să putem face rebeliune, avem nevoie de oameni mulți și armament, și trebuie să mobilizăm oamenii și din comunele vecine și să căutăm oamenii...cari și-au arătat nemulțumirea din cauza predării cotelor de cereale. Teroristul Popescu a spus că, în acest caz, dacă o să ne atace miliția, să-i dezarmăm și o să avem și armament mai mult”¹⁸.

Anchetatorii securiști erau preocupați de identificarea tuturor locuitorilor care au intrat în sfera de influență a membrilor grupului de rezistență și, în mod deosebit, a liderului acestuia, căpitanul Ștefan Popescu. De asemenea, ei au vizat modul de manifestare și planurile de acțiune ale grupului, precum și conținutul discuțiilor dintre ei, pentru ca, folosindu-se de ceea ce au aflat, să-i poată incrimina.

Ca atare, au procurat informații despre două teme asupra cărora au stăruit membrii grupului de rezistență. *Prima* se referă la eventualitatea declanșării unui „războiu” „între țările democrat-populare și anglo-americani”, ca posibilitate de a scăpa de „actualul regim”, de care nu erau „mulțumiți”¹⁹. *A doua* era înființarea de gospodării colective, cu care nu și-au exprimat acordul, fiindcă în cadrul acestora oamenii nu aveau drepturi, fiind supuși comandai comuniștilor. Toți țărani, nu numai cei care au constituit grupul de rezistență, erau îngroziți de ideea că ar ajunge „să mănânce de la cazan”, dacă se va produce, cu adevărat, „socializarea agriculturii”²⁰.

Un alt membru al grupului de rezistență, Aurel Popovici, s-a implicat în preconizata acțiune de solidaritate cu cei care au făcut „rebeliune”. După discuția pe care am prezentat-o, la câteva zile, Mihai Bortiş a fost chemat de Aurel Popovici, care i-a „spus” că nu mai pot face „rebeliune”, deoarece „oamenii au fost lămuriți cu cotele (adică să le predea statului-n.n.) și s-a terminat cu rebeliunea și în Tinca”. Drept consecință a acestei situații, dacă trebuie să fugă în pădure, pentru a nu fi „arestați”, ei vor folosi armele, pentru a se apăra, cu atât mai mult, cu cât „regimul actual”²¹ urmează să se schimbe, desigur în urma războiului dintre țările de democrație populară și anglo-americani. Aurel Popovici vorbea despre războiul „contra comunismului”²².

Desigur, Ștefan Popescu a purtat și alte discuții cu membrii grupului de rezistență, care vizau o problematică de actualitate. Spre exemplu, el declară că a schimbat

¹⁸ *Ibidem*. Transcriem din declarația lui Teodor Bortiş referirile la aceeași împrejurare: „În luna august 1949, într-o zi, am auzit în comună (mai exact, în Seghiște-n.n.) că a izbucnit rebeliunea în regiunea de șes. Aceste știri i le-am comunicat lui Popescu, care se afla în acel timp în casa mea. În această zi, seara, a venit la Popescu Popovici Aurel zis Rilu, Petriș Valer și Bortiş Mihai, și toți spuneau că a izbucnit rebeliunea[ă]. Popovici Aurel a propus ca să facem și noi rebeliune în Seghiște, că și la noi sunt oamenii nemulțumiți din cauza predării cotelor și, dacă a început în altă parte, să-i ajutăm și noi și să pregătim rebeliunea. Popovici a spus ca să-[i] îndemnăm pe oameni ca să nu predea cota de cereale că, dacă nu predă nimeni, nu poate să facă nimic autoritățile” (*Ibidem*,f. 122).

¹⁹ *Ibidem*, f. 31-32

²⁰ *Ibidem*. De menționat faptul că Ștefan Popescu era convins de faptul că războiul dintre țările democrat – populare și anglo-americani va fi câștigat (în mod „sigur”) de către aceștia din urmă, deoarece „sunt în posesia bombe atomice” (*Ibidem*, f. 73).

²¹ *Ibidem*, f. 60

²² *Ibidem*, f. 64

puncte de vedere cu Nicolae Faur cu privire la alegerile din 19 noiembrie 1946. Nicolae Faur și-a manifestat „nemulțumirea...”, spunând că la secția de votare (din satul Hotărel, de lângă Ștei-n.n.) unde a fost numit om de încredere s-au făcut anumite abuzuri din partea reprezentanților B.P.D.-ului”. Totodată, și-a exprimat revolta împotriva măsurilor „luate de guvern în ceia ce privește dizolvarea P.N.Ț. – ului”. A afirmat că „regimul de azi, deși vorbește despre libertate, totuși a dizolvat un partid istoric vechiu”. În mod cert, Nicolae Faur „nutrea și pe mai departe ideile partidului [național-] țărănist și spera în reînvierea P.N.Ț., pe care o aștepta, prin intervenția anglo-americanilor, eventual prin izbucnirea războiului între țările apusene și țările de democrație-populară”²³.

Nicolae Tuducea (din comuna Câmpani de Jos, președinte al Comitetului Provizoriu al comunei Câmpani de Sus și membru al P.M.R., dar care a intrat în grupul de rezistență) i s-a „plâns” lui Ștefan Popescu că „e prea multă muncă și strictete, fapt care îl va decide, în curând, să se retragă de la serviciu, având acasă destulă ocupație cu pământul și mașinile agricole, spre a-și câștiga mai multă libertate ca astăzi”. Și acesta „credea într-un conflict armat între anglo-americani și U.R.S.S., în urma căruia se va schimba actualul regim politic, bazat pe știrile radiofonice din statele apusene (*Europa Liberă* și *Vocea Americii*-n.n.), aduse din când în când de către Popovici Aurel, ascultate la morarul Popa Gheorghe, sau din comentariile ce le făcea asupra articolelor politice din ziarul *Scânteia*, la care era abonat”²⁴.

Au fost, fără îndoială, și alte fapte ale lui Ștefan Popescu pe care le-a mărturisit membrilor grupului de rezistență și au fost consemnate de anchetatori. Locotenent-majorul (de securitate) Varga Ștefan a prezentat, într-o formă sintetică, activitatea „instigatoare” a căpitanului Ștefan Popescu: „În iulie 1947 a dispărut de la domiciliul lui, stând ascuns în diferite comune, la foștii lui colaboratori P.N.Ț. – iști, cu care a desfășurat o propagandă contra regimului democrat. A lansat prin ei diferite zvonuri...alarmiste în legătură cu izbucnirea noului război mondial, cu venirea armatelor imperialiste anglo-americane. A îndemnat populația la nerespectarea ordonanțelor de urgență, la nepredarea cotelor. A plănuț, cu oameni de încredere, o rebeliune în regiunea de mai sus, pentru a împiedica mersul treierii și colectărilor. A luat contact, prin Tocoianu Iosif, cu o bandă teroristă din județul Arad, cu care ocazie s-a angajat de a organiza în munții din jud[eu]l Bihor o bandă, cu scopul de a lupta pentru răsturnarea regimului de democrație populară. În această privință a și trecut în faza preparatorie, însă oamenii nu s-au angajat la aceasta. A cumpărat pistoale și grenade, pentru a se apăra contra autorităților de urmărire, ceia ce a și făcut în ziua de 29 iunie 1950, când – fiind încercuit - a scos pistoalele, cu scopul de a trage asupra organelor de urmărire, ceea ce nu i-a reușit, fiind împușcat în umăr”²⁵. Acestea au constituit și principalele acuze în procesul care i s-a intentat de către Tribunalul Militar din Cluj, unde a fost judecat împreună cu colaboratorii săi cei mai importanți.

În ședința din 23 martie 1951, prezidată de maiorul magistrat Oprea Bonescu, a Tribunalului Militar Cluj (secția I-a), a fost judecat lotul de 13 persoane, al cărui

²³ Viorel Faur, Antonio Faur, *O viață de om sub ochii „securității”...*, p. 84

²⁴ C.N.S.A.S., *fond P*, dos. 651, vol. 1, f. 78

²⁵ *Ibidem*, vol 2, f. 69

lider era căpitanul Ștefan Popescu. Procurorul militar, care a preluat constatările obținute de securiști (prin metodele lor de anchetare), a fost căpitanul magistrat Victor Moțoc. În temeiul incriminărilor care i se aduc (la acestea ne-am referit deja), din care unele au fost negate (în instanță) de către căpitanul Ștefan Popescu, acesta a fost condamnat la patru ani de închisoare corecțională, „fără acordarea de circumstanțe atenuante”²⁶. Motivația sentinței nr. 227 (din 23 martie 1951) a fost următoarea: „pentru delictul de instigare publică” și „pentru delictul de deținere ilegală de armă militară” s-a aplicat și o amendă de 10.000 de lei²⁷.

Avocatul lui Ștefan Popescu a făcut recurs, care a fost examinat în ședința publică din 21 iulie 1951 a Curții Militare de Justiție și Casare (prezidată de locotenent-colonelul Șt. Băduț). Decizia (nr. 2642) a acestei instituții juridice militare este următoarea: „Având în vedere gravitatea faptelor comise de recurenți, gradul de pericolozitate al lor, împrejurările în care au fost comise infracțiunile, precum și scopurile urmărite, Curtea, apreciind, găsește că pedepsele au fost just aplicate și nu este cazul de a se reduce”²⁸.

Ceilalți condamnați în acest proces au fost: Aurel Popovici (la 3 ani de închisoare corecțională²⁹), Nicolae Tuducea (2 ani de închisoare), Nicolae Faur (1 an și 2 luni³⁰), Valeriu Petriș (1 an), Mihai Bortîș (1 an), Miron Banciu (1 an), Ioan Cuc (8 luni), Gavril Tocoianu (6 luni) și Teodor Aron (8 luni)³¹. Au fost achitați Teodor Bortîș și Alexandru Tocoianu.

Așadar, din grupul de rezistență anticomunistă din sudul Bihorului, unsprezece membri au fost condamnați la închisoare corecțională și diferite amenzi. Toți au executat, în mai multe închisori, aceste sentințe. Spre pildă, Nicolae Faur a fost închis la Oradea, Gherla, Cluj și la canal (la Piatra Albă și Medgidia).

Grupul de rezistență anticomunistă din sudul Bihorului poate fi, după opinia noastră, încadrat „în categoria acelor nuclee de rezistență constituite în jurul unor personalități cu experiență militară, un grup care, prin ideile și concepțiile politice ale membrilor săi, de factură democratică - cât și prin obiectivele care și le-au propus în anumite momente -, urmărirea înlăturarea regimului comunist și readucerea României pe vechiul ei făgaș de dezvoltare antebelic”³². Avem de-a face cu cazul unui ofițer scos din cadrele armatei de către noul regim, care a adoptat o serie de măsuri pentru a elimina din toate compartimentele societății adversarii politici.

²⁶ *Ibidem*, vol. 1, f. 271

²⁷ *Ibidem*

²⁸ *Ibidem*, f. 333

²⁹ De altfel, toți au fost condamnați la „închisoare corecțională”, deci nu mai menționăm la fiecare acest lucru.

³⁰ C.N.S.A.S., *fond P*, dos. 651, vol. 1, f. 272

³¹ *Ibidem*, vol 2, f. 494

³² Antonio Faur, *Grupul de rezistență din depresiunea Beiușului*, în Ion Zainea, Mihai Drecin, Corneliu Crăciun, Antonio Faur, Gabriel Moisa, Augustin Țărău, Nicolae Mișu, *Democrație occidentală versus democrație populară: evoluția spectrului politic în nord-vestul României (1944-1950)*, Editura Universității din Oradea, 2004, p. 175

BIBLIOGRAFIE

- ***, „Bande, bandiți și eroi”. *Grupurile de rezistență și Securitatea (1948-1968). Documente*, Editura Enciclopedică, București, 2003, 592 p.
- Radu CIUCEANU, Octavian ROSKE, *Începuturile mișcării de rezistență din România, vol I (11 aprilie 1945 – 31 mai 1946)*, Institutul Național pentru Studiarea Totalitarismului, București, 1998, 213 p., vol. II (iunie – noiembrie 1946), 2001, 349 p.
- Dorin DOBRINCU, „Oamenii de pădure”. *Rezistența armată anticomunistă din nordul Transilvaniei (1945-1958)*, în *Anuarul Institutului de Istorie „George Bariț” din Cluj-Napoca*, 2004, p. 317-371
- Antonio FAUR, *Contribuții la cunoașterea rezistenței anticomuniste din sudul Bihorului (1946-1950)*, în *Cele trei Crișuri*, 1993, nr. 5-6, p. 1 și 3
- Idem, *Noi documente despre grupul de rezistență anticomunistă din sudul Bihorului (1946-1950) în Istoria – ca experiență intelectuală*, Editura Universității din Oradea, 2001, p. 393-409
- Idem, *Grupul de rezistență din depresiunea Beiușului*, în *Democrație occidentală și democrație populară: evoluția spectrului politic în nord-vestul României (1944-1950)*, Editura Universității din Oradea, 2004, p. 175-183
- Idem, *Căpitanul Ștefan Popescu – liderul grupului de rezistență din sudul Bihorului (1946-1950)*, în *Anuarul Institutului de Istorie „George Barițiu” din Cluj-Napoca*, 2004, p. 651-663
- Idem, *O victimă a terorii staliniste: Aurelia Popescu (din Vașcău, județul Bihor). Documente inedite*, în *Cetatea Bihariei*, 2006, nr. 2, p. 85 – 95
- Idem, *O autobiografie a căpitanului Ștefan Popescu – liderul grupului de rezistență anticomunistă din sudul Bihorului*, în *Cele trei Crișuri*, 2006, nr. 7-8, p. 91-105
- Viorel FAUR, *Documente inedite. Aspecte ale rezistenței anticomuniste din sudul Bihorului*, în *Cele trei Crișuri*, 1992, nr. 9-10, p. 3
- Idem, , *Istoria satului Seghiște. La 500 de ani de la prima mențiune documentară (1503-2003)*, Editura Universității din Oradea, 2003, p. 123-129
- Viorel FAUR, Antonio FAUR, *O viață de om sub „ochii” securității*, Editura Universității din Oradea, 2006, 154 p.
- Gheorghe IANCU, *Contribuții la istoricul sistemului concentraționar comunist din România*, în *Istoria – ca experiență intelectuală*, Editura Universității din Oradea, 2001, p. 380-392
- Doru RADOSAV, *O perspectivă asupra rezistenței anticomuniste din România (1944-1989)*, în *Istoria - ca experiență intelectuală*, p. 371-379

***, *Rezistența anticomunistă din munții Banatului în documente*, ediție de Miodrag Milin, Editura Fundației Academia Civică, București, 2000, 274 p.
Petre ȚURLEA, *Transilvania de nord-est (1944-1952)*, Editura România „Pur și Simplu”, București, 2005, 454 p.

Ștefan Popescu – Leader of the Anti-Communist Resistance Group from the South of Bihor(1946-1950)

The problem of the anti-communist resistance from Romania has become in the past few years, a historiographical priority, since it constitutes an important historical reality carefully veiled by the communist authorities. The most of the obstacles being removed for the reseachers, this has been approached persistently, there being brought to light appalling documentary and memorialistic proofs with regard to the historical phenomenon in discussion, but particularly in what concerns the sufferings endured by the inhabitants of the country, who have opposed themselves, by word and deed, to the *sovietization* of Romania. Particularly during the Stalinist times, when the oppressing of this resistance and the destruction of the political and cultural Romanian elite occurred, there took place the most tragical human experiences, which added to the ones in the Second World War. The sense of our history was changed by the Soviets, who have used the „local” tools, because there always are opportunists, or in the common language, „there is no forest without dry-wood”. The main authors of our „dismissal” (for 45 years) from a natural evolution (which meant, first of all, the system continuity) were the Soviet commissars and those „time-servers” who have performed an ominuous role.

One must specify that the Romanians have not embraced the Soviet type communism, but this was imposed on them from Moscow. That is why, ever since 1945, there took shape a resistance movement against Sovietization, expressed by the historical parties. Regarded by the newly set in power in Bucharest as being „reactionary” and „enemies of the people”, the members of the afore-mentioned parties, as well as their followers have been persecuted, arested and condemned in an impressive number. The opinion offence was punished by arbitrary sentence, consecrated as a reason for investigation and severe punishment, to many years of imprisonment.

In this context, tens of thousands of Romanians (from all social categories) have been confronted with the repression bodies of the Romanian „popular-democratic” state, the most of them being terrorized and sent in the sinister prisons of the regime (about which we find out from the dreary memorism appeared after 1989). Each of these deserve gratitude from the part of posterity, but also a historical reconstitution, meant to be made known their facts and sufferings, in order that, in our history such anti-human and anti-democratic deeds should not take place ever again.

Respecting this requirement, I have proceeded to the making actual again of one of the personalities of anti-communist resistance, about whom I have written several times, so that in the present study, to devote a thorough and comprehensive study, which to reveal the biographical trajectory from the decade 1944-1945 with all its transformations. The subject in discussion here is the ex-captain Ștefan Popescu, who was the leader of an anti-communist resistance group from the south of Bihor, more precisely from the *plasa* [small rural district] of Vașcău și Beiuș. Thus, I have referred to

his family environment and to the schools where he learned, using in this respect the information existent in his auto-biography (worked out since he has been investigated by the *Securitate* bodies from Oradea). Further on, it is presented his activity as an active administration officer, as well as his discharging from the army (on April 10-th 1945). Upon the end of the war, he got into an impossible situation, as from the small pension he received from the Romanian state (which subsequently was annulled) he could not support his family, consisting of a wife, two children and mother-in-law. He has strived for a job, but came accross negative answers and outcomes.

In these circumstances, situation which seemed without a way out, he got in - together with his wife – the organization of the Peasants Party – Maniu from *plasa* Vașcău, whose president was the Orthodox Rector Aurel Terebențiu, another Romanian intellectual who was a victim of the repressive action of the Romanian state. As a member of this organization, he got actively involved in the electoral campaign of 1946, carrying out legal activities, but for which, not before long he was accused by the representatives of the new rule that was being consolidated in Romania. After elections and after getting the P.N.T.[National Peasants Party]- Maniu out of [the] law, captain Ștefan Popescu was compelled to hide himself, in order to protect himself from the persecution inaugurated by the ruling ones against the forces of opposition of any kind.

As such, he has lived for four years a harsh life of „fugitive” or „bandit”, the way the *Securitate* people expressed themselves in their documents as a result of their chase. He was accomodated by tens of people from several households, as he enjoyed the secret support and sympathy of the majority of the inhabitants, who did not agree with a power that survived by „electoral fraud”. It was hoped at that time that that would not be viable, particularly by the perspective – very widely spread – that there was to take place a military conflict between Soviets and Anglo-Americans, that was to be won by the Western democracies, thus there coming up to the rule of the state the historical parties. Such beliefs were very widely spread all over the south of Bihor, not only here but all throughout the country.

Captain Ștefan Popescu has directly contributed to maintaining an anti-communist frame of mind, by the discussions he has had with those who have accommodated him, who in their turn, have spread anti-communist ideas in the environments they worked in. Even in this position, of political fugitive (or in other words a position of illegality), he has played an important role in creating an unfavourable atmosphere to certain state authorities who already participated in setting up in Romania of a concentrationary system. He was caught up in the spring of 1950 and sentenced to four years of imprisonment, spent in several communist prisons.

We have considered as being useful, besides our text, to be placed at hand for the readers a few authentic historical proofs (to a great extent a novelty), that are reproduced at the end of the book. In this way, those interested in the painful truths of the times of 1945-1955 can skim through our reconsiderative commentaries, as well as historical information taken from the files existant at C. N. S. A. S., that have had as a source the archive of the ex-*Securitate*.

ANEXE DOCUMENTARE

1

INSPECTORATUL JANDARMI ORADEA
Serviciul Poliției

NOTĂ INFORMATIVĂ Nr. 2920
Din 4 Octombrie 1946

Legiunea Jandarmi Bihor ne informează:

În seara zilei de 28 septembrie a.c., în comuna Vașcău, cu ocazia unui bal organizat de intelectuali, cpt. de rezervă Popescu Ștefan, din acea comună, a făcut propagandă pentru P.N.Ț. (Maniu).

Susnumitul a scris pe un bilet, ce a fost citit de un tânăr – în auzul tuturor – „Trăiască Partidul Național Țărănesc!”, la care publicul a răspuns prin ovații pentru acest partid.

Căpitanul rez. Popescu Ștefan este cunoscut ca un membru activ al P.N.Ț. Maniu.

Informația sigură.

Măsurile luate : s-a dat ordin postului pentru a întocmi susnumitului cpt. de rez. dosar de suspect și a urmări activitatea lui.

INSPECTOR JANDARMI ORADEA,
Colonel A. Mihalache

Șeful Serviciului Poliției,
Locot. Bucșa Virgil

(Arhiva Consilului Național pentru Studierea Arhivelor Securității (în continuare: C.N.S.A.S.), fond *Penal* (în continuare *fond P*), dos. 651, vol. 4, f. 3)

Dat în fața noastră,
Comisar,
s.s.
indescifrabil
Oradea, la 31
iulie 1947

DECLARAȚIE

Subsemnata, Popescu Aurelia, de 27 ani, născută în anul 1920, luna ianuarie, ziua 9, în comuna Vașcău, jud. Bihor, din părinții Gherlan Ioan și Sima Mina, de profesiune casnică, nepedepsită, domiciliată în comuna Vașcău, str. Boiului, nr. 58, căsătorită, cu doi copii.

Referitor la activitatea mea politică declar următoarele:

În cursul anului 1946, prin luna august, m-am înscris în organizațiunea feminină a P.N.Ț.-ului Maniu din Vașcău, în următoarele împrejurări: cu ocazia unei vizite, în scop de propagandă, făcută de către d-na Vaida Carolina, împreună cu secretarul tineretului Bologa Vasile fiind, au venit în comuna noastră, în cadrele organizației feminine P.N.Ț. Datorită faptului că și soțul meu făcea politică P.N.Ț.-istă, din propriul meu imbold, și în urma rugăminții insistente [a] D-nei Vaida Carolina, m-am înscris.

Mie mi-a revenit sarcina de a recruta cât mai multe aderente și simpatizante care, mai târziu, să fie membre. Mijloacele pentru a recruta aceste membre se rezumă la propaganda de la om la om.

Motivele care m-au determinat să mă înscriu au fost cele expuse mai sus, faptul de-a fi simpatizat organizația politică din care făcea și soțul meu parte.

În comună nu a avut loc nici odată ședință la care să fi participat eu, și nici nu am auzit să fi avut loc vreo ședință în comună.

Știu că părintele Terebenț Aurel este președintele org[anizației] P.N.Ț. Maniu din Vașcău, însă nu știu dacă în locuința lui a avut [loc] vreo adunare.

Majoritatea membrilor înscrise în P.N.Ț. Maniu, cât și eu personal, înainte de alegeri, am răspândit între alegători și am îndemnat să voteze cu ochiul, întrucât este semnul P.N.Ț.-ului.

Nu am făcut parte din nici o organizație politică în afară de Partidul Național Țărănesc, secția feminină; de asemenea, nu am răspândit manifeste ale P.N.Ț.-ului. Altceva nu am de declarat, asta susțin și semnez, nesilită de nimeni,

Aurelia cpt. Popescu

(CNSAS, P 651, vol. 2, f. 149)

3
D E C L A R A Ț I E

Subsemnata, Aurelia cpt. Popescu, domiciliată în comuna Vașcău, jud. Bihor, căsătorită, cu 2 copii, prin prezenta declar următoarele:

Nu voi mai face parte din Partidul N. Ț. (Iuliu Maniu) din momentul în care dau această declarație și văd fuga d-lui Mihalache, ca un act de trădare față de actualul guvern.

Aurelia cpt. Popescu

2. VIII. 1947

(Ibidem, f. 150)

4

Biroul de Siguranță Beiuș
Bir. Inf. Interne
Nr. 1589, din 4 Februarie 1948

Către:

INSPECTORATUL REGIONAL DE SIGURANȚĂ
Bir. 1

O R A D E A

La ordinul D-Voastră nr. 14149, din 24 decembrie 1947, la care e anexată nota informativă referitoare la cpt. Popescu Ștefan, că ar fi camuflat în satul Câmp, cât și la ordinul nr. 20540 din 16 Ianuarie 1948, la care e anexată nota informativă că cpt. Popescu Ștefan s-ar găsi în cătunul Merișor.

Avem onoare a raporta că, în urma investigațiilor făcute și verificate în aceste localități, s-a constatat că susnumitul a fost în cătunul Merișor, la individul Gubir Tănase, care a și cumpărat o pereche de cisme de la acest individ, acum aproape doi ani.

De atunci Popescu nu a mai fost pe la acest individ, Gubir Tănase.

Investigațiunea făcută, în noaptea de 2/3 februarie, la fața locului, a dat un rezultat negativ; totuși, cu mici amănunte, cari pot da, eventual, un rezultat hotărâtor pentru prinderea lui Popescu Ștefan.

Cât privește pe funcționarul Dănilă, de la primăria Vașcău, este în strictă supraveghere și orice amănunt ce vom deține [il] vom raporta.

Șeful Biroului de Siguranță, [L.ș.]

Comisar șef:

Șimlovici Alexandru

Șeful Bir. Inf. Int.,
Com. aj.: *Misăilă Emanoil*

(Ibidem, f. 2)

Biroul de Siguranță Belug
Bir. Inf. Interne.
Nr. 1589, din 4 Februarie 1948

Int Nr 21560

Către:

INSPECTORATUL REGIONAL DE SIGURANȚĂ
Bir. 1

5448

ORADEA

C.N.S.A.B.

Bir. 1
5. feb. 1948

La ordinul D-Voastră Nr. 14149, din 24 Dec. 1947, la care e anexată nota informativă referitor la cpt. Popescu Stefan, ce ar fi camuflat în satul Câmp, cât și la ordinul Nr. 2054 din 16 Ianuarie 1948, la care e anexată nota informativă că cpt. Popescu Stefan s-ar găsi în satul Merisor.

Am eu încă a raporta că, în urma investigațiilor făcute și verificate în aceste localități, s-a constatat că susnumitul a fost în satul Merisor, la individul Gabir Tănase, care a și cumpărat o pereche de cisme de la acest individ, acum aproape doi ani.

De atunci Popescu nu a mai fost pe la acest individ, Gabir Tănase.

Investigația făcută în noaptea de 2/3 Februarie, la fața locului, a dat un rezultat negativ; totuși, cu mici amănunte, care pot da, eventual, un rezultat hotărâtor pentru prinderea lui Popescu Stefan.

Cât privește pe funcționarul Dănilă, de la primăria Văcăni, este în strictă supraveghere și orice amănunt ce veni deține veni raporta.

Seful Biroului de Siguranță,
Comisar Șef:

Sialevici Alexandra

[Signature]

Seful Bir. Inf. Int. >

Com. șef:

Micaila Emanoil

[Signature]

BIROUL DE SECURITATE BEIUȘ

Biroul 1

Problema: „urmărirea căp. Popescu 10”

NOTĂ INFORMATIVĂ NR. 1552 din 7 septembrie 1948

OBIECTUL: Urmărirea
Căp. Popescu Ioan
[Ștefan] din Vașcău

SURSA: Informativă

VALOAREA: sigură

Deținem informații sigure, de la informatorii noștri, că căp. de rezervă Popescu Ioan [Ștefan], urmărit pentru propagandă anti-democratică și fost membru în P.N.T., are strânse legături cu Terente a Mealchi din comuna Cusuiș, și Filip Dumitru din Cusuiș, cum și cu fostul pretor Fătu Nicolaie, din comuna Hinchiriș; cu căp. Popescu Ioan Ștefan mai este și un necunoscut, care se bănuiește că ar fi fost primar al Beiușului, Mureșan; ambii s-au întreținut și sunt în prezent prin satele Hinchiriș-Cusuiș, și la o colibă (sălaș) pe care o are fostul pretor Fătu Nicolaie, în pădurea satului Hinchiriș, la locul numit „Poieni”. Cu două săptămâni în urmă, acest căpitan, cu Mureșan împreună, au fost la Băile Moneasa, din jud. Arad, unde au stat câteva zile.

Legăturile între căp. Popescu și soția acestuia, care dom. la Vașcău, se țin prin avocatul Hetco din Beiuș [care îl] ține la curent, prin Terente a Mealchi și Filip Dumitru din Cusuiș și fostul pretor Fătu Nic[olae], pe căp. Popescu Ioan și Mureșan cu tot ce se comunică la radio, postul Londra și America; fostul pretor Fătu Nicolae, Terente a Mealchi și Filip Dumitru au fost membri de partid Maniu; toți sunt chiaburi și fiecare posedă între 1-30 iug. pământ.

Șef. Biroului de Sec., [L.ș.]

Loct. Șimlovici Alexandru

Șef. Biroului 1,

Slt. Misăilă Emanoil

(Ibidem, vol. 2, f. 154)

BIROUL DE SECURITATE BELUS
biroul I

Mt 20403

lect. I
9.15 948

Problema urmărirea căp. Popescu Ioan

NOTA INFORMATIVA Nr. 1052 din 7 Septembrie 1948

OBIECTUL:
Urmărirea Căp.
Popescu Ioan
din Vascau

Deținem informații sigure, dela informatori nostri, că Căp. de rezervă Popescu Ioan, urmărit pentru propagandă anti democratică și fost membru în P. N. L., are strânse legături cu Terente a mealchi din com. Cusuis, și Filip Dumitru din Cusuis, cum și cu fostul pretor Fătu Nicolaie, din com. Hinchiris; cu Căp. Popescu Ioan mai este și un necunoscut, care se bănuiește că ar fi fost primar al Beiusului, Muresan; ambii sau întreținut și sunt și în prezent prin satele Hinchiris-Cusuis, și la o colibă (salas) pe care o are fostul pretor Fătu Nicolaie, în padurea satului Hinchiris, la locul numit "Poieni". Cu două săptămâni în urmă, acest căpitan, cu Muresan împreună, au fost la Băile Moneasa, din Jud. Arad, unde au stat câteva zile.

SURSA:
informativă

Stojan

B.T.
Legăturile
cu intraga
com. Beiusului
și în special
cu fostul primar
Muresan și
cu Filip Dumitru
și Terente a
mealchi.

VALOAREA
sigură

Legăturile între Căp. Popescu și soția acestuia, care dom. la Vascau se țin prin avocatul Hetco din Beius, care avocat, în totă săptămâna, merge la Vascau. Avocatul Hetco din Beius, ține la curent prin Terente a mealchi și Filip Dumitru din Cusuis și fostul pretor Fătu Nicolaie [olac] pe Căp. Popescu Ioan și Muresan, tot ce se comunică la radio, postul Londra și America; fostul pretor Fătu Nicolaie, Terente a mealchi și Filip Dumitru au fost membri de partid Maniu; toți sunt chiaburi și fie care posedă între 1-30 aug. pământ.

Sef. Biroului de Sec. pe Căp. Popescu Ioan și Muresan
Loc. Simlovicei Alex. ce se comunică la radio, postul Londra

Sef. Biroului I,
Slt. Mistăilă Emanoil

Sant Jure
1. O. [Signature]

6

BIROUL DE SECURITATE BEIUȘ
Problema nr. II

NOTĂ INFORMATIVĂ NR. 2722 din 23 octombrie 1948

OBIECTUL: Fugarii politici văzuți în munții Vașcăului Informatorii noștri din regiunea Vașcăului, care urmăresc problema fugariilor politici, ne informează că au fost văzuți, la Someșul-Cald, acum o lună, câțiva ofițeri, îmbrăcați în haine noi și încă două persoane civile înarmate. Atât ofițerii, cât și cele două persoane civile, aveau arme militare.

SURSA: Informativă

VALOAREA: sigură

Din raza comunei Criștior au plecat, cu direcția muntele Biharia, spre comuna Arieșeni, jud. Turda, un grup de 4 persoane, îmbrăcate civil, în haine de oraș; felul în care erau îmbrăcați și mersul le indicau că sunt domni.

Cei de mai sus au fost văzuți de circa 2-3 săptămâni în urmă. Mureșan a fost văzut circulând în regiunea Budureasa-Stâna de Vale, schimbându-și locul din regiunea Tărcăița-Moneasa, unde a fost semnalat în notele noastre anterioare. Pentru a fi deghizat mai bine, și-ar fi tăiat barba.

Popescu Ștefan nu mai poartă ochelari și are (ține) contact cu Mureșan.

Loct. de Sec., [L.ș.]
Șimlovici Alexandru

Sl. de securitate,
Misăilă Emanoil

(*Ibidem*, f. 155)

7

NOTĂ INFORMATIVĂ

Am aflat de la un țăran din comuna Seghiștel că căpitanul Popescu din Vașcău se găsește, în prezent, în comuna Seghiște sau Seghiștel, ascuns la niște țărani, deghizat în haine țăărănești.

Toată ziua stă în casă, foarte rar iese afară. A fost văzut de acest țăran încă în această toamnă, deci nu corespund adevărului svonurile după care ar fi plecat în străinătate.

Atât el, cât și soția lui, care stă la Vașcău, ar fi aprovizionată cu făină și alimente de către țăranii din Seghiștel.

Inf. Vicaz Traian

(Ibidem, f. 152)

Mențiuni ulterioare pe document:

„Bir[oul] 1. Măsurile de verif[icare] printr-un inf[ormator] de încredere, fără Beiuș”
„22.XII.1948. S-a trimis un informator în munți, împreună cu S. V”.

8

DIRECȚIUNEA REGIONALĂ A SECURITĂȚII POPORULUI ORADEA
Nr. 11/4029 din 12 februarie 1949

C ă t r e:

BIROUL DE SECURITATE

BEIUȘ

Luați măsuri de supraveghere foarte discrete a numitelor: d-na MUNTEANU NANDI și GARSA ELENA, ambii din Beiuș, cari, după informațiile ce le posedăm, ar fi legați cu veniri și plecări a[le] fugarilor.

Totodată, veți verifica pe numitul PIRSA, membru de partidul P.M.R., care, după informații[le] – ce le avem, divulgă ceea ce se prelucrează în cadrul ședințelor de partid.

LT. COL. DE SECURITATE,
CZELLER LUDOVIC

CPT. DE SECURITATE,
ELEKEȘ TOMA

(Ibidem, f. 162)

BIROUL DE SECURITATE BEIUȘ
Nr. 1/540 din 24 februarie 1949

C ă t r e

DIRECȚIUNEA REGIONALĂ DE SECURITATE ORADEA

La ord. Dvs. nr. 540, din februarie 1949, prin care ne semnalati pe numiții MUNTEANU SANDI și GARSA ELENA, ambele din Beiuș, care ar fi în legătură cu venirea și plecarea fugarilor politici, precum și PURSA, membru în P.M.R., care divulgă secretele Partidului.

Avem onoarea a vă raporta că, făcând investigațiuni spre verificare, s-au obținut informații, din care rezultă că cele două individe semnalate de către Dvs. nu locuiesc în Beiuș, ci sunt cu domiciliu stabil în comuna Vașcău.

Individa semnalată de către Dvs. sub numele de MUNTEANU SANDI a fost identificată, de către noi, în persoana numitei *MUNTEANU SANDI*, de profesiune casnică, văduvă, soțul său a murit pe front, cu gradul de S[ub]l[oco]t[enent].

Susnumita a fost mai mult timp secretara U.F.D.R.-ului din comuna Vașcău, deși este cunoscută ca fiind o femeie cu atitudine dușmănoasă regimului democratic, întreținând legături cu elementele reacționare din Vașcău.

Susnumita avea o influență și asupra secretarului organizației P.M.R., tov. Vâlcea, care actualmente este mutat la Județeană Oradea și de la care credem că află multe secrete ale Partidului, pe care le divulgă reacțiunii.

Faptul că numita MUNTEANU SANDI era în cercul reacțiunii ne face să credem că știe despre fugarii politici.

Numita Garșa Elena nu a fost identificată până în prezent, iar investigațiunile continuă spre identificarea ei.

Cât privește pe numitul PURSA, a fost identificat de noi în persoana numitului PURZA GHEORGHE, născut în comuna Băleni, dintr-o familie înstărită, cunoscută ca fiind potrivnică regimului democratic.

Prin căsătoria sa, a luat o soție tot din comuna Băleni, [în] situație materială bună, printre fruntașii comunii fiind socrii săi, și cunoscuți în același timp ca fiind cei mai mari dușmani ai regimului democrat, socrul său fiind un militant vechi al P.N.Ț.-ului.

Încadrarea numitului PURZA în P.M.R. este privită cu neîncredere de membrii de partid devotați și de alți muncitori cinstiți, care nu văd în persoana lui PURZA GHEORGHE decât un reazim al reacțiunii, care îi informează despre toate acțiunile Partidului.

Noi până în prezent nu avem fapte concrete despre divulgarea secretului de către susnumitul, însă am luat măsuri de supravegherea lui și orice relații le vom raporta și Dvs.

Sl. de securitate,
Misăilă Emanoil

Plut. major șef,
Hoza Octavian

(*Ibidem*, f. 165)

Însemnare pe document: „*Ordin la Beiuș*: să se urmărească în continuare, ca scop principal, prinderea lui Popescu și secundar informații și supravegherea celor semnați”.

10

BIROUL DE SECURITATE BEIUȘ
Nr. 100 din 25 februarie 1949

C ă t r e

DIRECȚIUNEA REGIONALĂ DE SECURITATE ORADEA

La ord. Dvs. nr. II/3929 din 11 februarie a.c., prin care ne trimiteți spre verificare una notă informativă privitoare la fugarul politic POPESCU ȘTEFAN și legăturile sale cu elementele reacționare din comuna Vașcău.

Avem onoare a vă raporta că, făcând investigațiuni spre verificare, am primit informații care verifică în întregime nota Dvs. informativă.

Privitor pe fugarul POPESCU, noi deținem de asemenea informații că ar veni odată pe săptămână acasă, sâmbătă seara, sau duminică spre luni.

După cum am arătat și în rapoartele noastre anterioare, căpitanul POPESCU nu este singur, ci cu încă două persoane, dintre care unul este cu siguranță legionarul BARA TRAIAN.

Aceștia ar fi venit cu ocazia sărbătorilor de Crăciun în comuna Lunca și ar fi petrecut o noapte la familia lui BARA TRAIAN.

Noi am arătat că legăturile lor sunt cu țăranii din comuna Briheni, Seghiște și Hârșești.

La Briheni și-ar fi organizat, acești fugari, o rețea dintre elementele reacționare, care le-ar furniza alimente, iar ei s-ar adăposti la șura numitului NICULA din Briheni.

Faptul că, pe la începutul lunii februarie, POPESCU ȘTEFAN ar fi fost în Vașcău, la familie, corespunde întocmai adevărului, prin faptul că au fost văzuți

de o familie din Câmp, care se înapoia de la moara din Colești, de la numitul Rengle, și în drum spre Câmp, pe drumul cel nou, la prima cotitură, această femeie s-ar fi întâlnit cu POPESCU, însoțit de un soț, individ necunoscut, care, după semnalmente, ar fi fost BARA TRAIAN.

Întrebați fiind de către această femeie că încotro merg, acești doi indivizi au spus că merg spre Călugări, însă drumul spre Călugări nu era acela pe care apucaseră ei.

Cât privește pe soția lui POPESCU, aceasta are strânse legături cu numitul POPA EMIL, un controlor financiar, nou venit în Vașcău, care, cu certitudine, că are legături sentimentale cu numita POPESCU AURELIA.

Approape în fiecare zi, acest controlor este văzut că stă de vorbă cu Popeasca și că obișnuiește să vină și să stea cu el de vorbă în biroul său.

Numitul POPA EMIL nu este încadrat în nici o organizație democratică și mai are în biroul său un ajutor, pe un tânăr care ar fi din județul Ialomița, care, de asemenea, nu-i încadrat în organizații democratice, și cunoscuți [ca] elemente cu atitudine dușmănoasă regimului democratic.

Relații privitor la numitul PURZA GHEORGHE, membru în P.M.R., și MUNTEANU SANDI, cât și GARSA ELENA, noi am raportat cu raportul nostru nr. 540 din 24 februarie, în referire la ord. Dvs. nr. II/4029 din 12 februarie a.c.

Noi am luat măsuri de a supraveghea pe numita POPESCU AURELIA și a organiza pândă la locuința ei.

Sl. de securitate,
s.s. indescifrabil

Plut. maj. șef,
s.s. indescifrabil

(Ibidem, f. 157)

11

BIROUL DE SECURITATE A POPORULUI BEIUȘ
Nr. 1035 din 12 aprilie 1949

[Către]
DIRECȚIUNEA REGIONALĂ A SECURITĂȚII POPORULUI ORADEA

La ord. Dvs. nr. 11/8292 din 24 martie 1949, referitor la numitul TUDUCE FILIMON, primarul din comuna Câmpanii de Sus – Bihor.

Avem onoarea a raporta că, în urma investigațiilor întreprinse de noi, în comuna de mai sus, am constatat următoarele:

Că nu în localul primăriei comunei Câmpanii, ci în localul Cooperativei din comuna Fânațe, pe la începutul luni februarie, în cursul dimineții, pe la orele 5, a intrat o persoană îmbrăcată în haine negre, care a cerut țigări și, după aceea, a afirmat

12

BIROUL DE SECURITATE BEIUȘ
Nr. 1/133 din 25 aprilie 1949

Către
DIRECȚIUNEA REGIONALĂ DE SECURITATE A POPORULUI ORADEA

Avem onoare a vă raporta că, din informațiile ce le deținem, numitul Drăghici, de profesie cioplitor de piatră din comuna Vașcău, căsătorit, în trecut fost P.N.Ț. Maniu, în prezent neîncadrat, pe când sta de vorbă cu călugărul Nicodim de la Mănăstirea din Izbuc, unde construia un pod de piatră peste un râușor de lângă Mănăstire.

Susnumitul, printre altele, s-a exprimat că fugarul POPESCU din Vașcău a fost acasă în noaptea de 21/22 a.c., fiind urmărit de doi comuniști din Beiuș, și că acest Popescu este alimentat bine, că au ei grijă de el, și că armata din Beiuș a plecat la Arad, că armata democrată din Grecia este respinsă, și că nu mai este mult până să scăpăm și noi, și că el are un radio pe care toată seara nu se culcă până nu-l ascultă, postul Londra, unde critică Polonia, Bulgaria, Ungaria și România, fiind scoase din drepturile de a participa la Pactul Atlantic, precum și procesul lui Minsenti, iar pe România o critică fiind că este înarmată cu arme automate de război, deși nu au fost prevăzute la Armistițiu decât arme ușoare, de pază.

S-au luat măsuri de supravegherea susnumitului, raportându-vă, la timp, rezultatul obținut.

Slt. de securitate,
Misăilă Emanoil

Plut. major șef de securitate,
Hoza Octavian

(C.N.S.A.S., P651, vol. 2, f. 161)

13

BIROUL DE SECURITATE BEIUȘ
Nr. 1/716 din 18 mai 1949

CĂTRE

DIRECȚIUNEA REGIONALĂ DE SECURITATE ORADEA

La ord. Dvs. nr. 11/5254, din 28 februarie a.c., și urmare la raportul nostru 1/540, din 24 februarie 1949, privitor la numitele MUNTEANU SANDI și GARSA ELENA din comuna Vașcău.

Avem onoare a vă raporta că, în urma supravegherii făcute de către informatorii noștri susnumitei MUNTEANU SANDI, s-a observat că numita MUNTEANU SANDI, zisă ONACA SANDI ALEXANDRINA, fostă secretară U.F.R. Vașcău, în prezent este funcționară la fabrica de încălțăminte Vașcău.

Legăturile sale de prietenie sunt cu elemente reacționare, cunoscuți dușmani ai clasei muncitoare, ca D-na POPESCU, soția căpitanului POPESCU, fugăr politic, cu care are cele mai strânse legături.

Locuiește la numitul BENEĂ MIHAI, comerciant, fost în P.N.Ț. Maniu, cunoscut dușman al regimului democrat.

După informații ar avea legături amoroase cu studentul CIOARA, fiul protopopului CIOARA din Vașcău, familie de reacționari.

Mai este în anturajul farmacistului ARDELEANU, de asemenea element dușmănos.

Din legăturile pe care le are cu persoanele arătate rezultă că ea are cunoștință și despre fugarii politici.

Supravegherea continuă.

Loct. de securitate,
Varga Ștefan

Slt. de securitate,
Misăilă Emanoil

(C.N.S.A.S., P651, vol. 2, f. 168)

14

DIRECȚIUNEA REGIONALĂ A SECURITĂȚII POPORULUI ORADEA
Nr. 11/18551 din 22 mai 1949

Confidențial

C Ă T R E

BIROUL DE SECURITATE

BEIUȘ

OBIECTIVUL:
privitor pe numita
MUNTEANU SANDI

Urmare la ordinul nostru nr. 11/5254, din 28 februarie a.c., și la raportul Dvs. nr. 1/716, din 18 mai a.c., privitor pe numita MUNTEANU SANDI, zisă Onaca Sandi Alexandrina din Vașcău. Binevoii a lua măsuri pentru strângerea de probe compromițătoare în contra susnumitei, pentru ca să poată fi recrutată, în urma probelor compromițătoare, ca informatoare. Recrutarea se va face numai ulterior, după ce veți raporta probele compromițătoare acestei Direcțiuni de Securitate.

LT.COL.DE SECURITATE,
Cpt. Elekes Toma

CPT. DE SECURITATE,
Slt. Litvin Ștefan

(C.N.S.A.S., P 651, vol. 2, f. 163)

DIRECTIUNEA REGIONALĂ A SECURITĂȚII POPORULUI ORDEA
Nr.11/13551 din 28 Mai 1949

C.N.S.A.

15-09-2

C ă t r e,

CONFIDENTIAL

SERVICIUL AR

BIROUL DE SECURITATE

BEIUS

dos - per rouch
Stefan
163
Popescu
163
tu g o r -

Obiectul:

privitor pe nume
ta Dumteanu
Sandi

Urmare la ordinul nostru Nr.11/5254,
din 28 Feb.a.c., si la raportul Dvs.Nr.
1/716, din 18 Mai a.c., privitor pe nume
MUNTEANU SANDE, zis Onaca Sandi Alexandri-
na din Vascau.

Binevoiti a lua masuri pentru strân-
gerea de probe compromitatoare in contra
susnumitei, pentru ca sa poata fi recru-
tata, in urma probelor compromitatoare, ca
informatoare.

Recrutarea se va face numai ulterior,
dupa ce veti raporta probele compromita-
toare acestei Directiuni de Securitate.

/LT.COL.DE SECURITATE,
Cpt.Elekes Toma

/CPT.DE SECURITATE,
Slt.Litvin Stefan

Popescu Aneliana
No 45
dos per
raportu Stefan

REPUBLICA POPULARĂ ROMÂNĂ
MINISTERUL AFACERILOR INTERNE
DIRECȚIUNEA GENERALĂ A SECURITĂȚII POPORULUI

BIROUL DE SECURITATE BEIUȘ
Nr. 1/1758 din 14 iunie 1949

C Ă T R E

DIRECȚIUNEA REGIONALĂ DE SECURITATE ORADEA

La ord. Dvs. nr. 11/14546, din 27 mai 1949, privitor pe numita POPESCU AURELIA, soția căpitanului POPESCU ȘTEFAN, în prezent fugar politic, cu domiciliul în comuna Vașcău.

Avem onoare a vă raporta că, în urma investigațiilor făcute spre verificare, am primit informații din care rezultă că căpitanul POPESCU ȘTEFAN, fugar politic, s-ar găsi în regiunea Vașcăului și nicidecum nu ar fi fost plecat la București.

Aceasta am putut-o deduce în urma faptului că, în ultimul timp, s-a observat că D-na POPESCU AURELIA are o strânsă legătură cu soția numitului STĂNCEL LUCA, cu care [este] rudenie apropiată și care domiciliază vis-à-vis de ea.

Numitul STĂNCEL LUCA, fost funcționar și președinte al comitetului de conducere la Cooperativa Crăița, înainte de naționalizare, în prezent înlăturat din serviciu, lucrează actualmente la Firma de Exploatare a I.P.E.I.L. Arad, în comuna Leuca, jud. Arad.

Susnumitul, în fiecare sâmbătă seara, vine de regulă acasă, în comuna Vașcău, unde își are familia. Soția sa, care este verișoară cu soția fugarului căpitan POPESCU, este originală [originară] din comuna Lazuri – Arad, nu departe de comuna Leuca, unde în prezent lucrează numitul STĂNCEL LUCA.

După cum am arătat și în rapoartele noastre anterioare, numitul STĂNCEL LUCA ar fi acela care face legătura dintre căpitanul POPESCU ȘTEFAN și familia sa, și tot prin el se face acțiunea de ajutorare a P.N.Ț-ului, pentru ajutorarea familiei susnumitului fugar.

În ziua de 11 mai a.c., cu autobuzul ce sosește la orele 18 dinspre Brad, în Vașcău, au venit soția numitului STĂNCEL LUCA și cu sora sa, SIMA LOLA, din comuna Lazuri de Arad.

La sosirea autobuzului în Vașcău au fost așteptate de către numita POPESCU AURELIA, căreia numita SIMA LOLA, la scoborârea din autobuz, a predat un plic de culoare galbenă, după care au plecat împreună spre locuința numitului STĂNCEL LUCA.

În ziua de 4 iunie a.c., cu autobuzul ce pleacă din Vașcău la orele 5 dimineața, au plecat spre comuna Lazuri Arad, numita POPESCU AURELIA, însoțită de soția numitului STĂNCEL LUCA, rămânând în Vașcău la familia lui STĂNCEL, cumnata sa, LOLA SIMA.

După cum suntem informați, în ziua de luni, 6 iunie a.c., STĂNCEL LUCA, deși a plecat regulat de dimineață la serviciu, la I.P.E.I.L. Leuca, în loc să ajungă la orele 8 dimineața, a ajuns la serviciu la orele 12, în care timp bănuim că a făcut legătura între D-na POPESCU AURELIA și soțul său, fugarul POPESCU ȘTEFAN!

Susnumita s-a reîntors de la Lazuri în ziua de 9 iunie a.c., când a fost văzută venind cu cursa dinspre Lazuri-Brad.

În ceea ce privește întâlnirea dintre informatorul Dvs. și D-na POPESCU AURELIA, nu am putut identifica când a avut această întâlnire, însă cele spuse de către susnumita, că soțul său în prezent s-ar găsi la București, noi le găsim ca necorespunzătoare adevărului, întrucât susnumita este o femeie foarte inteligentă, nu putea ca să aibă încredere de la prima întâlnire și să-i poată spune un adevăr.

Este adevărat faptul că în regiunea comunei Călugări se găsesc fugiți numiții TOCOIANU IOSIF ȘI MERCEA IOSIF, doi țărani din comuna Călugări, care sunt înarmați și au avut legături cu fugarii de la Arad, pentru reorganizarea lor.

În ceea ce privește existența unui fugar în regiunea Vașcăului, care stă împreună cu o învățătoare, noi nu avem nici o cunoștință, iar informatorii noștri nu au auzit asemenea comentarii în rândul elementelor reacționare.

În ceea ce privește pe cei doi milițieni veniți de la Oradea la Circumscripția de Miliție Vașcău, care ar avea legătură cu d-na POPESCU AURELIA, căreia i-ar furniza informații, acest fapt nu s-a putut verifica de către informatorii noștri, neobservându-se nici o legătură între acești milițieni și susnumita. Aceasta nu corespunde adevărului, cu atât mai mult, cu cât cei doi milițieni abia acum au început ca să vorbească românește, fiind de origine maghiară.

După ultimele informații ce le deținem rezultă că susnumita ar fi întreținută de către numitul MICULIȚA*, secretarul Comitetului Provizoriu, născut în comuna Toboliu, dintr-o familie de chiaburi reacționari, el însuși ar fi fost legionar.

Loct. de securitate,
Varga Ștefan

Sl. de securitate,
Misăilă Emanoil

(C.N.S.A.S., P 651, vol. 2, f. 170-171)

* Însemnare pe document: „*Relații despre el!*”

16

REPUBLICA POPULARĂ ROMÂNĂ
MINISTERUL AFACERILOR INTERNE

Direcțiunea Poliției De Siguranță
BIROUL DE SECURITATE BEIUȘ
Nr. 1/1996 din 22 iulie 1949

C Ă T R E

DIRECȚIUNEA REGIONALĂ DE SECURITATE ORADEA

Obiectivul: La ord. Dvs. nr. 11/17579, din 22 iunie a.c., și urmare la Raportăm relații asupra raportul nostru cu nr. 1/1758, din 14 iunie 1949, privitor numitului MICULIȚA la activitatea numitului MICULIȚA TEODOR.
TEODOR, funcționar la Avem onoare a vă raporta că susnumitul este născut la 18 Comitetul Provizoriu din martie 1916, în comuna Girișul de Criș – Bihor, fiul lui plasa Vașcău. Ioan și al Floarei, căsătorit, cu studii, licențiat în drept. În prezent este funcționar la Comitetul Provizoriu al plasei Vașcău, unde a funcționat din anul 1947, ca secretar de pretură.
În supravegherea făcută, s-a observat ca să întrețină legături cu elemente dușmănoase regimului democrat, care au activat pe linia P.N.Ț. Maniu, atât în comuna Vașcău, cât și în comuna Ștei și Lunca.
Supravegherea lui continuă și orice relații le vom raporta la timp.

Loct. de securitate,
Varga Ștefan

Sl. de securitate,
Misăilă Emanoil

(C.N.S.A.S., P 651, vol. 2, f. 173)

DIRECȚIUNEA GENERALĂ A SECURITĂȚII POPORULUI

Nr. 513/97587

18 august 1949

[Către]

DIRECȚIA REGIONALĂ DE SECURITATE ORADEA

Luăți măsuri urgente de identificarea, arestarea și cercetarea cpt. fugar POPESCU, care, din informații, ar fi capul unei organizații subversive ce activează în județul Bihor.

În caz că acesta nu poate fi identificat, veți trece la reținerea soției sale, care va fi reținută până la prinderea susnumitului.

Copiii vor fi predați rudelor sale, în îngrijire.

Numitul cpt. POPESCU, în cazul arestării sale, după primele cercetări va fi înaintat, pentru continuarea cercetărilor, Direcției Regionale de Securitate Timișoara, întrucât susnumitul este inițiatorul și organizatorul acțiunilor instigatoare din acea regiune.

Susnumitul va fi cercetat de organele Dvs. și asupra organizației pe care o conduce.

Rezultatul primelor cercetări va fi comunicat la timp acestei Direcțiuni Generale.

LT. COLONEL DE SECURITATE,

T. DINCĂ

CĂPITAN DE SECURITATE

S. ANTONIU

(C.N.S.A.S., P 651, vol. 2, f. 180)

Însemnare pe document: „B 1. Tov. Hopârtean (?) va aduna tot materialul cu Popescu și Tocioianu. Va face o sinteză a locurilor și timpului unde a[u] fost semnalat[i]. La mine”

C.N.S.A.S.
15-09-2005
SERVICIUL ARHIVĂ

E dos-fugari

DIRECȚIUNEA GENERALĂ A SECURITĂȚII
POPORULUI

24 VI 1949

18. AUG 1949 180

Nr. 513/ 97.587
18 August 1949

DIRECȚIA REGIONALĂ DE SECURITATE ORADEA

B1
Tov. Hopen
va odornici
tot materialul
cu Popescu
Tocojan
va face
sinteză și timp
unde se pot
semnalat.
de mine.

Luăți măsuri urgente de identificarea, arestarea și cercetarea cpt. fugar POPESCU, care, din informații, ar fi capul unei organizații subversive ce activează în jud. Bihor.

In caz că acesta nu poate fi identificat, veți trece la reținerea soției sale, care va fi reținută până la prinderea susnumitului.

Copiii vor fi predați rudelor sale, în îngrijire.

Numele cpt. POPESCU, în cazul arestării sale, după primele cercetări va fi înaintat, pentru continuarea cercetărilor, Direcției Regionale de Securitate Timișoara, întrucât susnumitul este inițiatorul și organizatorul acțiunilor instigatoare din acea regiune.

Susnumitul va fi cercetat de organele Dvs. și asupra organizației pe care o conduce.

Rezultatul primelor cercetări va fi comunicat la timp acestei Direcțiuni Generale.

LT. COLONEL DE SECURITATE,
T. Dincă
T. Dincă

CAPITAN DE SECURITATE,
S. Antoniu
S. Antoniu

23864
25 VII 49

DIRECȚIUNEA GENERALĂ A SECURITĂȚII POPORULUI

Nr. 116/96704

CONFIDENȚIAL – PERSONAL

DIRECȚIUNEI REGIONALE DE SECURITATE
ORADEA

Tov. Cpt. Palcovici Iosif

Cu onoare vă facem cunoscut că, în cursul unor acțiuni ale D.R.S.P. – Timișoara, pentru depistarea bandelor din nordul județului Arad, conduse de numiții TOCAIANU IOSIF și MOTOARCA ILIE (în prezent arestați), s-a stabilit că susnumiții sunt sub conducerea fostului căpitan POPESCU, care [îi] organizează pe chiaburi împotriva regimului.

Astfel, cpt. POPESCU este semnalat că se află în împrejurimile Beiușului, în fruntea unei bande, având legătură cu MOTOARCA ILIE, despre care se știe că și-a plasat Comandamentul în sudul comunei Călugăru, Bihor.

Menționăm că TOCAIANU IOSIF este aprovizionat de soția sa, domiciliată în comuna Călugăru – Bihor.

În concluzie: TOCAIANU IOSIF este organizatorul elementelor chiaburești din nordul jud. Arad, fiind condus de POPESCU.

Față de cele de mai sus, dispuneți imediat măsurile cele mai eficace pentru prinderea lui POPESCU, raportând măsurile luate și rezultatul lor până la 31 august a.c.

COLONEL DE SECURITATE,
Birtaş G.

MAIOR DE SECURITATE
Crișan I.

(C.N.S.A.S., P651, vol. 2, f. 174; publicat în *Cele trei Crișuri*, 1992, nr. 9-10, p. 3)

19

RAPORT

29 august 1949

Vă raportează următoarele în legătură cu căpitanul deblocat Popescu Ștefan, din Vașcău:

Pe la începutul lunii februarie 1949, cpt. Popescu a fost semnalat în comuna Briheni, la o petrecere sau a ținut o ședință cu țărani din acea comună.

La data de 1 februarie 1949 a fost semnalat că a venit acasă la el, la Vașcău, de unde a plecat dimineața. Tot în această lună ne-a mai fost semnalat că vine o dată pe săptămână acasă, adică sâmbătă și stă până luna dimineața, după care pleacă de acasă.

În sărbătorile Crăciunului, cpt. Popescu ar fi fost în comuna Lunca, de lângă Vașcău, la familia fugarului Bara Traian, unde și-ar fi petrecut.

În ziua de 21 martie 1949 a fost semnalat că ar fi fost acasă, la familia lui, în Vașcău. Tot în această lună a fost semnalat că ar fi fost în comuna Câmpani, Pl. Vașcău.

În jurul sărbătorilor Paștilor, numitul Cucu Ioan, din comuna Petrileni, ar fi stat de vorbă cu Popescu și acesta i-a spus că este conducătorul partizanilor din acea regiune, și l-a rugat ca să-i procure un pistol.

Prin luna aprilie 1949, Popescu ar fi fost la Beiuș, și în gară s-a întâlnit cu pl. maj. șef Ciobanu, șeful Circumscripției de Miliție Vașcău, și acesta l-a recunoscut, însă nu l-a arestat, ci i-a aruncat o privire fugară, după care a plecat. Popescu, după aceasta, ar fi mers în Vașcău și i-a trimis o scrisoare de mulțumire acestuia.

Cred că ar fi bine să cerem de la Beiuș să ne trimită un raport cu ultimele semnalări ale căpitanului Popescu Ștefan.

Față de cele de mai sus, vă rog să binevoiți a dispune.

Pl. maj. de securitate,
Hopârteanu Emanoil

(C.N.S.A.S., P 651, vol.2, f. 177)

PROCES – VERBAL

Dresat, azi 10 septemvrie 1949

Conform ordinului, am procedat la percheziția domiciliară a fugarului Popescu Ștefan, cu domiciliul în comuna Vașcău; rezultatul percheziției este după cum urmează:

64 bucăți broșuri: *Destin*

30 bucăți broșuri: *Poiezii*

1 bucată: *Note istorice asupra județului Bihor*

1 carte: *Baba Dochia*

1 carte: *Baliverne*

1 carte: *Vitalitatea, biruința și podoaba neamului românesc*

4 broșuri: *Laie chiorul*

1 *Din Larg*, de Octavian Goga

1 *Către moți*.

S-au mai luat, pentru studiu, două mape de dosare, cuprinzând diferite acte.

Drept pentru care am încheiat prezentul proces-verbal, spre celea legale, în patru exemplare.

Lt. de securitate,

Varga

Asistenții,

s.s. indescifrabil

Percheziționat[ă]:

Aurelia cpt. Popescu

Martorii:

s.s. indescifrabil

(C.N.S.A.S., P 651, vol.2, f. 183)

C.N.S.A.S.
15-09-2005
SERVICIUL ARHIVĂ

WJ
183

PROCES-VERBAL

Dresat, azi 10 Septembrie 1949.

Coform ordinului.....am procedat la perchezitia domiciliară a fugarului Popescu Ștefan, cu domiciliul în com. Vașcau, rezultatul perchezitiei este după cum urmează:

- 64 bucăți broșuri: Destin.
- 30. " " " : Poezii.
- 1. Bucata: Note istorice asupra Judetului Bihor.
- 1. Carte: Baba Dochia.
- 1. Carte: Baliverne.
- 1. Carte: Vitalitatea, biruința și podoaba neamului Românesc.
- 4. broșuri Laie chiorul.
- 1. ~~carte~~ din larg, de Octavian Goșa.
- 1. Catre noi.

S-au mai luat, pentru studiu, două mape de dosare, cuprinzând diferite acte.

Drept pentru care am încheiat prezentul proces verbal, spre celea legale, *în patru exemplare.*

Lt. de Securitate,

Goșu

Asistenții:

Muraru
WJ

Perchezitionat [a].

Ștefan Popescu

Martorii:

Ștefan Ciurcu

REPUBLICA POPULARĂ ROMÂNĂ
MINISTERUL AFACERILOR INTERNE

DIRECȚIUNEA GENERALĂ A SECURITĂȚII POPORULUI

BIROUL DE SECURITATE A POPORULUI BEIUȘ
Nr. 1/2489 din 12 septembrie 1949

C Ă T R E

DIRECȚIUNEA REGIONALĂ A SECURITĂȚII POPORULUI ORADEA

OBIECTIVUL:

Raportăm date despre
TURCU IOAN din Vașcău

La ord. Dvs. nr. 11/22625, din 10 august a.c.

Avem onoarea de a vă raporta rezultatul verificării notei informative trimisă de Dvs. spre verificare.

În cursul cercetărilor s-a constatat că numitul TURCU IOAN din Vașcău a fost schimbat de fostul președinte al Comitetului provizoriu din Plasa Vașcău, din cauza greșelilor și abaterilor grave de la linia Partidului.

În timp cât a fost președinte al Comitetului Provizoriu în plasa Vașcău a avut o comportare dictatorială, nerespectând dispoziția P.M.R., a ținut legături cu elemente dubioase, a început a-și construi o casă în comuna Lazuri de Beiuș, din material procurat clandestin.

După schimbarea lui, a fost propus, de către P.M.R., la un post important la Oradea, pe care numitul l-a refuzat.

În prezent se găsește în comuna Lazuri de Beiuș, unde se ocupă cu diferite afaceri, după informații încă neverificate.

În ceea ce privește activitatea numitului OANCEA VASILE, responsabil organizatoric de plasă a P.M.R., este un element slab pregătit din punct de vedere politic, are ieșiri dictatoriale, îi plăcea să bea câteodată, dar nu în mare măsură.

Nu corespunde adevărului că ar fi pierdut calul și trăsura, în stare de ebrietate; calul a fugit cu trăsura din fața sediului P.M.R., în timpul cât a durat ședința, fiind lăsat singur în stradă.

Discuția între Oancea Vasile și Turcu Ioan, în localul Judecătorei, s-a ivit din cauză că tov. OANCEA VASILE a luat apărarea unui cetățean sărac, pe care a vrut să-l condamne grav, pentru port arme ilegal, iar conflictul între Oancea Vasile și Benea Ionaș și Pop Petru corespunde adevărului, unde tov. OANCEA a avut o comportare nejustă.

Iar în ceea ce privește numirea în funcțiunea de secretar a numitului GROZA, din comuna Criștior, nu a fost făcută de către tov. OANCEA VASILE. A fost făcută de către conducerea P.M.R. din plasa Vașcău.

BĂRUȚA DANIEL, fost responsabil de cadre la Comitetul Provizoriu Pl. Vașcău, în prezent responsabil de cadre la P.M.R. din Pl. Vașcău, nu este fiu de chiabur, părinții lui sunt mijlocași și nu a fost legionar, după informație neverificată ar fi avut legături sentimentale cu soția lui POPESCU, fugar, și cumnata lui Stăncel Luca.

Aceste chestiuni sunt în curs de verificare.

LOCOT. DE SECURITATE,
VARGA ȘTEFAN

Plut.maj. șef de securitate,
Zilberzveig Francisc

(C.N.S.A.S., P 651, vol. 2, f. 187)

Însemnare pe document: "B 1. Evidență. Cercetată soția lui Popescu referitor la leg[ătura] cu Băruța".

REPUBLICA POPULARĂ ROMÂNĂ
MINISTERUL AFACERILOR INTERNE

DIRECȚIUNEA GENERALĂ A SECURITĂȚII POPORULUI

BIROUL DE SECURITATE A POPORULUI BEIUȘ
Nr. 1/2787 din 13 septembrie 1949

C Ă T R E

DIRECȚIUNEA REGIONALĂ A SECURITĂȚII POPORULUI

ORADEA

Obiect: La ord. Dvs. nr. 11/16968, din 14 iunie 1949.
Raportăm ajutorul P.N.Ț. Avem onoare a vă raporta că, în urma investigațiilor și
Maniu pe baza informațiilor primite în legătură cu ajutorul
elementelor, foști membri în P.N.Ț., s-a constatat după
cum urmează:
Familia fugarului POPESCU ȘTEFAN, din comuna Vașcău,
în ultimul timp [a primit] ajutor de la numitul ANDRIȚOIU
GHEORGHE, din comuna Vașcău, BOGDAN IRIMIE, fost
P.N.Ț.-ist din comuna Șuștiu, TRAIAN DUMITRESCU,
perceptor șef din comuna Vașcău, POPA VALER, fost
controlor Vașcău, JURCA PAUL, care era cel mai bun
prieten cu POPESCU, UNGUR TRAIAN, fost perceptor în
comuna Lunca, de prezent funcționar la Comitetul
Provizoriu din comuna Vașcău, LAZA PETRU, în prezent
reținut la D.R.S.P. Oradea, RENGHLE ADAM, zis dănic,
și GAVRA GHEORGHE, director la cartea funduală din
Vașcău.
Susnumiții toți sunt cunoscuți ca foști P.N.Ț.-iști și prieteni
intimi ai lui POPESCU. S-a putut observa că, deși în
ultimul timp nu a avut nici un venit legal, a trăit cu familia
sa, 2 copii, și cu mama sa, într-o situație bună, făcând
cumpărături de alimente pe piața regulată.
S-a mai observat că primesc alimente de la femeile țărance
din jurul Vașcăului, care nu s-au putut identifica.

Lt. de securitate,
Varga Ștefan

Plt. maj. șef de securitate,
Zilberzveig Francisc

(C.N.S.A.S., P651, vol. 4, f. 5)

REPUBLICA POPULARĂ ROMÂNĂ

C.N.S.A.S.
15-09-2005
SECRETUL ADMIVA

MINISTERUL AFACERILOR INTERNE
DIRECȚIUNEA GENERALĂ A SECURITĂȚII POPORULUI

BIRoul DE SECURITATE A POPORULUI BILUȘ

Nr. 1/2787 din 13 Sept. 1949.

CĂTRE
DIRECȚIUNEA REGIONALĂ A SECURITĂȚII POPORULUI

ORADEA

la ord. dvs. Nr. 11/ 16968, din 14 Iunie 1949.

Obiect: Raportăm ajutorul P.N.T. maniu.

Avem onoare a vă raporta că, în urma investigațiilor și pe baza informațiilor primite în legătură cu ajutorul elementelor, foști membri în P.N.T., s-a constatat după cum urmează:

Familia fugarului POPESCU ȘTEFAN, din com. Vascău, în ultimul timp ajutor dela numitul ANDRITOIU GHEORGHE, din com. Vascău, BOGDAN IRIMIE, fost P.N.T.ist din com. ~~Vascău~~ Șuștiu, TRAIAN DUMITRESCU, percepător șef din com. Vascău, POPA VALER, fost controlor Vascău, JURCA PAUL, care era cel mai bun prieten cu POPESCU, UNGUR TRAIAN, fost percepător în com. Lunca, de prezent func. la Com. Prv. din com. Vascău, LAZA PETRU, în prezent reținut la D.R.S.P. Oradea, RENGHLE ADAM, zis dânic, și GAVRA GHEORGHE, director la cartea fundală din Vascău.

Susnumiții toți sunt cunoscuți ca foști P.N.T.ști și prieteni intimi ai lui POPESCU.

S-a putut observa că, de și în ultimul timp nu a avut nici un venit legal, a trăit cu familia sa, 2 copii, și cu mama sa, într-o situație bună, făcând cumpărături de alimente pe piața regulată.

S-a mai observat că primesc alimente de la femeile France din ~~com. Vascău~~ jurul Vascăului, care nu s-au putut identifica.

277

Lt. de Securitate,
varga Ștefan

Pit. maj. șef de Securitate,
Zilberzveig Francisc

23

REPUBLICA POPULARĂ ROMÂNĂ
MINISTERUL AFACERILOR INTERNE

DIRECȚIUNEA GENERALĂ A SECURITĂȚII POPORULUI

DIRECȚIUNEA REGIONALĂ A SECURITĂȚII POPORULUI ORADEA
Nr. 11/24923 din 19 septembrie 1949

C Ă T R E

DIRECȚIUNEA GENERALĂ A SECURITĂȚII POPORULUI

BUCUREȘTI

OBIECT: La ord. Dvs. nr. 513/104415, din 4 septembrie a.c., vă
Raport în legătură cu raportăm următoarele: Conform ordinului primit, am
fugarul POPESCU procedat la reținerea d-nei POPESCU AURELIA, care a
ȘTEFAN fost cercetată de noi, în legătură cu soțul său, care este
fugit, însă nu a declarat nimic în legătură cu locul unde
s-ar ascunde aceasta în prezent. Susnumita se află reținută
în această Direcțiune.
Deținem informații, care sunt în curs de verificare, de
locul unde s-ar ascunde acest bandit.
Orice constatări le vom raporta la timp.

DIRECTOR REGIONAL:

CĂPITAN: PALCOVICI IOSIF

LT. DE SECURITATE:

ERITEAN CORNEL

(C.N.S.A.S., P 651, vol. 2, f. 179)

DIRECȚIUNEA REGIONALĂ A SECURITĂȚII POPORULUI ORADEA
Nr. 11/25773 din 21 septembrie 1949

CONFIDENȚIAL

CĂ T R E

DIRECȚIUNEA GENERALĂ A SECURITĂȚII POPORULUI

BUCUREȘTI

Obiectivul:
Referitor la ajutorarea
deținuților politici și a
celor fugiți de la
domiciliu

La ordinul Dvs. nr. 113/24940, din 28 februarie a.c.,
referitor la ajutorarea deținuților politici și a celor fugiți
de la domiciliu.

Raportăm că familia fugarului POPESCU ȘTEFAN, din
comuna Vașcău, jud. Bihor, în ultimul timp a primit ajutor
de la numiții: ANDRIȚOIU GHEORGHE, din comuna
Vașcău, BOGDAN IRIMIE, din comuna Șuștiu, jud. Bihor,
TRAIAN DUMITRESCU, perceptor șef din Vașcău, POPA
VALER, fost controlor din Vașcău și JURCA PAUL, tot din
Vașcău.

Cei sus arătați sunt cunoscuți în trecut cu activitate P.N.Ț.,
fiind și prieteni intimi ai familiei Popescu.

S-a putut observa, în ultimul timp, că deși soția fugarului
Popescu nu a avut nici un venit legal, a trăit, cu familia
sa, compusă din doi copii și cu mama sa, într-o situație
materială destul de bună, făcând regulat cumpărături de
alimente pe piață, etc.

Din informații, familia fugarului Popescu primește ajutor
în alimente de la femeile țărance din jurul Vașcăului; în
acest sens s-au luat măsuri pentru identificarea lor. Alte
cazuri concrete în raza acestei Direcțiuni de Securitate în
prezent nu s-au constatat.

DIRECTOR REGIONAL,
CPT. PALCOVICI IOSIF

LT.DE SECURITATE,
TERITEANU CORNEL

(C.N.S.A.S., P. 651, vol.2, f. 191)

C.N.S.A.S.
15-09-2005
SERVICIUL ARHIVĂ

3/6
191

DIRECȚIUNEA REGIONALĂ A SECURITĂȚII POPORULUI ORADEA

Nr.11/25773 din 21 Septembrie 1949

CONFIDENTIAL

C ă t r e,

DIRECȚIUNEA GENERALĂ A SECURITĂȚII POPORULUI

BUCUREȘTI

Obiectul:
ref. la ajuto-
rarea deținu-
tălor politici
și a celor fu-
giți dela do-
miciliu.

La ordinul Dvs.Nr.113/2494o, din 28 Februarie a.c., referitor la ajutorarea deținuților politici și a celor fugiți dela domiciliu.

Raportăm că familia fugarului POESCU ȘTEFAN, din comuna Vașcău, jud.Bihor, în ultimul timp a primit ajutor dela nuniții: ANDRIȚOIU GHEORGHE, din comuna Vașcău, BOGDAN IRIMIE, din comuna Șuștiu, jud.Bihor, TRAIAN DUMITRESCU, perceptor șef din Vașcău, POPA VALER, fost controlor din Vașcău, și JURCA PAUL, tot din Vașcău.

Cei sus arătați sunt cunoscuți în trecut cu activitate P.N.T., fiind și prieteni intimi ai familiei Popescu.

S-a putut observa, în ultimul timp, că, deși soția fugarului Popescu nu a avut nici un venit legal, a trăit, cu familia sa, compusă din doi copii și cu mama sa, într-o situație materială destul de bună, făcând regulat cumpărături de alimente pe piață etc.

Din informații, familia fugarului Popescu primește ajutor în alimente dela femeile țărance din jurul Vașcăului; în acest sens s-au luat măsuri pentru identificarea lor.

Alte cazuri concrete în raza acestei Direcțiuni de Securitate în prezent nu s-au constatat.

/DIRECTOR REGIONAL:
GPT. PALCOVICI IOSIF

LT. DE SECURITATE:
TERITEANU CORNEL

25

REPUBLICA POPULARĂ ROMÂNĂ
MINISTERUL AFACRILOR INTERNE

DIRECȚIUNEA GENERALĂ A SECURITĂȚII POPORULUI
DIRECȚIUNEA REGIONALĂ A SECURITĂȚII POPORULUI ORADEA
Nr. 11/26962 din 26 septembrie 1949

CĂ T R E

DIRECȚIUNEA GENERALĂ A SECURITĂȚII POPORULUI

BUCUREȘTI

Obiectivul: La ordinul Dvs. nr. 116/96704, din 20 august a.c., vă
Raportăm în legătură cu raportăm următoarele:
Popescu În urma dispozițiilor primite de la Dvs., am procedat la
reținerea dnei cpt. POPESCU AURELIA, care a fost
cercetată de noi, în legătură cu soțul ei, însă susnumita
nu a declarat nimic în legătură cu el.
POPESCU AURELIA se află reținută la această Direcțiune.
Deținem informații, care sunt în curs de verificare, în
legătură cu locul unde s-ar găsi cpt. Popescu; imediat
după obținerea rezultatului, vom raporta cele constatate.

DIRECTOR REGIONAL:
CPT. PALCOVICI IOSIF

LT.DE SECURITATE:
TERITEANU CORNEL

(C.N.S.A.S., P. 651, vol.2, f. 185; publicat în *Cele trei Crișuri*, 1992, nr. 9-10, p. 3)

26

DIRECȚIUNEA GENERALĂ A SECURITĂȚII POPORULUI

Nr. 113/24940-S-

Confidențial

DIRECȚIUNEI REGIONALE DE SECURITATE

ORADEA

La raportul Dvs. nr. 11/25773, din 21 septembrie a.c., privind acțiunea de
ajutorare a elementelor foste P.N.Ț., - vă rugăm să binevoiți a dispune măsuri
ca, prin recrutarea sau infiltrarea unui informator în anturajul celor semnați
că ajută familia fugarului POPESCU ȘTEFAN, în scopul de a stabili:

- de cine este inițiată și dirijată această acțiune de ajutorare;
 - dacă mai concură și alte elemente la această acțiune;
 - dacă se mai ajută și alte elemente maniste reținute, precum și a familiilor, în afară de cei semnalati;
 - dacă această acțiune face parte dintr-un tot organizat.
- În acest sens, vă rugăm a vă conforma întocmai ord. nostru nr. 113/24940 din 28 februarie a.c.
- Rezultatele obținute, rugăm a fi raportate acestei Direcțiuni generale în cadrul ordinului de mai sus, când se vor înainta fișele elementelor semnalate, în cadrul acțiunii mai sus menționate.

COLONEL DE SECURITATE,
Birtaş G.

MAIOR DE SECURITATE,
Crișan I.

(C.N.S.A.S., P 651, vol. 2, f. 194)

Însemnare pe document: „B. 1. 3 octombrie 1949. Ordin la Beiuș: să raporteze [despre] ce atmosferă s-a creiat d-nei Popescu. Să mai fie interogată”

27

DIRECȚIUNEA GENERALĂ A SECURITĂȚII POPORULUI

Nr. 512/113.371
29 sept[embrie] 1949

DIRECȚIA REGIONALĂ DE SECURITATE
ORADEA

Ca urmare la radiograma Dvs. nr. 11/23866, din 30 august 1949, în care cereți o amânare de 10 zile, pentru a transmite rezultatul cercetărilor asupra banditului POPESCU sau locul unde acesta este ascuns, și ținând seama că cele 10 zile au expirat, vă rugăm a ne trimite de urgență, la această Direcțiune Generală, un raport în care să ni se arate amănunțit această situație.

De asemeni, vă rugăm a ni se arăta în acel raport, dacă din cercetările făcute asupra soției numitului POPESCU, care este reținută de Dvs. până la găsirea soțului, rezultă că aceasta știe unde s-a ascuns soțul ei.

LT. COLONEL DE SECURITATE,
T. Dincă

CĂPITAN DE SECURITATE,
C. Popescu

(C.N.S.A.S., P 651, vol. 2, f. 192)

DIRECȚIUNEA GENERALĂ A SECURITĂȚII POPORULUI

C.N.S.A.

15-09-

SERVICIUL

Nr. 512/113.371

29 Sept. 1949

03 OCT 1949

28052 192

DIRECȚIA REGIONALĂ DE SECURITATE

ORADEA

*Se sa
meda
la S.I.
Tunc*

Ca urmare la radiograma Dvs.Nr.11/23.866, din 30 August 1949, în care cereți o amânare de 10 zile, pentru a ne transmite rezultatul cercetărilor asupra banditului POPESCU sau locul unde acesta este ascuns, și ținând seama că cele 10 zile au expirat, vă rugăm a ne trimite de urgență, la această Direcțiune Generală, un raport în care să ni se arate amănunțit această situație.

Deasemeni, vă rugăm a ni se arăta în acel raport, dacă din cercetările făcute asupra soției numitului POPESCU, care este reținută de Dvs. până la găsirea soțului, rezultă că aceasta știe unde s-a ascuns soțul ei.

LT.COLONEL DE SECURITATE,

T. Dinca

CĂPITAN DE SECURITATE,

C. Popescu

10. OKT. 1949

*BI
raport
1949*

28

REFERAT

8 octombrie 1949

Vă refer următoarele:

Având în vedere Raportul Biroului de Securitate Beiuș, prin care ne semnaleză că numitul Băruța Daniel, care în prezent este responsabil de cadre la PMR, plasa Vașcău, a avut legături sentimentale cu doamna Popescu Aurelia, am procedat la interogarea numitei Popescu Aurelia, care recunoaște că a simpatizat pe Băruța, și a avut și legături sentimentale, însă de circa un an de zile nu a mai avut nimic cu el, doar atât că se mai întâlneau, însă foarte rar. După cum declară doamna Popescu, chestiuni politice nu a discutat niciodată cu el, ci discuțiile pe care le-a avut cu Băruța au fost numai de ordin sentimental.

Propun ca întreaga lucrare să se predea problemei Politice, pentru a urmări mai departe situația și legăturile pe care numitul Băruța le întreține la Vașcău, întrucât susnumitul, după informații și din cele declarate de doamna Popescu, nu este sută la sută de încredere regimului actual.

Pl. maj. de securitate,
Hoparteanu Emanoil

(C.N.S.A.S., P 651, vol. 2, f. 189)

29

DECLARAȚIE

Subsemnata, Popescu Aurelia, soția căpitanului Popescu Ștefan, născută în anul 1920, ianuarie 5, în comuna Vașcău, jud. Bihor, din părinții Ioan și Mina, carte știu, 7 clase de Liceu Comercial, căsătorită cu Popescu Ștefan, am 2 copii, domiciliată în comuna Vașcău, jud. Bihor, declar următoarele:

Cunosc pe numitul Băruța Dănilă de mic copil, am copilărit împreună. După ce am plecat din Vașcău în anul 1938, nu l-am mai văzut până în anul 1946, când am venit înapoi în Vașcău, iar el locuia pe stradă cu mine și îmi era simpatic, însă nu am vorbit cu el decât foarte fugitiv, din cauza soțului meu, care bănuia că eu îl simpatizez. După plecarea soțului meu, adică după ce a fugit, am spus odată lui Băruța că, dacă se va întâmpla ca să nu vină soțul meu acasă, eu oricând ași voi ca să mă căsătoresc cu el, iar el mi-a spus că, dacă știa că eu îl simpatizez, nu s-ar fi căsătorit. După aceasta, eu îl așteptam când mergea și când venea de la primărie, unde era funcționar, la geam, și stăteam puțin de vorbă, după care el pleca.

După aceasta, susnumitul venea pe la mine, însă foarte rar, între timp soția lui a aflat că vine la noi și a început ca să-l urmărească, din care cauză susnumitul

nici numai venea pe stradă ca să-l vadă soția. Eu îmi făceam de lucru pe la primărie, ca să-l văd.

În timp ce am avut legături cu el și venea pe la mine, am avut și relații sentimentale cu el, însă întotdeauna eram supravegheată de mama mea.

Din cauză că el era supravegheat din partea soției, am început ca să nu mai ne întâlnim așa de des, până ce am rupt toate legăturile cu el.

Menționez că chestiuni politice nu am discutat cu Băruța, decât chestiuni sentimentale.

Aceasta îmi este declarația, pe care o dau, susțin și semnez nesilită de nimenea.

Oradea, 13 octombrie 1949.

Aurelia cpt. Popescu

(C.N.S.A.S., P 651, vol.2, f. 188)

30

DIRECȚIUNEA GENERALĂ A SECURITĂȚII POPORULUI

Nr. 116/117.506

Confidențial

C Ă T R E

DIRECȚIUNEA REGIONALĂ A SECURITĂȚII

ORADEA

La raportul nr. 11/26.962, din 26 septembrie a.c.:

Cu onoare vă rugăm a raporta ultimele constatări în cazul fostului căpitan POPESCU, fugit în munți.

COLONEL DE SECURITATE,

G. Birtaş

MAIOR DE SECURITATE,

I. Crișan

(C.N.S.A.S., P 651, vol. 2, f. 197)

Însemnare pe document: „Urgent, raport”.

31

DIRECȚIUNEA GENERALĂ A SECURITĂȚII POPORULUI

Nr. 512/125765
21 octombrie 1949

DIRECȚIUNEA REGIONALĂ A SECURITĂȚII
ORADEA

Referitor la raportul Dvs. nr. 11/28052, din 11 octombrie 1949, cu privire la soția căpitanului POPESCU ȘTEFAN, care este reținută pentru a ne indica locul unde se ascunde soțul său, vă rugăm a ne trimite, la această Direcțiune Generală, un raport care să cuprindă propunerile Dv. precise și concrete cu privire la soția cpt. POPESCU ȘTEFAN.

CĂPITAN DE SECURITATE,
S. Antoniu

(C.N.S.A.S., P 651, vol. 2, f. 198)

CĂPITAN DE SECURITATE,
C. Popescu

DIRECȚIUNEA GENERALĂ A SECURITĂȚII POPORULUI

No. 512/125765
21 Oct. 1949

24 OCT 1949

C.N.S.
15-09
SERVICIUL

Pe Litvin

52/125765

DIRECȚIUNEA REGIONALĂ A SECURITĂȚII
ORADEA

25 OCT 1949 198

Referitor la raportul Dvs. No. 11/28052, din 11 Oct. 1949, cu privire la soția căpitanului POPESCU ȘTEFAN, care este reținută pentru a ne indica locul unde se ascunde soțul său, vă rugăm a ne trimite, la această Direcțiune Generală; un raport care să cuprindă propunerile Dv. precise și concrete cu privire la soția Cpt. POPESCU ȘTEFAN.

S.C.
CĂPITAN DE SECURITATE,
s. Antoniu

CĂPITAN DE SECURITATE,
C. Popescu
C. Popescu

27. Nov. 1949

Bl
propuneri

29876
194 9 26

Wohic

REPUBLICA POPULARĂ ROMÂNĂ
MINISTERUL AFACERILOR INTERNE

DIRECȚIUNEA GENERALĂ A SECURITĂȚII POPORULUI
BIROUL DE SECURITATE A POPORULUI BEIUȘ
Nr. 1/3314 din 30 octombrie 1949

C Ă T R E

DIRECȚIUNEA REGIONALĂ A SECURITĂȚII POPORULUI ORADEA

Raportăm ajutorul P.N.Ț. Maniu pe luna octombrie La ordinul Dvs. nr. 11/16968, din 14 iunie 1949, și urmare raportului nostru nr. 1/2787, din 13 septembrie a.c. Avem onoare a vă raporta că, în urma investigațiilor întreprinse și pe baza informațiilor în legătură cu ajutorarea elementelor care au fost membre în P.N.Ț. Maniu s-a constatat următoarele:
Avocatul CIAVICI, din comuna Beiuș, fost președinte P.N.Ț-ului, care, în prezent, nu mai practică meseria sa ca avocat, și azi ține, în casa lui, pe numitul STANCIU IOAN, fost secretar P.N.Ț., pe care-l ajută cu bani; s-a constatat de noi că acest STANCIU nu are nici un venit și, totuși, în fiecare zi este văzut că umblă beat prin cârciumi, unde provoacă diferite discuții de[spre] guvern, însă nu are nici o priză, simpatie la masă, fiind considerat ca bețiv.
Inginer IORGULESCU IOAN, fost șef de ocol la Vașcău, cel mai bun prieten al lui cpt. POPESCU, azi subvenționează familia acestuia.
Acest IORGULESCU, în timpul când a fost șeful ocolului, prin anul 1946, și POPESCU, făceau propagandă contra regimului, i se puneau căruța ocolului la dispoziție pentru a-i fi mai ușor deplasările.
În prezent, IORGULESCU ține legături cu numitul MĂRGINEANU din comuna Lunca.

Lt. de securitate,
Varga Ștefan

Plt. maj. șef de securitate,
Ziberzveig Francisc

(C.N.S.A.S., P 651, vol.2, f. 216)

REPUBLICA POPULARĂ ROMÂNĂ
MINISTERUL AFACERILOR INTERNE
DIRECȚIUNEA POLIȚIEI DE SIGURANȚĂ
DIRECȚIUNEA REGIONALĂ A SECURITĂȚII POPORULUI
ORADEA

Nr. 11/29814 din 31 octombrie 1949

C Ă T R E

DIRECȚIUNEA GENERALĂ A SECURITĂȚII POPORULUI

BUCUREȘTI

La ordinul Dvs. nr. 512/125765, din 24 octombrie a.c. precum și ca urmare la rap. nostru Nr. 11/28.052, din 11 oct. a.c.

Raportăm că, din cercetările efectuate, numita, soția cpt. POPESCU ȘTEFAN, din Vașcău, jud. Bihor, nu ne-a dat relații în ceea ce privește pe soțul ei, fugar, și nici nu a vrut să recunoască legăturile ei cu soțul, care este fugit aproape de doi ani.

Întrucât susnumita, prin atitudinea ei și legăturile ce le are în Vașcău, crează o stare de spirit nefavorabile regimului, având în vedere că este o femeie de moravuri ușoare, propunem trimiterea ei la muncă, la Canalul de la Dunăre.

Menționăm că în urma arestării celei mai sus arătate, starea de spirit din Plasa Vașcău, jud. Bihor, și comentarii în legătură cu fugarii nu sunt comentate într-o măsură atât de mare pe când aceasta se afla în Vașcău.

CĂPITAN DE SECURITATE,
PALCOVICI IOSIF

LT. DE SECURITATE,
TERITEANU CORNEL

(C.N.S.A.S, *P 651*, vol. 2, f. 199)

C.N.S.A.S.
15-09-2005
SERVICIUL ARHIVĂ

199

REPUBLICA POPULARĂ ROMÂNĂ

CONCEPT

MINISTERUL AFACERILOR INTERNE

Direcțiunea Poliției de Siguranță

DIRECȚIUNEA REGIONALĂ A SECURITĂȚII POPORULUI
O R A D E A)
Nr. 11/29814 ← (din 31 Oct. 1949

Catre

DIRECȚIUNEA GENERALĂ A SECURITĂȚII POP.

BUCUREȘTI

La ord. Dvs. Nr. 512/125765, din 24 Oct. a.c. precum și urmare la rap. nostru Nr. 11/28052, din 11 Oct. a.c.

Raportăm că, din cercetările efectuate, numita, ~~sotia~~ Cpt. POPESCU ȘTEFAN, din Vascău, jud. Bihor, nu ne-a dat relații în ce privește pe soțul ei, fugăr, și nici nu a vrut să recunoască legăturile ei cu soțul, care este fugit aproape de doi ani.

Intrucât susnumita, prin atitudinea ei și legăturile ce le are în Vascău, crează o stare de spirit nefavorabilă regimului, având în vedere că este o femeie de moravuri ușoare, propunem trimiterea ei la muncă, la Canalul dela Dunăre.

Menționăm că în urma arestării celei mai sus arătate, starea de spirit din Plasa Vascău, jud. Bihor, și comentarii în legătură cu fugării nu sunt comentate într-o măsură atât de mare pe când aceasta se afla în Vascău.

CAPITAN DE SECURITATE
PALCOVICI IOSIF

LT. DE SECURITATE
TERITEANU CORNEL

Format A 5
(148x210)

DIRECȚIUNEA GENERALĂ A SECURITĂȚII POPORULUI

Nr. 513/134.341
3 noiembrie 1949

DIRECȚIA REGIONALĂ DE SECURITATE

ORADEA

La raportul Dvs. nr. 11/29.814, din 31 octombrie 1949, referitor la numita, soția căpitanului POPESCU ȘTEFAN, reținută pentru a da relații în legătură cu soțul ei dispărut, luați măsuri să fie pusă în libertate și ținută sub supraveghere.

Raportați acestei Direcțiuni Generale de executare.

Totodată, vă atragem atenția ca, pe viitor, în corespondența Dvs. să nu mai apară propuneri neîntemeiate și lipsite de seriozitate.

LT. COLONEL DE SECURITATE,
T. Dincă

CĂPITAN DE SECURITATE,
S. Antoniu

(C.N.S.A.S., P 651, vol. 2, f. 213)

15-09-2005

SERVICIUL ARHIVĂ

DIRECȚIUNEA GENERALĂ A SECURITĂȚII POPORULUI

Nr. 513/134.341
3 Nov. 1949

Medlesc
4. NOEM
5. OCT 1949

288
C.N.S
213
15-09
SERVICIUL

DIRECȚIA REGIONALĂ DE SECURITATE

ORADEA

8. NOV 1949
B. Pop

B1
leg. cu
artele si
prelata
in SV

La raportul Dvs.Nr.11/29.814, din 31 Octombrie 1949, referitor la numita, soția Căpitanului POPESCU ȘTEFAN, reținută pentru a da relații în legătură cu soțul ei dispărut, luați măsuri să fie pusă în libertate și ținută sub supraveghere.

Raportați acestei Direcțiuni Generale de executare.

Totodată, vă atragem atenția că, pe viitor, în corespondența Dvs. să nu mai apară propuneri neîntemeiate și lipsite de seriozitate.

LT.COLONEL DE SECURITATE,

T. Dinca
T. Dinca

CĂPITAN DE SECURITATE,

S. Antoniu
S. Antoniu

30830
1949 XI Zilca 6

DECLARAȚIE

Subsemnata, Aurelia cpt. Popescu, prin prezenta declar următoarele:

În anul 1947 a părăsit domiciliul soțul meu, adm. căpitan Popescu Ștefan; a procedat la acest fapt, întrucât a știut că este urmărit politic, urmare la puțina propagandă în cadrul Partidului Național Țărănesc – Iuliu Maniu. În timpul arestărilor membrilor de partid, am discutat cu soțul meu despre atitudinea ce va trebui să o ia. A fost hotărât să plece de acasă, întrucât nu a înțeles să fie arestat, cu atât mai puțin reținut la închisoare, atâta vreme cât toată acțiunea lui s-a petrecut în timpul ce partidele politice, de orice fel, au avut libertatea de a-și exprima atitudinea.

În clipa în care s-a interzis politica opozițională s-a retras complectamente, pregătindu-se pentru a se înscrie la facultatea de drept. Între timp, menționez, a făcut diferite cereri de a intra în serviciu, ori de fiecare dată a fost refuzat, impunându-i-se anumite date politice care l-au surprins și datorită cărora a ajuns în actuala situație deplorabilă.

A înțeles că este pus în disponibilitate micșorându-se cadrele armatei, fapt normal, odată pacea semnată, dar a crezut că statul se va îngriji ca acestor ofițeri de carieră, care nu cunosc altă materie decât cea militară, să li se dea posibilitatea de a munci pe alt tărâm.

În momentul în care soțul meu ar fi primit o posibilitate de a-și câștiga existența celor 2 copii, jur pe conștiința mea c-ar fi înțeles să muncească în cadrul regimului care-i dădea pâine, cum a înțeles să servească, fără cântire, guvernele în cadrele cărora a făcut serviciul militar. Când cineva îți dă în cap, nu poți să-l agreezi, întrucât nu-l consideri ca prieten, și în consecință cauți să lupți contra lui și să-l învingi, depinde de șansă și dacă puterile îți sunt slabe trebuie să cedezi. Că această putere a soțului meu a lăsat de dorit, și că este slab, am bănuțit de la început, fapt pentru care i-am și atras atențiunea de la început. Mi-a spus că privesc chestiunea din punct de vedere feminin. I-am spus că nu are act apăsător la activ, ca să fie nevoit a părăsi casa, iar dacă va fi închis, va sta, ca atâția alți, câteva luni și se va înapoia. Mi-a spus că mie personal îmi convine a-l ști la închisoare, pentru a avea libertatea ce-mi fusese până atunci îngărădită. Libertatea o voi câștiga-o în clipa când vei fi fugar, căci situația ce s-a creat nu se va termina, ci va dura ani și ani de-a rândul. Un partid care a venit la putere cu atâtea sacrificii și suferințe nu va ceda și va duce lupta de lămurire, pe toate tărâmurile și, în timp ce tu vei aștepta să cadă, se vor întări mereu, cum fapt cert este. Acestea i-am răspuns. Nu a renunțat, și a pus în joc situația mea și a copiilor mei. Am rămas, deci, la 24 de ani, cu greutatea casei, a întregii familii. Nu mult după aceasta, am simțit boicotul instituțiilor unde mergeam să-mi cer anumite drepturi. Mi s-a luat pensia, cartelele, etc. Aș fi îndrăznit oare să cer un serviciu, când cele mai elementare drepturi de cetățean mi s-au luat? Am înțeles de la început că, datorită situației create de către soțul meu, voi fi expulzată de la trai ce credeam că nu-mi va fi chiar așa de greu. Am început a renunța la îmbrăcămintea soțului meu, la încălțăminte lui ce o credem inutilă, la lucruri din cămin și economic mi-am împărțit banii, în așa fel ca să nu simtă nici o lipsă cei doi copii, care nu au nici o vină.

Menționez că puținii bani de care am dispus nu i-am întrebuițat decât pentru hrană, întrucât de îmbrăcăminte nu aveam nevoie, căci o aveam, iar copiii îi îmbrăcam cu tot ce credeam că pot să renunț a purta.

Nu am avut, jur pe fericirea mea, a copiilor mei dragi, niciodată, nici o relație cu substrat politic sau bănesc. Dacă am făcut greșeala de a iubi pe un alt om decât pe soțul meu aceasta am făcut-o pentru că simțeam nevoia unei mângâieri, că-mi lipsea nu numai după plecarea soțului meu, ci și înainte, întrucât în căsnicie n-am găsit prea multă afemitate, ci mai mult sobrietate, aceasta nu fiindcă lipsea dragostea și înțelegerea, ci pentru că pe soțul meu îl caracterizează o seriozitatea ireparabilă. În afară de aceste considerente, am greșit mai mult cu ochii, întrucât afară de faptul că nu m-am deplasat luni întregi de acasă, am fost sub observație mereu, fapt care m-a revoltat, deoarece împotriva legilor firii nu putem lupta. Ori ce om poartă pe frunte stigmatul păcatului, așa că nu știu de ce am aruncat cu piatra unul în altul, când toți suntem la fel. Nu există femei care să nu greșească și este cinstită atâta timp cât este iubită, după ce ne-am plictisit de dragostea ei, o considerăm femeie stricată. Satisfacerea gusturilor dumneavoastră bestiale, fără de care nu puteți trăi ca, apoi, chiar dacă dăm drumul să curgă apa, ca să se spele murdăria excrementelor sentimentale, totuși rămâne în urma noastră mirosul păcatului. Aceasta este situația mea actuală. Iar dragostea care am crezut că mă va mângâia nu mi-a creat decât nemulțumiri și n-a făcut decât să mă claseze unde nu trebuie. Nu văd în bărbat, în momentul de față, decât un belzebut, un scaraoțchi. Acestea sunt chestiuni care m-au preocupat și care mă preocupă. În viața politică n-am acte de care să pot discuta, pentru că nu m-au interesat. Regret doar, cu toată puterea sufletului meu, că am pornit pe un drum greșit, ireparabil.

Nu văd însă normal, categoric, să suport acțiunile soțului meu, ca făcând parte din însăși ființa mea, întrucât detest această situație, cu atât mai mult că n-am dorit-o și n-am acceptat-o de la început. Că n-am comunicat cu nimeni și că nu știu că el unde se găsește, o jur, aceasta eu o știu și nimeni altul, pentru că numai eu îl cunosc, numai eu îi știu caracterul tenace și felul de a fi. În toate chestiunile este foarte prudent, este foarte minuțios și neîncrezător. Prin faptul că a găsit oameni rău voitori la Vașcău, a îndrăznit să-și exprime părerea de rău că s-a căsătorit cu mine în acest păcătos colț de Bihor. Minciuni scabroase sunt toate declarațiile la adresa venirii lui acasă și acestea nu sunt făcute decât de indivizi care se spală pe mâini, ca Pilat, cu acest: "Da, l-am văzut, a venit", fără a putea dovedi. Sunt persoane nevinovate partidului, o spun din convingere, care, în ori ce moment, sunt în stare să-și schimbe părerea și convingerile, cum își schimbă cămașa, iar dacă sunt întrebați în mod discret ce îi leagă de acest regim, vor răspunde: "A, nimic, dar vezi, așa sunt vremurile, ce să-i faci, ca să treci puntea te faci frate cu dracul". Sunt minciñoși, sunt lingușitori, sunt lipsiți de bun simț, de caracter, de tot ce poate fi uman. Eu înțeleg că, atunci când ești convins de lupta ce o duci, te devotezi cu trup și suflet și nu cauți să-ți bați joc de instituția care îți cere un serviciu și pentru care ești răsplătit. Ori aceste persoane, permis să-mi fie, își bat joc de Dvs. și vă pun, de multe ori, pe drumuri, fără nici un fel de rezultat. Nu știu unde se găsește soțul meu și, am mai spus, nici nu mă interesează. Numai în matematici există axiome, încolo ori ce regulă are excepții, considerați excepție acest fapt, deoarece soțul meu a spus înainte de a pleca să nu-i

port grija, fiindcă el se va putea întreține foarte bine și singur, mie nerămânându-mi altceva de făcut decât să am grija copiilor și a mea personală. Să fiu îndeosebi cuminte; nu am executat acest sfat, ba mai bine zis ordin, cu sfințenie, fiindcă nu sunt la vârsta când pot renunța la sentimentele sufletești. Nu mă sacrific pe tărâm politic, întrucât nu-mi stă în fire și pentru că femeia româncă nu este cunoscută, în decursul mileniilor, ca eroină, cunosc doar eroina de la Jiu, pe alta nu. Probabil îmi scapă mie cunoștințele de ordin cultură generală. Suntem casnice și nimic mai mult și, apropo, mai puțin inteligente, ori în viața politică, care este extrem de riscantă, îți trebuie o ascuțime a minții specială, afară de asta trebuie să fii croită pentru așa ceva, să nu ai altă menire, să te rezumi la ea, să te dedici ei și să te desparți de viața de familie, spunându-ți că vei muri ori în acest moment când națiunea ta va cere. Ori, eu până în momentul de față trăiesc exclusiv pentru copiii mei, pe care îi divinizez și singuri pentru care mă sacrific. Chestiunile de ordin sentimental trec pe planul al doilea. Că nu sunt ajutată, în nevoile mele, de nimenea, numai acela poate înțelege care cunoaște poporul român. Cunosc un singur popor care se ajută și între care există o coabulare și aceștia sunt evreii. Aceasta o știu de atunci de când au venit copiii evrei din Polonia, cum toată comunitatea a sărit în ajutor, iar la noi, când au fost copiii din Moldova, în număr de vreo 30, toți cetățenii binecuvântului Vașcău s-au sustras, codindu-se fiecare, spunând că au greutăți, deși în comună existau atunci persoane cu dare de mână.

Pe lângă cei doi copii ai mei, eu am luat o fetiță, de care m-am îngrijit, ca de-a mea personală. Tot cel sărac dă mai mult. Dumnezeu să nu dea niciodată celui ce nu dă. Glorie și cinste poporului care știe să se ajute și rușine și pierzanie aceluia care e nesătul și care nu știe și nu simte că-i plesnește baierile abdomenului, în timp ce alții flămânez. Vă rog considerați ca încheiată problema soțului meu, întrucât ce am scris aici este tot ce știu despre dânsul, însă, cu părere de rău că a trebuit să-mi deștam căsnicia cu un om inteligent și bun, pentru fapte la care se putea renunța foarte ușor și pentru care sunt puse în joc viața și sănătatea mea debilă, cât și pentru îndurerarea sufletelor nevinovate, care mă așteaptă acasă, și cu acestea îmi închei declarația.

Oradea, la 9 noiembrie 1949.

Aurelia căpitan Popescu,

(C.N.S.A.S., P 651, vol. 2, f. 206-210)

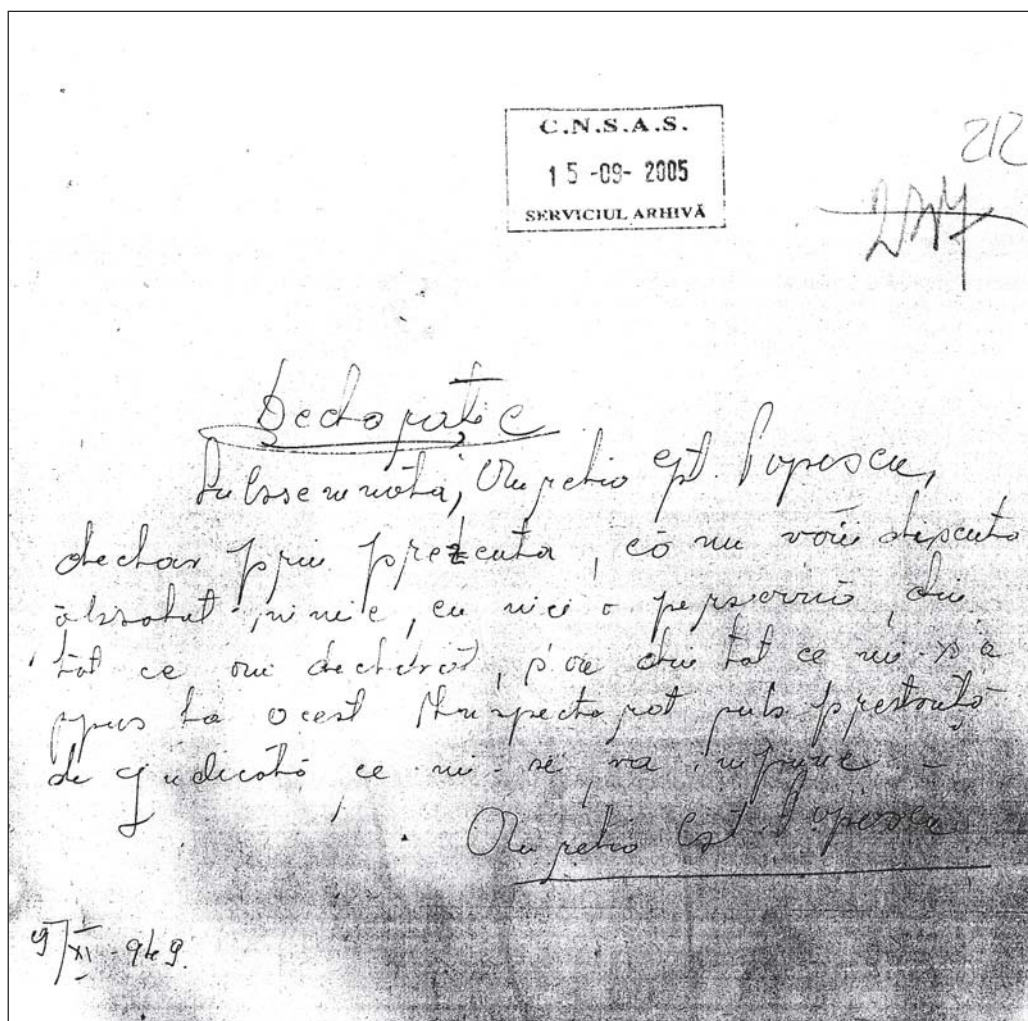
DECLARAȚIE

Subsemnata, Aurelia cpt. Popescu, declar prin prezenta că nu voi discuta absolut nimic, cu nici o persoană, din tot ce am declarat, sau din tot ce mi s-a spus la acest Inspectorat sub prestanță de judecată ce mi se va impune.

Aurelia căpitan Popescu

9 noiembrie 1949

(C.N.S.A.S., P 651, vol. 2, f. 212)

REPUBLICA POPULARĂ ROMÂNĂ
MINISTERUL AFACERILOR INTERNE

DIRECȚIUNEA GENERALĂ A SECURITĂȚII POPORULUI
BIROUL DE SECURITATE A POPORULUI BEIUȘ
Nr. 1/3621 din 28 noiembrie 1949

C Ă T R E

DIRECȚIUNEA REGIONALĂ A SECURITĂȚII POPORULUI

ORADEA

Obiect:
Ajutor P.N.Ț.Luna
noi[embrie]

La ord. Dvs. nr. 11/16968, din 14 iunie 1949, și urmare raportului nostru nr. 1/3483, din 14 noiembrie a.c. Avem onoarea a vă informa că, în urma investigațiilor și pe baza informațiilor în legătură cu ajutorul P.N.Ț., s-au constatat următoarele:
Soția lui fost căp. POPESCU, din comuna Vașcău, este ajutată cu alimente de către o croitoreasă numită MARIA, care locuiește în vecini cu persoana ajutată. Până în prezent nu s-a putut identifica complet numele acestei croitorese (în cercetare).
În timpul cât soția lui POPESCU a fost ridicată, reținută de D.G.S.P., 3-4 femei din comuna Câmp a[u] ajutat familia acestuia cu alimente, întrucât spuneau că le este milă de copii, care au rămas fără tată și mamă.
Acest ajutor nu este organizat, întrucât a fost numai în timpul cât numita a fost ridicată; în ce privește pe croitoreasa Maria rămâne de identificat, întrucât este vecină cu cel în cauză și s-ar putea întâmpla că acest ajutor să fie depus și de altcineva, la această persoană.
Vom raporta la timp constatările pozitive.

Lt. de securitate,
Varga Ștefan

Plt. maj. șef de securitate,
Zilberzveig Francisc

(C.N.S.A.S., P 651, vol. 2, f. 200)

C.N.S.A.S.
15-09-2005
SERVICIUL ARHIVA

REPUBLICA POPULARĂ ROMÂNĂ

33333
200

MINISTERUL AFACERILOR INTERNE

DIRECȚIUNEA GENERALĂ A SECURITĂȚII POPORULUI

BIROUL DE SECURITATE A POPORULUI BELUS

Nr. 1/3621 din 28 Noi. 1949

Către DIRECȚIUNEA REGIONALĂ A SECURITĂȚII POPORULUI

ORADEA

Obiect:

Ajutor P.N.T.
Luna Noi.

la Ord. Nr. 11/16968, din 14 In-
nie 1949, și urmare la raportul nostru Nr. 1/3483 din
14 Noi. a.c.

Avem onoare a vă raporta că, în urma
investigațiilor și pe baza informațiilor în legătură
cu ajutorul P.N.T., s-au constatat următoarele:

Soția lui fost Căp. POPESCU, din com.
Vașcăn, este ajutată cu alimente de către o croitoreasă
numită MARIA, care locuiește în vecini cu persoana ajut-
ată. Până în prezent nu s-a putut identifica complet
numele acestei croitorease (în cercetare).

În timpul cât soția lui POPESCU a fost
ridicată, reținută la D.R.S.P., 3-4 femei din com. Câmp
a ajutat familia acestuia cu alimente, întrucât spuneau
că le este milă de copii, care au rămas fără tată și mamă.
Acest ajutor nu este organizat, întru-
că a fost numai în timpul cât numita a fost ridicată;
în ce privește pe croitoreasă Maria rămâne de identifi-
cat, întrucât este vecină cu cel în cauză și s-ar putea în-
tâmpla că acest ajutor să fie depus și de altcineva, la
aceasta persoană. Vom raporta la timp constatările pozi-
tive.

Lt. de securitate
Marga Ștefan

Marga Ștefan

Plt. Maj. șef de securitate,
Zilberzweig Farcisc

Zilberzweig Farcisc

*Într-o scrisoare
de la Marga Ștefan
din 28 noiembrie
1949*

11.11.1949
31

DIRECȚIUNEA REGIONALĂ A SECURITĂȚII POPORULUI
ORADEA

Nr. 11/33188, din 29 noiembrie 1949

Către
DIRECȚIUNEA GENERALĂ A SECURITĂȚII POPORULUI
BUCUREȘTI

La ordinul Dvs. nr. 116/117509 din 21 octombrie a.c. raportăm următoarele:
Cu toate că deținem informații că POPESCU ȘTEFAN, fost căpitan de jandarmi, este ascuns în plasa Vașcău, din anul 1947, totuși nu am reușit să-l putem prinde până în prezent.

Tactica lui de apărare este schimbarea zilnică a domiciliului, iar când apare prin comună vre-un organ de-al Miliției sau Securității, este anunțat imediat, fiind simpatizat de majoritatea cetățenilor, care au o atitudine ostilă față de regimul democratic.

Deținem informații, care sunt în curs de verificare, de locul unde acest bandit se ascunde.

Motivul pentru care nu s-a raportat până în prezent rezultatul ordinului Dvs. cu nr. de mai sus este că nu am avut nimic pozitiv și eram în curs de verificare și identificarea locului unde se ascunde.

CĂPITAN DE SECURITATE,
PALCOVICI IOSIF

LT. DE SECURITATE,
TERITEANU CORNEL

(C.N.S.A.S., P 651, vol. 2, f. 222; publicat în *Cele trei Crișuri*, 1992, nr. 9-10, p. 3)

C.N.S.A.S.
15-09-2005
SERVICIUL ARHIVĂ

247
222

DIRECTIUNEA REGIONALA A SECURITĂȚII POPORULUI
O R A D E A
Nr.11/33188, ← → din 29 Nov.1949

Către

DIRECTIUNEA GENERALA A SEC. POPORULUI

BUCUREȘTI

Ștefan

La ord. Dvs. Nr.116/117509 din 21 Oct. a. c. rapertăm următoarele:

Cu toate că deținem informații că POPESCU ȘTEFAN, fost Cpt. de Jand. este ascuns în plasa Vascau, jud. Bihor, din anul 1947, totuși nu am reușit să-l putem prinde până în prezent.

Tactica lui de apărare este schimbarea zilnică a domiciliului, iar când apare prin comună vre-un organ de-al Militiei sau Securității, este anunțat imediat, fiind simpatizat de majoritatea cetățenilor, care au o atitudine ostilă față de regimul democratic.

Deținem informații, care sunt în curs de verificare, de locul unde acest bandit se ascunde.

Motivul pentru care nu s-a raportat până în prezent rezultatul ordinului Dvs. cu nr. de mai sus este că nu am avut nimic pozitiv și eram în curs de verificarea și identificarea locului unde se ascunde.

CĂPITAN DE SECURITATE,
FALCOVICI IOSIF

[Signature]

LT. DE SECURITATE,
TERITEANU CORNEL

[Signature]

REPUBLICA POPULARĂ ROMÂNĂ
MINISTERUL AFACERILOR INTERNE

DIRECȚIUNEA GENERALĂ A SECURITĂȚII POPORULUI
BIROUL DE SECURITATE A POPORULUI BEIUȘ
Nr. 1/3906 din 29 decembrie 1949

C Ă T R E

DIRECȚIUNEA REGIONALĂ A SECURITĂȚII POPORULUI

ORADEA

Obiect:
Ajutor P.N.Ț. pe luna
decembrie

La ordinul Dvs, nr. 11/16968, din 14 ianuarie 1949, și
urmare la raportul nostru nr. 1/3621, din 28 noiembrie
a.c.

Raportăm că, în ultimul timp, în ajutorul care a fost dat
foștilor P.N.Ț.-iști a fost. Numita POPESCU AURELIA,
din comuna Vașcău, a primit 40 kg grâu de la numitul
MUȘET NICOLAIE, din comuna Vașcău, fost inspector
școlar, plasa Vașcău, în prezent exclus din PMR, în prezent
înv[ățător] în comuna Vărzari de Sus. Fost legionar și
P.N.Ț.ist.

Lt. de securitate,
Varga Ștefan

Plt. maj. șef de securitate,
Zilberzveig Francisc

(C.N.S.A.S., P 651, vol. 4, f. 6)

40

BIROUL DE SECURITATE A POPORULUI BEIUȘ
Nr. 3471 din 13 ian[uarie] 1950

C Ă T R E

DIRECȚIUNEA REGIONALĂ A SECURITĂȚII POPORULUI

ORADEA

Obiect:
Relații despre numita
Popescu Aurelia, din
comuna Vașcău

La Ordinul dvs. nr. 11/30830, din 10 noiembrie 1949:
Raportăm că numita Popescu Aurelia, soția fostului căp.
Popescu, întreține legături, în mod discret, cu bărbatul
său. Numita este ajutată de populație, și acum de Crăciun
a primit un porc gras. Până în prezent nu s-a putut constata
persoana care i-a dat acest porc. Vom raporta la timp
constatările pozitive despre susnumita și despre
identificarea celui care i-a dat porcul gras.

Lt. de securitate,
Varga Ștefan

Plt. maj. șef de securitate
Zilberzveig Francisc

(Ibidem, vol. 2, f. 220)

41

BIROUL DE SECURITATE A POPORULUI BEIUȘ
Nr. 1/107 din 13 ianuarie 1950

C Ă T R E

DIRECȚIUNEA REGIONALĂ A SECURITĂȚII POPORULUI

ORADEA

Obiect.
Ajutor P.N.Ț., Luna
ianuarie

La Ordinul dvs. nr. 11/16968, din 14 ianuarie 1950 și urmare
la raportul nostru nr. 1/3906 din 29 decembrie 1949.
Raportăm că numita Popescu Aurelia, soția fostului căp.
Popescu din Vașcău, a primit un porc gras de Crăciun.
Până în prezent nu s-a putut constata că de la cine a
primit acest porc.
Vom raporta la timp, imediat după identificarea celui care
a donat acest porc soției fostului căp. Popescu.

Lt. de securitate,
Varga Ștefan

Plt. maj. șef de securitate,
Zilberzveig Francisc

(Ibidem, vol. 4, f. 4)

BIROUL DE SECURITATE A POPORULUI BEIUȘ
Nr. 1/3380 din 15 ianuarie 1950

C Ă T R E

DIRECȚIUNEA REGIONALĂ A SECURITĂȚII POPORULUI

ORADEA

Obiect:
Relații despre soția lui
fost căp. de jand.
Popescu din Vașcău și
avocat Ciavici din Beiuș

La Ordinul Dvs. nr. 11/30491, din 3 noiembrie 1949 și
urmare la raportul nostru nr. 1/3314 din 30
octombrie 1949.

Raportăm că ajutorul care a fost dat atât soției fostului
căp. Popescu, Popescu Aurelia, cât și avocat[ului] Stanciu,
care a fost ajutat de către fost[ul] avocat Ciavici, a fost
ajutor neorganizat, acesta fiind doar un ajutor în acea
perioadă, deoarece Stanciu practică meseria într-un stil
neîntrerupt, deoarece este mai mult timp în cârciumi beat,
iar în ce privește soția lui căp. Popescu este ajută și în
prezent, însă acest ajutor a fost dat de către prieteni intimi
ai lui Popescu.

În ajutorul pe care-l primește Popescu Aurelia s-ar putea
întâmpla ca să fie ajutor organizat, întrucât numita de
Crăciun a primit un porc gras, însă nu se știe de la cine.
Acest ajutor este în permanentă supraveghere și vom
raporta la timp dacă acest ajutor (Popescu) este organizat
sau numai personal.

Lt. de securitate,
Varga Ștefan

Plt. maj. șef de securitate,
Zilberzveig Francisc

(*Ibidem*, vol. 2, f. 219)

R A P O R T
6 Februarie 1950

Vă raportează următoarele:

În ziua de 4 februarie 1950, plecând la vânătoare în comuna Vașcău, județul Bihor, am observat următoarele, în legătură cu numitul Popescu Ștefan, fugăr:

În seara de 4 februarie, discutând cu numitul GHERDAN AUREL din Oradea, făcând serviciul la Comitetul Provizoriu al Județului, la Direcția Drumurilor, care mi-a spus că este din Vașcău și nu a fost ca să-și vadă pe mama lui de mult timp. Întrebându-l că de ce nu se duce, mi-a răspuns că are doi nepoți și mama lui stă cu ei, și nu vrea ca să meargă la ea.

În ziua de 5 februarie 1950, dimineața, numitul Gherdan m-a invitat cu el, ca să merg până la acea rudenie de a lui, ca să-și lase ceva lucruri. Mergând la acea rudenie, în drum mi-a spus că are o nepoată și soțul este plecat de mult timp de acasă și nu știe de el unde este. Interesându-mă că cine este și de ce a plecat de acasă, mi-a răspuns că este cpt. Popescu Ștefan, a cărui soție îi este nepoată și că a plecat de mult timp de acasă, și a lăsat copi[i] și pe nepoata sa singuri.

Ajungând la rudenia lui, am observat că a dus ceva îmbrăcăminte și o pereche de pantofi de damă, pe care le-a dat rudeniei lui, spunându-i acesteia ca să meargă și să [o] anunțe pe mama lui, ca să vină de seară la ei, fiindcă vrea ca să vorbească cu ea.

Numitul a mai dus 3 saci, în care spunea că are tărâțe pentru porci, și le-a dus la Vașcău, fiindcă acolo nu se găsesc.

Nu m-am interesat din aproape de Popescu, fiindcă să nu devin bănuitor, mai ales că mă invitase ca să rămân la Vașcău și pentru a doua zi, ca să mai cunosc și eu regiunea și să mergem la vânătoare de rațe.

Din discuțiile pe care le-am avut cu Gherdan am putut să deduc că acesta ajută pe familia lui Popescu și cu el împreună și un frate al lui, care este la Oradea.

Propun ca să se verifice pentru cine s-au dus cei 3 saci cu tărâțe și îmbrăcăminte, pe care a dus-o la Vașcău, întrucât nu este exclus ca acesta să aibe legături cu el.

De asemenea, propun ca să se verifice, prin operativ, antecedentele politice ale lui Gherdan, și mai ales activitatea lui din prezent.

Fără de cele de mai sus, vă rog binevoii a dispune.

Pl. maj. de securitate,
Hoparteanu Emanoil

(Ibidem, vol. 2, f. 229)

BIROUL DE SECURITATE A POPORULUI BEIUȘ
Nr. 1/74 din 5 aprilie 1950

C Ă T R E
DIRECȚIUNEA REGIONALĂ A SECURITĂȚII POPORULUI
ORADEA

Obiect:
Relații despre fost căp.
Popescu Ștefan din
Vașcău

La Ordinul Dvs. nr. 11/302, din 7 ianuarie a.c., și urmare la raportul nostru nr. 1/3279, din 13 ianuarie a.c. Raportăm că, după acțiunea de depistare făcută pentru prinderea bandei lui Tocoianu, de către organele de Securitate și Miliție din jud. Arad, fugarul Popescu Ștefan a dispărut din comuna Seghiște, comună în care a fost adăpostit; după informațiile primite, în prezent se află în jud. Turda, comuna Ponorel sau Scărișoara, la un individ cu numele de VESA VASILE, care are fată măritată în comuna Chișcău, jud. Bihor, fiind măritată cu numitul PANDA PETRU, fost legionar, unde a fost adăpostit POPESCU ȘTEFAN, în urma acțiunii făcute de tovarășii mai sus arătați.

După informațiile primite, POPESCU are intenție să vină înapoi la locurile unde a fost adăpostit, întrucât în jud. Arad nu are așa mare cunoștință și încredere. Am luat măsuri pentru identificarea curierului care face legătura între familie și prietenii lor, unde până în prezent a fost adăpostit, care apoi să-l pună la cunoștință dacă nu cumva ar fi fost descoperit și căutat la locurile pe unde până în prezent a stat. Propunem, înainte de a începe acțiunea de căutare a lui în jud. Turda, să fim sesizați la timp, ca să luăm măsuri de supraveghere a drumurilor care trec din jud. Turda în jud. Bihor, ca eventual să se întoarcă înapoi în acest timp și drumurile să fie libere în fața sa, noi, fiind sesizați, vom bara drumurile pe care el se poate înapoia în jud. Bihor.

Vom raporta la timp orice constatare pozitivă în această problemă, întrucât suntem în urmărirea sa.

Lt. maj. de securitate,
Varga Ștefan

Slt. de securitate
Zilberzveig Francisc

(*Ibidem*, f. 231)

Biroul de Securitate a Poporului Beluș

Nr.1/74, ← → din 5 Apr. 1950.

Către

C.N.S.A.S.

15-09-2005

BIROUL ARHIVA

Direcțiunea Regională a Securității Poporului

Oradea

Int. Nr. 8991 / 15-IV-1950

231

Obiect:

Relații despre
fost Căp. Popescu
Stefan din Vas-
băn.

*1946 apr. 2.
Bf
Scuturat la
- ai re into
apertura -*

La Ord. Dvs. Nr.11/302 din 7 Ian. a.c., și
urmare la raportul nostru Nr.1/3279 din 13 Ian. a.c.

Raportăm că, după acțiunea de depistare
făcută pentru prinderea bandei lui Tocoianu, de către org.
anele de Securitate și Militie din Jud. Arad, fugarul PO-
PESCUSTERANA, dispărut din comuna Seghiște, comună în care
a fost adăpostit, după informațiile primite în prezent
se află în Jud. Turda, comuna Ponorel sau Scărișoara, la
un individ cu numele de VESA VASILE, care are fată mări-
tată în comuna Chișcău, Jud. Bihor, fiind măritată cu nu-
mitul PANDA PETRU, fost legionar unde a fost adăpostit PO-
PESCU ȘTEFAN, în urmă acțiunii făcute de tovarăși mai sus
arătați.

După informațiile primite, POPESCU are
intenție să vină înapoi la locurile unde a fost adăpos-
tit, întrucât în jud. Arad nu are așa mare cunoștință și
încredere. Am luat măsuri pentru identificarea cu-
rierului care face legătura între familie și prietenii lui,
unde până în prezent a fost adăpostit, care apoi să
pună la cunoștință dacă nucumva ar fi fost descoperit și
căutat la locurile pe unde până în prezent a stat.

Propunem, înainte de a începe acțiunea de
căutare a lui în Jud. Turda, să fim sesizați la timp, ca
să luăm măsuri de supraveghere a drumurilor care trec
din Jud. Turda în Jud. Bihor, ca eventual să se întoarcă
înapoi în acest timp și drumurile să fie libere în fața
s-a, noi, fiind sesizați, vom bara drumurile pe care el
se poate întoarce în Jud. Bihor.

Notăm raporta la timp orice constatare poziti-
vă în aceasta problemă, întrucât suntem în urmărire sa.

Lt. Maj. de securitate,

Varga Ștefan

Varga Ștefan

Slt. de securitate,

Zilberzveig Francisc

Zilberzveig Francisc

45

NOTĂ
din 7 aprilie 1950

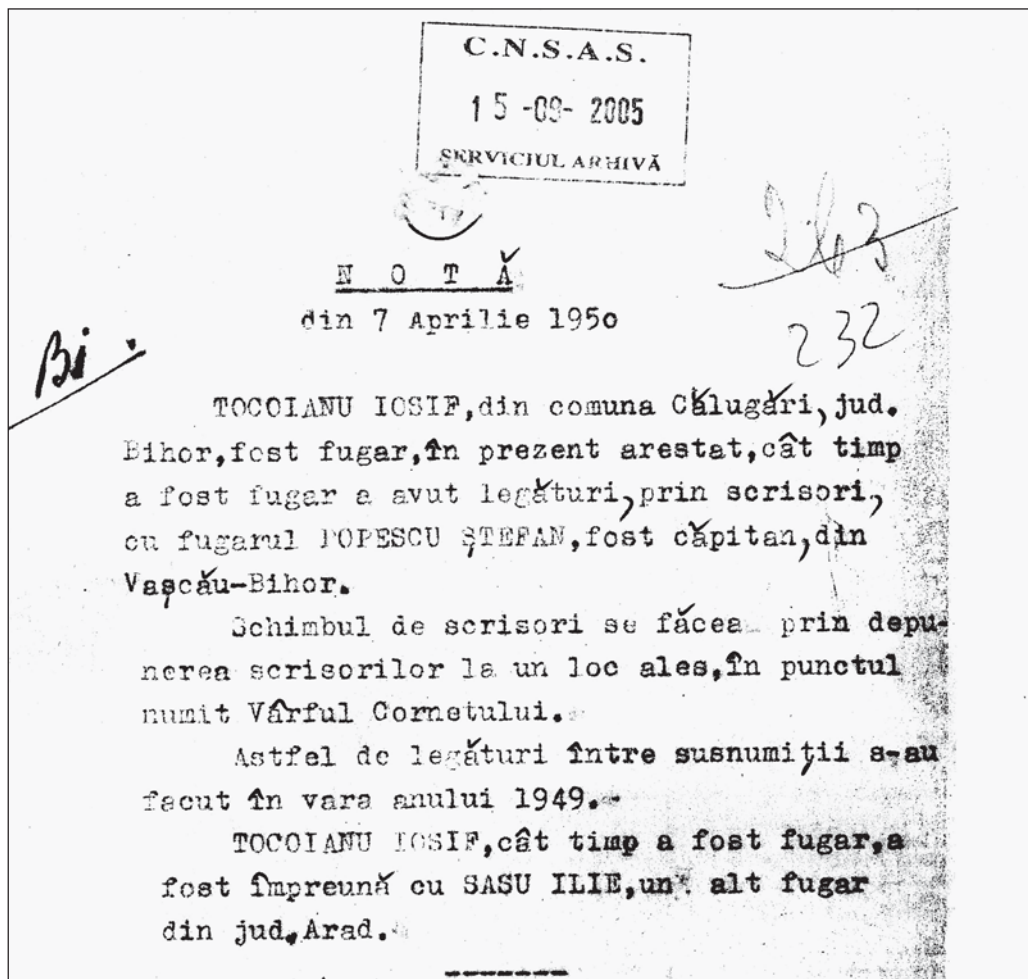
TOCOIANU IOSIF, din comuna Călugări, jud. Bihor, fost fugar, în prezent arestat, cât timp a fost fugar a avut legături, prin scrisori, cu fugarul POPESCU ȘTEFAN, fost căpitan, din Vașcău – Bihor.

Schimbul de scrisori se făcea prin depunerea scrisorilor la un loc ales, în punctul numit Vârful Cornetului.

Astfel de legături între susnumiții s-au făcut în vara anului 1949.

TOCOIANU IOSIF, cât timp a fost fugar, a fost împreună cu SASU ILIE, un alt fugar din jud. Arad.

(Ibidem, f. 232)

46

DIRECȚIUNEA GENERALĂ A SECURITĂȚII POPORULUI
ORADEA

Nr. 116/8991 din 21 aprilie 1950

C Ă T R E

DIRECȚIUNEA REGIONALĂ A SECURITĂȚII POPORULUI

CLUJ

Spre știință DGSP

Vă înaintăm alăturat una fotografie și o fișă personală a fugarului POPESCU ȘTEFAN.

Deținem informații serioase că cel în cauză în prezent s-ar afla în comuna Ponorel sau Scărișoara, jud. Turda, la un individ cu numele de VESA VASILE, care are fata măritată în comuna Chișcău – Bihor, după numitul PANDA PETRU, fost legionar.

Rugăm dispuneți măsuri pentru verificarea celor de mai sus, iar în caz că se confirmă, rugăm treceți la arestarea fugarului POPESCU ȘTEFAN, fiind urmărit de organele noastre din anul 1947 și este un element periculos.

Rugăm a ne comunica și nouă rezultatul.

LT. COL. DE SECURITATE,
CHIȘ VASILE

LT. MAJ. DE SECURITATE,
TERITEANU CORNEL

(Ibidem, 2. f. 233)

COPIE

DECLARAȚIE

Subsemnatul, TEAHA ALEXANDRU, fiind ca instructor la organizația de bază a Plășii Vașcău, am putut constata că tovarășul plutoner major CIOBANU:

Eu am descoperit un tăbăcar care a tăbăcit piei fără ca să fie în drept și plus de aceasta nu este înscris în nici o organizație și a avut 6 buc. de piei mari și tov. major nici nu i-a făcut nimic, numai l-a adus la post și l-a eliberat, și organizația de bază din satul Cărpinet spune cum se poate acest lucru și sunt sigur că acest om este în legătură cu plut. maj.

Tov. major este un element al regimurilor din trecut, pentru orîșice cerem și dacă îl demascăm lui, el îl ține în secret, nu-l spune nimănui, numai tace. Cum a fost cu cel mai mare reacționar care a fost fugit de 3 ani și acuma a fost prins, m-am informat din oameni și din el că acum îi anul a trecut pe lângă el și nu i-a făcut nimic. Deci, am putut constata că acest om este cel mai mare dușman al nostru.

Pentru că acum se apucă și de activiștii de Partid (...)*, acuma este un căpitan fugit de câțiva ani și, după cum spun oamenii, am constatat căci majorul CIOBANU îl susține.

Și el este un element care lovește în țărănimea muncitoare și de care se tem oamenii la noi în plasă, fiindcă el are toate mentalitățile din trecut, cu nimic nu se deosebește de timpurile din trecut.

Drept pentru care dau declarația și o semnez,

ss Teaha Alexandru

(Ibidem, f. 234)

* Patru cuvinte indescifrabile.

S I N T E Z Ă

POPESCU ȘTEFAN

Născut în comuna Drăgușeni, jud. Baia, în 5 februarie 1912, căsătorit, cu 2 copii, ultimul domiciliu în comuna Vașcău, jud. Bihor, de profesiune căpitan de jandarmi, deblocat.

Înainte de 23 august 1944 nu a făcut parte din nici un partid politic, însă era un naționalist, scriind și o serie de broșuri cu caracter naționalist.

A fost trimis, de către regimul antonescian, cu trupa de poliție în URSS.

După 23 august 1944 este deblocat, cu drept de pensie. După ce a fost scos din armată se înscrie în P.N.Ț. Maniu, unde înainte de alegerile din 19 noiembrie 1946 duce o vie activitate pe această linie, lucrând contra regimului de democrație populară, având strânse legături cu numitul protopop TERE BENȚIU AUREL din Vașcău.

Activitatea o desfășoară în Vașcău și comunele din jur, unde a organizat P.N.Ț. – ul.

După desființarea P.N.Ț. – ului, susnumitul a fugit de la domiciliu, pentru a scăpa de urmărirea organelor de securitate și de la care dată nu s-a mai prezentat la domiciliu, trăind ascuns prin diferite locuri.

În ziua de 22 XII 1948, căpitanul POPESCU ne-a fost semnalat în comuna Seghiștel, jud. Bihor.

În ziua de 7 sept[embrie] 1948 ne este semnalat că a luat legătura cu SÂRB SILVIU și MUREȘAN T. IOAN din Beiuș, fost primar legionar. Ne-au fost semnalați prin comuna Hinchiriș și Cusuiș.

Prin luna februarie 1949 ne este semnalat că vine în fiecare sâmbătă acasă în Vașcău, la soția sa, și în comuna Briheni, unde ar fi ținut o ședință cu țăranii din acea comună.

Cpt. POPESCU ne-a fost semnalat în regiunea Vașcăului tot timpul de la dispariția lui de la domiciliu.

În ultimul timp, ne este semnalat în comuna Seghiștel, jud. Bihor, unde ar sta la mai multe case.

Din informațiile ce le deținem, susnumitul a părăsit comuna Seghiște, în urma faptului că serviciul de Securitate Arad a întreprins o acțiune și în teritoriul nostru, pentru prinderea banditului TOCOIANU IOSIF, care a și fost prins. Până în prezent nu am putut stabili unde se găsește.

(Ibidem, f. 237)

S I N T E Z A

C.N.S.A.S.

15-09-2005

SERVICIUL ARHIV

POPESCU ȘTEFAN

Născut în comuna Drăgoșeni, jud. Baia, în 5 Febr. 1912, căsătorit, cu 2 copii, ultimul domiciliu în comuna Vașcău, jud. Bihor, de profesie Căpitan de Jandarmi, deblocat.

Înainte de 23 August 1944 nu a făcut parte din nici un partid politic, însă era un naționalist, scriind și o serie de broșuri cu caracter naționalist.

A fost trimis, de către regimul antonescian, cu trupa de Poliție în URSS.

După 23 August 1944 este deblocat cu drept de pensie. După ce a fost scos din armată se înscrie în P.N.T. Maniu, unde înainte de alegerile din 19 Nov. 1946 duce o vie activitate pe această linie, lucrând contra regimului de democrație populară, având strânse legături cu numitul protopop TEREBENȚIN AUREL din Vașcău.

Activitatea o desfășoară în Vașcău și comunele din jur, unde a organizat P.N.T.-ul.

După desființarea PNT-ului, susnumitul a fugit de la domiciliu, pentru a scăpa de urmărirea organelor de Securitate și de la care dată nu s-a mai prezentat la domiciliu, trăind ascuns prin diferite locuri.

În ziua de 22 XII 1948, Căpitanul POPESCU ne-a fost semnalat în comuna Seghiștel, jud. Bihor.

În ziua de 7 Sept. 1948 ne este semnalat că a luat legătura cu SĂRB SILVIU și MUREȘAN T. IOAN din Beius, fost primar legionar. Ne-au fost semnalati prin comuna Hinchiș și Cusuiș.

Prin luna Februarie 1949 ne este semnalat că vine în fiecare Sămbătă acasă în Vașcău, la soția sa, și în comuna Briheni, unde ar fi ținut o sedință cu țărani din acea comună.

Cpt. POPESCU ne-a fost semnalat în regiunea Vașcăului tot timpul de la dispariția lui de la domiciliu.

În ultimul timp, ne este semnalat în comuna Seghiștel, jud. Bihor, unde ar sta la mai multe case.

Din informațiile ce le deținem, susnumitul a părăsit comuna Seghiște, în urma faptului că serviciul de Securitate Arad a întreprins o acțiune și în teritoriul nostru, pentru prinderea banditului TOCOIANU IOSIF, care a și fost prins. Până în prezent nu am putut stabili locul unde se găsește.

49

DIRECȚIUNEA REGIONALĂ A SECURITĂȚII POPORULUI CLUJ

Nr. 116/24613 din 13 mai 1950

C Ă T R E

DIRECȚIUNEA REGIONALĂ A SECURITĂȚII POPORULUI

ORADEA

SPRE ȘTIINȚA DGSP

La adresa Dvs. nr. 116/8991, din 21.4.1950, referitor la fugarul POPESCU ȘTEFAN, vă comunicăm că s-a trecut la verificarea semnalărilor Dvs., însă până în prezent nu a putut fi identificat.

Am format o rețea informativă în centrele potrivite pentru adăpostirea elementelor fugare și, în caz pozitiv, vă vom comunica.

COLONEL DE SECURITATE,
PATRICIU MIHAI

LT. MAJ. DE SECURITATE,
GH[EORGHE] BREINER

(Ibidem, f. 238)

BIROUL DE SECURITATE A POPORULUI BEIUȘ

CĂTRE

DIRECȚIUNEA REGIONALĂ A SECURITĂȚII POPORULUI

ORADEA

La Ordinul Dvs. nr. 14/12385, din 3 iunie a.c.

Înaintăm alăturat fișele numitului *Popescu Ștefan*, fost căp. de jandarmi, în prezent fugar.

Fișele conțin:

1. fișe, în dublu exemplar, ale numitului Popescu Ștefan
2. fișele, în dublu exemplar, ale soției Popescu Aurelia
3. fișe, în dublu exemplar, ale fratelui P. Vasile
4. un tabel care cuprinde pe restul din familia lui căp. Popescu Ștefan, la care nu am putut completa datele; în tabel este menționat locul unde în prezent se găsesc aceste rude.

Menționăm că numitul Popescu Ștefan are 2 copii, însă sunt sub 16 ani și în prezent domiciliază în Vașcău, jud. Bihor.

Slt. de securitate,
Zilberzveig Francisc

(*Ibidem*, vol. 4, f. 13)

51

MINISTERUL AFACERILOR INTERNE
DIRECȚIUNEA REGIONALĂ A SECURITĂȚII POPORULUI
BIROUL DE SECURITATE A POPORULUI BEIUȘ

F I I Ș E P E R S O N A L Ă

1. Numele și prenumele: Popescu Ștefan
2. Gradul: căpitan (administrativ)
3. Promoția: 1935-36
4. Arma din care provine: jandarmi
5. Unitatea la care a fost: Inspectoratul Jandarmi Cluj
6. Unitatea unde a mai fost: Sub. Târg Ocna
7. Studii: Liceu Militar; Școală Militară și Școală aplicație
8. Data și locul nașterii: comuna Drăgușeni, jud. Baia, 5. II. 1912
9. Starea civilă: căsătorit, 2 copii
10. Ocupația prezentă: dispărut, fugar politic din anul 1947
11. Domiciliul: fost în Vașcău (înainte de a dispărea)
12. Apartenența politică: neîncadrat în organizații politice
13. Caracterizare: inteligent, hotărât, se bucură de o largă simpatie în întreaga regiune a Vașcăului. Este capabil de orice act contra regimului democrat.
14. Antecedente înainte de 23 august 1944: membru în conducerea P.N.Ț. și fost membru și în P.N.L. Brătian
15. După 23 august 1944: agitator al P.N.Ț. – ului. Este comprimat din armată. În Vașcău și Plasă desfășoară o largă activitate politică contra regimului. Activează intens la alegerile din 1946, mai face prop[agandă] deschisă contra regimului.
16. Semnalări prezente: este dispărut, fugar politic, este întreținut de populația din jurul Vașcăului și de a cărei simpatie se bucură.

(*Ibidem*, f. 14)

MINISTERUL AFACERILOR INTERNE
DIRECȚIUNEA REGIONALĂ A SECURITĂȚII POPORULUI
BIRoul DE SECURITATE A POPORULUI

B E I U Ș

C.N.S.A.S.
15-09-2005
SERVICIUL ARHIVĂ

F I Ș E P E R S O N A L Ă

- 1/Numele și prenumele Popescu Ștefan
2/Gradul Căpitan (administrativ)
3/Promoția 1935-36.
4/ARma din care provine Landarului
5/Unitatea la care a fost Inspect. Land. Cluj
6/Unitatea unde a mai fost Subr. Târg. Omu.

- 7/Studii Liceu militar, Școala militară și Școala de aplicație
8/Data și locul nașterii Comuna Brăgoșeni Jud. Bors, 5.11.1912.
9/Starea civilă (Căsătorit) Căsătorit și copii
10/Ocupația prezentă dispariție, fugă politică din anul 1947
11/Domiciliul fort în Veseș (incinte de așezare)
12/Apartenența politică membru în org. politică
13/Caracterizare Inteligent, hotărât, se bucură de o largă răspândire în întreaga regiune a Veseșului. Este capabil de orice act contra regimului securist
14 / Antecedente înainte de 23 Aug. 1944 Membru în conducerea P.M.T. și fort membru în P.M.L. Prati-
an

88

- 15/După 23 Aug. 1944 Agitator al P.M.T.ului. Este responsabil din urmări în Veseș și plasa de așezare o largă activitate politică contra regimului. Activaază intens la alegerile din 1946, unde face proff. activă contra regimului
16/Semnalări prezente Este dispărut, pe scară politică, este întretinut de populația din mahal Veseș și de al viora răspândire și bucură

MINISTERUL AFACERILOR INTERNE
DIRECȚIUNEA GENERALĂ A SECURITĂȚII POPORULUI
BIROUL SECURITĂȚII POPORULUI BEIUȘ

FIȘĂ PERSONALĂ
SOȚIE

1. Numele și prenumele: POPESCU AURELIA / fost[ă] ca d-șoară GHERLAN
2. Data și locul nașterii: Vașcău, 5.01.1920, fiica lui Iancu și Mina
3. Starea civilă: căsătorită, copii 2, sub 16 ani
4. Domiciliul: Vașcău, jud. Bihor
5. Ocupația prezentă: fără ocupație
6. Ocupația în trecut: casnică
7. Studii: 8 clase secundare
8. Apartenența politică prezentă: fără politică, în trecut: simpatizantă P.N.Ț.
9. Caracterizarea: inteligentă, vicleană, hotărâtă, are mare simpatie în masă, se bucură de ajutorul populației.
10. Antecedente înainte de 23 august 1944: necunoscute
11. După 23 august 1944: membră activă în P.N.Ț., desfășura propagandă împreună cu soțul său
12. Manifestări prezente: în prezent se manifestă în cercuri restrânse, nutrește ideile schimbării regimului, pune la curent pe bărbatul său cu diferite știri pe care le obține de la reacțiunea din Vașcău.

(*Ibidem*, f. 15)

C.N.S.A.S.
15-09-2005
SERVICIUL ARHIVĂ

POPOSCU AURELIA / fost ^{SOTIE} că d. so. r. Ghlerlan /

1/ Data și locul nașterii: Vascău, 5-I-1920, Iancu, Miha

2/ Data și locul căsătorii: căsătorită cu 2 sub-16 ani, în Vascău.

3/ Adresa actuală: Vascău Jud. Bihor.

4/ Ocupația prezentă: Fără ocupație

5/ Ocupația în trecut: Casnică

6/ Studii: 8 Cl. secundare Fără politici. Simpatizantă P.M.T.

7/ Parteneria politică prezentă: Inteligentă, viclicană, hotărâtă, are mare simpatie în masă

8/ Caracterizarea: se bucură de ajutorul populației.

9/ Antecedente înainte de 23 August 1944: necunoscute.

10/ După 23 August 1944: Membră activă în P.N.T. desvășura propagandă în preajmă cu sotul său

11/ După 23 August 1944: în prezent se manifestă în încercări restrânse întrestate ideile schimbării regimului, pune la curent pe hărțatul să cu diferite stiri pe care le obține de la reacțiunea din Vascău.

MINISTERUL AFACERILOR INTERNE
DIRECȚIUNEA GENERALĂ A SECURITĂȚII POPORULUI
BIROUL SECURITĂȚII POPORULUI BEIUȘ

FIȘĂ PERSONALĂ
FRATE

1. Numele și prenumele: POPESCU VASILE
2. Data și locul nașterii: Drăgușeni, 1908, fiul lui Pavel și Efrosina
3. Starea civilă: căsătorit, copil 1
4. Domiciliul: Cresnia
5. Ocupația prezentă: învățător Instituția: școală
6. Ocupația în trecut: învățător
7. Studii: Școala Normală
8. Apartenența politică prezentă: Frt. Plg. ; în trecut: necunoscut
9. Caracterizarea: inteligent, fire liniștită, nu are priză în mase, întrucât nu se amestecă în nimic.
10. Antecedente înainte de 23 august 1944: necunoscute
11. După 23 august 1944: simpatizant P.N.Ț., făcând agitație la alegerile din 1946, însă s-a liniștit.
12. Manifestări prezente: nu sunt semnalări despre cel în cauză.

(*Ibidem*, f. 16)

DIRECȚIUNEA REGIONALĂ DE SECURITATE ORADEA

FIȘA PERSONALĂ
POPESCU ȘTEFAN

Născut în anul 1912, luna aprilie, ziua 5, în comuna Drăgușeni, jud. Baia, căsătorit cu Aurelia Gherlan, cu doi copii.

Numele părinților: Pavel și Eufrugina, cu domiciliul în comuna Drăgușeni, jud. Baia

Ultimul domiciliu: în comuna Vașcău, jud. Bihor, unde se află în prezent soția lui

Studii: bacalaureat și a fost student la Facultatea de drept

Profesiunea: fost căpitan de jandarmi, trecut în cadru disponibil, cu drept de pensie

Situația militară: este ctg. 1934, în grad de căpitan de rez. C.T.B.

SEMNALMENTE:

Talia: mijlocie

Tenul: șaten

Părul: șaten, ondulat

Sprâncenele: castaniu

Semne particulare: poartă ochelari

Ochii: căprui

Nasul și gura: potrivită

Barba: rotundă

Urechile: potrivite

Motivul urmăririi: a fost secretarul P.N.Ț. – Maniu din plasa Vașcău și, pentru activitatea lui politică în anul 1947, s-a dispus arestarea lui, când el a fugit și a devenit fugar. Din ultimele informații primite, susnumitul s-ar găsi în comuna Seghiștel, jud. Bihor. Este înarmat cu pistol de buzunar și grenade; este un element periculos.

LT. DE SECURITATE,
EIBENSCHÜTZ T.

(Ibidem, f. 17)

Însemnare pe document: "A fost arestat în seara zilei de 29.VI. 1950. A fost împușcat în umărul stâng. Predat S V. Raport D.G.S.P."

DIRECTIUNEA REGIONALA DE SECURITATE ORADEA

C.N.S.A.S.
15-09-2005
SERVICIUL ARHIVA

FISE PERSONALA

POPESCU STEFAN

*Epistolele si
grenade.* 17

Născut în anul 1912, luna Aprilie, ziua 5, în comuna Drăgușeni, Jud. Baia, căsătorit cu Aurelia Gherlan, cu doi copii.

Nuemele părintilor: Pavel si Eufrugina, cu domiciliu în comuna Drăgușeni, Jud. Baia.

Ultimul domiciliu: în comuna Vașcău, Jud. Bihor, unde se află în prezent soția lui.

Studii: bacalaureat și a fost student la Facultatea de drept.

Profesiunea: fost căpitan de jandarmi, trecut în cadru disponibil, cu drept de pensie.

Situatia militară; este otg. 1934, în grad de căpitan de rezerv. C.T.B.

SEMNALIMENTE:

Talia; mijlocie	ochii; căprui
Țenul; saten	nasul și gura; potrivită
Părul; saten, ondulat	barba; rotundă
Sprâncenele; castaniu	urechile; potrivite
Semne particulare; poarta ochelari.	

Motivul urmăririi: a fost secretarul P.N.F.-Maniu din plasa Vașcău și, pentru activitatea lui politică în anul 1947, s-a dispus arestarea lui, când el a fugit și a devenit fugar.

Din ultimele informații primite, susnumitul s-ar găsi în comuna Seghiștel, Jud. Bihor.

Este înarmat cu pistol de buzunar și grenade, este un element periculos.

LT DE SECURITATE
EIBENSCHÜTZ T.

*17 fost orestat
in zona Bilei ok 28 VI 1950.
a fost impus cut pe amonul drag
medic S. E.
Rep. D.G. S.P. (C.N.S.A.S./P.O.I., vol 4, 112)*

BIROUL DE SECURITATE BEIUȘ

TABEL NOMINAL
de rudele și prietenii fugarului P.N.Ț.–ist POPESCU ȘTEFAN,
fost căpitan, din comuna Vașcău

Nr. crt.	Numele și prenumele	Profesia	Domiciliu[1]	Observații
1	Popescu Aurelia	casnică	Vașcău	soție
2	Popescu Pavel	plugar	Drăgușeni, Baia	tată
3	Popescu Eufrugina	casnică	idem	mamă
4	Popescu Vasile	învățător	Șuncuiuș, Bihor	frate
5	Popescu Dumitru	nu cunoaștem profesia	Drăgușeni, Baia	frate
6	Drăgușeanu Aneta	casnică	idem	soră
7	Hudița Elena	casnică	Boroaia, Baia	soră
8	Stăncel Luca	funcționar, Crăița	Vașcău	cumnat de verișoară
9	Popovici Petru	advocat	Vașcău	prieten
10	Bursaș Traian	preot	Vașcău	prieten
11	Botișel Emil	preot	Ștei	prieten

Pentru ecsactitate:
Slt. de securitate,
Misailă Emanoil

(Ibidem, f. 18)

PROCES VERBAL

Dresat azi, la 29 iunie 1950.

Noi, Lt. maj. de securitate Varga Ștefan, asistat fiind de Lt. de securitate Kovács Ștefan, ambii de la Direcțiunea Generală a Securității Poporului.

Constatăm prin prezentul proces verbal următoarele:

Primind informație că fugarul politic POPESCU ȘTEFAN, cpt. de jandarmi deblocat, fost cu domiciliul în comuna Vașcău, jud. Bihor, este adăpostit la numitul BANCUI MIRON, locuitor din comuna Dumbrăvani.

Pe baza de celor mai sus, în colaborare cu Miliția din Beiuș, am deplasat în comuna Dumbrăvani. Sosind în comună la orele 20,15, intrând în curtea numelui Banciu Miron, s-a observat pe Popescu Ștefan, care era îmbrăcat în haine țărănesc, care, observând pe organele noastre, a încercat să fugă spre câmp, ținând în mână dreaptă un pistol.

La somația legală, susnumitul nu s-a oprit și a ridicat pistolul spre organele noastre, care a înconjurat casa, am dispus la folosirea armelor de foc, rănind pe susnumitul Popescu Ștefan, în două locuri la spate.

Făcând imediat percheziția corporală, în buzunarul vestonului am găsit o grenadă de mână sistem Kissel, legat la curea de pantalon un pistol marca Frommer 9 mm scurt, încărcat pe țevă, sub corpul susnumitului s-a găsit un pistol sistem rusesc (Nagan) încărcat pe țevă, care a căzut din mână, în momentul când a primit rana.

Făcând percheziție domiciliară în casa numelui Banciu Miron, în cuptor de pâine s-a găsit una sac de merinde, proprietatea lui Popescu Ștefan, în care s-a găsit următoarele:

1 (una) încărcător pentru pistol rusesc cu opt cartuși

57 (cincizecișapte) cartuș 9 mm, scurt

44 (patruzecișpatru) cartuș rusesc, 7,65 mm

diferite acte

diferite lenjerie

Drept pentru care am dresat prezentul proces verbal, spre cele legale.

Lt.maj. de securitate,

Varga Ștefan

Lt. de securitate,

Kovács Ștefan

(Ibidem, vol. 2, f. 20)

C.N.S.A.S.
15-09-2005
SERVICIUL ARHIV

PROCES VERBAL

Dresat azi, la 29 Iunie 1950.

Nci, Lt. maj. de securitate Varga Ștefan, asistat fiind de Lt. de securitate Kovács Ștefan, ambii dela Direcțiunea Generală a Securității Poporului.

Constatăm prin prezentul proces verbal următoarele:
Primind informație că fugarul politic POPESCU ȘTEFAN, opt. de jandarm deblocat, fost cu domiciliul în comuna Vapcău, Jud. Bihor, este adăpostit la numitul BANCIU MIRON, locuitor din comuna Dumbrăveni.

Pe baza de celor mai sus, în colaborare cu Miliția din Beiuș, am deplasat în comuna Dumbrăveni. Sosind în comună la orele 20,15, intrând în curtea numitului Banciu Miron, se observat pe Popescu Ștefan, care era îmbrăcat în haine țărănești, care, observând pe organele noastre, a încercat să fugă spre câmp, ținând în mână dreaptă un pistol.

La somația legală, susnumitul nu s-a oprit și a ridicat pistolul spre organele noastre, care a înconjurat casa, am dispus la folosirea armelor de foc, rănind pe susnumitul Popescu Ștefan, în două locuri la spate.

Făcând imediat percheziția corporală, în buzunarul unei vestonului am găsit un grenada de mână sistem Kissel, legat la curea de pantalon un pistol marea Frommer 9 mm. scurt, încărcat cu pe țavă, sub corpul susnumitul s-a găsit un pistol sistem rusesc (Nagan) încărcat pe țavă, care a căzut din mână, în momentul când a primit rana.

Făcând percheziție domiciliară în casa numitului Banciu Miron, în cuptor de pâine s-a găsit una sac de merinde, proprietatea lui Popescu Ștefan, în care s-a găsit următoarele:

1 (una) încărcător pentru pistol rusesc cu opt. cartuși.

57 (cincizecișapte) cartus 9 mm, scurt

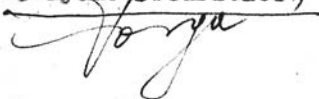
44 (patruzecișpatru) cartus rusesc, 7.65 mm

diferite acte

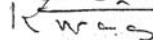
diferite lingerie.

Drept pentru care am dresat prezentul proces verbal, spre cele legale.

Lt. maj. de securitate,

Lt. de securitate

57

TELEGRAMĂ

DIRECȚIUNEA REGIONALĂ DE SECURITATE ORADEA

CĂTRE

DIRECȚIUNEA GENERALĂ A SECURITĂȚII POPORULUI, BUCUREȘTI

Pt. tov. cpt. Dumitrescu

La ordinul dvs. verbal, din 5 iulie 1950.

La ordinea dvs. nr. 513/104415 din 1 septembrie 1949, nr. 513/97587, din 18 august 1949, raportăm că numitul POPESCU ȘTEFAN, în seara zilei de 29/30 iunie 1950, a fost prins de către organele noastre în comuna Dumbrăvani, jud. Bihor. Susnumitul, nesupunându-se la somațiile legale, având intenția să tragă asupra organelor noastre, a fost împușcat în umărul stâng, producându-se o fractură, iar după examenul Röntgen s-a stabilit că are un glonte rămas în umăr.

Prima cercetare sumară făcută asupra susnumitului, acesta a recunoscut anumite legături de găzduire și de ajutorare, ceea ce reiese și din materialul informativ. A recunoscut activitatea lui instigatoare în rândurile țărănimii din regiunea susamintită, a recunoscut că l-a însărcinat pe fugarul TOCOIANU IOSIF de a pregăti o revoltă în comuna Vașcău, cu ocazia izbucnirii războiului. Nu recunoaște că ar fi implicat în vre-o organizație.

Nu am putut începe o anchetă amănunțită, deoarece acesta, în urma rănii și în urma pierderii de sânge, este slăbit și într-o situație gravă, fără însă a-i fi în pericol viața.

Rugăm dispuneți dacă este cazul încă, ca după primele cercetări, susnumitul să fie transferat la D.R.S. Timișoara, pentru continuarea cercetărilor, cum ați menționat în ordinul dvs. nr. 513/97587, din 18 august 1949, D.R.S. Timișoara având material necesar și probe în ceea ce privește existența unei organizații subversive dirijată de susnumitul, în colaborare cu numitul TOCOIANU IOSIF.

Vom reveni cu raport detaliat.

LT.COLONEL DE SECURITATE,
KISS VASILE

Nr. 5/17090 din 30 iunie 1950
(Ibidem, f. 479)

S E M N A L M E N T E

1. Talia: m. 1, cm. 76

f. mic, mic, mijlociu, înalt, f. înalt

2. Corpolența: potrivit

slab, svelt, potrivit, bine făcut, mare

3. Fața: { culoarea: palidă
forma: ovală

culoarea: roz, palidă, brună
forma: rotundă, ovală, pătrată, plină sau slabă

4. Fruntea: mare

mică, mijlocie, mare, turtită, plină sau slabă

5. Părul: { ondulat
culoarea: castaniu

ondulat, neted, chelie
culoarea: blond, roșu, castaniu, negru, sur, alb

6. Ochii: cenușii

Albaștrii, cenușii, galbeni, portocalii, castanii deschiși,
castanii închisi, particularități

7. Sprâncene: { forma: arcuite
culoarea: castanii

forma: drepte, arcuite, îmbinate
culoarea: se notează când diferă de a părului capului

8. Nasul: { profil: pirectilin
fața: ondulat

pirectilin, concav, convex
f. drept, ondulat, turtit, scobit, boltit

9. Gura: mică

mică, mijlocie, mare, buze groase, subțiri, resfrânte

10. Bărbia: lată

subțire, lată, cu gropiță

11. Urechile: mijlocii depărtate

mici, mijlocii, mari, depărtate, lipite, găurite

12. Semne particulare: o rană produsă din
glonț pe umărul stâng

cicatrice, pigmentări ale pielii, tatuaj, fracturi, anchiloze,
picioare în X sau O, ghebos, amputări, etc

LEGĂTURI POLITICE		CARACTERIZĂRI SPECIALE ASUPRA INDIVIDULUI		
Popovici Aurel zis Rilu, Tuducea Nicolae, Cuc Ioan, Petriș Valeriu, Bortiş Teodor, Bortiş Mihai, Faur Nicolae, Banciu Miron, Cristea Gherasim, Tocoianu Gavril, Tocoianu Iosif Toți P.N.Ț.-iști [și] legionar[i]		Este un element naționalist fanatic, capabil la orice acțiune dușmănoasă contra regimului democratic popular, egoist, calm.		
IMPRESIUNILE DIGITALE A MĂINEI STÂNGĂ				
MARE	INDEX	MIJLOCIU	INELAR	MIC
Ziua arestării și comportarea la arestare	Rezultatul percheziției		Antecedente	CONDAMNAT Prin sentință sau decizie
29 iunie 1950 nu s-a predat organelor de urmărire	2 pistol militar 120 buc cartuș, 1 buc grenadă ofensivă		A fost secretar P.N.Ț.-ului Maniu Plasa Vașcău, Bihor	LOCUL UNDE EXECUTĂ PEDEAPSA
OBSERVAȚIUNI ȘI NOTE OFICIALE			SEMNĂTURA CELUI CE A FĂCUT FOAIA Sigiliul SEMNĂTURA OFIȚERULUI DE POLIȚIE UNDE S-A FOTOGRAFIAT ȘI DACTILOGRAFIAT Sigiliul	
IMPRESIUNILE DIGITALE A MĂINEI DREPTE				
MARE	INDEX	MIJLOCIU	INELAR	MIC
[amprenta]	[amprenta]	[amprenta]	[amprenta]	[amprenta]

Științe rezultate din declarațiile altora:

Este aretată în declarație dat de Petriș Valeriu, Tuducea Nicolae, Faur Nicolae etc.

Confruntări: nu a fost.

Reconstituiri: nu a fost.

(*Ibidem*, f. 22-23)

R A P O R T
3 IULIE 1950

Primind sarcina de prindere a fugarului Popescu Ștefan, căpt. deblocat, care se afla în raza Biroului de Securitate Beiuș, în ziua de 27 iunie a.c. am deplasat la Beiuș, unde am primit informație că fugarul Popescu în prezent se află în comuna Dumbrăvani, la numitul CRISTEA GHERASIM; ne-am aranjat cu informatorul ca numitul CRISTEA să fie chemat la Beiuș, ca să putem verifica informația. În ziua de 28 iunie a.c., numitul CRISTEA a venit la Beiuș, ne-am dus la Biroul de Securitate unde am început cercetarea numitului. Numitul Cristea a declarat că într-o adevăr a fost la el fugarul Popescu, dar în ziua de 27 iulie [iunie] a plecat la numitul BANCIU MIRON, locuitor tot în comuna Dumbrăvani. Pe baza informației, ne-am deplasat în comuna Dumbrăvani, în colaborare cu organele Miliției din Beiuș, și am înconjurat casa numitului BANCIU MIRON. În momentul sosirii noastre, fugarul a fost [în] casa numitului BANCIU MIRON; fiind sesizat de zgomotul mașinii, a ieșit din casă și a fugit spre dosul casei, dar, după ce a văzut că la dosul casei sunt tovarășii noștri, s-a reîntors spre poartă. În acest moment, am sosit și la poartă. După ce fugarul a văzut că este înconjurat a început să meargă spre fundul grădinii. După ce am recunoscut că este identic cu fugarul Popescu, am strigat după numele ca să [se] predea în numele Legii. Numitul nu a stat și a ridicat pistolul spre noi. În acest moment, am tras mai multe focuri de arme, din diferite direcții, iar fugarul a căzut la pământ, rănit. La percheziția numitului a fost găsit 2 pistoale, 1 grenadă și mai mult cartuș potrivit al pistoalelor care a fost găsit asupra numitului.

Lt. maj. de securitate,
Varga Ștefan

(Ibidem, f. 480)

TELEGRAMĂ FULGER

DIRECȚIUNEA REGIONALĂ DE SECURITATE ORADEA

CĂTRE

DIRECȚIUNEA GENERALĂ A SECURITĂȚII POPORULUI BUCUREȘTI

La ordinul Dvs. nr. 522/250280, din 3 iulie 1950, și urmare raportului nostru nr. 5/17090, din 30 iunie 1950, raportăm că POPESCU ȘTEFAN, născut la 5 februarie 1912 în comuna Drăgușani, jud. Baia, fiul lui Pavel și Eufrosina, căsătorit, cu doi copii, cpt. de jandarmi deblocat, mic burghez, înainte de 23 august 1944 neîncadrat în nici o organizație politică, naționalist înfocat, iar după 23 august 1944 s-a încadrat în P.N.Ț. – Maniu, având funcțiunea de organizatorul tineretului manist din Plasa Vașcău.

Susnumitul a devenit fugar în iulie 1947, în cadrul ordinului 18000. Cât timp a fost fugar avea legături periodice cu fugarii: TOCOIANU IOSIF, în prezent reținut la D.R.S. Timișoara, un oarecare IOAN, fugar legionar și cu un țăran neidentificat, tot din anturajul lui TOCOIANU. A mai avut legături cu numitul CĂTANĂ IOAN, fugar, criminal de război, în prezent arestat la această Direcție. Cât timp a fost fugar a fost găzduit de o sumedenie de persoane, a căror nume atinge aproape 100, identificarea cărora este în curs. Asupra susnumitului s-au găsit două pistoale în perfectă stare de funcționare, cu munițiile respective, precum și o grenadă de mână. Pistoalele, și muniția pentru ele, le-a primit de la numitul TUDUCEA NICOLAIE, angajat IPEIL, din comuna Câmpani, jud. Bihor. Identificarea găzduitorilor și favorizatorilor, precum și investigarea lor, este în curs, după [care] vom reveni cu propuneri de arestare.

Așteptăm dispozițiunile dvs. referitor la raportul nostru telegrafic nr. 5/17090, din 30 iunie 1950.

LT. COLONEL DE SECURITATE,
KISS VASILE

Nr. 5/17090 din 3 iulie 1950

Retezar

(*Ibidem*, f. 478)

Însemnări pe document „Buc[urești]: 3 VII 1950

Floruța, Marinescu”

61

REPUBLICA POPULARĂ ROMÂNĂ
MINISTERUL AFACERILOR INTERNE
DIRECȚIUNEA GENERALĂ A SECURITĂȚII POPORULUI
BIROUL DE SECURITATE A POPORULUI BEIUȘ
Nr. 5/1678 din 6 iulie 1950

CĂTRE
DIRECȚIUNEA REGIONALĂ A SECURITĂȚII POPORULUI

ORADEA

S-5

La ordinul verbal a tov. cpt. Retezar, înaintăm, prin delegatul nostru, pe numiții:

1. CRISTEA GHERASIM
2. BANCIU MIRON
3. BANCIU FLOAREA, toți cu domiciliul în comuna Dumbrăvani – Bihor, fost găzduitori [ai] fugarului politic Popescu Ștefan.

Susnumiții au fost ridicăți în ziua de 29 iunie a.c., odată cu fugarul.

Locot. de securitate,
Kovács Ștefan

Plt. maj. de securitate,
Herda Victor

(*Ibidem*, f. 473)

62

REPUBLICA POPULARĂ ROMÂNĂ
MINISTERUL AFACERILOR INTERNE
DIRECȚIUNEA GENERALĂ A SECURITĂȚII POPORULUI
DIRECȚIUNEA REGIONALĂ A SECURITĂȚII POPORULUI ORADEA
Nr. 21/20098 din 26 iulie 1950

CĂTRE
BIROUL DE SECURITATE A POPORULUI
BEIUȘ

Vă facem cunoscut că deținem informații că numitul Dr. Mărjineanu Traian, din comuna Lunca, posedă radio și ascultă posturile străine și difuzează toate știrile auzite.

Mai deținem informații că numitul a avut legături cu un anume căpt. Popescu, care era prin păduri și, la fel, cu un student urmărit de organele competente.

Luați măsuri pentru a se stabili adevărul asupra celor de mai sus, iar rezultatele obținute să ne fie raportate cât mai urgent.

LT. COL. DE SECURITATE,
CHIȘ VASILE

(*Ibidem*, f. 472)

LT. BONAȚIU GHEORGHE

63

REPUBLICA POPULARĂ ROMÂNĂ
MINISTERUL AFACERILOR INTERNE
DIRECȚIUNEA GENERALĂ A SECURITĂȚII POPORULUI

BIROUL DE SECURITATE A POPORULUI BEIUȘ
Nr. 1/1914 din 31 iulie 1950

CĂTRE
DIRECȚIUNEA REGIONALĂ A SECURITĂȚII POPORULUI ORADEA

OBIECT:
Relații despre Dr.
Mărgineanu Traian din
Lunca

La Ordinul Dvs. nr. 21/20098, din 26 iulie a.c., Raportăm că din investigațiunile făcute am constatat că corespunde în întregime cele menționate în ord. dvs. Legăturile sale cu Popescu Ștefan, căp., este adevărat, este vorba despre fugarul Popescu, care a fost prins și în prezent este la D.R.S.P. Oradea.

În legătură cu radio, corespunde, are radio clandestin, ascultă radio cu toți reacționarii și lansează diferite svonuri. Mai ascultă la ei radio și finul său, plt. maj. de miliție Moraru Sergie, care, de asemenea, din informații, ar fi avut legătură cu fostul fugar Popescu Ștefan. Numitul Mărgineanu are strânse legături cu șeful de post Moraru, finul său, care spune că va face orice și nu va lăsa ca nașul[ui] său, adică la Dr. Mărgineanu, să i se întâmple ceva.

Relațiile lor sunt intime și împreună fac diferite excrocării, șperț, sustragere de medicamente etc.

Dr. Mărgineanu a fost membru activ în P.N.Ț.

Lt. de securitate,
Kovács Ștefan

Sl. de securitate,
Zilberzveig Francisc

(*Ibidem*, f. 471)

REPUBLICA POPULARĂ ROMÂNĂ
MINISTERUL AFACERILOR INTERNE
DIRECȚIUNEA GENERALĂ A SECURITĂȚII POPORULUI

BIROUL DE SECURITATE A POPORULUI SALONTA

Nr. 1/2512 din 7 august 1950

CĂTRE
DIRECȚIUNEA REGIONALĂ A SECURITĂȚII POPORULUI ORADEA

Obiect:

Mitroi Ilie

La ordinul Dvs. nr. 42/20811, din 5 august a.c., Raportăm că pe cel în cauză îl cheamă MITROI ȘT. ILIE, născut la 6 august 1908, în comuna Băcălești, jud. Teleorman, din părinții Stancu și Voica, de origine socială țaran mijlocaș, este căsătorit, cu un copil, studii 7 clase comerciale superioare, de profesiune funcționar la secția financiară pe lângă Com. Prov. al plasei Tinca.

Cu serviciul militar satisfăcut la reg. 1 Olt în Craiova, fără avere, cu domiciliul în comuna Tinca, str. Lenin, nr. 5.

S-a eliberat din armată în anul 1934, după ce a fost numit la administrația financiară din Oradea, în calitate de agent de urmărire și repartizat la Circ. Vașcău.

În anul 1936 a fost avansat la gradul de percepător și însărcinat cu conducerea Perc. Pietroasa, din Plasa Vașcău, de unde, prin anul 1939, a fost mutat în comuna Sînicolau Român, plasa Salonta, unde a funcționat până la cedarea Ardealului.

Până la această dată nu am putut stabili dacă a făcut sau nu ceva politică de dreapta. După cedarea Ardealului a fost transferat cu serviciul în județul Hunedoara, la percepția Hațeg, de unde a fost transferat apoi la agenția Vintere și Ginta din județul Bihor.

La aceasta din urmă a funcționat până la data de 1 iulie 1949. Cel în cauză, când a venit la agenția Ginta, deja era cunoscut ca un P.N.Ț.-ist de către prietenii ai lui, în fața cărora s-a și lăudat, în mai multe rânduri, în care calitate a activat până la alegerile din anul 1946, când din partea P.N.Ț.-ului a fost ca delegat la secția de votare din Ginta.

Susnumitul, timpul cât a fost în Ginta, a dat dovadă de un șovinism înverșunat, de care este pătruns și în prezent.

După dizolvarea P.N.Ț.-ului, s-a înscris în P.N.P., unde a funcționat la fel până la dizolvare, în prezent fiind membru în Fr. Plugarilor, fără nici o activitate.

În comuna Ginta a funcționat până la formarea Comitetelor Provizorii, când după aceea a fost mutat în Tinca, în funcțiune de referent șef, unde a funcționat până la 1 ianuarie a.c., când a fost mutat la Salonta, tot în aceea funcțiune, până la 1 iunie, când a fost retransferat în Tinca, unde se află și în prezent.

A avut legături de prietenie cu numiții Birău Gheorghe și Arhip Alexandru, fost plt. maj. jandarmi și în prezent cu atitudine dușmănoasă față de regimul democrat.

Lt. m. de securitate,
Kopper Ștefan J.

Sl. Papp Iosif

(*Ibidem*, f. 467 - 468)

65

R A P O R T 9 august 1950

Rezultatul investigațiunii făcute asupra indivizilor din diferite comune unde fugarul Popescu a fost găzduit sau alimentat și de la care indivizi a primit armament:

1. Negrita Mihai, din comuna Seghiște, de 54 ani, de profesie fierar, orig[inea] socială țăran, posedă 3 H, 50 arii pământ, căsătorit, are 1 copil, P.N.Ț. înfocat în trecut, în prezent nu este înscris în nici un partid; numitul a găzduit și alimentat pe fugarul Popescu în mai multe rânduri.

2. Negrita Gheorghe, din comuna Seghiște, de 37 ani, de profesie comerciant ambulant, posedă 3H pământ, căsătorit, are un copil, originea socială țăran sărac, în trecut P.N.Ț., în prezent fără partid; numitul a găzduit și alimentat pe fugarul Popescu.

3. Mihuța Nicolae, din comuna Seghiște, de 52 ani, originea socială țăran, căsătorit, are un copil, de profesie comerciant ambulant, posedă 4 H pământ, în trecut a fost P.N.Ț., în prezent fără partid; numitul a găzduit și alimentat pe fugarul Popescu.

4. Petriș Valer, din comuna Seghiște, de 33 ani, originea socială țăran, de profesie cojocar (lucrează clandestin), căsătorit, posedă 4 H, 50 arii pământ, căsătorit, are un copil, în trecut P.N.Ț., în prezent fără partid; numitul a găzduit și însoțit pe fugarul Popescu, când i-a schimbat locurile de ascunziș; cu această ocazie a primit [un] pistol de la Popescu ca, în caz dacă [se] întâlnesc cu cineva, să [se] poată apăra.

5. Bortiș Teodor, de 40 ani, căsătorit, originea socială țăran, posedă 4 H pământ, de profesie comerciant ambulant (de cereale și vite), în trecut P.N.Ț., în prezent fără partid; numitul a găzduit și alimentat pe fugarul de mai multe ori.

6. Bortiș Mihai, din comuna Seghiște, de 43 ani, originea socială țăran, căsătorit, are un copil, posedă 5 H, 50 arii pământ, de profesie comerciant ambulant (cereale și vite), în trecut P.N.Ț. înfocat, în prezent fără partid; numitul a găzduit și alimentat pe fugarul Popescu.

7. Negrita Nicolae, din comuna Seghiște, origine socială țăran, căsătorit, posedă 2 H pământ, de profesie comerciant ambulant, fără partid, în prezent face stagiul militar; a găzduit și alimentat pe fugarul Popescu.

8. Popovici Aurel, zis Rilu, de 40 ani, origine [socială] mic burghez, fiu de preot, de profesie contabil, trăiește în concubinaj cu Tuducea Lucreția, posedă 1 H pământ, ocupația prezentă comerț clandestin și braconaj, deține armă clandestin, P.N.Ț. înfocat în trecut, în prezent fără partid; numitul a găzduit și alimentat pe fugarul Popescu, [a] avut cunoștință în tot timp[ul] despre locurile unde se afla Popescu și a ținut legături între Popescu și familia lui Popescu.

9. Bucșa Iosif, zis Sivi, din comuna Sudrigiu, originea socială țăran, căsătorit, are un copil, posedă 5 H pământ, în trecut P.N.Ț., în prezent fără partid, a găzduit, alimentat și a dat îmbrăcăminte lui Popescu.

10. Blaj Nicolae, din comuna Sudrigiu, de origine socială țăran, căsătorit, are 3 copii, de etate 36 ani, în prezent funcționar la IPEIL Sudrigiu, posedă 3 H pământ, în trecut P.N.Ț., în prezent este înscris în partidul Frontul Plugarilor, dar nu activează; numitul a găzduit și alimentat pe fugarul Popescu.

11. Andrițoiu Gheorghe, zis Dodi, din comuna Vașcău, de origine socială țăran, de etate 51 ani, căsătorit, are un copil, avere una casă, de profesie pieptar, mic meseriaș (lucrează ca muncitor), în trecut a fost P.N.Ț.- ist, în prezent fără partid, numitul a primit alimente colectate de Popescu de la țărani și trimis la familia sa, la Vașcău, de unde le-a ridicat soția lui Popescu și a contribuit la întreținerea familiei lui Popescu cu bani și alimente.

12. Teaha Mihai, din comuna Vașcău, de 30 ani, căsătorit, fără copil, de profesie cojocar, în prezent funcționar la Comisia de Stat de Colectare, posedă 4 H pământ, în trecut P.N.Ț.- ist, în prezent înscris în Partidul Frontul Plugarilor; numitul a contribuit la întreținerea familiei lui Popescu cu bani și alimente și întreținut legăturile între Popescu și familia lui Popescu permanent, de când a fugit de acasă.

13. Cuc Ioan, din comuna Sudrigiu, de 51 ani, din comuna [satul] Petrieni, de origine socială țăran, căsătorit, are 3 copii, fost plut. de jandarmi (deblocat), posedă 6H pământ, fost înfocat P.N.Ț.- ist, în prezent nu este încadrat în nici un partid, numitul a găzduit și alimentat pe fugarul Popescu; după informații, deține armă și obiecte militare.

14. Aron Teodor, din comuna Fânațe, de ani 34, de origine țăran, de profesie pălărier, fără avere, necăsătorit, fost P.N.Ț.- ist, în prezent fără partid, numitul a dat un pistol lui Tuducea Nicolae; acest pistol a fost dat lui Popescu de către Tuducea Nicolae.

15. Panda Iosif a Briciului, din cătunul Pandești, de ani 44, originea socială țăran, căsătorit, are 2 copii, posedă 5 H pământ, în trecut P.N.Ț.- ist, în prezent fără partid; numitul a găzduit și alimentat pe Popescu.

16. Igna Terente, din comuna Cusuiuș, de ani 43, căsătorit, are un copil, de origine socială țăran, posedă 3 H pământ, în trecut a fost P.N.Ț.- ist, în prezent fără partid, numitul a găzduit și alimentat pe fugarul Popescu și colectat alimente pentru familia lui Popescu.

17. Lupaș Nicolae, din comuna Cusuiuș, de ani 40, originea socială țăran, căsătorit, posedă 2 H pământ, în trecut a fost P.N.Ț.- ist, în prezent fără partid; numitul a găzduit și alimentat pe fugarul Popescu.

18. Lupaș Terente, din comuna Cusuiuș, de ani 38, originea socială țăran, căsătorit, are un copil, posedă 2 H pământ, numitul a găzduit și alimentat pe fugarul Popescu.

19. Dulca Ioan, din comuna Rieni, de ani 33, căsătorit, are un copil, posedă 2 H pământ, originea socială țăran, în trecut fost P.N.Ț.- ist, în prezent fără partid; numitul a găzduit și alimentat pe fugarul Popescu.

20. Dulca Traian, din comuna Rieni, de origine socială țăran, de 26 ani, căsătorit, are 2 copii, posedă 1 H pământ, în trecut a fost la tineretul P.N.Ț., în prezent înscris la Frontul Plugar[ilor], dar fără activitate; numitul a găzduit și alimentat pe fugarul Popescu.

21. Dulca Lazăr, din Rieni, de origine socială țăran, de ani 25, căsătorit, are un copil, posedă 1 H pământ, în trecut a fost la tineretul P.N.Ț., în prezent fără partid; numitul a găzduit și alimentat pe fugarul Popescu.

22. Tocoianu Gavriș, din comuna Călugări, de ani 56, originea socială țăran, căsătorit, posedă 4 H pământ; numitul este tatăl lui Tocoianu Iosif, fost fugar și tată al legionarului Tocoianu, fost șef de poliție legionară în anul 1941, în timpul rebeliunii; a găzduit și alimentat pe fugarul Popescu.

23. Tocoianu Alexandru, din comuna Călugări, de origine [socială] țăran, de ani 28, căsătorit, are un copil, posedă 3 H 50 arii pământ, fost legionar, în prezent nu este înscris în nici un partid; numitul a găzduit și alimentat pe fugarul Popescu.

24. Faur Nicolae, din comuna Poieni de Jos, de 31 [ani], căsătorit, are un copil, originea socială țăran, de profesie morar și comerciant ambulant, în prezent este chiriaș la moara comunală [din] Poieni de Jos; numitul a găzduit și alimentat pe fugarul Popescu și a fost curier între familia lui Popescu.

25. Tuducescu Filimon, din comuna Câmpani de Jos, originea socială țăran, de profesie cismar, căsătorit, de ani 43, fără avere, numai casă și grădină are, în trecut a fost legionar, șef de cuib, în prezent membru în P.M.R., președinte [al] Com[itetului] Provizoriu în comuna Câmpani de Jos; numitul a făcut schimb de un pistol cu numitul Tuducea Nicolae, pe care pistol Tuducea [l-]a dat lui Popescu și pistolul care [l-a] avut Popescu și în prezent este la Tuducea Filimon, fără permis de port armă; numitul s-a prezentat la Bir. Sec. Beiuș și a raportat că a găsit în hotar 2 arme de vânătoare și una armă militară; sunt bănuieli că aceste arme sunt [a]le lui Tuducea Nicolae și a lui Popovici Rilul, pe care [le-a] declarat Tuducea Nicolae în cursul cercetării și Tuducescu vrea să[-i] scape pe acești bandiți ca să nu fie găsiți cu armele clandestine.

26. Galaita Dezideriu, din comuna Băița, funcționar la Minele Băița, a primit una armă de vânătoare de la Tuducea Nicolae, pe care [o] deține și în prezent clandestin.

Lt. maj. de securitate,
Varga Ștefan

(*Ibidem*, f. 483-485)

SECȚIA V

CĂTRE
SECȚIA IV

Rugăm binevoîți a lua măsuri de arestarea numiților de mai [jos] notați:

1. POPOVICI AUREL, ZIS RILU, locuitor din comuna Câmpanii de Jos, de ani 40
2. PETRIȘ VALER, cojocar de profesie, locuitor din comuna Seghiște, de ani 33
3. CUC IOAN, fost plot. de jandarmi, de ani 51, locuitor din comuna Petrileni
4. ARON TEODOR, locuitor din comuna Fânațe, de profesie pălărier, de ani 34
5. TOCOIOAN ALEXANDRU, locuitor din comuna Călugări, de ani 28
6. FAUR NICOLAE, locuitor din comuna Poieni de Jos, de profesie morar, de ani 31
7. TUDUCESCU FILIMON, locuitor din comuna Câmpani de Jos, de ani 45, președinte [al Comitetului] Provizor[iu] în comuna Câmpani de Jos
8. GALAITA DEZIDERIU, funcționar la Minele Băița
9. ANDRIȚOIU GHEORGHE, zis DODI, de profesie pietrar, comuna Vașcău
10. BORTIȘ TEODOR, locuitor în comuna Seghiște, de profesie comerciant
11. BORTIȘ MIHAI, locuitor în comuna Seghiște, de profesie comerciant
12. BLAJ NICOLAE, funcționar IPEIEL Vașcău – Beiuș
13. TEAHA MIHAI, funcționar, comuna Vașcău
14. IGNA TERENCE, locuitor din comuna Cusuiuș, de ani 43.

Căpitan de securitate,
RETEZAR IOAN

(Ibidem, f. 465)

67

SECȚIA V

CĂTRE
SECȚIA IV

Vă rugăm faceți investigație asupra numiților de mai jos; ne interesează originea socială, situația materială, apartenența politică din trecut și în prezent, domiciliul actual și datele lor de identificare:

1. Tuducescu Filimon, din comuna Câmpani de Jos
2. Aron Teodor, din comuna Fânațe
3. Tocoianu Iosif, din comuna Călugări
4. Galaita Dezideriu, din comuna Băița, funcționar la Minele Băița

Căpt. de securitate,
Retezar Ioan

(Ibidem, f. 482)

68

SECȚIA V

CĂTRE
SECȚIA IV

Vă rugăm faceți investigație asupra numiților de mai jos, stabilind numele lor complete și datele lor personale de identificare, originea socială, apartenența politică din trecut și din prezent, situația materială, profesia și cu ce se ocupă în prezent:

1. Popa Ioan, de c.c. 50 ani, din comuna Borz
2. Faur Nicolae, morar, din comuna Poieni de Jos
3. Igna Terente, din comuna Cusuiuş, tot în această comună sunt 2 frați cu Nicolae și Terente și un individ cu numele Marțian
4. Dulca Ioan, Dulca Traian, Dulca Lazăr, toți frații Dulca și Dulca Ioan II și Dulca Vasile, toți din comuna Rieni
5. Tocoianu Gavriș și ceva rude a lui Tocoianu, cu numele Traian și Alexandru, din comuna Călugări
6. Bortiş Teodor, Bortiş Mihai, Bortiş Nicolae, preotul Popovici, un fierar cu numele Mihai, zis Haia, Negrita Nicolae, un comerciant ambulant care nu are ochi dreapta, Petriș Valer, cojocar, toți din comuna Seghiște
7. Rilu Popovici și Tuducea Nicolae, din comuna Câmpani de Jos
8. Bucșa Siviu și Blaj Nicolae, din comuna Sudrigiu

9. Andrițoiu Gheorghe și Teaha Mihai, din comuna Vașcău
10. Cuc Ioan, din comuna Petrioleni
11. Laza Ioan, din comuna Briheni

Căpt. de securitate,
Retezar Ioan

(Ibidem, f. 481)

69

AUTOBIOGRAFIE

Subsemnatul, cpt. de rezervă Popescu Ștefan, născut în comuna Drăgușeni, jud. Baia, la data de 5 februarie 1912, din părinți țărani, de origine etnică română și de religie creștină – rit ortodox, cu numele de Pavel și Eufrosina (Frăsina), declar că întreaga mea viață este așa cum urmează:

Copilăria mi-am trăit-o în satul Drăgușeni, locul meu natal, cât și timpul cât am urmat la școlile secundare. La vârsta de 9 ani am pierdut pe tatăl meu, care s-a stins din cauza unei fracturi a șirei spinării avută mai dinainte.

Tatăl meu era cântăreț de biserică și agricultor, însă se pricepea și la acoperitul caselor cu șindrilă sau cu tablă. De aci i-a venit nenorocirea, fapt care m-a lăsat pe seama mamei la vârsta aceia de 9 ani. Mama se ocupa cu munca câmpului și a casei. De la 1921, de când a murit tata, numai un an sau doi a fost ajutată în munca ei de ceilalți frați mai mari, căci s-au căsătorit, mama rămânând astfel ca singură să ducă greutățile vieții. La data aceia aveam pe fratele Vasile în Școala Normală din Fălticeni, care necesita multe cheltuieli din partea mamei, suportându-le cu foarte mare greutate.

Pământ aveam puțin, cât anume nu pot să știu, căci și ce-o fost s-a împărțit între frați, iar eu odată ce-am fost dat să urmez școală mai departe nu m-a mai interesat chestiunea aceasta a pământului.

Școala primară am făcut-o tot în satul Drăgușeni, având fiecare an noi învățători.

Din cauză că mama rămasă singură cu treburile gospodărești și având în școală secundară pe fratele meu Vasile, după terminarea celor patru clase primare n-a vrut să mă dea mai departe, ținându-mă pe lângă casă un an de zile.

Dar în acest an, fratele meu Vasile fusese numit suplinitor în Ardeal (comuna Corbu, jud. Ciuc) și a avut ocazia să se intereseze pe la Tg. Mureș de condițiunile de intrare la liceul militar din acea localitate. Venit acasă în vacanța de vară, mi-a spus că dacă vreau să urmez vre-o școală secundară trebuie să urmez neapărat liceul militar, unde, dacă pot intra bursier, el va face tot sacrificiul posibil să-mi plătească taxele; la altă școală – spuse el – să nu te gândești, căci e foarte scump și noi nu putem face față cerințelor.

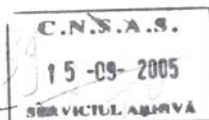
Eu am înclinat foarte mult spre liceul civil, pentru că aveam o frică de haina militară și în gândul meu licărea în tot momentul dorul de libertate și nicidecum de încătămăre.

Nu am fost ascultat în dorințele mele, tocmai pe motivul că sărăcia nu-mi îngăduia altă cale decât aceea a hainei militare. Când m-am aflat în tren spre Tg. Mureș am avut gândul să nu răspund nimic la examen, spre a-l forța pe fratele meu să mă ducă în altă parte, dar mi-am adus aminte de cheltuielile făcute cu mine, de îngrădirile la care s-a angajat singur să le suporte pentru mine și cu lacrimi în ochi am luat hotărârea supremă, de-a mă lăsa condus de soartă. Altfel, rămâneam la coarnele plugului și-n cazul acesta poate că m-ași fi simțit mai bine. Am urmat șapte ani de zile liceul militar (6 ani la Tg. Mureș, iar un an la Iași), ajutat numai de fratele meu Vasile, care a renunțat mulți ani să se căsătorească, tocmai pentru acest scop. Când am trecut în clasa 7^a s-a căsătorit, ceiace mi-a pricinuit un rău prin aceea că, datorită soției, n-am putut da bacalaureatul, nevoind să-mi plătească taxele cerute. Dela ceilalți frați n-am putut primi ajutoare decât foarte mici și acele în mod sporadic. Când am absolvit liceul, în 1932, tot această femeie a recurs la un șiretlic prin care a putut să devină stăpână pe grădina și casa bătrânească. Taxa de intrare în școala militară era atunci 5000 de lei. În tot timpul verii am fost asigurat din partea ei că, la plecarea mea la școală voi avea acești bani; dar o săptămână înainte mi-a spus că nu mi-i poate da, ceea ce ar fi urmat să nu pot fi primit în Școala militară. S-a ținut atunci un consiliu de familie, în care au fost adunați frații și surorile și s-a hotărât ca partea fiecăruia din grădină și casă să treacă pe numele lui fratele meu Vasile (lucru ce s-a și făcut la judecătoria din comuna Boroaia – jud. Baia) și el să-mi scoată din pământ suma aceea de 5000 de lei, spre a putea pleca la școală. Așa a[lu] ajuns ei stăpâni pe grădina și casa bătrânească, care a și fost dărâmată și și-au construit casa lor proprie.

La vizita medicală ce s-a ținut la intrarea în Școala militară, din cauza unei sclintiri a mâinei stângi la vârsta de 5 ani, am fost repartizat la Administrație. A fost pentru prima dată când nu s-au mai primit la Administrație absolvenți sau studenți ai Academiei Comerciale. Tot în acel an a fost înființat anul comun, numit Școală pregătitoare de ofițeri (S.P.O.), în care an toate armele au făcut instrucția infanteriei. Anii doi și trei fiecare armă și-a urmat specialitatea la școala respectivă. Așa dar, după școala Pregătitoare de ofițeri, absolvită în anul 1933, am urmat Școala Pregătitoare de ofițeri de Administrație din București, pe care am absolvit-o în anul 1935, câpătând gradul de sublocotenent, și repartizat la Regimentul 34 Artilerie Oradea. Aici am fost ajutor de casier, iar un timp ofițer cu popota ofițerilor. Cu această ocazie, am reușit să stric relațiile amicale, ca să zic așa, cu comandantul Regimentului, în urma unui conflict avut cu dânsul. El locuia în pavilionul ofițerilor, situat în curtea cazărmei. Era căsătorit, dar fără copii. La un moment dat, ofițerii ce mâncau la popotă mi-au spus că masa nu li s-ajunge și pare a fi și scumpă.

Eu știam ce cumpărături făceam personal de pe piață și dela prăvălii și nu mi-a căzut bine o astfel de observație. Am întărit controlul la bucătărie și-am prins într-o zi pe ordonanța colonelului comandant cu 7 porții în loc de 2 și cu 12 prăjituri în loc de 2. Am ordonat soldatului să ia numai ceea ce are dreptul, dar în urma acestui fapt am fost tot timpul bruscat, urmărit și batjocorit, iar la notele din memoriu pur și simplu scuipat. Obiceiul pe acea vreme era că, dacă cineva primea o notă rea dela

Autobiografie.

Subsemnatul Cpt. de rezervă Popescu Ștefan, născut în Comuna Drăgoșeni jud. Baia la data de 5 Februarie 1912 din părinți țărani, de origine etnică română și de religie creștină-rit ortodox, cu numele de Pavel și Eufrosina (Frărina), declar că întreaga mea viață este oza cum urmează:

Copilăria mi-am trăit-o în satul Drăgoșeni locul meu natal, cât și timpul cât am umersat la școlile secundare. La vârsta de 9 ani am pierdut pe tatăl meu care s'a stins din cauza unei fracturi a girei spinării arundă mai dinaintea.

Totul meu era cântăreț de lăserică și agricultor, însă se pricepea și la acoperitul caselor cu șindrii sau cu talcă. De aci i-a venit venoarea fapt care m'a lăsat pe seama mamei la vârsta aceea de 9 ani. Mama se ocupa cu munca câmpului și a casei. Dela 1921 obcoșul a murit tota numai mi am sau olai a fost ajutată în munca ei de ceilalți proți mai mari, căci s'au căsătorit, mama rămășișoul ostfel ca singură să ducă orepătările vieții. La data aceea aveam pe fratele Vasile în Școala Normală din Fălticeni care necesita multe cheltueli din partea mamei suportându-le cu foarte mare orepătare.

Pământ omeam puțin, cât omune mi pot să știu căci și ce-o fost s'a împărțit între frați, iar eu colată ce-o am fost dat să umez școala mai departe mi m'a mai interesat chestiunea aceasta a pământului.

Școala primară am făcut-o tot în satul Drăgoșeni având în piețare am noi învățători.

Din conșă că mama rămășișă singură cu treburile gospodărești și având în școala secundară pe fratele meu Vasile, după terminarea celor

un comandant, cu greu se mai putea reabilita, deoarece noii comandanți lua[u] drept literă de evanghelie toate patimile vechilor ofițeri cu dreptul de-ați hotărî soarta. La Oradea am cunoscut pe actuala soție, care urma Școala Comercială din localitate. După doi ani a trebuit să plec din nou la București, la Școala Specială de Ofițeri de Administrație, unde am urmat doi ani, adică până la sfârșitul lunii februarie 1939.

În vara anului 1938 m-am căsătorit, iar toamna am primit ordinul de mutare la Centrul 5 Jandarmi din Tg. Ocna, unde am plecat numai în 1939, când am terminat școala.

Aici am fost, prin rotație, ofițer casier și cu îmbrăcămintea până în luna martie 1944, când am primit ordin de evacuare în garnizoana Găești, jud. Dâmbovița. Cât am stat la Tg. Ocna, denumirea Centrului 5 Jandarmi a fost schimbată în Centrul 4 Jandarmi, apoi în Școala de Subofițeri voluntari Tg. Ocna. Dela 1 martie 1939 și până la finele lunii martie 1944 am stat tot timpul în Tg. Ocna, la aceiași unitate, care însă și-a schimbat numai numele. Pe front nu am fost deloc și nici măcar în delegație.

La început, când erau în toi concentrările din 1939, am avut un conflict administrativ cu un maior care, fiind comandantul unui batalion de jandarmi deplasat la Baia Mare, la reîntoarcere n-a putut justifica întreaga sumă de bani primită dela mine. Ancheta făcută de un maior intendent trimis dela București mi-a dat dreptate, ceia ce a făcut pe maior să se țină cu mizeria de capul meu, mai ales că între timp devenise ajutor de comandant prin lipsa colonelului comandant, ce era pe zonă, încât am fost nevoit să cer prin raport mutarea mea în altă unitate sau nu mai răspund de ce se va întâmpla. Tot conflictul a luat sfârșit atunci când, în urma altei anchete, de data aceasta disciplinară, mi s-a dat satisfacția de-a fi mutat maiorul în altă garnizoană, dar colonelul comandant a găsit cu cale ca să-mi treacă în memoriu o notă nu prea bună pe chestiunea de mai sus, dar isvorâtă însă din aceia că n-am știut niciodată să mă lingușesc. Mi-am dat seama cu timpul că una înveți în școală și alta găsești în viață.

Aici, la Tg. Ocna, am avut sub ordine, la atelierul de croitorie, 3 evrei tineri din Bacău, concentrați pentru reparatul efectelor. Deși ordine erau foarte categorice în a nu li se da permisie acasă, sau alte chestiuni, mi-am permis, fără știrea comandantului, să le vin în ajutor, prin aceia că în fiecare sâmbătă la amiază plecau acasă la Bacău până luni dimineața. Apoi, fiind aduș[i] vre-o 12 prizonieri ruși pentru lucru la un pavilion ce se construia atunci, am satisfăcut orice cerere prezentată serviciului meu.

De aici m-am evacuat odată cu unitatea la Găești, unde am ajuns după 15 zile de drum, pe la începutul lunii mai. Aici m-a prins armistițiul din 23 august 1944. La un ordin primit dela Inspectoratul General al Jandarmeriei ca să predăm ceva efecte albastre unui delegat sovietic, am predat toată cantitatea nouă și bună pe care am avut-o în magazie. Ulterior, am fost mutat la Inspectoratul de Jandarmi Cluj, ce trebuia să ia ființă. La 1 noiembrie am plecat la Cluj, de unde am aflat că reședința Inspectoratului este la Alba-Iulia, în localul Inspectoratului de jandarmi Alba. Aici mi-am continuat serviciul până la data de 10 aprilie 1945, când am fost deblocat. Am stat în Alba-Iulia încă cca. 5 luni, din care o lună am fost ținut ca concentrat. În acest timp, am umblat să-mi găsesc vre-un serviciu sau să mă întovărășesc cu cineva

țușese ceva serios. Am făcut un memoriu
amănunțit asupra matinelor pe care le-am
hănit nimeni (câci n-am fost omunțat pe ce mater
am fost delibrat) că ar fi atras după sine
ieșirea mea din cadrele active ale armatei,
și l-am trimis la Ministerul Apărării Naționale
spre rezolvare. Ceream în acel memoriu să se
verice asupra cazului meu și am căutat să
justific tot ce am crezut că mă apăsă.

După trei luni am primit la Vaszcu, prin
postul de jandarmi o adresă a garnizoanei
Alba Julia că M. Ap. N. i-a făcut unescut că
intervenția mea e torolivă și să-mi comunice
acut lucru.

Tot în lunile cõt am stat la Alba-Julia
am urmat un tratament la un doctor oculist
Evreu, și după ce ne-am unescut mai bine i-am
creut să-mi recomande pe cineva care să-mi
procură și mie un mijloc ob. a trăi. Mi-a
dat o recomandatie către șeful siguranței
din Cluj, dar care era din Alba-Julia, prin
care-l ruga în sensul de mai sus. M'a între-
habat mai tũbãi ce politicã am făcut înainte
și i-am spus cõ nici un fel de politicã nu
m'a interesat și nici n'au fost obligat să
fac vre-o mea. Dar la Cluj nu m'au mai dus
din cauza satiei care oarea să-mi gõsesc
serviciu în apropiere de casă, aplicã de Vaszcu.

Venit la Vaszcu, după ce la Alba-Julia nu
mai aream nici un rast să mai stau, am
plecat la Bucuristi la tũdũt uzinele U.D.R.
sã văd dacõ nu pot să fiu angajat la
accastã întreprindere tũdũt un serviciu oarecare.

Am complectat o fizã imprimatõ și mi
s'a luat adresa ca să-mi se comunice re-
zultatul acasã. Între timp la Vaszcu se
farmase Partidul Comunist, în fruntea cãrnia

să începem vre-un comerț. Bani n-am avut să pot fi primit de acei ce-ar fi putut începe ceva serios. Am făcut un memoriu amănunțit asupra motivelor pe care le-am bănuțit numai (căci n-am fost anunțat pe ce motiv am fost deblocat) că ar fi atras după sine ieșirea mea din cadrele active ale armatei, și l-am trimis la Ministerul Apărării Naționale spre rezolvare. Ceream în acel memoriu să se revie asupra cazului meu și am căutat să justific tot ce am crezut că mă apasă.

După trei luni, am primit la Vașcău, prin postul de jandarmi, o adresă a garnizoanei Alba-Iulia, că M.Ap.N. i-a făcut cunoscut că intervenția mea e tardivă și să-mi comunice acest lucru.

Tot în lunile cât am stat la Alba-Iulia am urmat un tratament la un doctor oculist evreu, și după ce ne-am cunoscut mai bine i-am cerut să-mi recomande pe cineva care să-mi procure și mie un mijloc de a trăi. Mi-a dat o recomandatie către șeful siguranței din Cluj, dar care era din Alba-Iulia, prin care-l ruga în sensul de mai sus. M-a întrebat mai întâi ce politică am făcut înainte și i-am spus că nici un fel de politică nu m-a interesat, că nici n-am fost obligat să fac vre-o una. Dar la Cluj nu m-am mai dus din cauza soției, care dorea să-mi găsească serviciu în apropiere de casă, adică de Vașcău.

Venit la Vașcău, după ce la Alba-Iulia nu mai aveam nici un rost să mai stau, am plecat la București, la uzinele U.D.R., să văd dacă nu pot să fiu angajat la această întreprindere, într-un serviciu oarecare.

Am completat o fișă imprimată și mi s-a luat adresa ca să mi se comunice rezultatul acasă. Între timp, la Vașcău se formase Partidul Comunist, în fruntea căruia erau învățătorul Nicolae Mușet, secretarul de plasă Ambrozie Tamba și Luca Stăncel, funcționar la fabrica de ghetete "Crăița" din Vașcău. Direcțiunea uzinelor U.D.R. mi-a făcut cunoscut mai târziu că s-a sistat orice angajare directă de către direcțiunea uzinelor și că pe viitor numai Ministerul muncii va face angajări la această întreprindere. Eu, dându-mi seama că ministerul la rândul său va cere părerea organizației locale a P.C.R.-ului, nici n-am mai încercat să mai fac vre-o intervenție în acest sens.

La fel s-a întâmplat și cu cererea pe care am făcut-o către Ministerul de Interne, pentru a primi un post de notar; la răspunsul ministerului, prin care mi se cereau actele respective, înscrierea la un partid democrat și părerea sau recomandarea prefecturii Bihor, am știut că și prefectura, la rândul ei, va cere părerea organizației Vașcău, și de-aceia am renunțat a mai face cheltuieli zadarnice.

Cu Luca Stăncel eram deja certați dintr-o chestiune familiară și, ca drept represalii, a scos o mulțime de vorbe la adresa mea, influențând atât pe Mușet, cât și pe Tamba. Până la 6 ianuarie 1946 nu am făcut absolut nici un fel de politică. Dela această dată când, în urma conferinței dela Moscova, ținută între reprezentanții semnatarilor armistițiului cu România, s-a dat legalitate partidului țărănesc și liberal, deci și puțința de-a se manifesta, m-am încadrat neoficial, dar de bună voie, în rândurile Partidului Național-Țărănesc, crezând că așa voi putea recăpăta drepturile, sau să-mi câștig un mijloc de trai potrivit aptitudinilor mele.

Abia în luna iunie 1946 am luat contact cu părintele protopop Terebenț Aurel, de care auzisem că are însărcinarea de-a forma în Vașcău și în plasă, sau mai binezis a reînvia Partidul Național Țărănesc. În acest timp – adică dela întâlnirea cu pr.

erau în vârstă, pătarul Nicolae Muzet, secretarul de plăși
Ormbroszic Tambla și Luca Stăncel funcționari la
fabrica de ghete „Crăița” din Vaszou. Direcțiunea
uzinelor U.D.R. mi-a făcut cunoscut mai târziu
că s'a riscat orice angajare directă de către
direcțiunea uzinelor și că pe nițor nimeni
Ministerul muncii va face angajări la această
întreprindere. Eu atunci mi s'amea că Ministe-
rul la rândul său va cere părerea organiza-
ției locale a P.C.R., ului nici n'am mai încercat
să mai fac vre-o intervenție în acest sens.

La fel s'a întâmplat și cu cererea pe care
am făcut-o către Ministerul de Interne pentru
a primi un post de notar; la răspunsul minis-
terului prin care mi se cereau actele respective,
transcrierea la un partid democrat și părerea
sau recomandarea prefecturii Bihor, am
știut că și prefectura la rândul ei va cere pă-
rerea organizației Vaszou, și de-acia am
renunțat a mai face cheltuieli zadarnice.

Cu Luca Stăncel eram deja certati dintr-o
chestiune familială și ca drept represalii a
scos o multime de vorbe la adresa mea influen-
țând atât pe Muzet cât și pe Tambla. Până
la 6 Iunie 1946 nu am făcut absolut
nici un fel de politică. Dupa această dată
când în urma conferinței de la Moscova
ținută între reprezentanții semnatarilor ar-
mistitului cu România, s'a dat legalitate
partidului țărănesc și liberal, deci și putința
de a se manifesta, m'am încadrat neoficial
dar de bună voie în rândurile partidului
național-țărănesc, crezând că așa vom putea
recapăta drepturile, sau să mi cîștig un
mijloc de trai potrivit aptitudinilor mele.

/

C.N.S.A.S.
15-09-2005

protopop Terebenț și până la declararea campaniei electorale – nu mi s-a dat nici un fel de misiune. Pe timpul campaniei electorale, mi-a spus pr. Protopop, că ar fi bine să organizez tineretul. Într-adevăr, că am activat ceva în acest sens, căutând să grupez pentru propaganda noastră electorală tineretul din comuna Vașcău. S-au împărțit carnete de membru și puținele manifeste ce ne puteau sosi dela județ, pentru a fi difuzate sau afișate pe la răspântii.

Pe timpul campaniei electorale s-a ținut o singură vorbire publicului adunat la casa meseriașilor de către părintele protopop Terebenț. Eu am fost numai în Câmp și Șuști, de-am vorbit oamenilor ce i-am putut găsit la cârciumă. Am mai fost în câteva sate, dar n-am putut vorbi și nici lua legătură cu careva, din cauză că nu cunoșteam pe nimeni, iar pe de altă parte țărani se fereau a discuta cu persoane necunoscute. La Oradea am fost la două adunări: prima, cu care ocazie am cunoscut pe președintele pe județ, avocatul Teodor Roxin, adunare în care dl. av. Roxin ne-a făcut cunoscut secțiile de votare și mersul operațiunilor de votare, precum și instrucțiunile venite de la centru în această privință, prin care se preciza ca să nu se întâmple nici un fel de incident și nici să se provoace. La a doua adunare s-a fixat lista candidaților de deputați.

Cu două săptămâni înainte de alegeri – care s-au ținut la 19 noiembrie 1946 –, auzind că organizația locală a P.C.R.-ului, recte dl. Ambrozie Tamba, insistă pentru a fi arestat, spre a nu fi prezent pe ziua alegerilor, am plecat la Seghiște, la țărănul Faur Nicolae, care tocmai venise pe la mine, el fiind numit bărbat de încredere de către păr. protopop, voind să se intereseze ce are de făcut în această calitate. Înainte de aceasta mi-a fost retras dreptul de vot, nedându-mi carte de alegător, decât numai după judecata ce-a avut loc la judecătoria Vașcău. Fiind și eu numit bărbat de încredere la secția de votare Vașcău, în ajunul alegerilor am venit acasă, știind că nu mă mai poate aresta, deoarece citisem în ziarul "Scânteia" comunicatul Ministerului de Interne, care preciza că nici-o persoană nu mai poate fi arestată în legătură cu alegerile.

În ziua alegerilor am luat parte la desfășurarea lor ca delegat al Partidului Național Român (P.N.Ț. –n.n.) și am constatat că totul a decurs într-o ordine perfectă, neproducându-se nici un fel de incident, așa cum dl[or] Tamba, Mușet și Stâncel le plăcea să mă foarfece față de toți delegații P.C.R.ului dela județ ce treceau prin localitatea Vașcău. Ba mai mult, în întreaga plasă nu s-a petrecut vre-un fapt reprobabil, ceia ce dă dovadă că atât eu, cât și păr. Protopop, am înțeles că alegerile nu trebuie să se facă cu ciomagul, ca pe vremuri, și totodată să executăm instrucțiunile primite dela centru în acest sens.

După ce guvernul a anunțat în mod oficial rămânerea la putere prin faptul câștigării alegerilor n-am mai activat cu nimic în cadrele partidului țărănesc. Dar amenințările din partea aceluiași persoane arătate mai sus, care compuneau atunci nucleul organizației locale a P.C., curgeau zilnic asupra mea. Fel de fel de șoapte și de svonuri amenințătoare mi-era dat s-aud în fiecare zi. Dl. Nicolae Mușet nu s-a sfiit să țină la Băița un discurs, pe timpul propagandei electorale, prin care să fiu amenințat că va veni vremea când eu și protopopul vom fi împușcați cu mitraliera în piața publică. Ori față de aceste vorbe venite din partea unei persoane care era președintele B.P.D.ului pe plasa Vașcău, era firesc să devin neliniștit și să se nască în mine acel spirit de rezistență încăpățanată. Durerea mea era și mai mare când îmi dădeam

seama că un chiabur cu adevărat, cum era Dl. Mușet, - ca dealtfel și Dl. Tamba – să poată tăia și spânzura pe alții mai puțin vinovați ca el.

Atât el, cât și Stăncel, au fost legionari, apoi au trecut prin partidul comunist, ca azi să fie tot ceia ce-au fost – îmi pare bine c-au fost demascați, dar eu sufăr și azi din cauza pumnului lor. Mizeria începuse de mult să mă cuprindă, căci pensia pe care o primeam îmi era cu totul insuficientă, trebuind să hrănesc 5 persoane. Eu personal nu am nici o avere, iar de pe soție n-am luat decât căsuța aceia din Vașcău, fără grădină și fără livadă iar două lanțuri de pământ ce sunt trecute pe numele soției nu le pot folosi de cca. 6-7 ani, fiind date în folosința unui vârzăran de către avocatul Petre Popovici, care făcu un contract de vânzare-cumpărare cu acel țaran, punând ca proprietar al pământului pe altul și nu pe soția mea. Chestiunea se găsește în curs de judecată și eu trebuie să sufăr enorm din greșelele altora. Strâns cu ușa de mizéria care începuse să-mi bată în pragul casei, am început să vând din lucruri: două cuere (unul de perete, altul de format umbrelă), o canapea, un birou, și mai târziu din haine.

Un singur ajutor bănesc am primit din partea avocatului Ioan Todan din București, născut în Vașcău, pe care l-am cunoscut cu ocazia unei vizite făcute la Vașcău și când i s-a pus chestiunea de părintele protopop, că îndur multe neajunsuri casnice și că la el nu s-ar cunoaște dacă m-ar ajuta cu ceva. Era pe vremea inflației, când o pereche de pui costa cca. 800.000 lei; am primit în total dela el, în mod particular, 4 milioane lei.

Dela unchiul meu, Gheorghe Andrițoi, primeam câte ceva zarzavat și ne-a lăsat să punem în grădina lui cele strict necesare pentru casă. În plus, după ce că situația mea era cu totul pecetluită, neputând să mai primesc încredere față de nici-o organizație democrată, spre a-mi găsi în sfârșit echilibrul material și sufletesc, după ce mi s-au îmbolnăvit amândoi copiii, iar pe băiat era pe pragul să-l pierd, trebuind să fac o serie de cheltuieli care mi-a[u] sdruncinat și mai mult liniștea, a venit ziua aceia ticăloasă, de care era bine să nu fi auzit niciodată, când au fost arestați conducătorii Partidului Național Țărănesc, în frunte cu însuși Iuliu Maniu. Acest eveniment m-a pus pe gânduri. Am simțit în inima mea că va trebui să sufăr, fie că voi fi arestat, fie că nemai putând căpăta niciodată un mijloc de trai, mă voi stinge în mizerie, ca o lumânare care se sfârșește. Mi-am adus aminte de toate amenințările acelea pornite de la unii ce vroiau să-și consolideze situația lor pe stârvurile altora, și starea sufletească în care am fost, timp de-o săptămână, n-ași putea niciodată s-o descriu în cuvinte.

Ar fi fost atât de bine să fi fost arestat în clipa aceia, căci rătăcirea mea s-ar fi îndreptat cu un ceas mai de vreme.

Nenorocirea a fost că, în ziua de 20 iulie 1947, la 5 zile după arestarea conducătorilor partidului țărănesc, am mers, împreună cu soția, în comuna Ginta – jud. Bihor, la un fin de-a socrului meu cu numele de Ilie Dumitroiu, care era receptor în acea comună și care ne invitase cu cca 2-3 săptămâni mai înainte pe la el, fiind, în această zi, onomastica sa. Neavând familii românești în comună cu care să fie în vizită, și neavând alte distracții, ne-a rugat să mai stăm câteva zile la dânsul. Dar peste o zi a primit o citație să se prezinte la Tribunalul Oradea. Miercuri a plecat la Oradea, unde a fost deținut. Joi, soția dânsului i-a pregătit mâncare și rufe și, fiindcă nu prea cunoștea Oradea, a silit-o și pe soția mea s-o

însoțească. Vineri dimineața au plecat la Oradea, unde soția mea a fost arestată. Acest lucru l-am aflat seara, când s-a reîntors soția receptorului. Probabil că soacra mea a vrut să mă înștiințeze că am fost căutat acasă, în dimineața de vineri 25, căci a venit un om dela telefoane și mi-a spus că Vașcăul îl cere la telefon pe dl. receptor, dar eu i-am spus că nu este acasă. Seara mi-am dat seama că, fiind căutat acasă și negăsindu-mă, a fost arestată soția, întrucât ea s-a dus cu soția receptorului chiar la Siguranță, spre a se interesa de soțul ei. Am plecat imediat dela receptor la o colibă, unde am găsit un moșneag care păzea o tablă de pepeni galbeni și harbuji și pe care-l cunoscusem cu două zile mai înainte, fiind în vizită pe la colibă cu soția mea și a receptorului, căci și ea avea ceva parte acolo. I-am spus moșneagului ca să facă ceva cu mine, că nu mă mai pot întoarce acasă, fiind căutat de Siguranță. În aceeași noapte am plecat cu nora lui la părinții ei în comuna Borz, cu numele de Popa Ion, unde am stat trei săptămâni de zile, după care am plecat acasă cu trenul.

Acasă am stat cca două luni de zile, când am fost căutat de jandarmi și-a trebuit să fug de acasă la Săud, unde știam că este morar țăranul Faur Nicolae și în care am avut încredere, fiind cunoscut dela Seghiște. Aici, am stat o lună de zile, după care am mers iarăși acasă pentru câteva zile, dar soția și soacra mea, fiindu-le frică de faptul acesta, m-au silit să plec de acasă. Am mers la Cusuiș, la Igna Terente, pe care-l știam că a fost delegat la alegeri din partea Partidului Țărănesc, la care am stat peste două săptămâni. Auzind c-a fost Siguranța prin Cusuiș și că m-ar fi căutat pe mine, am fost dus la Rieni, la ceva rudă de-a lui Igna, cu numele de Dulca Traian. Ulterior, am mers din nou la Cusuiș și apoi iar la Rieni, petrecându-mi în total în comuna Rieni peste zece luni de zile, iar în Cusuiș cam peste trei luni de zile. În comuna Rieni am stat la Dulca Traian, Dulca Ioan, Dulca Lazăr, iar la un Dulca Ioan, Dulca Vasile și Laza Ioan. În comuna Cusuiș, am stat la Igna Terente, Lupaș Nicolae, Lupaș Terente, și la unul pe care cred că-l cheamă Fuciu Marțian. În iarna anului 1949, cam prin februarie sau sfârșitul lui ianuarie, am mers la Călugări, întrucât nu mai aveam unde sta și bănuiam că voiu putea sta câteva luni de zile. Am mai fost la Călugări înainte de a fi fugit Tocoianu Iosif și-am stat doar o săptămână, la fratele său Tocoianu Alexandru. De data asta, am stat la ceva rudenie de-a lui Tocoianu, cu numele de Anca Traian, unde am stat împreună cu Tocoianu Iosif.

Împreună cu Tocoianu Iosif am plecat, la îndemnul lui, în județul Arad, în comuna Iosășel, unde, spunea el, ar mai fi mulți ofițeri, care ar dori să mă cunoască.

Încredințat că-mi spune adevărul pe de-o parte, iar pe de alta curios să văd felul de trai al lor și apoi gândindu-mă că ași putea să găsesc un loc de găzduire – lucru pentru care mă frământa mintea în orice moment –, am acceptat să plec la locul indicat de Tocoianu. Drumul l-am făcut noaptea, pe jos, trecând muntele Moma, și-am ajuns după miezul nopții la o moară, unde ne așteptau doar doi indivizi (unul țăran și unul intelectual), în loc de acei ofițeri pe care mi i-a spus Tocoianu. Pe morar îl poreclește "Țichertu" iar numele lui adevărat nu-l rețin. Aici am stat patru zile, în care timp am jucat cărți, sau am făcut glume.

Intelectualul nu și-a spus numele, dar el mi-l cunoștea mai dinainte pe al meu, dela întâlnirile precedente avute cu Tocoianu. M-a întrebat dacă am organizat

ceva în plasă și ce sumă de bani s-ar putea colecta în caz de o regrupare în munți.

Eu i-am răspuns că n-am organizat nimic, iar bani nu se pot colecta, întrucât nici țărani nu dispun de așa ceva, nici nu cunosc lumea, și-n plus e un motiv foarte serios de demascare.

Văzând refuzul meu, s-a supărat și mi-a spus că ar fi avut mai multe să-mi spună, dar îi pare rău că nu e în locul meu Tocoianu Gheorghe, care e închis, că acela ar fi făcut treabă. Totuși, am aflat de la el că voia să se regrupeze pe careva munte, în timp de o lună și jumătate, două, și că va organiza acolo un serviciu de aprovizionare, colibe, etc. Eu i-am atras atenția și asupra acestui punct, arătându-i că este ceva utopie ceia ce spune, întrucât un asemenea grup, cum și-l imaginează el, ar fi în cel mult 2-3 zile demascat și prins. Totuși, el a susținut până la urmă că acest lucru îl va face și că el va veni la Călugări peste o lună, sperând că mă voi răzgândi și voi accepta propunerile lui. Ne-am reîntors la Călugări (eu și Tocoianu), tot la Anca Traian, fără să ne mai deplasăm nicăeri.

După o lună a venit acea persoană la noi, stând câteva zile împreună cu noi, în care tot timpul am jucat jocul de cărți numit "Șuster". De data aceasta am fost complet categoric în părerile mele de-a nu-i accepta propunerile și, văzând că nici n-am căutat să mă mișc cel puțin din Călugări, s-a supărat pe mine și a plecat aproape fără să-și ia rămas bun de la mine.

Înainte de-a ajunge la supărare, am primit dela el niște cartușe cal. 9 lung, în schimbul unor cartușe cal. 9 scurt; am făcut acest schimb pentru că Tocoianu îmi promisese că-mi va face rost de un pistol mic de centură cal. 9 lung, dar fără cartușe, în schimbul unui pistol mic cal. 6,35 cu o cutiuță de cartușe, spre a fi ușor de purtat în buzunar. Eu aveam acest pistol cal. 6,35, dar defectat, totuși în schimbul lui am primit pistolul cal. 9 lung. Până la data aceasta nu purtasem asupra mea nici un fel de armament, decât doar câteva săptămâni mai înainte am luat asupra mea acest pistol defect și o grenadă Kiser rămasă asupra mea dela un soldat pe care l-am avut ordonanță numai 2-3 zile.

La Călugări am mai stat și la unchiul lui Tocoianu, cu numele de Gavriș Tocoianu. Când am simțit că ne caută jandarmii, eu n-am mai stat în Călugări și am mers din nou la Rieni, apoi după Paști am plecat spre Seghiște, unde m-am întâlnit cu Petriș Valeriu și cu Bortiş Mihai, pe care îi cunoșteam dinainte de alegeri. M-am dus la Câmpani, la Rilu Popovici, pe care încă nu-l cunoscusem personal până acum.

Am stat la el cca o săptămână. Între timp, venind pe la el Tuduțe Nicolae, am fost zărit de acesta pe geam tocmai în momentul când plecam spre closet și s-a interesat de [la] Rilu că cine sunt. În sfârșit, a aflat că cine sunt și, după ce i-am fost prezentat, Rilu l-a întrebat dacă nu ași putea sta și la el. După ce am primit răspunsul lui, că voi putea sta și la el, i-am arătat pistolul cal. 9 lung – deoarece îmi spusese Rilu că se pricepe la mașini – care din cauză că era nesigur pe mecanismul său, ași fi vrut să mi-l repare sau să-l schimb.

Atunci el mi-a dat, sub formă de împrumut, un pistol mic cal. 9 scurt, de proveniență maghiară.

La Tuduțe Nicolae am stat peste o lună de zile, când am fost dus la Chișcău de către Petriș Valeriu, la un țăran ce nu-i cunosc numele, pe care îl poreclea "Briciu". După două săptămâni, am fost adus la Seghiște tot de către Petriș Valeriu, la fierarul

Mihai, zis "Haia", unde am fost vizitat de circa 2-3 ori de părintele Popovici, care mă cunoștea mai de mult și care îmi aduse o carte de citit și ceva de ale mâncării. Dela Haia am fost dus la Negruț Nicolae, apoi la Bortiş Teodor, apoi la un comerciant ambulant, pe care nu știu cum îl cheamă, dar are un ochi stricat și poartă peste ochi o legătoare neagră. Am stat în total circa două luni și ceva.

În timpul cât stăteam la fierarul "Haia", am primit, prin Rilu Popovici, trimis de Tuduțe Nicolae, un pistol rusesc, dându-i în schimb pe cel de cal. 9 lung. Când am stat la Negruț Nicolae, cineva din Seghiște i-a povestit lui Petriș Valer că ar fi adus în căruță pe nepotul meu Mihai, ce urmează liceul la Beiuș, și astfel a dat peste mine, în mod întâmplător, și m-am întâlnit cu el în casă la Petriș Valer.

Mi-a spus că a fugit și el și nu știe ce să facă, căci pierde examenele. I-am făcut morală, pentru motivul că i-a produs lui tatăl său atâta supărare și că trebuia să se gândească de mult la câte suferințe sunt supus eu, prin aceia că am dispărut de-acasă. Mai târziu am aflat că a fost prins.

Dela Seghiște am venit din nou la Rieni și, după un timp, am plecat la Poenii de Jos, la morarul Faur Nicolae, unde am stat circa o lună de zile. Din nou m-am întors la Seghiște, prin Rieni, unde am stat la Bortiş Teodor, din nou la comerciantul acela stricat de-un ochi, stând în total, cu puțină întrerupere făcută la Câmpani, tot la Tuduțe Nicolae, circa o lună și ceva. M-am reîntors la Rieni și, după un timp, am luat legătură cu Blaj Nicolae din Sudrigiu, care mi-a cumpărat o pereche de bocanci și apoi [m-a] dus la Sudrigiu să stau peste iarnă, la dânsul și la Sive Bucșa, agricultor.

În primăvară m-am dus din nou la Seghiște și-am stat la Bortiş Teodor și unul Nicolae, a cărui nume de familie îmi scapă, până în momentul când am fost dus la Dumbrăvani, de către fratele lui Bortiş Teodor, pe care-l cunosc sub numele de Sim. La Dumbrăvani am fost dat în primirea lui Cristea Gherasim, care a fost primar în mai mulți ani de-a rândul. La Dumbrăvani am stat la el în mai multe rânduri și la niște fini de-ai lui, ca Ștef Gheorghe, unul Miron și la Banciu Miron, în casa căruia am fost prins în ziua de 29 iunie 1950, ziua după amiază. Asupra mea s-a găsit armamentul menționat mai sus. Înainte de asta cu 2-3 zile se auzise în sat că se va face controluri după piei. De aceia, în momentul când am auzit mașina mi-am luat pistoalele asupra mea, punându-le la cureaua pantalonilor, și-am fugit afară, cu gândul să mă camuflez în grădină sau să sar gardul în câmp, spre a nu fi văzut de cei ce-ar controla după piei și nici de-a găsi pistoalele asupra gazdei, care la fel m-ar fi demascat. Ajuns în grădină, am văzut milițieni de ambele părți a[le] grădinei și atunci am căutat o scăpare spre poarta de la intrare, dar în acel moment și-a făcut apariția și acolo și m-am întors din nou în grădină, complet desorientat de data asta, din cauza emoției că sunt prins și din cauza larmei ce se făcea din toate părțile. N-am putut să-mi dau seama că orice pas, ce urma să-l mai fac, mă costa moartea, de aceia am fost lovit de două cartușe: unul în umărul stâng și unul în spate, deasupra omoplatului drept. Sumănița mi-a fost dată de Igna Terente din Cusuiș, pălăria și pantalonii de ginerele lui "Haia", fierarul din Seghiște, cu numele Traian.

În timpul fugii mele am căutat să strâng pentru familia mea alimente de prin satele prin care am stat și să le trimit acasă, deoarece alt mijloc de trai nu aveam, soția nefiind cu serviciu, puținul pământ ce contează pe noi îl folosește un vârzăran, datorită unui contract de vânzare fals, întocmit de avocatul Petre Popovici,

iar în cele din urmă am fost nevoiți să vindem din lucrurile și hainele din care ne-au mai rămas după refugiul din Moldova. Asemenea colectări s-au făcut în satul Cusuiș, Rieni și Dumbrăvani, ducându-se alimentele la unchiul meu Gheorghe Andrițoi în ultimul timp, iar mai înainte chiar direct acasă. Grija pentru familie, care se compune din soție și doi copii (Sorin și Doina), primul de 11 ani, al doilea de 8 ani, în plus având și pe soacră-mea, m-a făcut să rămân în plasă în tot timpul celor 3 ani, renunțând la orice aventură pe care o vedeam întotdeauna și periculoasă și zadarnică. Dacă la început propaganda anglo-americană prinsese oarecum în popor, din zi în zi a început ca influența ei să devină tot mai slabă, destrămându-se la infinit, datorită faptului că tot ce-au spus până acum n-a fost decât o minciună sfruntată. Regret că nu am avut curajul să mă predau, dar această lipsă de curaj a fost mereu alimentată de svonorurile că la Beiuș se bate, că e așa și așa, etc., dar am așteptat în primul an din partea guvernului român un termen în care toți cei dispăruți dela domiciliu să se prezinte acasă și vor fi declarați periculoși și dușmani noului regim popular cei ce vor mai continua să stea încă dispăruți. Am încercat să fac două memorii, dar n-am avut putința să le trimit la București. În Moldova, acasă, n-am fost din anul 1943, când a murit mama. Toți frații mei sunt căsătoriți acolo, iar actualmente numai fratele meu Vasile, ce-i învățător, se găsește dus de-acasă și stabilit cu postul în Plasa Beiuș, jud. Bihor.

În total suntem 6 frați: patru băieți și două fete.

Sora mea mai mare, Ileana, e căsătorită în comuna Uidești – satul Ioneasa, jud. Baia, cu Nicolae Hudiță, notar pensionat. Are vre-o 8-9 copii. Cealaltă soră e măritată în satul natal, după Anton Drăgușanu, fost mecanic la fabrica de bere din sat și apoi prin arderea fabricii intră agent fiscal la percepție. Au 4 fete și-un băiat. Frații ceilalți doi, Dumitru și Costică, sunt și ei căsătoriți tot în sat. Dumitru are și el vre-o 8-9 copii, pe care nici nu-i cunosc pe toți, iar Costică doar 6 fete. Ei doi sunt agricultori, dar nu le pot cunoaște ce avere au.

Căpt.de rez. Ștefan Popescu
10 august 1950

(Ibidem, f. 239-257)

70

DIRECȚIUNEA GENERALĂ A SECURITĂȚII POPORULUI
Nr. 513/250321
14 august 1950

[CĂTRE]
DIRECȚIA REGIONALĂ DE SECURITATE

ORADEA

Revenire la adresa noastră nr. 513/250321, din 11 iulie 1950, referitor la identificarea, arestarea și cercetarea numitului TUDUCEA NICOLAE, în legătură cu procurarea a două pistoale și muniție numitului POPESCU ȘTEFAN, raportați la această Direcțiune Generală, în câte[va] zile, rezultatele obținute.

D. G.
LT. MAJ. DE SECURITATE,
Gheorghe Alexandrescu

LT. MAJ. DE SECURITATE,
N. Petrescu

(*Ibidem*, f. 474)

71

D.G.S.P.
Nr. 513
1950

19 august

NOTĂ

Direcțiunea Regională de Securitate Oradea, cu raportul nr. 5/17090, din 9 august 1950, raportează următoarele:

Din cercetarea numitului POPESCU ȘTEFAN, fugar, [rezultă] că atâta timp cât a fost dispărut, a fost găzduit de o serie de persoane, de care a fost alimentat și de la care a primit arme.

Tot aceste persoane, care au ajutat pe susnumitul, i-au ajutat și familia, în timpul cât a fost fugar.

D.R.S. Oradea propune arestarea și cercetarea următoarelor persoane ce au reeșit din cercetarea numitului ȘTEFAN POPESCU:

1. *POPESCU AUREL*, zis RILU, de ani 40, originea socială mic burgheză, fiu de preot, de profesiune contabil, trăiește în concubinaj cu TUDUCEA LUCREȚIA, posedă 1 ha de pământ, în ultimii ani s-a ocupat cu comerț clandestin și braconaj, deține arme clandestin, în trecut a fost membru în P.N.Ț., în prezent neîncadrat. Susnumitul a avut cunoștință tot timpul despre locurile unde se ascunde POPESCU și a ținut legături între POPESCU și familia sa. Domiciliază în comuna Câmpanii de Jos, jud. Bihor.

2. *ANDRIȚOIU GHEORGHE*, zis DODI, cu domiciliul în comuna Vașcău, jud. Bihor, de 51 ani, de origine socială țăran, căsătorit, cu un copil, de profesiune pietrar, mic meseriaș, exploatator, avere una casă, în trecut fost membru P.N.Ț., în prezent fără partid. Susnumitul a contribuit la întreținerea familiei lui POPESCU cu bani și cu alte alimente și a colectat pentru ajutorarea familiei lui POPESCU și de la alte persoane alimente și bani.

3. *PETRIȘ VALER*, din comuna Seghiște, jud. Bihor, de ani 33, de origine socială țăran mijlocaș, căsătorit fără copii, posedă 4 ha 50 arii pământ, în trecut a fost membru în P.N.Ț. – Maniu, în prezent neîncadrat. Susnumitul a găzduit, alimentat pe fugarul POPESCU și, cu ocazia când și-a schimbat ascunzișul, l-a însoțit pe POPESCU, însă sunt bănuieli că posedă și el armament.

4. *BORTIȘ TEODOR*, din comuna Seghiște, de ani 40, căsătorit, de origine socială țăran mijlocaș, posedă 4 ha de pământ, de profesiune comerciant ambulant (cereale și vite), în trecut fost membru P.N.Ț. – Maniu, în prezent neîncadrat. Numitul a găzduit și alimentat pe fugarul POPESCU în mai multe rânduri.

5. *BORTIȘ MIHAI*, din comuna Seghiște, jud. Bihor, de ani 43, de origine socială țăran mijlocaș, căsătorit, cu un copil, posedă 5 ha, 50 arii pământ, de profesiune comerciant ambulant (cereale și vite), în trecut membru P.N.Ț. – Maniu, în prezent fără partid. Susnumitul a găzduit și alimentat pe fugarul POPESCU în mai multe rânduri.

6. *BUCȘA IOSIF*, zis SIVI, din comuna Sudrigiu, jud. Bihor, de origine socială țăran mijlocaș, posedă 5 ha pământ, căsătorit, cu un copil, în trecut fost P.N.Ț., în prezent neîncadrat. A găzduit, alimentat și a dat îmbrăcăminte lui POPESCU.

7. *TEAHA MIHAI*, din comuna Vașcău, jud. Bihor, de 30 ani, căsătorit, fără copii, de profesiune cojocar, în prezent funcționar la Comisia de Stat de colectare, posedă 4 ha pământ, în trecut a fost P.N.Ț. – Maniu, în prezent este membru în Fr. Plugarilor. A contribuit la întreținerea familiei lui POPESCU cu bani și alimente și a întreținut legături între POPESCU și familia lui POPESCU.

8. *CUC ION*, din comuna Petrileni, de 51 ani, de origine socială țăran mijlocaș, căsătorit, cu 3 copii, de profesiune fost plutonier de jandarmi, în prezent deblocat, posedă 6 ha pământ, în trecut P.N.Ț. – Maniu, în prezent neîncadrat. Numitul a găzduit și alimentat pe fugarul POPESCU ȘTEFAN. Din informațiuni ar avea armament și diferite obiecte militare.

9. *ARON TEODOR*, din comuna Fânațe, jud. Bihor, de ani 34, de origine socială țăran, fără avere, în trecut fost membru P.N.Ț. – Maniu, în prezent neîncadrat. Numitul a dat un pistol lui TUDOCEA NICOLAE, care pistol a fost dat lui POPESCU de către TUDOCEA NICOLAE.

10. *IGNA TERENCE*, din comuna Cusuiuș, jud. Bihor, de 43 ani, de origine socială țăran sărac, căsătorit. Cu un copil, posedă 3 ha pământ, în trecut a făcut

politică P.N.Ț., în prezent neîncadrat. Numitul a alimentat pe fugarul POPESCU ȘTEFAN și a colectat, în mai multe rânduri, alimente pentru familia lui POPESCU.

11. *TOCOIANU GAVRIL*, din com. Călugări, jud. Bihor, de origine soc(ială) țăran mijlocăș, posedă 3,50 ha pământ, de ani 56, căsătorit, cu un copil, în trecut a fost legionar înfocat, în prezent nu este înscris în nici un partid. Susnumitul a găzduit și alimentat pe fugarul POPESCU. Este tatăl numitului TOCOIANU IOSIF, fost comandant de poliție legionar și în prezent are un băiat arestat la DRS – Timișoara, ca fugar.

12. *TOCOIANU ALEXANDRU*, din comuna Călugări, jud. Bihor, de origine socială țăran mijlocăș, posedă 3,50 ha pământ, de ani 28, căsătorit, cu un copil, în trecut a fost legionar înfocat, în prezent nu este înscris în nici un partid. Susnumitul a găzduit și alimentat pe fugarul POPESCU ȘTEFAN.

13. *FAUR NICOLAE*, din comuna Poenele de Jos, jud. Bihor, de ani 31, căsătorit, cu un copil, de origine socială țăran sărac, de profesiune morar și comerciant ambulant, în prezent este chiriașul moarei comunei din Poenii de Jos Bihor. Susnumitul a găzduit și alimentat pe fugarul POPESCU și a fost curierul lui POPESCU.

14. *TUDUCESCU FILIMON*, din comuna Câmpani, jud. Bihor, de origine socială țăran sărac, de profesiune pantofar, de ani 43, căsătorit, cu un copil, în trecut a fost legionar, șef de cuib, în prezent membru în P.M.R. și președintele Com. Provizoriu din comuna Câmpanii de Jos. A făcut schimb de un pistol cu numitul TUDUCEA NICOLAE, pe care pistol TUDUCEA l-a dat lui POPESCU și pistolul care l-a avut POPESCU l-a dat lui și în prezent este la TUDUCESCU FILIMON, fără permis de port-armă. Susnumitul s-a prezentat la Biroul de Securitate Beiuș și a raportat că a găsit în hotarul comunei Câmpanii de Jos două arme de vânătoare și una armă militară. Sunt bănuieli că aceste arme sunt ale lui TUDUCEA NICOLAE și TUDUCESCU FILIMON și a lui POPESCU RILU, și numitul TUDUCESCU FILIMON încearcă să scape pe acest bandit, să nu fie găsite la el arme clandestine.

15. *GALAITA DEZIDERIU*, din comuna Băița, de origine socială țăran sărac, necăsătorit, în prezent funcționar la Minele Băița, a primit o armă de vânătoare dela TUDUCEA NICOLAE, pe care o deține în mod clandestin.

16. *MITROIU ȘTEFAN ILIE*, de ani 42, de origine socială țăran mijlocăș, căsătorit, cu un copil, de profesiune funcționar la Comitetul Provizoriu Tinca, în trecut a făcut politică P.N.Ț-istă, în prezent membru în Fr. Plugarilor, fără activitate. Susnumitul a înlesnit fuga lui POPESCU, adică l-a anunțat pe POPESCU că este căutat de autorități.

Tot din cercetarea reținutului POPESCU ȘTEFAN au mai reeșit următoarele persoane, care, de asemenea, au avut legături cu susnumitul și referitor la care DRS. Oradea propune să fie reținuți și cercetați numai în ceea ce privește legăturile dintre ei și POPESCU ȘTEFAN.

1. *NEGRITA GHEORGHE*, din comuna Seghiște, jud. Bihor, de ani 37, de profesie comerciant ambulant, posedă 3 ha pământ, căsătorit, cu un copil, de origine socială țăran sărac, în trecut a fost PNȚ., în prezent fără partid. Numitul a găzduit și alimentat pe fugarul POPESCU ȘTEFAN.

2. *NEGRITA MIHAI*, din comuna Seghiște, jud. Bihor, de ani 54, căsătorit, cu un copil, de profesiune fierar, posedă 3 ha și 50 arii pământ, de origine socială țăran sărac, în trecut fost PNȚ., în prezent neîncadrat. Numitul a găzduit și alimentat pe fugarul POPESCU ȘTEFAN.

3. *BLAJ NICOLAE*, din comuna Sudrigiu, jud. Bihor, de origină socială țăran sărac, de ani 36, căsătorit, cu trei copii, în prezent funcționar la I.P.E.I.L. – Sudrigiu, posedă 3 ha pământ, în trecut a fost membru P.N.Ț. – Maniu, în prezent membru în Fr. Plugarilor, însă nu activează. Numitul a găzduit și alimentat pe fugarul POPESCU.

4. *PANDA IOSIF*, a *BRICIULUI*, din cătunul Pandești, jud. Bihor, de origină socială țăran sărac, căsătorit, cu doi copii, posedă 5 ha pământ, în trecut fost P.N.Ț. – Maniu, în prezent neîncadrat, a găzduit și alimentat pe POPESCU. Este de profesiune plugar.

5. *LUPAȘ TERENCE*, din comuna Cusuiuș, jud. Bihor, origină socială țăran sărac, de ani 38, căsătorit, cu un copil, posedă 2 ha pământ, profesiune agricultor, a găzduit și alimentat pe POPESCU.

6. *LUPAȘ NICOLAE*, din comuna Cusuiuș, jud. Bihor, origină socială țăran sărac, de ani 40, căsătorit, fără copii, posedă 2 ha pământ, de profesiune plugar, a găzduit și alimentat pe POPESCU.

7. *DULCA IOAN*, din comuna Rieni, jud. Bihor, origină socială țăran sărac, de ani 33, căsătorit, cu un copil, posedă 2 ha pământ, în trecut a fost PNȚ, în prezent neîncadrat, de profesiune plugar, a găzduit și alimentat pe fugarul POPESCU.

8. *DULCA TRAIAN*, din comuna Rieni, jud. Bihor, de origină socială țăran sărac, de ani 26, căsătorit, cu doi copii, cu un ha pământ, de profesiune plugar, în trecut PNȚ – Secția Tineret, în prezent Fr. Plugarilor, fără activitate. A găzduit și alimentat pe fugarul POPESCU.

9. *DULCA LAZĂR*, din comuna Rieni, jud. Bihor, de origină socială țăran sărac, de ani 25, căsătorit, cu un copil, posedă un ha pământ, de profesiune agricultor, în trecut a fost în PNȚ.–Maniu, Secția Tineret, în prezent fără partid. A găzduit și alimentat pe fugarul POPESCU.

10. *MIHUȚA NICOLAE*, din comuna Seghiște, de origină socială țăran sărac, de ani 52, căsătorit, cu un copil, de profesiune comerciant ambulant. A găzduit și alimentat pe fugarul POPESCU ȘTEFAN.

11. *NEGRITA NICOLAE*, de origină socială țăran sărac, fost comerciant ambulant, posedă 2 ha pământ, căsătorit, apolitic, în prezent face stagiul militar, cu ultimul domiciliu în comuna Seghiște. A găzduit și alimentat pe fugarul POPESCU ȘTEFAN.

NOTA SERVICIULUI.

Ne însușim propunerile de reținere, cercetare și trimitere în justiție a celor arătați la punctele 1,3,8,9,11,12,13,14,15 și 16, iar pentru ceilalți propunem să fie cercetați în stare de libertate, iar în cazul în care din aceste cercetări va rezulta că și ei au găzduit și alimentat pe numitul POPESCU ȘTEFAN, deși știau că acesta este urmărit de către autorități, să fie trimiși și ei în justiție, sub stare de arest.

(*Ibidem*, vol. 1, f. 26-30)

PROCES VERBAL
Dresat azi, la 22 august 1950

Noi, Lt. de securitate Kovács Ștefan, asistat fiind de slt. Hoza Octavian, ambii de pe lângă DGSP.

Constatăm, prin prezentul proces verbal, că numitul TUDUCESCU FILIMON, președintele Comitetului Provizoriu al comunei Câmpanii de Jos, [s-]a prezentat în localul Biroului de Securitate Beiuș și a declarat că pe câmp, ascunse într-un tufiș, a găsit trei arme.

Pe baza de celor [de] mai sus, azi, la data de mai sus, la orele 22, ne-am deplasat în comuna Câmpanii de Jos, unde, luând contact cu președintele Tuducescu Filimon din această comună, în locuința susnumitului, ne-am luat în primire cele trei arme, așa cum urmează:

Una armă militară, tip Manlicher, fără închizător, fără serie, în stare ruginită.

Una armă de vânătoare cu o țevă, tip necunoscut, cu serie nr. 582, puțin ruginită, în stare de funcționare.

Una armă de vânătoare cu cocoș, cu două țevi, tip necunoscut, cu serie nr. 9295, puțin ruginită, în stare de funcționare.

Drept pentru care am dresat prezentul proces verbal, spre cele legale, în triplu exemplar, dintre care doi va fi înaintat DRSP Oradea.

Lt. de securitate,
Kovács Ștefan

Slt. de securitate,
Hoza Octavian

(*Ibidem*, vol. 2, f. 425)

DIRECȚIUNEA GENERALĂ A SECURITĂȚII POPORULUI

Nr. 513/251345
1 septembrie 1950

[Către]
DIRECȚIA REGIONALĂ DE SECURITATE
ORADEA

La raportul Dvs. 5/17090, din 9 august 1950, referitor la numitul POPESCU ȘTEFAN și alții, rugăm luați măsuri să se treacă la arestarea și cercetarea numiților: POPOVICI AUREL, PETRIȘ VALER, CUC ION, ARON TEODOR, TOCOIANU GAVRIL, TOCOIANU ALEXANDRU, FAUR NICOLAE, TUDOCEANU FILIMON, GALAITA DEZIDERIU și MITROIU ȘTEFAN ILIE.

În ceea ce privește pe numiții:

ANDRIȚOIU GHEORGHE, zis DODI, BORTIȘ TEODOR, BORTIȘ MIHAI, BUCȘA IOSIF, zis SIVI, TEAHA MIHAI, BLAJ NICULAE, PANDA IOSIF a BRICIULUI, LUPAȘ TERENCE, LUPAȘ NICOLAE, DULCA ION, DULCA TRAIAN, DULCA LAZĂR, MIHUȚA NICULAE și NEGRITA NICOLAE, vor fi cercetați în stare de libertate, fără prea mult zgomot; o parte din ei vor fi prelucați.

După primele cercetări, veți înainta acestei Direcțiuni Generale un raport însoțit de concluzii și propuneri concrete.

LT. COLONEL DE SECURITATE,
T. Dincă

MAIOR DE SECURITATE,
S. Antoniu

(Ibidem, f. 455)

DIRECȚIUNEA GENERALĂ A SECURITĂȚII POPORULUI

Nr. 513/251.345

1 Sept. 1950

C.N.S.A.

15-09-20

SERVICIUL AR

*Progr. cond. de
si Raportul
la D. SP-6 T. Argeș*

25953

SEP. 1950

29 IX 1950

DIRECȚIA REGIONALĂ DE SECURITATE

ORADEA

La raportul Dvs.Nr.5/17090, din 9 August 1950, referitor la numitul POPESCU ȘTEFAN și alții, rugăm luați măsuri să se treacă la arestarea și cercetarea numiților: POPOVICI AUREL, PETRIȘ VALER, CUC ION, ARON TEODOR, TOCOIANU GAVRIL, TOCOIANU ALEXANDRU, FAUR NICULAE, TUDOCEANU FILIMON, BALAITA DEZIDERIU și MITROIU ȘTEFAN ILIE.

În ceea ce privește pe numiții ANDRITOIU GH. zis DODI, BORTIȘ TEODOR, BORTIȘ MIHAI, BUCSA IOSIF zis SIVI, TEAHA MIHAI, IGNA TERENTE, NEGRITA GHEORGHE, NEGRITA MIHAI, BLAJ NICULAE, PANDA IOSIF a BRICIULUI, LUPAȘ TERENTE, LUPAȘ NICOLAE, DULCA ION, DULCA TRAIAN, DULCA LAZĂR, MIHUTA NICULAE și NEGRITA NICOLAE, vor fi cercetați în stare de libertate, fără prea mult șgomot, o parte din ei vor fi preluorați.

După primele cercetări, veți înainta acestei Direcțiuni Generale un raport însoțit de concluzii și propuneri concrete.

LT.COLONEL DE SECURITATE,

T. Dincă

MAJOR DE SECURITATE,

S. Antoniu

DIRECȚIUNEA REGIONALĂ DE SECURITATE ORADEA
Nr. 5/25991 din 3 octombrie 1950

CĂTRE

*DIRECȚIUNEA GENERALĂ A SECURITĂȚII POPORULUI
BUCUREȘTI*

La ordinul dvs. 513/251345 din 25 sept. 1950 și urmare raportului nostru nr. 5/17090 din 9 aug. 1950, raportăm că dintre indivizii menționați în ordinul dvs. au fost reținuți și anchetați următorii indivizi până în prezent: BANCIU MIRON și soția, CRISTEA GHERASIM, CUC IOAN, TUDUCEA NICOLAIE, TUDUCESCU FILIMON, GALAITA DESIDERIU, TOCOIANU ALEXANDRU și TOCOIANU GAVRIL.

În cursul cercetărilor, cât și din materialul informativ, reese că POPESCU ȘTEFAN, fost căpitan de jandarmi, a fost deblocat din cadrul armatei la 10 aprilie 1945, după care s-a stabilit în comuna Vașcău, jud. Bihor și a intrat în legătură cu fostul președinte PNȚ, dr. POPOVICI AUREL (corect: protopopol Aurel Terebenț-n.n.), și alți PNȚ-iști și a început activitatea pe teren politic. Fiind un element capabil și bun orator a fost pus ca secretar de plasă a PNȚ-ului. În această calitate, a dus propagandă intensă în plasa Vașcău, devenind cunoscut ca un element naționalist înfocat și dușman al regimului democratic.

În luna iunie 1947 a fost dat ordin ca să fie reținut pentru activitatea lui dușmănoasă. POPESCU, fiind în acest timp plecat în comuna Ginta, a fost căutat de către autorități și, fiind sesizat de cineva, nu a mai venit la domiciliul lui, ci s-a ascuns în comuna Ursad, jud. Bihor. Da la data de 20 iunie 1947 și până la prinderea lui, POPESCU a stat ascuns în diferite comune în plasa Vașcău, jud. Bihor: com. Vașcău, Călugări, Câmpanii de Jos, Seghiște, Rieni, Petrileni, Sudrigiu, Cusuiuș și Dumbrăvani.

POPESCU a căutat în tot timpul să stea ascuns și să fie adăpostit și alimentat de către foștii conducători sau membri ai PNȚ-ului, pe care îi cunoștea din activitatea lui legală PNȚ-istă și care au fost cunoscuți de el că au atitudine dușmănoasă față de regimul democrat, ducând între aceștia o agitație intensă în contra regimului actual, spunând că regimul democrat nu durează mult în România, că vin anglo-americanii și va instaura iară regimul din trecut și țărani nu o să trebuiască să predea cota statului și poate vinde pe piață la liber. A îndemnat pe țărani ca să nu se înscrie în gospodăria agricolă colectivă, aducând diferite minciuni despre sistemul cum trăiesc oamenii în gospodării agricole colective, ca țărani să aibă frică de colectivizare. În continuare, [s-]a lăudat că, după venirea anglo-americanilor, el va fi om mare în conducerea țării și a promis diferite posturi oamenilor, pentru că a fost ajutat. Pe de altă parte, a făcut și amenințări că, în caz dacă va fi divulgat de cineva, acela care divulgă o să fie împușcat și aprinde și casa aceuia.

POPESCU a organizat și o rețea pentru ajutorarea familiei lui, dintre elementele de care a fost și el adăpostit și alimentat, cari au colectat diferite alimente și bani pentru familia lui și [le-]au trimis, prin diferiți intermediari, familiei lui.

S-a mai constatat că familia lui POPESCU a fost ajutată din punct de vedere material tot de către foștii membri ai PNȚ-ului, în tot timpul de când POPESCU a fost fugit.

Nu s-a constatat până în prezent că POPESCU a organizat vre-o organizație subversivă; activitatea lui a fost mai mult individuală, de la om la om.

În primăvara anului 1949, POPESCU a fost chemat la o întâlnire de către TOCOIANU IOSIF, fost fugar, în prezent reținut la Tribunalul Militar Timișoara. POPESCU recunoaște că la această întâlnire a discutat cu TOCOIANU IOSIF și cu încă un individ despre organizarea unei bande teroriste, ca să acționeze în Munții Bihorului, sub conducerea lui POPESCU, dar el a refuzat ca să participe la astfel de acțiune.

Această chestiune este confirmată și de către Serviciul de Securitate Arad, unde a fost anchetat TOCOIANU IOSIF. Pentru complectarea cercetărilor ar fi necesar ca TOCOIANU IOSIF să fie cercetat și de noi, după ce va fi pronunțată sentința de către Tribunalul Militar Timișoara, unde se află în prezent.

Alăturat vă înaintăm tabel nominal despre elementele reținute și anchetate în cauza lui POPESCU, cari se fac vinovați de faptele menționate în tabel.

Numiții POPOVICI AUREL, PETRIȘ VALER, ARON TEODOR, FAUR NICOLAIE, după ce au auzit că POPESCU a fost arestat, au dispărut de la domiciliile lor. Din informațiuni sunt ascunși în jurul comunei Seghiște.

Am luat măsuri de arestarea acestora, iar TOCOIANU IOSIF, TOCOIANU GAVRIL și MITROIU ȘTEFAN ILIE a[u] fost reținut[i] recent, fiindcă a[u] fost plecat[i] de la domiciliu și încă nu au fost cercetați.

Cercetarea este în curs, vom reveni cu raport.

LT. DE SECURITATE,
KISS VASILE

Cpt. de securitate,
Retezar Ioan

(*Ibidem*, f. 443-444)

T A B E L

Nr. Ctr.	Numele și prenumele Elemente de identificare	Cu ce se face vinovat	Ce recunoaște
1.	BANCIU MIRON, născut la 15.02.1915 în Dumbrăvani-Bihor, Aurel și Ileana, căsătorit, plugar, originea socială țaran mijlocaș, poziția socială țaran mijlocaș, în trecut PNȚ, în prezent neîncadrat, domiciliat în comuna Dumbrăvani-Bihor.	A găzduit și alimentat pe fugarul POPESCU în repetate rânduri. POPESCU a fost arestat în casa numitului BANCIU MIRON.	Recunoaște în întregime.
2.	Soția lui BANCIU TERENCE [MIRON], născută NICORAȘ CATIȚA, 10.01.1924, în com. Valea Neagră de Jos-Bihor, fiica lui Simion și Saveta, originea socială țaran sărac.	A găzduit și alimentat pe fugarul POPESCU.	Recunoaște în întregime.
3.	CRISTEA GHERASIM, 5.03.1887, în Chișcău-Bihor, Filimon și Maria, originea socială țaran sărac, poziția socială țaran mijlocaș, în trecut PNȚ-Vaida, în prezent Fr. Plugarilor, fost primar în comuna Dumbrăvani, unde domiciliază.	A adăpostit și alimentat pe fugarul POPESCU. I-a căutat adăpost și la numiții BORZA GAVRIL, ȘTEF GHEORGHE, ȘTEF AUREL, COROS MIRON și BANCIU MIRON. A amenințat pe BANCIU MIRON că, dacă îl divulgă pe POPESCU, acesta îl va împușca și aprinde casa. A instigat contra GAC.	Recunoaște în întregime.
4.	TUDUCESCU FILIMON, 10.08.1907, Câmpanii de Jos-Bihor, Gheorghe și Floarea, pantofar, originea socială țaran sărac, fost președinte com. prov., membru PMR.	A dat un pistol lui TUDUCEA NICOLAIE, care pistol a fost dat lui POPESCU. TUDUCESCU a avut cunoștința că TUDUCEA mai avea un pistol de la un individ, care îl avea și în prezent. A căutat să-l salveze pe el și pe POPOVICI AUREL, prezentându-se la Securitatea Beiuș, unde a predat 2 arme de vânatoare, spunând că le-a găsit pe câmp.	Recunoaște în întregime.

5. CUC IOAN, 11.06.1902, în Petrieni-Bihor, Melenti și Savina, căsătorit, fost plot. jand., originea socială țăran sărac, poziția socială mijlocăș. A găzduit și alimentat pe fugarul POPESCU în anii 1949-1950 și a ținut legătură cu el tot timpul. A instigat contra regimului și colectivizării. Recunoscut, după confruntare.
6. GALAITA DESIDERIU, 16.10.1924, Ojasca-Buzău, Mihai și Clara, funcționar, necăsătorit, originea socială mic burghez, poziția socială muncitor, în trecut apolitic. A primit o armă de la TUDUCEA NICOLAIE, pe care a deținut-o în mod clandestin. Între timp, a depus acte la miliție pentru obținere de permis și și-a cumpărat o armă de la filiala U.G.V.R.P.R., însă a ținut 2 arme de vânătoare. Nu a avut nici o legătură cu POPESCU și este un funcționar conștient, este planificator la Mina Băița. După ce a fost prelucrat, a fost pus în libertate. Recunoscut, după confruntare.
7. TUDUCEA NICOLAIE, 18.01.1903, Câmpani-Bihor, Ilie și Maria, căsătorit, cu 3 copii, pădurar, comprimat, originea socială țăran sărac, poziția socială mijlocăș, domiciliat în Câmpanii de Jos-Bihor. A găzduit și alimentat pe fugarul POPESCU. Pistolul găsit la POPESCU a fost dat de către el. A deținut arme în mod clandestin. Recunoaște în întregime.

(*Ibidem*, f. 445-446)

DIRECȚIUNEA GENERALĂ A SECURITĂȚII POPORULUI
Nr. 513/252441
9 octombrie 1950

DIRECȚIUNEA REGIONALĂ DE SECURITATE
ORADEA

La raportul Dvs. nr. 5/25991, din 3 octombrie 1950, din care reese reținerea numiților BANCIU MIRON, cu soția, CRISTEA GHERASIM și TUDUCEA NICOLAE, luați măsuri pentru a ne raporta de urgență dacă ați avut aprobarea pentru reținerea lor și din al cui ordin ați trecut la reținere.

Totodată, ne veți mai raporta dacă TOCOIANU IOSIF, reținut la Arad, este una și aceeași persoană cu TOCOIANU IOSIF, cel arătat în raportul Dvs. cu numărul de mai sus, ca fiind reținut de acea Direcțiune și nefiind încă cercetat.

De asemeni, asupra celor reținuți și încă neceretați, ne veți comunica rezultatul cercetărilor, după care vom dispune de urmare.

D.O.
MAIOR DE SECURITATE,
S. Antoniu

CĂPITAN DE SECURITATE,
N. Petrescu

(Ibidem, f. 438)

DIRECTIUNEA GENERALA A SECURITATII POPORULUI

C.N.S.A.S.

Nr. 513/252.441

15-09-2005

9 Oct. 1950

SERVICIUL ARHIV

Handwritten notes:
16. 1950
[Signature]

9 OCT 1950
538

DIRECTIA REGIONALA DE SECURITATE

ORADEA

=====

La raportul Dvs.Nr.5/25.991, din 8 Octombrie 1950, din care reese reținerea numiților BANCIU MIRON, cu soția, CRISTEA GHERASIM și TUDUCEA NICOLAE, luați măsuri pentru a ne raporta de urgență dacă ați avut aprobarea pentru reținerea lor și din al cui ordin ați trecut la reținere.

Totodată, ne veți mai raporta dacă TOCOIANU IOSIF, reținut la Arad, este una și aceeași persoană cu TOCOIANU IOSIF, cel arătat în raportul Dvs.cu numărul de mai sus, ca fiind reținut de acea Direcțiune și nefiind încă cercetat.

Deasemeni, asupra celor reținuți și încă necercetați, ne veți comunica rezultatul cercetărilor, după care vom dispune de urmare.

D.O.
MAIOR DE SECURITATE,

[Signature]
S. Antoniu

CAPITAN DE SECURITATE,

[Signature]
N. Petrescu

27202
H X Zissel 17

77

REPUBLICA POPULARĂ ROMÂNĂ
MINISTERUL AFACERILOR INTERNE
DIRECȚIUNEA GENERALĂ A SECURITĂȚII POPORULUI

BIROUL DE SECURITATE BEIUȘ
Nr. 2552 din 9 octombrie 1950
[Către]
DIRECȚIUNEA REGIONALĂ DE SECURITATE ORADEA

Tov. Cpt. Retezar I.

Raportăm că suntem informați că numitul LAZA TĂNASE, născut la 22 mai 1909, în comuna Criștiorul de Jos, domiciliat în comuna Vârfuri, cătunul Groși, regiunea Arad, a avut legătură cu cpt. Popescu Ștefan.

Acest individ înainte de 1948 a fost gestionarul Cooperativei din satul Lazuri-Arad, a fost membru activ în P.N.Ț.-Maniu. De altfel, este rudă cu fostul comerciant Laza Petru din Vașcău.

Lt. de securitate,
Kovács Ștefan

Slt. de securitate,
Zilberzweig Fr.

(Ibidem, f. 440)

78

REPUBLICA POPULARĂ ROMÂNĂ
MINISTERUL AFACERILOR INTERNE
DIRECȚIUNEA GENERALĂ A SECURITĂȚII POPORULUI

BIROUL DE SECURITATE BEIUȘ
Nr. 2553 din 9 octombrie 1950
[Către]
DIRECȚIUNEA REGIONALĂ DE SECURITATE ORADEA

Tov. Cpt. Retezar I.

Înaintăm, odată cu prezenta, pe numitul ARON TEODOR, comerciant din comuna Fânațe, care, cu ocazia operațiunilor [din] 18 septembrie a.c., nu a fost găsit acasă.

79

Nr. 76
Din 9 Oct 1950
Postul de Miliție Sudrigiu

CĂTRE
BIROUL DE SECURITATE BEIUȘ

Înaintăm alăturatele 3 declarații ale locuitorilor Vlad Ștefan, Ciobota Marțian și Șandra Niculaie, toți din comuna Cusuiuş, care declarații ne-au fost cerute nouă de către Securitatea Oradea, în legătură cu prinderea fostului căpitan Popescu, în anul 1946.

Din declarația lui Ciobota Marțian și a lui Șandra Niculaie reese că, în toamna anului 1946, Popescu a fost predat plutonierului de jandarmi Bănescu, care se găsea la Postul de Jandarmi Sudrigiu, iar șef de post era plutonierul major Floria, și acest Popescu a fost pus în libertate de către Postul de Jandarmi Sudrigiu.

Rugăm a se cere informații și de la tov. plut. major Mititelu Gheorghe, fost comandant de Circumscripție la Circa de Miliție Sălard, care din informațiuni ar putea da și alte informații de când a mai fost prins Popescu și ar fi fost predat plut[onierului] major de miliție Ciobanu Ioan, pe când se găsea comandant de Circumscripție la Vașcău.

Comandantul Postului de miliție Sudrigiu,

Serj.maj. de miliție,
Popa Petru

(Ibidem, f. 448)

80

DIRECȚIUNEA MILIȚIEI REGIUNEI 22 BIHOR
12 octombrie 1950

CĂTRE
DIRECȚIUNEA SECURITĂȚII POPORULUI

ORADEA

Trimitem mai jos, în copie, o notă informativă, privitor pe LAZA TĂNASE, din comuna Vârfuri, Regiunea 21 Arad, satul Groși, pentru a se exploata de Dvs.

DIRECȚIUNEA MILIȚIEI REGIUNEI 22 BIHOR,
Maior,
Olteanu Gh.

Șeful secției, lt. miliție,
I. Popescu

Un locuitor din comuna Criștior, Regiunea Bihor, ne informează că locuitorul LAZA TĂNASE, născut în comuna Criștior, Raionul Beiuș, Regiunea Bihor, și domiciliat în comuna Vârfuri, Regiunea 21 Arad, satul Groși, a ținut legătura cu fugarul politic POPESCU din Vașcău – Bihor, pentru care fapt făcea săptămânal naveta Hălmațiu, Vârfuri, Vașcău și retur.

Acest individ, înainte de 1948 a fost gestionarul Cooperativei din satul Lazuri-Arad, după care a fost dat afară, ca fiind în contra actualului regim, pentru care fapt i s-a luat și casa unde era cooperativa, fiind proprietatea sa, iar capitalul investit în comerț era a lui Laza Petre din Vașcău.

În nenumărate rânduri, în anumite discuții ce le-a avut cu diferiți cetățeni din comuna Criștior, a făcut propagandă de începerea unui nou război și pentru anglo-americieni.

Individul LAZA TĂNASE este născut la 22 mai 1909, în comuna Criștior și în prezent domiciliază în comuna Vârfuri, satul Lazuri, cătunul Groși, din Regiunea nr. 21 Arad. Este căsătorit, are un copil.

În trecut a fost membru P.N.Ț.-Maniu, iar în prezent este neutru; critică regimul nostru sub diferite forme; fost comerciant de băuturi spirtoase în comuna Vârfuri, satul Lazuri-Arad.

Pentru legăturile cu fostul fugar politic, căpitan Popescu din Vașcău, și acțiunile lui, rămâne la aprecierea Dvs.

Informația este justă și precisă.

(Ibidem, f. 435)

81

DIRECȚIUNEA REGIONALĂ DE SECURITATE ORADEA
Nr. 5/26909 din 20 Oct. 1950

CĂTRE
BIROUL DE SECURITATE BEIUȘ

La raportul dvs. nr. 2079, din 11 Oct. 1950;

Binevoii a ne trimite cele trei declarații despre care este vorba în raportul dvs., în legătură cu POPESCU ȘTEFAN, deoarece nu ne-au fost trimise.

LT. COLONEL DE SECURITATE,
KISS VASILE

Cpt. de securitate,
Retezar Ioan

(Ibidem, f. 153)

Declarație

Numele și prenumele: Șandra Nicolaie
Data nașterii: anul luna ziua: 1910 mai 12
Locul nașterii: comuna Cusuiuş, județul Bihor
Numele părinților: Tata Vasile Mama Saveta
Domiciliul: Comuna Cusuiuş, nr. 99, jud. Bihor
Cetățenia: Română Ocupația în trecut agricultor
În prezent: agricultor Bul.Pop. nr. = eliberat de
Starea civilă căsătorit

Nr. copiilor 4 copii

Averea ce posedă 80 arii pământ 1 casă 3 capre

Situația militară satisfăcută Comt. 1939 Unitatea B 12 Inf.

Comisariatul Militar Bihor Condamnat în trecut nu a fost

Instanța = Faptul pedepsei și când =

Pregătirea școlară 1 clasă primară asupra celor întreabate declar:

Este adevărat că în toamna anului 1946 am prins pe căpitanul Popescu în Cusuiuş, la Igna Terente în casă, după ce l-am prins, am fost trimis de către Palcu Iosif și Vlad Ștefan să mă duc după jandarmi, eu am plecat către postul de jandarmi Sudrigiu, dar m-am întâlnit cu plotonierul Bănescu și a mai avut un însoțitor – pe care nu îmi amintesc cum l-a chemat, atunci am predat pe căpitanul Popescu la patrulă și am plecat la primărie, eu nu mai știu ce au făcut plotonierul cu căpitanul, că ei au plecat cu căpitanul la Post.

Aceasta-mi este declarația pe care o dau, susțin și semnez propriu după citire și explicare,

Nicolae Șandra

(Ibidem, f. 450)

C.N.S.A.S.
15-09-2005
SERVICIUL ARHIVĂ

Adre în pre. noster
481 [Signature]
450

Declarație

Numele și prenumele Sandru Nicolai

Data nașterii cauză luna ziua 10. Mai 19.

Locul nașterii : Comuna Buzuiș Județul Bihar

Numele părinților : Tata Erzic Mama Suzeta

Domiciliul : Comuna Buzuiș Nr. 99 Jud. Bihar

Cetățenia Română Ocupația în trecut agricultor

În prezent agricultor Sal. Pop. Nr. — eliberat de —

Starea civilă Căsătorit

Nr. copiii 4 copii

Averea ce posedă Pești pământ 1 porc 2 capre

Situația militară Integrat Cont. 1932 Unitatea B-12 Inf

Comisarariatul Militar Bihar Condamnat în trecut nu e

Iastanta — Faptul pedepsei și cauză —

Încălțirea școlară 10. la prima asupra celor întrebate declar
Este adevarat că în luna aprilie 1946
am primit pe Capitoul Popescu în cursul
la Yona Terentiu în casa după ce lui prius
am fost trimis de către Balu Popescu și Iacob
Ștefan să mă duc după sandarii care au
pestat către poșta de la Cluj și au rămas
în am. întărit cu Plăbneru Panzer și au
amuz. avut un în satul - pe care în un amuzant
cu un ban chemat atunci am pestat pe
Capitul Popescu la pătură și am pestat la
primărie. Cu un mai ști ce au făcut
Plăbneru cu Capitoul că ei au pestat cu Capitoul
la Pașt.

Accesza-ai este declaratia pe care o dau sustin și semna propriu după citire și explicare.-

[Signature]
[Signature]

Declarație

Numele și prenumele: Ciobota Marțian

Data nașterii: anul luna ziua: 1908 decembrie 25

Locul nașterii: comuna Cusuiuş, județul Bihor

Numele părinților: Tata - Mama Ana

Domiciliul: Comuna Cusuiuş, nr. 134, jud. Bihor

Cetățenia: Român Ocupația în trecut agricultor

În prezent: Pădurar Bul.Pop. nr. = eliberat de
Starea civilă căsătorit

Nr. copiilor 4 copii

Averea ce posedă 1,35 arii pământ 1 casă 1 vacă 3 oi

Situația militară satisfăcut Comt. 1930 Unitatea 1 Inf.

Comisariatul Militar Bihor Condamnat în trecut nu am fost

Instanța - Faptul pedepsei și când -

Pregătirea școlară 4 clase primară asupra celor întreabate declar:

Este adevărat că în toamna anului 1946 am arestat pe Popescu, fost căpitan, pe care l-am găsit la locuitorul Igna Terente din Cusuiuş și am anunțat postul de jandarmi, după care am prezentat plutonerului Bănescu, care l-a condus până la post, altceva nu știu.

Aceasta-mi este declarația pe care o dau susțin și semnez propriu, după citire și explicare,

Marțian Ciobota

(Ibidem, f. 451)

Declarație

Numele și prenumele: Vladu Ștefan

Data nașterii: anul luna ziua: 1908 octombrie 12

Locul nașterii: comuna Cusuiș, județul Bihor

Numele părinților: Tata Nicolaie Mama Marta

Domiciliul: Comuna Cusuiș, nr. 49, jud. Bihor

Cetățenia: Română Ocupația în trecut agricultor

În prezent: funcționar Bul.Pop. nr. = eliberat de
Starea civilă căsătorit

Nr. copiilor 4 copii

Averea ce posedă 1,80 ha pământ 1 casă 2 bibale

Situația militară satisfăcută Comt. 1930 Unitatea 4 gr.

Comisariatul Militar Bihor Condamnat în trecut nu a fost

Instanța = Faptul pedepsei și când =

Pregătirea școlară 4 clase primare asupra celor întrebată declar:

Eu am prins pe căpitanul Popescu în casă la locuitoru[!] Igna Terente și eu l-am lăsat acolo și l-am urmărit unde pleacă și dânsu au fostu cu căruța și eu l-am așteptat la capătul satului și acolo l-am opritu pe locu și i-am cerutu legitimația și mi-a datu livretu militar și eu l-am întrebatu că după ce au fostu în satu și dânsu mi-a răspuns că au fostu după fasole și apoi l-am dus în casa la tov. Ciobota Marțian și i-am făcutu percheziție și am găsitu la dânsu foi maniste și în timpul acela am trimis după Miliție și eu l-am lăsatu la Ciobota în primire și am plecatu la muncă; aceasta au fostu în toamna anului 1946.

Aceasta-mi este declarația pe care o dau, susțin și semnez propriu, după citire și explicare,

Ștefan Vladu

(Ibidem, f. 452)

C.N.S.A.S.
15-09-2005
SERVICIUL ARHIVĂ

Notă în filele mele
44' Epoca 484

Flăcău Ștefan
1907 Octombrie 12. 152
Cămin
Nicolae
Marta
Cămin Nr. 49 Juc. minor
Râmnic
agricultor
funcționar
Edu. cos. Nr.
eliberat
starea civilă
Căsătorit
Nr. copiilor 4. Copii
Averea ce posedă 1. H. pășunat 1 corz și bibale
Situația militară Ștefan 1930 Unitatea 4. gr.
Comisarariatul militar Bihor Comandant în trecut
Instruitor

Înregistrarea școlară 4. Clasa primă asupra celor întrebată declara
cu ocazia prinderii pe capătul Popeni în casa lui
locuitorii Ișcu Ștefan și cu tam lasată și că și la un
unmăntu unde pleșea și domeniul meu fostu cu comita
și cu tam captat la capatul răstul și
pe călă tam opritu pe loc și i-am cerutu
legitimatu și mear datur licențu miștor și cu
tam întrebatu cu ducere au fostu în satu și
domeniul meu răpuns cu ocaz fortu ducere fardu și apoi
tam dus în casa lui Ștefan Hontoni și tam forditu
perchezitu și ocaz gășitu la domeniul forți manșate și în tam
ceclă ocaz times ducere Hontoni și cu tam lasatu la tam
în prinderu și ocaz plecatu la munca acuzatu au fostu în
toamna anului 1946.

Accepta-ți este declarația pe care o dau susțin și acuzez propriu
meu sitire și explicație.

Ștefan

DIRECȚIUNEA REGIONALĂ DE SECURITATE ORADEA
Nr. 5/27202, din 20 Oct. 1950

CĂTRE
DIRECȚIUNEA GENERALĂ A SECURITĂȚII POPORULUI
BUCUREȘTI

La ordinul dvs. nr. 513/252441, din 9 oct. 1950, și urmare raportului nostru nr. 5/25991, din 3 oct. 1950, raportăm următoarele: BANCIU MIRON, soția lui BANCIU MIRON, și CRISTEA GHERASIM au fost arestați, împreună cu fugarul POPESCU ȘTEFAN, fiind că acesta din urmă a fost găsit în casa lor, în momentul arestării, în comuna Dumbrăvani, jud. Bihor, fiind găzduit de către aceștia.

TUDUCEA NICOLAIE a fost arestat pe baza ordinului dvs. telegrafic nr. 513/250321, din 11 iulie 1950.

Totodată, raportăm că TOCOIANU IOSIF, care a avut legături cu POPESCU, iarna aceasta a confirmat după arestarea lui TOCOIANU GAVRIL și TOCOIANU ALEXANDRU.

După cercetare, numita BANCIU FLOAREA a fost pusă în libertate, fiindcă este o femeie bolnăvicioasă.

În cursul cercetărilor s-a mai găsit asupra numitului TUDUCEA NICOLAIE un pistol cal. 9 lung, marca Walther, cu 10 cartușe, în stare de funcționare.

Asupra numitului TUDUCESCU FILIMON s-a mai găsit un pistol cal. 9 scurt, Bereta, în stare de funcționare.

Conform ordinului dvs. nr. 513/251345, din 1 sept. 1950, au mai fost arestate și cercetate următoarele persoane:

1. ARON TEODOR, născut la 24 oct. 1916, fiul lui Iacob și Elena, originea socială țăran sărac, de profesiune pălărier. Numitul se face vinovat că a predat un pistol lui TUDUCEA NICOLAIE, care pistol a fost predat fugarului POPESCU. ARON TEODOR a mai dat un pistol lui BUTIȘCĂ GHEORGHE, fost brigadier silvic, locuitor în comuna Fânațe. Acest caz este în curs de verificare. Susnumitul recunoaște în întregime.

2. TOCOIANU GAVRIL, născut la 5 febr. 1892, din părinți[i] Moise și Ruxanda, originea socială țăran sărac, posedă 4 ha pământ, căsătorit cu 6 copii, fost legionar, cu ultimul domiciliu în comuna Călugări, jud. Bihor.

Susnumitul se face vinovat pentru că a adăpostit și alimentat pe fugarul POPESCU în anul 1947 și în anul 1949, când [I]-a întâlnit pe TOCOIANU IOSIF numitul POPESCU în casa lui. Recunoaște în întregime.

3. TOCOIANU ALEXANDRU, născut la 13 sept. 1922, în comuna Călugări, jud. Bihor, fiul lui Ioan și Iuliana, de origină socială țăran sărac, de profesiune muncitor forestier, căsătorit, cu un copil, fost legionar, cu ultimul domiciliu în comuna Călugări, jud. Bihor.

Susnumitul se face vinovat pentru faptul că a adăpostit și alimentat pe fugarul POPESCU în anul 1947 și 1949.

Cercetarea continuă, vom reveni cu raport.

Prelucrarea cu indivizii menționați în ordinul dvs. nr. 513/251345 din 1 sept. 1950 în mare majoritate a fost executat[ă] conform dispozițiilor dvs., iar restul este în curs.

LT. COLONEL DE SECURITATE,
KISS VASILE

Cpt. de securitate,
Retezar Ioan

(*Ibidem*, f. 436-437)

86

DIRECȚIUNEA REGIONALĂ DE SECURITATE ORADEA
Nr. 5/29437 din 16 Nov. 1950

CĂTRE
BIROUL DE SECURITATE BEIUȘ

Luați măsuri pentru identificarea unui zidar cu numele GYURI, care se ocupă cu pescuitul, care a dat una buc. pistol lui TUDUCESCU FILIMON în vara anului 1950; pistolul are marca Bereta, seria 15197.

După identificarea individului, veți lua o declarație în care să spună de unde a procurat pistolul și cu ce scop i l-a dat lui TUDUCESCU FILIMON. Veți proceda cu tact, deoarece este posibil ca acest individ să mai aibă și alte pistoale sau armament și muniție. Susnumitul este zidar în Beiuș.

Rezultatul ni-l veți raporta în cel mai scurt timp posibil.

Totodată, vi se restituie procesul verbal încheiat de dvs. în legătură cu predarea armelor de către TUDUCESCU FILIMON, care este făcut greșit, pe numele lui TUDUCEA FILIMON.

După rectificarea procesului verbal, ne va fi înaintat, în trei exemplare.

LT. COLONEL DE SECURITATE,
KISS VASILE

Cpt. de securitate,
Retezar Ioan

(*Ibidem*, f. 422)

DIRECȚIUNEA GENERALĂ A SECURITĂȚII POPORULUI
Nr. 522/253141
29 Noembrie 1950

Prin curier

DIRECȚIUNEA REGIONALĂ DE SECURITATE
ORADEA

La raportul Dvs. nr. 5/27202, din 10 noembrie 1950, vă facem cunoscut următoarele:

Se aprobă trimiterea în Justiție a numiților POPESCU ȘTEFAN, POPOVICI AUREL zis RILU, TUDUCEA NICOLAIE, TUDUCESCU FILIMON, BANCIU MIRON, CUC IOAN, TOCOIANU GAVRIL, TOCOIANU ALEXANDRU, PETRIȘ VALER și FAUR NICOLAE.

Veși lua imediat măsuri de arestarea și cercetarea numiților BORTIȘ TEODOR și BORTIȘ MIHAI iar după terminarea cercetărilor vor fi trimiși în Justiție, cu întreg lotul.

În ceea ce privește pe numitul ARON TEODOR nu se aprobă punerea în libertate, și va fi trimis în Justiție, pentru deținere ilegală și trafic de armament, împreună cu tot lotul.

Deasemeni, vă facem cunoscut că nu se aprobă reținerea soției numitului MITROIU ȘTEFAN.

Veți lua măsuri urgente de încheierea dosarului de trimiterea în Justiție a susnumiților, iar copia dosarului o veți trimite acestei Direcțiuni, pentru a se dispune.

LT. COL. DE SECURITATE,
T. Dincă

MAIOR DE SECURITATE,
Andreescu M.

(Ibidem, f. 403)

DIRECȚIUNEA GENERALĂ A SECURITĂȚII POPORULUI 2 ex.

C.N.S.A.S.
15-09-2005
SERVICIUL ARHIVĂ

V
R. Nr. 910
[Signature]

31159

403

Nr. 522/253.141
29 Noembrie 1950

Prin curier

30. NOV. 1950

DIRECȚIUNEA REGIONALĂ DE SECURITATE
O R A D E A

M.

La raportul Dvs. Nr. 5/272o2, din 10 Noembrie 1950, vă facem cunoscut următoarele:

Se aprobă trimiterea în Justiție a numiților POPESCU ȘTEFAN, POPOVICI AUREL zis RILU, TUDUCEA NICOLAE, TUDUCESCU FILIMON, BANCIU MIRON, CUC IOAN, TOCOLANU GAVRIL, TOCOIANU ALEXANDRU, PĂTRIȘ VALER și FAUR NICOLAE.

Veți lua imediat măsuri de arestarea și cercetarea numiților BORTIS TEODOR și BORTIS MIHAI, iar după terminarea cercetărilor vor fi trimiși în Justiție, cu întreg lotul.

În ceea ce privește pe numitul ARON TEODOR nu se aprobă punerea în libertate, ci va fi trimis în Justiție, pentru deținere ilegală și trafic de armament, împreună cu tot lotul.

Deasemeni, vă facem cunoscut că nu se aprobă reținerea soției numitului MITROIU ȘTEFAN.

Veți lua măsuri urgente de încheierea dosarului de trimitere în Justiție a susnumiților, iar copia dosarului o veți trimite acestei Direcțiuni, pentru a se dispune.

LT. COL. DE SECURITATE,

T. Dinca
T. Dinca

MAIOR DE SECURITATE
[Signature]
Andreescu M.

C.G./S.B.

88

REPUBLICA POPULARĂ ROMÂNĂ
MINISTERUL AFACERILOR INTERNE
DIRECȚIUNEA GENERALĂ A SECURITĂȚII POPORULUI

BIROUL DE SECURITATE BEIUȘ
Nr. 1/2914 din 5 Decembrie 1950

CĂTRE
DIRECȚIUNEA REGIONALĂ DE SECURITATE
ORADEA

La ordinul Dvs. nr. 5/29437, din 16 Noembrie 1950, înaintăm alăturat declarația numitului SABĂU GHEORGHE, zidar din Beiuș, în care arată că în ce împrejurări a dat un pistol Beretta lui TUDUCESCU FILIMON, din comuna Câmpanii de Jos.

Totodată, înaintăm în dublu exemplar un proces verbal despre predare a cele trei arme de către Tuducescu Filimon.

Lt. de securitate,
Kovács Ștefan

Sl. de securitate,
Zilberzweig Fr.

(*Ibidem*, f. 421)

89

Data în fața noastră,
Lt. de securitate,
Kovács Ștefan

Declarație

Subsemnatul, SABOU GHEORGHE, născut [în] 7 maiu 1913, fiul lui Gheorghe și Elena, de meserie zidar, căsătorit, cu 2 copii, fără avere, studii 2 clase primare, serviciul militar satisfăcut la 27 Inf., cu gradul de soldat, în trecut nu am fost înscris în nici un partid politic, în prezent sunt membru PMR, din anul 1945, am fost verificat, domiciliu în comuna mea natală, la Beiuș, str. Elena Pavel, nr. 2, declar următoarele:

Corespunde adevărului că în vara anului 1950 am dat un pistol Beretta lui Tuducescu Filimon, care atunci a fost președinte Com. Prov. al comunei Câmpanii de Sus. Nu amintesc la seria pistolului.

Pistolul am avut din timpuri, adică din anul 1945, când am fost activist la Partid și am primit de la tov. Anker Emeric, care în acest timp a fost comandantul Gărzii Cetățenesc, și eu am făcut parte din această gardă. Tov. Anker în prezent este ofițer de Miliție la Oradea. După desființarea Gărzii Cetățenesc, eu nu am predat pistolul nicăieri, întrucât nu am primit dispozițiuni pentru predarea pistoalelor.

În vara anului acesta am lucrat în comuna Câmpanii de Sus și am stat de vorbă [de] mai multe ori cu Tuducescu Filimon. Într-o zi, Tuducescu Filimon a întrebat dela mine, că nu cumva să știu un pistol, întrucât el vrea să cumpere unu, având în posesie și permis de port armă de vânătoare. La care eu am spus că un cunoscut al meu are pistol și să întreb dela el că, dacă mai are, atunci vă aduc aici.

După câteva zile, am adus pistolul și am dat lui Tuducescu Filimon, însă nu am primit bani dela el, deși am spus că prețul este 2000 lei. Când am întrebat dela Tuducescu că pentru ce are nevoie de pistol a spus că el, ca vânător, are nevoie la acest pistol.

Atât declar, susțin și semnez, cu mâna propriu,

Beiuș, la 5 decembrie 1950.

Gheorghe Sabău

(Ibidem, f. 423)

90

TELEGRAMĂ DIRECȚIUNEA REGIONALĂ DE SECURITATE ORADEA

CĂTRE

DIRECȚIUNEA REGIONALĂ DE SECURITATE TIMIȘOARA
spre știință la D.G.S.P.

Rugăm luați măsuri pentru arestarea numitului POPOVICI AUREL, zis RILU, locuitor din comuna Seghiște-Bihor, care în prezent se află ascuns la fratele său, POPOVICI SEVER, medic în comuna Lipova, jud. Arad.

LT. COLONEL DE SECURITATE,
KISS VASILE

Nr. 5/31367 din 8 Dec. 1950

(Ibidem, f. 416)

91

DIRECȚIUNEA REGIONALĂ DE SECURITATE ORADEA

Nr. 5/31159, din 8 dec. 1950

CĂTRE

BIROUL DE SECURITATE BEIUȘ

În conformitate cu ordinul DGSP, nr. 522/253141, din 29 nov. 1950:
Luați măsuri pentru arestarea, percheziționarea și înaintarea la această Direcțiune a numiților BORTIȘ TEODOR și BORTIȘ MIHAI, din comuna Seghiște, jud. Bihor.
Odată cu ei se va înainta și procesul verbal dresat cu ocazia percheziției.

LT. COLONEL DE SECURITATE,

KISS VASILE

Cpt. de securitate,
Retezar Ioan

(*Ibidem*, f. 404)

92

DIRECȚIUNEA GENERALĂ A SECURITĂȚII POPORULUI

Nr. 522/253141

20 dec. 1950

[Către]

DIRECȚIUNEA REGIONALĂ DE SECURITATE – ORADEA

La raportul Dvs. nr. 5/27202, din 10 noembrie a.c., și revenire la ord. ns. cu numărul de mai sus, din 29 noembrie a.c.:

Vă rugăm să trimiteți de urgență dosarul copie de trimitere în justiție a tuturor elementelor reținute în legătură cu POPEȘCU ȘTEFAN, pentru care ați primit dispozițiuni să fie reținut.

Acest dosar ne este necesar pentru a se putea dispune trimiterea în justiție și lichidarea întregii probleme.

Odată cu dosarul, rugăm să ne trimiteți și fișa tip, în care vor fi incluse toate elementele reținute.

D.O.

MAIOR DE SECURITATE,

Răzvan S.

LT. DE SECURITATE,
Constantin Gh.

(*Ibidem*, f. 399)

93

DRSP TIMIȘOARA CĂTRE DRSP ORADEA

TELEGRAMĂ

TIMIȘOARA NR. 5805 100 23/12 1130 =
LA TELEGRAMA DVS NR 5/31167, DIN 18 DECEMBRIE 1950, CU PRIVIRE
LA NUMITUL POPOVICI AUREL, ZIS RILU, VĂ FACEM CUNOSCUT CĂ CEL ÎN
CAUZĂ NU SE AFLĂ ÎN PREZENT LA FRATELE SĂU DIN LIPOVA. DIN INFORMATZII,
SUSNUMITUL S-AR AFLA ÎN RAIONUL BEIUȘ SAU LA SORA LUI, CU NUMELE DE
LEPADATU ELENA, CARE ESTE ÎNVĂȚĂTOARE ÎN GALATZI, COVURLUI
COL DE SEC.,
AMBRUȘ COLOMAN

NR. 500/29706 DIN 23/12 1950=

(*Ibidem*, f. 420)

94

PROCES - VERBAL

Dresat azi, 27 decembrie 1950

Noi, slt. de sec. Zilberzveig Francisc, asistat fiind de slt. de sec. Flonta Gheorghe, ambii din D.G.S.P., în baza ordinului D.R.S.P. Oradea, prin care ni se ordonă percheziționarea domiciliului și reținerea numitului BORTIȘ MIHAI, cu domiciliul în satul Seghiște, comuna Lunca, raionul Beiuș.

În baza ordinului D.R.S.P. Oradea, ne-am deplasat în satul Seghiște la locuitorul BORTIȘ MIHAI, unde am efectuat o percheziție domiciliară, fiindu-i compusă casa din două camere. Cu rezultatul negativ.

Drept pentru care am dresat prezentul proces verbal spre cele legale.

Sl. de securitate,
Francisc Zilberzveig

Sl. de securitate,
Gheorghe Flonta

Percheziționat,
Mihai Bortiş

(*Ibidem*, f. 406)

95

DIRECȚIUNEA REGIONALĂ DE SECURITATE ORADEA
Nr. 5/33704, din 6 Ian. 1951

CĂTRE

BIROUL DE SECURITATE BEIUȘ

La raportul dvs. nr. 1/3179, din 29 Dec. 1950, luați măsuri pentru a se proceda la facerea unei percheziții pentru a găsi arma ce se află ascunsă în grădina vecinului numitului BORTIȘ TEODOR, cu numele de HAICA IOAN.

Arma este ascunsă la capătul grădinei, în gardul de nuiiele, cca. 8-10 metri dela colțul grădinei lui BORTIȘ TEODOR.

Anexăm alăturat schița după care vă veți orienta mai ușor.

Arma, dimpreună cu procesul verbal, ne va fi înaintat[ă] de urgență.

D.O.

Cpt. de securitate,
Retezar Ioan

Lt. de securitate,
Rosman Adalbert

(*Ibidem*, f. 396)

96

DIRECȚIUNEA REGIONALĂ DE SECURITATE ORADEA
Nr. 5/33704, din 8 ian. 1951

CĂTRE

BIROUL DE SECURITATE BEIUȘ

Luați măsuri ca soția numitului TUDUCEA NICOLAIE să vă predea una armă de vânătoare cu 2 țevi, cal. 16, pe care bărbatul ei a ascuns-o în grădină, lângă șură, care armă a fost căutată în vara anului 1950, însă nu a fost găsită la locul indicat de TUDUCEA NICOLAIE. Soția lui a declarat atunci că, probabil, a fost luată de careva muncitor care a lucrat la batoză, în grădina lor.

Soția lui TUDUCEA NICOLAIE nu demult a cerut sfaturi dela cineva că ce s-ar întâmpla dacă s-ar prezenta cu arma, ar fi mai bine pentru bărbatul ei? ceea ce dă dovadă că ea are cunoștință că unde se află arma și în prezent.

Arma, dimpreună cu procesul verbal de percheziție, ne va fi înaintat[ă] de urgență, pentru a putea fi inclus în procesul bandei.

D.O.

Cpt. de securitate,
Retezar Ioan

Lt. de securitate,
Rosman Adalbert

(*Ibidem*, f. 413)

97

DIRECȚIUNEA REGIONALĂ DE SECURITATE ORADEA
Nr. 5/32979, din 9 ian. 1951

CĂTRE

DIRECȚIUNEA GENERALĂ A SECURITĂȚII POPORULUI
B U C U R E Ș T I

La ordinul dvs. nr. 522/253141, din 20 dec. 1950 și urmare raportului nostru nr. 5/32979 din ian. 1951, raportăm că numitul POPOVICI AUREL, zis RILU, care este implicat în banda lui POPESCU și care, după reținerea lui POPESCU, a fost dispărut, a fost arestat de organele noastre.

POPOVICI AUREL, zis RILU, născut la 30 ian. 1911, în comuna Seghiște, reg. 22 Bihor, fiul lui Cornel și Cornelia, studii școala comercială superioară, de profesiune contabil, necăsătorit, trăiește în concubinaj cu TUDUCEA LUCREȚIA, cu serviciul militar satisfăcut, originea socială mic burghez, avere nu are, în ultimii ani s-a ocupat cu comerțul clandestin și braconaj, în trecut a făcut politică PNȚ-Vaida, împreună cu unchiul lui, POPOVICI PETRU, fost prefect PNȚ-ist, în prezent nu este încadrat.

Cercetarea lui este în curs, după terminare vom raporta rezultatul.

LT. COLONEL DE SECURITATE,
KISS VASILE

Cpt. de securitate,
Retezar Ioan

(*Ibidem*, f. 412)

98

PROCES VERBAL

Dresat azi la 12 Ianuarie 1951

Noi, Lt. de securitate Kovács Ștefan, asistat fiind de slt. de sec. Flonta Gheorghe. Constatăm prin prezentul proces verbal că pe baza ord. D.R.S.P. Oradea, m-am deplasat în comuna Seghiște, la locuința numitului Bortiş Teodor, care a ascuns una armă în gardul de nuiele a vecinului Haica Ioan.

Pe baza de cele mai sus prezentate numitului Morar Andrei, delegatul satului și a numitului Haica Ioan, am procedat la ținerea percheziției domiciliară cu următoarele rezultate:

În gardul de nuiele a lui Bortiş Teodor s-a găsit un caiet a lui Popescu V. Mihai, cu mai multe fotografii.

Arma nu s-a găsit.

Drept pentru care am dresat prezentul proces verbal spre cele legale.

Lt. Kovács

Asistent:
Andrei Morar

(*Ibidem*, f. 398)

REPUBLICA POPULARĂ ROMÂNĂ
MINISTERUL AFACERILOR INTERNE
DIRECȚIUNEA GENERALĂ A SECURITĂȚII POPORULUI

BIROUL DE SECURITATE BEIUȘ
Nr. 4/3464, din 15 ianuarie 1951

CĂTRE
DIRECȚIUNEA REGIONALĂ DE SECURITATE
ORADEA

La ord. Dvs. nr. 5/33704, din 6 ianuarie a.c.,

Raportăm că la efectuarea percheziției, conf. ordinului Dvs. de mai sus, nu s-a găsit arma, decât un caiet care conține diferite teme, un album și 24 fotografii și 3 cartele pe anul 1949 și un Program; toate celea de mai sus s-au găsit la acuperișul gardului [lui] Bortîș Teodor.

Alăturat înaintăm, în original, și procesul verbal de percheziționare.

Lt. de securitate,
Kovács Ștefan

Slt. de securitate,
Flonta Gheorghe

(*Ibidem*, f. 397)

100

DIRECȚIUNEA GENERALĂ A SECURITĂȚII POPORULUI

Nr. 522/254280
16 Ianuarie 1951

Prin curier

[CĂTRE]

DIRECȚIUNEA REGIONALĂ DE SECURITATE

ORADEA

La raportul Dvs. Nr. 5/32979, din 9 ian. 1951; luați măsuri să se urgenteze cercetarea numitului POPOVICI AUREL, zis RILU, și să i se întocmească dosar de trimitere în justiție.

În cazul când din cercetarea sa apar noi elemente, pentru care va trebui să faceți propuneri de arestare, ne veți înainta copii de pe declarațiile sale, în care să arate concret vinovăția acelor elemente, iar în cazul când nu mai apar noi elemente, ne veți înainta copia dosarului de cercetări, pentru ca să o anexăm la dosarul trimis de Dvs. anterior, care cuprinde cercetările efectuate asupra elementelor implicate în banda lui POPESCU ȘTEFAN și, împreună cu acestea, să fie trimis în justiție, după ce veți primi avizul nostru în acest sens.

D.O.
MAIOR DE SECURITATE,
Andreescu M.

LT. DE SECURITATE,
Enoiu Gh.

(*Ibidem*, f. 401)

101

DIRECȚIUNEA REGIONALĂ DE SECURITATE ORADEA
Nr. 5/34745 din 22 Ian. 1951

CĂTRE
DIRECȚIUNEA GENERALĂ A SECURITĂȚII POPORULUI
BUCUREȘTI

La ordinul dvs. nr. 522/254280, din 16 ian. 1951 și urmare raportului nostru, cu nr. 5/32979, din 9 ianuarie 1951;

Înaintăm declarația numitului POPOVICI AUREL, zis Rilu, din care reese legăturile și activitatea lui cu teroristul POPOESCU ȘTEFAN și ceilalți din banda acestuia.

Deoarece în cursul cercetărilor nu s-au ivit alte persoane cu care ar fi avut legături această bandă, revenim asupra propunerii noastre ca întregul lot să fie deferit Justiției.

Așteptăm dispozițiunile dvs.

LT. COLONEL DE SECURITATE,
KISS VASILE

Cpt. de securitate,
Retezar Ioan

(Ibidem, f. 402)

102

DIRECȚIUNEA REGIONALĂ DE SECURITATE ORADEA
Nr. 5/33704 din 26 Ian. 1951

CĂTRE

BIROUL DE SECURITATE BEIUȘ

Luați măsuri ca numitul BANDA MOISE, zis Sinu, frate vitreg cu BORTIȘ TEODOR, din comuna Seghiște-Bihor, să fie audiat pentru a declara că unde a fost ascunsă arma lui BORTIȘ TEODOR din gardul de nuele, unde a fost ascunsă de către BORTIȘ TEODOR.

Despre această armă a avut cunoștință și BANDA MOISE și este posibil că, după arestarea lui BORTIȘ TEODOR și BORTIȘ MIHAI, el sau alții din familie au ascuns arma în alt loc.

Despre locul unde a fost ascunsă arma veți afla în tot cazul de la careva din familia lui BORTIȘ.

Rezultatul urgent.

D.O.

Lt. de securitate,
Weiss Gheorghe

Lt. maj. de securitate,
Varga Ștefan

(*Ibidem*, f. 391)

103

DIRECȚIA REGIONALĂ A SECURITĂȚII STATULUI ORADEA
Nr. 5/35285, din 29 Ian. 1951

CĂTRE

DIRECȚIUNEA REGIONALĂ A SECURITĂȚII STATULUI CLUJ

Vă facem cunoscut că această Direcțiune a trimis spre judecare la tribunalul Militar Cluj un lot de 13 persoane, în frunte cu POPESCU ȘTEFAN, cu nr. 35285, din 29 ianuarie 1951.

Rugăm a ține acest caz în evidența dvs., pentru a interveni la Tribunalul Militar Cluj, pentru a ni se trimite copie de pe sentință.

LT. COLONEL DE SECURITATE,
KISS VASILE

Lt. de securitate,
Weiss Gheorghe

(*Ibidem*, f. 393)

104

DIRECȚIUNEA GENERALĂ A SECURITĂȚII STATULUI

Nr. 826/B/401011

10 febr. 1951

[CĂTRE]

DIRECȚIA REGIONALĂ DE SECURITATE ORADEA

Obiect: La raportul Dvs. nr. 5/34745, din 22 ianuarie 1951, cu
Trimiterea în judecată a privire la numitul POPOVICI AUREL, zis RILU, luați măsuri
lui POPOVICI AUREL: ca susnumitul, care a dus o activitate subversivă, să fie inclus
relații asupra lui în lotul teroristului POPESCU ȘTEFAN și să fie înaintat
CRISTEA GHERASE Parchetului Militar al Tribunalului Cluj, pentru a fi judecat.
Veți urmări procesul, iar după soluționare, ne veți înainta copie
după sentința dată. Referitor la numitul CRISTEA GHERASE,
vă rugăm să ne raportați de urgență care este situația lui.

D.O.
MAIOR DE SECURITATE,
M. Andreescu

LT. MAJ. DE SECURITATE,
E. Mateescu

MG/MZ
(*Ibidem*, f. 390)

105

DIRECȚIUNEA REGIONALĂ DE SECURITATE ORADEA

Nr. 8/682, din 17 febr. 1951

CĂTRE

RAIONUL DE SECURITATE DE BEIUȘ

Luați măsuri pentru a se verifica starea sănătății numitului CRISTEA GHERASIM,
locuitor din comuna Dumbrăvani, raionul Beiuș.

În caz că susnumitul este sub tratament medical, informațiile de mai sus vor
fi obținute de dvs. de la medicul ce-l tratează, în mod discret.

Rezultatul ne va fi raportat cât mai urgent, fiindu-ne cerut de DGSS.

LT. COLONEL DE SECURITATE,
KISS VASILE

Lt. de securitate,
Weiss Gheorghe

(*Ibidem*, f. 389)

106

REPUBLICA POPULARĂ ROMÂNĂ
MINISTERUL AFACERILOR INTERNE

DIRECȚIUNEA GENERALĂ A SECURITĂȚII POPORULUI
S E C Ț I A VIII-a
Nr. 682 din 2 Martie 1951

CĂTRE
SECȚIA III-a

Vă înaintăm alăturat un număr de 36 dosare personale, cu materialul informativ în legătură cu persoanele implicate în banda teroristă a lui POPESCU ȘTEFAN, care au fost audiate de noi în stare de libertate.

Materialul informativ aflător în aceste dosare, va fi exploatat de dvs.

LT. DE SECURITATE,
WEISS GHEORGHE

(*Ibidem*, f. 134)

107

DIRECȚIA GENERALĂ A SIGURANȚEI STATULUI
INSPECTORATUL REGIONAL DE SIGURANȚĂ ORADEA
BIROUL DE SIGURANȚĂ BEIUȘ

FIȘA PERSONALĂ

Numele POPESCU
Prenumele ȘTEFAN Porecla _____
Locul și data nașterii Drăgușeni, jud. Baia, 1912, feb. 5
Starea civilă căsătorit, cu 2 copii
Profesia fost căpitan de jandarmi, trecut în cadrul disponibil Ocupația _____
Starea materială una casă în Vașcău, soția ; trăiește după pensie
Domiciliu actual Vaşcău, fugar Dom. ant. _____
Funcțiunea în comitet _____
Antecedente Politice până la 23 August 1944 înainte de 23 August nu a făcut politică, însă a avut un spirit naționalist
Aparența politică 23 August 1944 – 19 Noemvrie 1946 numit secretar organizație de plasă [în] Vașcău al P.N.T. Maniu

Activitatea desfășurată intensă propagandă P.N.Ț. Manistă împotriva regimului democratic, atât în comuna Vașcău, cât și în plasă

Apartenența politică actuală După desființarea P.N.Ț. fugă în munți

Activitatea depusă în prezent urmărește înființarea unei organizații subversive

Antecedente judiciare este urmărit pentru activitatea antidemocratică

Observațiuni: În timpul regimului antonescian este la legiunea de jandarmi Oradea, de unde ar fi fost trimis cu trupa de poliție în U.R.S.S.; după 23 August 1944, fiind trecut în cadrul disponibil, cu drept de pensie, se stabilește în Vașcău, unde este de acord cu fostul protopop Terebențiu Aurel, organizează P.N.Ț. Maniu, fiind numit secretarul organizației de plasă.

Caracterizare: Înainte de alegerile din 19 Noe. 1946 duce o intensă propagandă împotriva regimului democratic, atât în comuna Vașcău, cât și în împrejurime; după alegeri continuă să întrețină legături cu elementele reacționare, agitându-le spiritele împotriva regimului democratic. În urma desființării P.N.Ț.-lui, susnumitul părăsește domiciliul, pentru a scăpa de urmărire, și de atunci, după informații, s-ar întreține prin munții Vașcăului.

Slt. de securitate,
Misailă Emanuil

(Ibidem, f. 135)

108

DIRECȚIUNEA REGIONALĂ DE SECURITATE ORADEA
Biroul de Securitate Beiuș

FIȘA PERSONALĂ

a P.N.Ț.- istului POPESCU ȘTEFAN, căpitan deblocat, fugit de la domiciliu

NUMELE : POPESCU

PRENUMELE : ȘTEFAN

DATA ȘI LOCUL NAȘTERII: În anul 1912, ziua 5, luna feb., com. Drăgușeni, jud. Baia

NUMELE PĂRINȚILOR: Fiul lui Pavel Popescu și Eufrosina, cu domiciliul în comuna Drăgușeni – jud. Baia

PROFESIUNEA: fost căpitan de jandarmi, trecut în cadrul disponibil, cu drept de pensie

STUDIIL: bacalaureat și student la drept

DOMICILIUL: în comuna Vașcău

ANTECEDENTE POLITICE: înainte 23 august 1944 nu a făcut politică, însă avea un spirit naționalist

ACTIVITATEA POLITICĂ: în timpul regimului antonescian se găsea la Legiunea de Jandarmi Oradea, de unde ar fi fost trimis, cu trupa de Poliție, în U.R.S.S.

- După 23 august 1944, fiind trecut în cadrul disponibil, cu drept de pensionare, se stabilește cu domiciliul în comuna Vașcău, unde, de acord cu fostul protopop Terebențiu Aurel, organizează P.N.Ț. Maniu, fiind numit secretarul organizației de plasă.
- Înainte de alegerile din 19 noiembrie 1946 duce o intensă propagandă împotriva regimului democratic, atât în comuna Vașcău, cât și în comunele din împrejurimi.
- După alegeri continuă să întrețină legături cu elementele reacționare, agitându-le spiritele împotriva regimului democratic.
- În urma desființării P.N.Ț.-lui, susnumitul părăsește domiciliul, pentru a scăpa de urmărire și de atunci, după informații, s-ar întreține prin munții Vașcăului.

ANTECEDENTE JUDICIARE: urmărit pentru activitate antidemocratică.

ACTIVITATEA POLITICĂ ACTUALĂ: în prezent urmărește împreună cu Bara Traian, un alt fugar politic, înființarea unei organizații subversive, recrutându-și elemente din rândul foștilor legionari și P.N.Ț.-iști.

SITUAȚIA MATERIALĂ: are una casă, după socrii în Vașcău, iar soția trăiește din pensia pe care o primește.

SITUAȚIA MILITARĂ: - este contg. 1934, cu gradul de căpit. în rezervă C.T.B.

SEMNALMENTE: - talia mijlocie, tenul șaten, părul șaten ondulat, sprâncenele castanii, ochii căprui, nasul și gura potrivită, bărbia rotundă, urechile potrivite.

- În ultimul timp purta ochelari, alte semne particulare nu avea.
- Avea o privire cruntă și impunătoare.
- Vicii nu avea.

Lt. de securitate,
Misailă Emanoil

(*Ibidem*, f. 139)

109

BIROUL SECURITĂȚII STATULUI BEIUȘ
Nr. 3/166, din 15 martie 1951

CĂTRE

DIRECȚIUNEA REGIONALĂ A SECURITĂȚII STATULUI

ORADEA

OBIECT: CRISTEA GHERASIM din Dumbrăvani

La Ord. Dvs. nr. 8/682, din 17 feb. a.c., în legătură cu numitul CRISTEA GHERASIM, din comuna Dumbrăvani.

Raportăm că numitul de mai sus a decedat în ziua de 10 martie; a fost înmormântat în comuna Dumbrăvani, de către soția lui.

Tratamentul i s-a făcut de către dr. Nestor Ioan din Beiuș. Menționăm că nu am luat legătură cu medicul care l-a tratat, întrucât nu este om sincer și, mai mult, că deja a decedat.

Svonurile în comună circulă că a murit deoarece a avut boală de nervi. În comună nu se supără nimene de moartea lui, întrucât a fost primar o serie întreagă de ani și nu a avut o purtare atât de bună încât să aibă oameni care să-l preamărească.

Lt. de securitate,
Mihoc Nicolaie

Slt. de Securitate,
Zilberzveig Fr.

(*Ibidem*, f. 491)

110

DECLARAȚIE

Subsemnatul, POPESCU ȘTEFAN, născut la 5 febr. 1912, în comuna Drăgușeni, jud. Baia, din părinții Pavel și Eufrosina, studii liceul militar și Școala Militară, de profesie fost ofițer activ de administrație, încadrat în ultimul timp la o unitate de jandarmi, căsătorit cu 2 copii, având ca avere, din partea soției, o casă în comuna Vașcău, jud. Bihor, pedepsit nu am fost, în trecut am fost membru în Partidul Național Țărănesc, declar următoarele:

ÎNTREBARE:

Pentru ce motive ați fugit de la domiciliu și ați stat ascuns trei ani de zile?

RĂSPUNS:

Am fugit de acasă în anul 1947, ziua 20 iulie, când am auzit că conducătorii Partidului Național Țărănesc Maniu au fost arestați. Fiind că subsemnatul am depus o

activitate pe linia Partidului Național Țărănesc în anii 1946-47, am și fost căutat de către autoritățile de siguranță la domiciliu, când nu eram acasă. Auzind acest lucru că am fost căutat de siguranță, nu m-am mai întors la domiciliu. Am plecat în comunele din plasa Vașcău și am stat ascuns la diferiți cunoscuți, iar mai târziu, auzind că sunt încă urmărit de securitate, de frică, nu m-am mai întors acasă.

ÎNTREBARE:

Cu cine ați avut legături din punct de vedere politic și în ce a constat această legătură după ce ați fugit de acasă?

RĂSPUNS:

În timpul cât am fost fugit am ținut legături periodice cu POPOVICI AUREL, zis RILU, locuitor din comuna Câmpanii de Jos, TUDUCEA NICOLAIE, locuitor din comuna Câmpanii de Jos, PETRIȘ VALER, locuitor din comuna Seghiște, BORTIȘ TEODOR și BORTIȘ MIHAI, locuitori din comuna Seghiște, BANCIU MIRON, locuitor din comuna Dumbrăvani, CUC IOAN din comuna Petrieni, FAUR NICOLAIE din comuna Seghiște, TOCOIANU ALEXANDRU și TOCOIANU GAVRIL din comuna Călugări și alții, a[le] căror nume nu-mi amintesc. Pe lângă faptul că am fost adăpostit și alimentat, în mai multe rânduri, de susnumiții, am mai discutat cu aceștia și chestiuni politice, culese din diferite surse, ca: svon politic, radio țărilor capitaliste, etc. Aceste știri subsemnatul le-am difuzat mai departe printre oamenii care m-au găzduit sau [cu care] a trebuit să stau de vorbă.

ÎNTREBARE:

Ce caracter au avut aceste știri?

RĂSPUNS:

Cele mai multe știri au avut un caracter politic ca, de exemplu:

- izbucnirea unui nou război între țările cu democrație populară și țările imperialiste;
- formarea unui guvern român în Statele Unite, sub președinția Generalului Rădescu;
- masarea de trupe sovietice la granița Jugo-Slaviei și începerea unui război între aceste țări;
- semnarea pactului Atlanticului de către țările apusene, despre care am comentat că acest pact constituie un puternic bloc pentru a învinge, prin război, țările cu democrație populară.

Am primit și lansat diferite svonuri relative la colectivizarea agriculturii că, de exemplu, în gospodăriile agricole colective oamenii nu au libertate, sunt supuși încontinuu ordinilor, se mănâncă de la cazan, că nu au dreptul la întreaga recoltă produsă.

ÎNTREBARE:

Ce scop ați avut cu lansarea acestor svonuri alarmiste?

RĂSPUNS:

Datorită situației mele ca fugar politic, am avut o atitudine contrară actualului regim și am așteptat o schimbare a acestui regim, crezând că astfel și situația mea va fi rezolvată. Această schimbare am crezut-o posibilă numai prin intervenția din partea țărilor imperialiste, pe de altă parte am căutat să produc greutate în ceea ce privește întărirea regimului democrat în țară.

ÎNTREBARE:

De unde ați procurat armele găsite asupra dvs. cu ocazia arestării și cu ce scop? Și dacă ați mai avut și alte arme?

RĂSPUNS:

Pe tot timpul cât am fost fugit am avut următorul armament asupra mea:

Ca armament proprietate am avut de pe timpul activității un pistol de serviciu cal. 6,35; fiind defect, l-am dat, împreună cu 20 de cartușe, pe un pistol de 9 lung, care a fost procurat de către TOCOIANU IOSIF, locuitor din comuna Călugări. Pistolul a fost marca Walter. Acest lucru s-a întâmplat în primăvara anului 1949. Tot în primăvara anului 1949, cu ocazia deplasării subsemnatului în comuna Câmpanii de Jos, am schimbat și acest pistol marca Walter, cal. 9 lung, cu un pistol de buzunar rusec, întrucât era greu de purtat și, totodată, nesigur pe sistemul de încărcare, prezentând pericol. Acest pistol rusec cal. 9 scurt, de proveniență ungurească, a fost primit de la TUDUCEA NICOLAIE, locuitor din comuna Câmpanii de Jos. Pentru pistolul rusec am avut cartușe, primite de la un individ necunoscut, pe care l-am întâlnit în comuna Călugări. Pentru pistolul unguresc am primit, tot de la TUDUCEA NICOLAIE, circa 50 cartușe. Tot în primăvara acestui an mi-a dat un pistol mic, cal. 6,35, fără cartușe, locuitorul PETRIȘ VALER din comuna Seghiște, pe care însă l-am pierdut cu ocazia unei deplasări pe timp de noapte, când am căzut, din cauza accidentării terenului și a ierbii umede.

În momentul arestării, am avut, deci, asupra mea pistolul rusec și unguresc și grenada Kisser, împreună cu 101 cartușe în total.

Acest armament a fost procurat cu ocaziile arătate mai sus, în scopul de apărare personală pe timpul deplasărilor pe care le făceam singur și numai pe timpul nopții. Acest lucru constituia pentru mine o încurajare, un sentiment de siguranță în timpul deplasărilor ce le făceam pe timpul nopții peste câmp și peste păduri. Nu am avut niciodată gândul să atac, ci numai de intimidare, în cazul când ași fi fost somat de către cineva pe timpul deplasărilor, când numărul celor care m-ar fi somat ar fi fost redus. Pe timpul unai deplasări dintr-o comună în alta, când am fost însoțit de către locuitorul PETRIȘ VALER din comuna Seghiște, i-am dat, la cererea lui, un pistol, pe care l-a purtat la dânsul pe tot timpul drumului până am ajuns în comuna următoare.

ÎNTREBARE:

Despre ce problemă ați discutat în luna august 1949, când ați întâlnit în casa lui BORTIȘ TEODOR din comuna Seghiște pe POPOVICI AUREL, zis RILU, BORTIȘ MIHAI, BORTIȘ TEODOR și PETRIȘ VALER.

RĂSPUNS:

Cu o noapte înainte de această întâlnire au venit la mine, din a lor inițiativă, PETRIȘ VALER și BORTIȘ MIHAI, sculându-mă din somn și m-au anunțat că, în regiunile de șes ale județului Bihor a început o răscoală țărănească contra predării cotelor de cereale și că rebeliunea s-ar fi extins până în comuna Șoimi. Mi s-a făcut propunerea ca și noi să ne pregătim oamenii, să fim gata ca, în caz de apropierea rebeliunii de ținuturile noastre, să putem participa și noi.

A doua sau a treia zi au venit din nou la aceeași locuință mai sus arătată PETRIȘ VALER, BORTIȘ MIHAI și POPOVICI AUREL, zis RILU, care a fost probabil

ÎNTREBARE:

Ce caracter au avut aceste știri?

RĂSPUNS:

Cele mai multe știri au avut un caracter politic ca, de exemplu
- izbucnirea unui nou război între țările cu democrație populară și țările imperialiste;

- formarea unui guvern român în Statele Unite, sub președinția Generalului Rădescu;

- masarea de trupe sovietice la granița Jugo-Slaviei și începerea unui război între aceste țări;

- semnarea pactului Atlanticului de către țările apusene, despre care am comentat că acest pact constituie un puternic bloc pentru a învinge, prin războiu, țările cu democrație populară;

Am primit și lansat diferite știri relative la colectivizarea agriculturii ca, de exemplu: că în gospodăriile agricole colective oamenii nu au libertate, sunt supuși încontinuu ordinelor, se mănâncă dela cazan, că nu au dreptul la întreaga recoltă produsă.

ÎNTREBARE:

Ce scop ați avut cu lansarea acestor știri alarmiste?

RĂSPUNS:

209
Datorită situației mele ca fugar politic, am avut o atitudine contrară actualului regim și am așteptat o schimbare a acestui regim, crezând că astfel și situația mea va fi rezolvată. Această schimbare am crezut-o posibilă numai prin intervenția din partea țărilor imperialiste, pe de altă parte am căutat să produc greutăți în ceea ce privește întărirea regimului democrat în țară.

ÎNTREBARE:

De unde ați procurat armele găsite asupra dvs. cu ocazia arestării și cu ce scop? și dacă ați mai avut și alte arme?

RĂSPUNS:

Pe tot timpul cât am fost fugit am avut următorul armament asupra mea:

Ca armament proprietate am avut de pe timpul activității un pistol de serviciu cal. 6.35, cu circa 40 de cartușe; în plus, o grenadă Kissell.

Pistolul cal. 6.35, fiind defect, l-am dat, împreună cu 20 de cartușe, pe un pistol de 9 lung, care a fost procurat de către FOCOIANU IOSIF, locuitor din com. Călugări. Pistolul a fost marca Walter. Acest lucru s-a întâmplat în primăvara anului 1949. Tot în primăvara anului 1949, cu ocazia deplasării subsemnatului în com. Companii de Jos, am schimbat și acest pistol marca Walter, cal. 9 lung, cu un pistol de buzunar rusesc, întrucât era greu de purtat și, totodată, nesigur pe

POPESCU ȘTEFAN

- 3 -

sistemul de încărcare, prezentând pericol. Acest pistol rusesc, cal. 9 scurt, de proveniență ungurească, a fost primit dela TUDUCEA NICOLAIE, locuitor din comuna Câmpanii de Jos. Pentru pistolul rusesc am avut cartușe, primite dela un individ necunoscut, pe care l-am întâlnit în com. Călugări. Pentru pistolul unguresc am primit, tot dela TUDUCEA NICOLAIE, circa 50 cartușe. Tot în primăvara acestui an mi-a dat un pistol mic, cal. 6.35, fără cartușe, locuitorul PETRIȘ VALER din com. Seghiște, pe care însă l-am pierdut cu ocazia unei deplasări pe timp de noapte, când am căzut, din cauza accidentării terenului și a ierburii umede.

În momentul arestării, am avut, deci, asupra mea pistolul rusesc și unguresc și grenada Kissef, împreună cu 101 cartușe în total.

Acest armament a fost procurat cu ocaziile arătate mai sus, în scopul de apărare personală pe timpul deplasărilor pe care le făceam singur și numai pe timpul nopții. Acest lucru constituia pentru mine o încurajare, un sentiment de siguranță în timpul deplasărilor ce le făceam pe timpul nopții peste câmp și peste păduri. Nu am avut niciodată gândul să atac, ci numai de intimidare în cazul când aș fi fost somat de către cineva pe timpul deplasărilor, când numărul celor care m-ar fi somat ar fi fost redus. Pe timpul unei deplasări dintr-o comună în alta, când am fost însoțit de către locuitorul PETRIȘ VALER din com. Seghiște, i-am dat, la cererea lui, un pistol, pe care l-am purtat la dânsul pe tot timpul drumului până am ajuns în comuna următoare.

ÎNTEBARE:

Despre ce problemă ați discutat în luna august 1949, când ați întâlnit în casa lui BORTIȘ TEODOR din com. Seghiște pe POPOVICI AUREL, zis RILU, BORTIȘ MIHAI, BORTIȘ TEODOR și PETRIȘ VALER?

RĂSPUNS:

Cu o noapte înainte de această întâlnire au venit la mine, și a lor inițiativă, PETRIȘ VALER și BORTIȘ MIHAI, sculându-mă din somn și m-au anunțat că, în regiunile de șes ale județului Bihor, a început răscălă țărănească contra predării cotelor de cereale și că rebeliunea s-ar fi extins până în com. Soimi. Mi s-a făcut propunerea ca și noi să ne pregătim oamenii, să fim gata ca, în caz de apropierea rebeliunii din ținuturile noastre, să putem participa și noi.

A doua zi sau a treia zi au venit din nou la același locuință mai sus arătată PETRIȘ VALER, BORTIȘ MIHAI și POPOVICI AUREL, zis RILU, care a fost probabil anunțat de către una din persoanele arătate mai sus. Cu această ocazie, am discutat despre rebeliunea izbucnită și tot atunci au venit cu propunerea ca să pregătim și noi participarea la rebeliune. PETRIȘ VALER a luat angajamentul că el se poate baza și pregăti circa 10-15 persoane.

anunțat de către una din persoanele arătate mai sus. Cu această ocazie, am discutat despre rebeliunea izbucnită și toți au venit cu propunerea ca să pregătim și noi participarea la rebeliune. PETRIȘ VALER a luat angajamentul că el se poate baza și pregăti circa 10-15 persoane.

BORTIȘ MIHAI a întrebat de unde s-ar putea procura ceva arme, la care întrebare POPOVICI AUREL a răspuns că, în caz de nevoie, el va face rost de arme. După această discuțiune, am plecat din comuna Seghiște în comuna Rieni, ne mai luând cunoștință de cele pregătite în urma mea, renunțând a mai lua legătură cu PETRIȘ VALER și BORTIȘ MIHAI, considerându-i neserioși.

ÎNTREBARE:

Ce legătură ați avut cu TOCOIANU IOSIF, locuitor din comuna Călugări?

RĂSPUNS:

Cu TOCOIANU IOSIF am avut legătură în toamna anului 1947, când am fost adăpostit în comuna Călugări. A doua întâlnire am avut-o în primăvara anului 1949, fiind și el în acest timp dezertat de la domiciliu, fiind urmărit pentru activitatea sa dușmănoasă regimului democratic.

Cu această ocazie m-a invitat să ne deplasăm în comuna Josășel, jud. Arad, unde el a avut legături cu doi teroriști. M-am deplasat în comuna Josășel, unde m-am întâlnit cu acești doi teroriști și mi s-a propus, de către aceștia, să ne deplasăm în regiunea Devei, în munți, unde să ne organizăm în grup. Subsemnatul, nu am dat atunci un răspuns hotărât în cele propuse de dânsul, deoarece am insistat foarte mult ca să mai vorbească cu mine și mai târziu în această chestiune. Peste circa o lună de zile a venit în comuna Călugări, când a primit din partea mea un răspuns negativ hotărât.

ÎNTREBARE:

Ce plan ați avut pentru viitor?

RĂSPUNS:

O singură posibilitate de scăpare din situația mea, în care m-am aflat, am văzut-o prin schimbarea regimului actual. Această schimbare am crezut-o posibilă numai prin intervenția din afară a anglo-americanilor.

Aceasta îmi este declarația, pe care o susțin și semnez.

POPESCU ȘTEFAN*

(*Ibidem*, vol 1, f. 10-13)

*Există și o *Declarație* în manuscris (f. 14-18), care a fost dactilografiată.

111

DIRECȚIUNEA REGIONALĂ DE SECURITATE ORADEA
Nr. 8/2799 din 19 Martie 1951

CĂTRE

DIRECȚIUNEA GENERALĂ A SECURITĂȚII STATULUI

BUCUREȘTI

La ordinul dvs. nr. 826/B/401011, din 10 februarie 1951:

Raportăm că numitul POPOVICI AUREL, zis Rilu, a fost inclus în dosarul POPESCU ȘTEFAN și deferit justiției, cu întregul lot.

Vom raporta la timp sentința.

În ceiace privește pe numitul CRISTEA GHERASIM, raportăm că acesta, fiind bătrân și bolnav, a fost pus de noi în libertate.

După cum ne raportează Raionul de Securitate Beiuș, susnumitul a încetat din viață în ziua de 10 martie a.c., în urma bolii de inimă de care suferea.

LT.COLONEL DE SECURITATE,
KISS VASILE

Lt. de Securitate,
Weiss Gheorghe

(*Ibidem*, vol. 2, f. 492)

112

PROCES – VERBAL
(INTEROGATOR DE INCULPAT)

Astăzi, 23 martie 1951

Noi, Președintele Tribunalului Militar Cluj

Procedând în ședință publică la stabilirea identității și la luarea interogatoriului inculpatului, ne-a răspuns că se numește Popescu Ștefan, în vârstă de 39 ani, născut la 1912, Febr. 5, în comuna Drăgușeni, județul Baia, fiul lui Pavel și al Eufrosinei, de profesie fost ofițer.

Domiciliul în comuna Vașcău, județul Bihor, condamnat nu.

După ce Președintele i-a pus în vedere dovezile faptelor și i-a cerut să spună ce este util apărării sale, inculpatul a dat răspunsurile reproduse în rezumat de către grefier, după cum urmează:

Am fost Căpitan de jandarmi, din aprilie 1945 am fost trecut în rezervă, am 2 copii.

N-am făcut politică înainte de 1944. Din 1946 am fost înscris în P.N.Ț. și am fost delegat în alegeri. M-am trezit urmărit din cauză că am fost înscris în P.N.Ț.

Am fost căutat acasă de Securitate, când nu eram acasă.

În iunie 1947 soția mi-a fost arestată de securitate.

Eu am fugit atunci de acasă, am [fost] urmărit.

Am stat în mai 1949 o săptămână la Popovici Aurel.

În 1949 am stat la Tuducea.

Petriș V. m-a condus la Popovici Aurel.

Am fost și la Bortiş Teodor, condus [de] Bortiş Mihai.

Am fost în 1950 la Banciu unde am fost prins.

N-am stat la Cuc Ioan, la Faur am stat și la Tocoianu Alexandru în 1949, toamna acasă era soția lui și o femeie bătrână.

Nu le-am spus situația de urmărit. I-am spus doar lui Tuducea și Popovici Aurel.

Eu nu le-am spus că în curând va începe un nou război mondial.

Eu speram că în curând se va aranja situația internațională pe cale pașnică.

N-am discutat nimic despre răscoala din regiunea Bihor.

N-am ținut ședință la Bortiş Teodor. N-am discutat cu nici unul chestiuni politice.

Pe Tocoianu Iosif l-am cunoscut din 1946.

Prin intermediul lui am fost găzduit la fratele său.

În 1949 prin februarie, m-am dus să mă adăpostesc în satul Călugări.

Am stat o zi și o noapte la locuința lui Gavril Tocoianu.

Eu nu am acceptat propunerea lui Tocoianu Iosif de a mă încadra în vre-o organizație.

Am purtat asupra [mea] un pistol 6,35.

Tocoianu Iosif mi-a dat și el un pistol.

Am făcut schimb cu Tuducea de pistol. Aveam două pistoale. Tuducea nu știu câte cartușe mi-a dat, circa 50 cartușe.

Tuducea mi-a dat în schimb un pistol rusesc cu 100 cartușe.

Precizez că la mine s-au găsit două arme, adică două pistoale și o grenadă Kissler.

La Banciu am fost o singură dată. N-am discutat cu el chestiuni politice.

N-am discutat cu Faur Nicolae chestiuni politice.

Popescu Ștefan

(Ibidem, vol. 1, f. 245-246)

TRIBUNALUL MILITAR CLUJ, secția I-A
Dosar nr. 242/1951

S E N T I N Ţ A Nr. 227

Astăzi, 23 (douăzeci și trei) Martie, 1951 (una mie nouă sute cincizeci și unu).
Tribunalul Militar Cluj, Secția I-A, compus din:

PREȘEDINTE: Maior magistrat Bonescu Oprea

MEMBRI: Căpitan Săbău George
Locotenent Pesteanu Ion

PROCUROR MILITAR: Căpitan magistrat Moțoc Victor
GREFIER DE ȘEDINȚĂ: Grefier șef Adrian Micu

S-au întrunit în ședință publică, în scop de a judeca pe:

1. POPESCU ȘTEFAN, de 39 ani, de profesiune fost ofițer activ, născut în comuna Drăgușeni, jud. Baia, domiciliat în comuna Vașcău, județul Bihor, nu a mai fost condamnat;
2. POPOVICI AUREL, de 40 ani, de profesiune contabil, născut și domiciliat în comuna Seghiște, județul Bihor, nu a mai fost condamnat;
3. BORTIȘ MIHAI, de 43 ani, plugar, născut și domiciliat în comuna Seghiște, județul Bihor, nu a mai fost condamnat;

Toți învinuiți pentru delictul de uneltire contra ordinii sociale, prev. și pen. de art. 209 pt. II, lit b, C.P. și delictul de deținere ilegală de armă militară, prev. și pen. de art. 14 lit. a din D 163/1950.

4. TUDUCEA NICOLAE, de 48 ani, de profesiune plugar, născut și domiciliat în comuna Câmpani, județul Bihor, nu a mai fost condamnat;

5. TUDUCESCU FILIMON, de 44 ani, de profesiune cismar, născut și domiciliat în comuna Câmpani, județul Bihor, nu a mai fost condamnat;
-ambii pentru delictul de deținere ilegală de armă militară, prev. și pen. de art. 14, lit. a, din D. 163/1950 și, în plus, Tuducea Nicolae și pen. delictul de favorizarea infractorului, prev. și pen. de art. 284, pt. I și 1, alin. ultim din C.P.

6. PETRIȘ VALERIU, de 29 ani, de profesiune cojocar, născut și domiciliat în comuna Seghiște, județul Bihor, nu a mai fost condamnat, învinuit pentru delictul de uneltire contra ordinii sociale, prev. și pen. de art. 209, pr. II, lit. b, C.P. și delictul de deținere ilegală de armă de vânătoare, prev și pen. de art. 43, lit. a, din D, 163/1950;

7. BORTIȘ TEODOR, de 39 ani, de profesiune plugar, născut și domiciliat în comuna Seghiște, județul Bihor, nu a mai fost condamnat, învinuit pentru delictul de uneltire contra ordinii sociale, prev. și pen. de art. 209, pt. II, lit. b, C.P.;

8. BANCIU MIRON, de 36 ani, de profesiune plugar, născut și domiciliat în comuna Seghiște, județul Bihor, nu a mai fost condamnat, învinuit pentru delictul de favorizarea infractorului, prev. și pen. de art. 284 pt. 1 și 3 alin. ultim din C.P.;

9. CUC IOAN, de 50 ani, fost plutonier de jandarmi, născut și domiciliat în comuna Petrileni, județul Bihor, nu a mai fost condamnat;

10. FAUR NICOLAE, de 32 ani, de profesiune morar, născut și domiciliat în comuna Seghiște, județul Bihor, nu a mai fost condamnat;

11. TOCOIANU ALEXANDRU, de 28 ani, de profesiune muncitor, născut și domiciliat în comuna Călugări, județul Bihor, nu a mai fost condamnat;

-toți pentru delictul de favorizarea infractorului, prev. și pen. de art. 284 pt. 1 și 3 alin. ultim C.P.

12. TOCOIANU GAVRIL, de 59 ani, de profesiune plugar, născut și domiciliat în comuna Călugări, județul Bihor, învinuit pentru delictul de favorizarea infractorului, prev. și pen. de art. 284 pt. 1 și 3 alin. ultim C.P.;

13. ARON TEODOR, de 34 ani, de profesiune comerciant ambulant, născut și domiciliat în comuna Fânațe, județul Bihor, nu a mai fost condamnat, învinuit pentru delictul de deținere ilegală de armă militară, prev. și pen. de art. 14, lit. a din D. 163/1950.

Sedința publică fiind deschisă, președintele a ordonat introducerea inculpaților, care s-au prezentat în instanță, asistați de apărătorii numiți din oficiu, avocații Pop Sabin, Diaconescu Nicolae, avocat Frunzescu Alexandru și avocat Albon Emil.

Președintele, conformându-se art. 263 C.j.m., a procedat la stabilirea identității inculpaților, așa cum s-a arătat mai sus.

Martori nu au fost propuși de nic[i]una din părți.

După aceasta, s-a citit de către grefier actul de trimitere în judecată, iar președintele a încunostințat pe inculpați despre faptele ce li se impută, și a procedat la luarea interogatoriului lor, cu respectarea dispozițiilor art. 269 C.j.m., arătându-le dovezile și cerându-le să spună tot ceea ce este util apărării lor; interogatorii, ce s-au anexat la dosarul cauzei.

S-a ascultat rechizitoriul procurorului militar, care, în concluziuni, a cerut condamnarea inculpaților, cu aplicațiunea textelor de lege din actul de trimitere în judecată.

S-a ascultat apoi apărarea inculpaților prin apărătorii lor din oficiu, care, în concluziuni, au cerut:

1. Avocat POP SABIN:

-cere schimbarea calificării faptului imputat inculpatului Popescu Ștefan în delictul de uneltire contra ordinii sociale cu aplicațiunea art. 209 pt. I C.P. și cere achitarea de orice penalitate pentru deținere ilegală de armă în baza art. 21 I, 163/1950.

-cere achitarea de orice penalitate a inculpatului Bortiş Teodor pentru delictul de uneltire contra ordinii sociale și în subsidiar schimbarea calificării în delictul de favorizarea infractorului, cu aplicațiunea art. 284 C.P.

-cere achitarea de orice penalitate a inculpatului Bortiş Mihai, pentru deținere ilegală de armă și schimbarea calificării faptului în delictul de uneltire contra ordinii sociale în delictul de favorizarea infractorului, cu aplicațiunea art. 284 C.P.

2. Avocat DIACONESCU NICOLAE:

-cere schimbarea calificării faptului imputat inculpatului Popovici Aurel în delictul de favorizarea infractorului, cu aplicațiunea art. 284 C.P. și achitarea de orice penalitate pentru deținerea ilegală de armă.

-cere achitarea de orice penalitate a inculpatului Tuducea Nicolae pentru delictul de deținere ilegală de armă și, în subsidiar, schimbarea calificării în delictul de favorizarea infractorului, cu aplicațiunea art. 284 C.P.

-cere achitarea de orice penalitate a inculpatului Petriș Valer pentru deținere de armă și, în subsidiar, schimbarea calificării în delictul de favorizarea infractorului, cu aplicațiunea art. 284 C.P.

3. Avocat FRUNZESCU ALEXANDRU:

-cere circumstanțe atenuante pentru inculpații Faur Nicolae, Tocoianu Gavril, Tocoianu Alexandru și Aron Teodor.

4. Avocat ALBON EMIL:

-cere circumstanțe atenuante pentru inculpații Tuducescu Filimon, Banciu Miron și Cuc Ioan.

Președintele din oficiu pune în discuția părților, dacă faptul, așa cum a rezultat din dezbateri, n-ar întruni elementele constitutive ale delictului de instigare publică, prev. și pen. de art. 327, alin. 3 din C.P.

Procurorul militar declară că se opune la schimbarea de calificare și că își menține concluziunile puse.

Apărătorii din oficiu, având pe rând cuvântul, declară că sunt de acord cu schimbarea de calificare în delictul de instigare publică, dar cu aplicațiunea art. 327, alin. 1 și nu alin. 3 din C.P.

Președintele a întrebat apoi pe inculpați, dacă mai au ceva de spus în apărarea lor, ca ultim cuvânt și, după răspunsul lor negativ, a declarat dezbaterile închise, iar Tribunalul a trecut în camera de consiliu, pentru a delibera asupra culpabilității și aplicațiunii pedepsei.

Opiniunea judecătorilor s-a luat conform art. 291-295 C.j.m., iar la aplicațiunea pedepsei s-a avut în vedere dispozițiunile din Cartea IV, Titlul I C.j.m., după care

T R I B U N A L U L,

Asupra acțiunii penale Nr. 242, din 9 martie 1951, emisă în contra inculpaților arătați mai sus, pentru faptele arătate în dreptul fiecăruia,

Având în vedere concluziunile orale ale procurorului militar, precum și susținerile inculpaților, făcute personal și prin apărătorii lor, în fața instanței, în ședința publică,

Având în vedere că din instrucția orală urmată în ședința publică, cât și din actele de la dosar, care au fost puse în discuția părților în ședința publică, conform art. 131 din codul de procedură penală, se constată următoarele:

ÎN FAPT,

Cu cât clasa muncitoare, în alianță cu țărănimea muncitoare, în frunte cu Partidul Muncitoresc Român, pășește tot mai dârz pe drumul reformelor structurale, pentru realizarea unei noi societăți fără exploatare, societatea socialistă, cu atât elementele dușmănoase de la noi din țară, care au contingente cu burghezo-moșierimea și fostul partid manist, înlăturat de la conducere de către masele largi populare, continuă a încerca să submineze regimul nostru de democrație populară, scut al oamenilor muncii și instaurat după atâtea lupte și jertfe.

Inculpații din cauza de față, mulți dintre ei făcând parte în trecut din fostul P.N.Ț./Maniu, iar alții din mișcarea legionară, nu vedeau cu ochi buni mărețele realizări îndeplinite de clasa muncitoare din țara noastră și astfel căutau să întreprindă acțiuni împotriva formei democratice de guvernământ, prin propagandă ostilă contra dictaturii proletariatului, căutând a produce agitațiuni din care ar putea să rezulte un pericol pentru siguranța statului.

Activitatea fiecăruia dintre inculpați în scopul arătat este aceea arătată mai jos pentru fiecare:

1. Inculpatul POPESCU ȘTEFAN, fost ofițer activ de administrație, deblocat, nemulțumit pentru situația de scos din rândurile active ale armatei, căuta prilej să vină în contact cu elemente dușmănoase actualului regim, pentru a-i îndemna să se manifeste împotriva reformei democratice de guvernământ existente.

Ca urmare a acestei hotărâri, inculpatul ia legătura cu foștii membrii ai P.N.Ț. Maniu, cunoscuți de ai lui de pe când acest partid era în legalitate și, împreună cu aceștia, își manifestă ura împotriva actualului regim, ajungând la concluzia că în curând va izbucni un nou război mondial, care se va termina prin victoria lagărului imperialist și, ca urmare, actualul regim va fi înlăturat, instaurându-se vechiul regim de exploatare burghezo-moșieresc.

Simțindu-se urmărit de către organele de securitate, pentru felul de comportare și de manifestare împotriva actualului regim, în luna Iulie 1947 inculpatul dispare de la domiciliu, stând ascuns prin diferite comune, la foștii lui colaboratori P.N.Ț., și anume Popovici Aurel, Tuducea Nicolae, Petriș Valer, Bortiş Teodor, Bortiş Mihai, Banciu Miron, Cuc Ioan, Faur Nicolae, Tocoianu Alexandru și Tocoianu Gavril, și în discuțiile pe care le avea cu aceștia, le-a explicat situația sa de fugar, lansând diferite șvonuri alarmiste în legătură cu izbucnirea unui nou război mondial și venirea armatelor imperialiste anglo-americe. În consfăturile avute cu aceștia, cu câte unu, doi sau trei, i-a îndemnat să nu se supună măsurilor fixate prin legi și ordonanțe în ce privește colectările de cereale, asigurându-i că, în curând, situația se va schimba și că trebuie să fie pregătiți pentru momentul potrivit și să-și procure, după câte le este posibil, armament. I-a asigurat, de asemeni, pe cei cu care lua contact, că în munți sunt mai multe organizații de partizani, cu care va lua legătura și care îi vor sprijini în momentul declanșării unui nou război.

De asemeni, inculpatul a sfătuit pe toți cei cu care venea în legătură ca să caute mai departe să împărtășească aceleași asigurări la toți prietenii lor vechi, ca și aceștia să întreprindă de asemeni propagandă pentru răsturnarea actualului regim prin agitațiuni și nemulțumiri în rândurile populației.

Inculpatul Popescu Ștefan până la arestarea sa a umblat tot timpul cu arme, astfel a avut un pistol și o grenadă Kisser; acest pistol l-a schimbat cu Tocoianu Iosif, în primăvara anului 1949, primind un pistol lung. Și acest pistol l-a schimbat cu inculpatul Tuducea Nicolae, primind în schimb un pistol unguresc de buzunar și cartușe. În luna aprilie sau mai 1949 a primit de la inculpatul Petriș Valer un pistol, pe care pretinde că l-a pierdut. În ziua de 29 iunie 1950, când inculpatul Popescu Ștefan a fost prins, s-a găsit asupra sa o grenadă de mână Kisser, un pistol marca Frommer de 9 mm, și un pistol rusesc marca "Nagan" încărcat. De asemeni s-au mai găsit 57 cartușe pentru pistol de 9 mm, 44 cartușe pentru pistol 7,65 mm și un încărcător cu opt cartușe.

Inculpatul, în declarația de la cercetările preliminare (f. 14-18) recunoaște întocmai faptele arătate mai sus, iar în instanță (f. 245) revine asupra acestei declarații, susținând că nu a făcut nici un fel de propagandă împotriva actualei forme de guvernământ; recunoaște că a fugit de la domiciliu, fiind urmărit de către organele de securitate și, de asemeni, recunoaște că a fost înarmat cu armamentul amintit mai sus.

Înculpatul, în instanță, neagă parte din faptele săvârșite, ele sunt, totuși, dovedite în sarcina sa prin declarațiile coinculpaților Popovici Aurel (f. 21, 22), Bortiş

Mihai (f. 24, 25), Bortiş Teodor (f. 28, 29), Tuducea Nicolae (f. 33, 34) și armamentul corp delict (f. 36).

Sușinerea inculpatului că nu s-a manifestat împotriva actualei forme de guvernământ este în contradicție cu însăși faptele pe care le recunoaște, că adică a fost fugar, urmărit de către organele de securitate și înarmat.

Se exclude, deci, apărarea sa, că el în contact cu diferiți foști membri ai P.N.Ț. Maniu să nu fi întreprins acțiuni împotriva actualului regim, de care el se simțea pe nedrept urmărit și pentru orice eventualitate era destul de serios înarmat, pentru ca să poată acționa la momentul oportun.

Inculpatul POPOVICI AUREL, fost simpatizant al P.N.Ț., cunoscând înainte pe inculpatul Popescu Ștefan, îl adăpostește mai mult timp în locuința sa.

În discuția pe care a avut-o cu Popescu Ștefan a aflat de la acesta că este fugar, urmărit pentru sentimentele ostile manifestate împotriva actualului regim. Ajung amândoi la concluzia că, în curând, actualul regim va fi schimbat, prin izbucnirea unui nou război, care se va termina cu victoria lagărului imperialist. A ascultat, în acest sens, știrile de la posturile de radio imperialiste pe care inculpatul le comunică lui Popescu Ștefan. A ajuns la concluzia ca să împărtășească și altora aceste știri și să-i convingă pe toți cu cei care vin în contact ca să se manifeste ostil față de actuala formă de guvernământ, în sensul de a critica măsurile luate de guvern în legătură cu colectările de cereale și cu înființarea Gospodăriilor Agricole Colective. De asemeni, inculpatul i-a făcut legătura lui Popescu Ștefan cu Tuducea Nicolae, cu care a discutat aceleași chestiuni și de care a fost găzduit apoi, după ce a plecat de la Popovici Aurel și unde a fost vizitat apoi de către acesta de patru ori.

Inculpatul a luat legătura și cu Bortiş Teodor, Bortiş Mihai și Petriș Valer, discutând aceleași chestiuni împotriva formei democratice de guvernământ din țara noastră.

Inculpatul Popovici Aurel a deținut asupra sa două arme, una militară, pe care a dat-o lui Bortiş Mihai, și una de vânătoare, pe care a dat-o lui Petriș Valer.

Pe lângă aceste arme, inculpatul a mai deținut și o armă militară Z.B.

Inculpatul, la cercetările preliminare (f. 41-45), recunoaște întocmai faptele arătate mai sus și în instanță (f. 247-248) recunoaște, deasemeni, în cea mai mare parte, aceleași împrejurări, de fapt negând însă că ar fi discutat ostil cu Popescu Ștefan, în contra formei democratice de guvernământ.

Acest fapt însă este dovedit până la evidență din ceea ce inculpatul recunoaște că a știut situația de fugar a lui Popescu Ștefan și că au discutat despre situația internațională, pe care, desigur, Popescu Ștefan, urmărit, nu putea să o interpreteze decât în mod defavorabil actualului regim și, ca atare, să caute să[-i] pregătească pe toți cu cei cu care venea în contact pentru a întreprinde acțiuni împotriva acestei forme de guvernământ și de a căuta a produce agitațiuni în rândurile populației.

Pe lângă aceste considerente, faptele inculpatului se mai dovedesc și cu declarațiile coinculpaților Popescu Ștefan (f. 49, 52), Bortiş Teodor (f. 54, 55), Bortiş Mihai (f. 57, 58), Petriș Valeriu (f. 61, 63), Tuducea Nicolae (f. 66, 67) și Cristea Gherasim (f. 69) și armele corp delict (f. 70).

3. Inculpatul TUDUCEA NICOLAE, element dușmănos, strecurat în P.M.R., a luat legătura cu Popescu Ștefan în luna iunie 1949, în locuința lui Popovici Aurel.

Din discuțiile avute cu acesta, a aflat că Popescu Ștefan este fugar, urmărit pentru activitate subversivă de către organele de Securitate și de activitatea ce acesta o desfășoară,

căutând a face agitațiuni în rândurile cetățenilor cu care venea în contact, împotriva formei democratice de guvernământ de la noi din țară. A reparat un pistol al lui Popescu Ștefan, pe care l-a găzduit în locuința sa timp de aproape o lună.

Cu ocazia percheziției ce s-a făcut inculpatului s-au găsit asupra sa un pistol "Walter" calibru 9 mm și 26 cartușe calibru 9 mm și 10 cartușe pentru pistol cu butoi.

Inculpatul recunoaște faptele imputate, atât la cercetările preliminare (f. 74, 76), cât și în instanță (f. 249), recunoaștere care se coroborează și cu declarațiile celorlalți coinculpați, și anume Popescu Ștefan (f. 79, 81), Popovici Aurel (f. 83, 84), Tuducescu Filimon (f. 86), Aron Teodor (f. 88) și armele corp delict (f. 91).

4. Inculpatul TUDUCESCU FILIMON a primit un pistol de la un oarecare Butișcă Gheorghe în anul 1947. În primăvara anului 1949 a dat cu împrumut lui Tuducea Nicolae acest pistol, care i-a dat mai târziu un pistol stricat, pe care pretinde că l-a aruncat. În luna august 1950 a primit un pistol de la un oarecare Gyuri, pistol care s-a găsit cu ocazia percheziției domiciliare.

Inculpatul recunoaște faptele arătate atât la cercetările preliminare (f. 94, 95), cât și în instanță (f. 250, 251), recunoaștere care se coroborează și cu procesul verbal de percheziție, în care este precizat armamentul corp delict găsit la inculpat (f. 101, 102).

5. Inculpatul PETRIȘ VALERIU.

În primăvara anului 1949, inculpatul a luat legătura cu Popescu Ștefan, acesta comunicându-i că este fugar, urmărit de organele de Securitate, pentru activitate subversivă.

Îl însoțește și conduce pe Popescu Ștefan în comuna Câmpani-Bihor. În discuțiile avute cu Popescu Ștefan, acesta i-a spus că, în curând, actualul regim va fi schimbat de către anglo-americani, care vor întreprinde un război victorios împotriva lagărului democratic.

De asemeni, i-a spus ca să se pregătească pentru această eventualitate și să caute să întreprindă acțiuni împotriva formei democratice de guvernământ, prin agitațiuni împotriva Guvernului și să caute să-și procure armament. Inculpatul a fost de acord cu cele spuse de către Popescu Ștefan, pe care l-a asigurat că el este în stare ca, prin acțiunile sale, să câștige de partea sa 15 oameni din comună.

Inculpatul, în luna iunie 1949, a dat lui Popescu Ștefan un pistol calibru 6,35 mm. A găzduit apoi pe Popescu Ștefan timp de 2 zile.

Inculpatul a primit de la Popovici Aurel o armă de vânătoare, pe care a păstrat-o timp de două săptămâni.

Inculpatul, în declarația de la cercetările preliminare (f. 106, 109), recunoaște întocmai faptele arătate, iar în instanță (f. 250, 251) recunoaște numai că l-a condus pe Popescu Ștefan în comuna Câmpani, că a primit de la Popovici Aurel o armă de vânătoare, pe care a și restituit-o după două zile. Nu recunoaște că a discutat cu Popescu Ștefan despre situația internațională și nici că l-a găzduit pe acesta.

Inculpatul în instanță revine asupra declarației de la cercetări, faptele pe care le-am arătat mai sus rezultă din însăși partea pe care o recunoaște el în instanță, că l-a condus pe Popescu Ștefan până în comuna Câmpani, excluzându-se ipoteza că n-a discutat nimic cu el, cu atât mai mult cu cât știa că este fugar și urmărit pentru activitate subversivă.

Pe lângă considerentele arătate, faptele inculpatului se dovedesc în declarațiilor coinculpaților Popovici Aurel (f. 111), Popescu Ștefan (f. 114), Bortiş Teodor (f. 118) și Bortiş Mihai (f. 120).

6. Inculpatul BORTIȘ MIHAI, fost comerciant ambulant, a luat legătura cu inculpatul Popescu Ștefan în luna iunie 1949, cunoscându-l pe acesta încă din anul 1946. Inculpatul i-a spus că este fugar, urmărit de către autorități. Inculpatul Bortiş Mihai a fost de față când inculpatul Popescu Ștefan a discutat cu ceilalți coinculpați despre schimbarea actualei forme de guvernământ prin violență, de către trupele anglo-americeane, care, în curând, urmează să dezlănțuie un război mondial, care se va termina cu victoria acestora împotriva lagărului democratic. Inculpatul Bortiş Mihai și-a manifestat și dușmănia față de actualul regim, pentru că acesta nu-i permite, ca și regimul trecut, să facă comerț ambulant. Inculpatul a primit de la Popovici Aurel o armă militară Z-B.

Inculpatul recunoaște faptele arătate, atât la cercetările preliminare (f. 140, 142), cât și în instanță (f. 254), recunoaștere care se coroborează și cu declarațiile coinculpaților Popovici Aurel (f. 146, 147), Popescu Ștefan (f. 150, 151) și Petriș Valer (f. 153, 154).

7. Inculpatul BANCIU MIRON a cunoscut pe inculpatul Popescu Ștefan încă din anul 1947.

În luna Iunie 1950 îl găzduiește pe Popescu Ștefan în locuința sa, aflând că este urmărit de către organele de Securitate pentru activitate subversivă. În discuțiile pe care le-a avut cu Popescu Ștefan acesta i-a spus că, în curând, va izbucni un nou război mondial, care se va termina prin victoria anglo-americanilor și că, atunci, el (Popescu) va ajunge om mare.

De asemeni, i-a spus că evreii nu ar fi trebuit să fie lăsați să plece în Palestina, ci să rămână pe loc, pentru a fi exterminați, odată cu comuniștii.

Inculpatul Popescu Ștefan a fost arestat de către organele de Securitate în locuința acestui inculpat.

Inculpatul recunoaște fapta imputată, atât la cercetările preliminare (f. 157), cât și în instanță (f. 255), recunoaștere care se coroborează și cu declarația coinculpatului Popescu Ștefan (f. 152).

8. Inculpatul CUC IOAN a cunoscut pe inculpatul Popescu Ștefan încă din toamna anului 1947, când i-a cunoscut situația acestuia de urmărit politic pentru activitate reacționară.

Atât în primăvara anului 1949, cât și în primăvara anului 1950, a găzduit, în mai multe rânduri, pe inculpatul Popescu Ștefan, care i-a spus că face politică contra guvernului.

L-a asigurat că, în curând, va începe un nou război mondial și, în urma victoriei puterilor imperialiste, actualul regim va fi înlocuit, instaurându-se vechiul regim din trecut.

Inculpatul recunoaște fapta, atât la cercetările preliminare (f. 165, 167) și, în parte, în instanță (f. 256, 257), recunoaștere care se coroborează și cu declarația coinculpatului Popescu Ștefan (f. 170, 172).

9. Inculpatul FAUR NICOLAE a cunoscut pe inculpatul Popescu Ștefan încă din anul 1946, cu ocazia alegerilor, când el a fost delegat, din partea P.N.Ț. Maniu, la secția de votare din comuna Hotărel-Bihor. L-a găzduit pe inculpatul Popescu Ștefan timp de 5 zile în cursul anului 1947. Popescu Ștefan a venit din nou la locuința lui și i-a spus că este urmărit pentru activitate politică subversivă, găzduindu-l o zi.

În luna septembrie 1949, inculpatul Popescu Ștefan vine din nou la el și îi spune că este urmărit de către organele de Securitate, cerându-i să-l adăpostească. Inculpatul l-

a condus la marginea satului, la o casă părăsită, unde a stat timp de aproape trei săptămâni, în care timp a fost alimentat de către inculpatul Faur Nicolae.

În discuțiile avute cu Popescu Ștefan, acesta l-a asigurat că, în curând, va izbucni un nou război mondial și că regimul actual va fi schimbat de către anglo-americani, care vor ieși învingători din război.

Inculpatul recunoaște fapta imputată, atât la cercetările preliminare (f. 178, 180), cât și în instanță (f. 257), recunoaștere care se coroborează și cu declarațiile coinculpatului Popescu Ștefan (f. 183, 185).

10. Inculpatul TOCOIANU GAVRIL ia legătura cu inculpatul Popescu Ștefan în anul 1949, pe care îl adăpostește și îl alimentează mai multe zile. Inculpatul Tocoianu Gavril a știut situația de fugar în care se găsește Popescu Ștefan și că este urmărit de către Securitate. A înlesnit lui Popescu Ștefan întâlnirea, în locuința sa, cu teroristul Tocoianu Iosif, condamnat pentru activitate subversivă.

Inculpatul recunoaște fapta imputată, atât la cercetările preliminare (f. 188), cât și în instanță (f. 258), recunoaștere care se coroborează și cu declarația lui Popescu Ștefan (f. 190).

11. Inculpatul ARON TEODOR, în toamna anului 1944 a cumpărat un pistol, pe care l-a păstrat până în anul 1949, când l-a predat lui Butișcă Gheorghe. De asemeni, în toamna anului 1944 a mai cumpărat un pistol calibru 9 mm scurt, marcă ungurească. Acest pistol l-a păstrat până în toamna anului 1948, când l-a dat inculpatului Tuducea Nicolae. Inculpatul recunoaște fapta imputată, atât la cercetările preliminare (f. 200), cât și în instanță (f. 260), recunoaștere care se coroborează și cu declarația lui Tuducea Nicolae (f. 203) și pistolul corp delict (f. 204).

12. Având în vedere că inculpatului Bortiş Teodor i se impută în actul de trimitere în judecată delictul de uneltire contra ordinii sociale, prev. și pen. de art. 209 pt. II lit. b din C.P., prin aceea că, în vara anului 1949, ar fi luat legătura, în locuința sa, cu Popescu Ștefan, fugar, urmărit de către Securitate pentru activitate politică subversivă și că, la propunerea acestuia, ar fi acceptat să se afilieze asociației subversive pe care acesta o conducea, pentru a întreprinde acțiuni în contra actualului regim.

Inculpatul nu recunoaște acest fapt în instanță (f. 253), declarând că nu l-a cunoscut niciodată pe Popescu Ștefan și precizează că, în lipsa lui de acasă, el fiind plecat la lucru în pădure, pe timp mai îndelungat, l-a adus în locuința sa Bortiş Mihai pe Popescu Ștefan, însă soția lui a refuzat să-l găzduiască.

Atât inculpatul Popescu Ștefan, cât și Bortiş Mihai, în interogatoriile ce li s-au luat în instanță (f. 254, 256), precizează că Bortiş Teodor nu a fost acasă, ci numai soția acestuia, atunci când s-au dus să-l găzduiască pe Popescu Ștefan.

În lipsă de probe, Tribunalul nu reține în sarcina sa fapta imputată.

14. Având în vedere că în actul de trimitere în judecată s-a imputat inculpatului TOCOIANU ALEXANDRU delictul de favorizarea infractorului prev. și pen. de art. 284 C.P., prin aceea că, în toamna anului 1947, a găzduit și alimentat pe Popescu Ștefan timp de 7 zile, deși știa că acesta este urmărit pentru activitate subversivă politică.

Inculpatul audiat în instanță (f. 259) nu recunoaște fapta imputată, declarând că nu l-a cunoscut niciodată pe Popescu Ștefan, susținând că, în lipsa lui de acasă, acesta a fost adus în locuința sa de către fratele său, Tocoianu Iosif.

În sensul celor afirmate de către inculpat, susține și inculpatul Popescu Ștefan că, atunci când a fost în domiciliul inculpatului, acesta nu era acasă, decât soția acestuia, și că nu l-a cunoscut niciodată pe inculpat.

În lipsă de probe, Tribunalul nu reține [în] sarcina sa fapta imputată.

ÎN DREPT:

1. Din starea de fapt expusă și dovedită în sarcina inculpaților Popescu Ștefan, Popovici Aurel și Petriș Valer rezultă că aceștia au săvârșit delictul de instigare publică, prev. și pen. de art. 327, alin. 3, din C.P., deoarece:

Inculpații, în vara anului 1949 și 1950, în discuțiile avute împreună, și apoi separat, cu alți locuitori, cu care au venit în contact, au lansat diferite svonuri în legătură cu izbucnirea unui nou război mondial, care se va termina cu victoria puterilor imperialiste și, ca urmare, căutau să determine pe toți cei cu care [veneau] în contact să se manifeste ostil împotriva formei democratice de guvernământ, împotriva măsurilor luate de guvernul țării pentru promovarea realizării socialismului în țara noastră: colectările de cereale, socializarea agriculturii, îngrădirea chiaburimii etc.

- aceste îndemnuri făcute de către inculpați erau de natură a produce agitațiuni în rândurile populației, din care putea să rezulte un pericol pentru cuceririle clasei muncitoare, inculpații căutând să le subestimeze și să elogieze, totodată, vechiul regim de exploatare burghezo-moșieresc;

- deci, acțiunile inculpaților reprezentau o manifestare direct ostilă împotriva formei democratice de guvernământ din țara noastră;

- intențiunea delictuoasă din partea inculpaților rezultă din însăși această manifestare ostilă a lor împotriva formei democratice de guvernământ, întreprinsă în mod conștient și voluntar, fără a se găsi în vreunul din cazurile prevăzute de lege care să-i apere de responsabilitatea penală, știind că, prin acțiunile lor de această natură, vin în conflict cu legile penale ale R.P.R.

Tribunalul reține acest fapt în sarcina inculpaților prin schimbare de calificare de uneltire contra ordinii sociale, prev. și pen. de art. 209 pt. II lit. b, întrucât din probatoriul administrat s-a constatat că inculpații nu erau constituiți în asociație, nu erau înțeleși în prealabil pentru a întreprinde acțiunile lor arătate, ci s-au manifestat astfel în întâlnirile lor întâmplătoare, între ei, sau cu alți cetățeni întâlniți tot în mod întâmplător, fără a fi o acțiune dirijată și condusă de către un organ de conducere din cadrul unei organizații sau asociații.

II. Din starea de fapt expusă și dovedită în sarcina inculpaților Bortiş Mihai, Tuduca Nicolae, Banciu Miron, Cuc Ioan, Faur Nicolae și Tocoianu Gavril rezultă că aceștia au săvârșit delictul de favorizarea infractorului prev. și pen. de art. 284 pt. 1 și 3 alin. ultim C.P. și 327 alin., deoarece:

- în vara anului 1949 și 1950, luând legătura cu Popescu Ștefan, pe care îl știau că este fugar, urmărit de către Securitate, pentru activitate politică subversivă, l-au găzduit și alimentat pe acesta, dându-i adăpost, pentru a putea fi ferit de către urmărirea ce era în curs pentru prinderea și arestarea acestuia;

- inculpații, prin faptele lor, așa cum au fost expuse în expunerea stării de fapt pentru fiecare, au dat protecție și ajutor infractorului Popescu Ștefan, care a săvârșit delictul de instigare publică prev. și pen. de art. 327 alin. 3 din C.P., pentru a se ascunde și de a zădărnici cercetările organelor de Securitate în ce privește prinderea lui;

- intențiunea culpabilă rezultă din partea inculpaților din însuși faptul că știau despre activitatea subversivă a inculpatului Popescu Ștefan și l-au ajutat pe acesta, în mod conștient și voluntar, ca să nu poată fi prins de către organele de Securitate, știind că această acțiune a lor este oprită și pedepsită de lege.

Tribunalul reține același fapt și prin prisma aceluiași text de lege pentru inculpatul Bortîș Mihai, prin schimbare de calificare, conform art. 292 C.j.m., din delictul de uneltire contra ordinii sociale, prev. și pen. de art. 209 pt. II lit. b. C.P., întrucât din probatoriul administrat s-a constatat că nu era constituită nici un fel de organizație sau asociație, care să uneltească, printr-o conducere constituită, acțiuni de subminarea ordinii sociale existente în stat, conform art. 209 pt. II lit. b., acțiunea inculpatului Popescu Ștefan, de a zădărnici cercetările organelor de Securitate pentru prinderea și arestarea sa, acțiune care, după cum s-a arătat mai sus, întrunește elementele constitutive ale delictului de favorizarea infractorului, cu aplicațiunea art. 284 pt. 1 și 3 alin. ultim C.P.

III. Din starea de fapt expusă și dovedită în sarcina inculpaților Popescu Ștefan, Popovici Aurel, Tuducea Nicolae, Tuducescu Filimon, Bortîș Mihai și Aron Teodor rezultă că aceștia au deținut, fără autorizație legală, arme de foc militare, iar inculpatul Petriș Valer o armă de vânătoare, tot fără autorizație legală;

- inculpații știau că deținerea de arme fără autorizație este oprită și pedepsită de lege și tot au păstrat aceste arme, fiind că, prin aceasta înfrâng, dispozițiunile prevăzute de lege, rezultând din aceasta intențiunea lor culpabilă.

Acest fapt întrunește elementele constitutive ale delictului de deținere ilegală de armă militară prev. și pen. de art. 14 lit. a alin 2, 163/1950, iar pentru Petriș Valer delictul de deținere ilegală de armă prev. și pen. de art. 13 lit. a din aceeași lege.

Tribunalul reține fapta inculpaților prin prisma textului Legii 163/1950, ca lege mai favorabilă în raport de L. 190/1947, în baza art. 3 din C.P.

IV. În ce privește inculpații Bortîș Teodor și Tocoianu Alexandru, pentru motivele arătate în starea de fapt, din lipsă de probe nu reține în sarcina lor faptele imputate.

Pentru aceste motive, Tribunalul, în unire în parte cu concluziunile procurorului militar,

Cu unanimitate de voturi declară culpabili pe inculpații Popescu Ștefan, Popovici Aurel și Petriș Valer pentru delictul de instigare publică, prev. și pen. de art. 327 alin. 3 din C.P., prin schimbarea de calificare conform art. 292 C.j.m. din delictul de uneltire contra ordinii sociale, prev. și pen. de art 209 pt. II, lit. b, din C.P. și că sunt circumstanțe atenuante în favoarea lor, întrucât nu au mai fost pedepsiți, fiind la prima greșală de ordin penal.

Cu unanimitate de voturi declară culpabili pe inculpații Popescu Ștefan și Popovici Aurel și pentru delictul de deținere ilegală de armă militară prev și pen. de art. 14 lit. a din L. 163/1950 și că nu sunt circumstanțe atenuante în favoarea lor.

Cu unanimitate de voturi declară culpabili pe inculpații Bortîș Mihai, Tuducea Nicolae, Banciu Miron, Cuc Ioan, Faur Nicolae și Tocoianu Gavril pentru delictul de favorizarea infractorului prev. și pen. de art. 284 pt. 1 și 3 alin. ultim C.P. combinat cu art. 327, fiind nivelul lor cultural redus și nu au mai fost pedepsiți, fiind la prima greșală de ordin penal.

Cu unanimitate de voturi declară culpabili pe inculpații Tuducea Nicolae, Tuducescu Filimon, Bortîș Mihai și Aron Teodor pentru delictul de deținere ilegală de

armă militară prev. și pen. de art. 14 lit. a din L. 163/1950 și pe Petriș Valer pentru delictul de deținere ilegală de armă prev. și pen. de art. 13 lit. a, din L. 163/1950 și că sunt circumstanțe atenuante în favoarea lor faptul că nu au mai fost pedepsiți, fiind la prima greșală de ordin penal.

În consecință,

TRIBUNALUL,
În numele legii,

HOTĂREȘTE

1. Cu unanimitate de voturi și cu acordare de circumstanțe atenuante condamnă pe inculpatul POPESCU ȘTEFAN, de 39 ani, de profesiune fost ofițer activ, domiciliat în comuna Vașcău, județul Bihor, la 3 (trei) ani închisoare corecțională, pentru delictul de instigare publică, făcând aplicațiunea art. 327, alin. 3 din C.P., comb. cu art. 157 C.P., prin schimbare de calificare, conform art. 292 C.j.m. din delictul de uneltire contra ordinii sociale, prev. și pen. de art. 209 pt. II lit. b. din C.P.

Cu unanimitate de voturi și fără acordare de circumstanțe atenuante mai condamnă pe același inculpat și la 4 (patru) ani închisoare corecțională și 10000 (zece mii) lei amendă corecțională pentru delictul de deținere ilegală de armă militară, făcând aplicațiunea art. 14 lit. a, din L. 163/1950 comb. cu art. 3 din C.P.

Conform art. 101, 104 C.P. va executa pedeapsa cea mai gravă, adică 4 (patru) ani închisoare corecțională și 10000 (zece mii) lei amendă corecțională.

Conform art. 304 C.j.m. îl obligă să plătească Statului 3000 (trei mii) lei cheltuieli de judecată.

Conform art. 463 C.j.m. i se compută întreaga detențiune preventivă de la 29 iunie 1950.

2. Cu unanimitate de voturi și cu acordare de circumstanțe atenuante condamnă pe inculpatul POPOVICI AUREL, de 40 ani, de profesiune contabil, domiciliat în comuna Seghiște, jud. Bihor, la 1 (an) și 6 (șase) luni închisoare corecțională pentru delictul de instigare publică, făcând aplicațiunea art. 327 alin. 3 din C.P., prin schimbare de calificare conform art. 292 C.j.m. din delictul de uneltire contra ordinii sociale, prev. și pen. de art. 209 pt. II lit. b, din C.P.

Cu majoritate de voturi și cu acordare de circumstanțe atenuante mai condamnă pe același inculpat și la 3 (trei) ani închisoare corecțională și 5000 (cinci mii) lei amendă corecțională pentru delictul de deținere ilegală de armă militară, făcând aplicațiunea art. 14 lit. a, din L. 163 din 1950 comb. cu art. 157 C.P.

Conform art. 101 și 104 C.P. va executa pedeapsa cea mai gravă, adică 3 (trei) ani închisoare corecțională și 5000 (cinci mii) lei amendă corecțională.

Conform art. 304 C.j.m. îl obligă să plătească statului 2000 (două mii) lei cheltuieli de judecată.

Conform art. 463 C.j.m. i se compută detențiunea preventivă de la data de 1 ianuarie 1951.

3. Cu unanimitate de voturi și cu acordare de circumstanțe atenuante condamnă pe inculpatul TUDUCEA NICOLAE, de 48 ani, de profesiune plugar, domiciliat în comuna Câmpani, județul Bihor, la 2 (doi) ani închisoare corecțională pentru delictul de deținere

ilegală de armă militară, făcând aplicațiunea art. 14, lit.a, din L. 163/1950 comb. cu art. 158 C.P.

Cu unanimitate de voturi și cu acordare de circumstanțe atenuante mai condamnă pe același inculpat și la 1 (un) an și 6 (șase) luni închisoare corecțională pentru delictul de favorizarea infractorului, făcând aplicațiunea art. 284 pt. 1 și 3 alin. ultim C.P. comb. cu art. 157 C.P. și art. 327 alin. 3 din C.P.

Conform art. 101 C.P. va executa pedeapsa cea mai gravă, adică 2 (doi) ani închisoare corecțională.

Conform art. 304 C.j.m. îl obligă să plătească statului 2000 (două mii) lei cheltuieli de judecată.

Conform art. 463 C.j.m. i se compută întreaga detențiune preventivă de la data de 11 Iulie 1950.

4. Cu unanimitate de voturi și cu acordare de circumstanțe atenuante condamnă pe inculpatul TUDUCESCU FILIMON, de 44 ani, de profesiune cismar, domiciliat în comuna Câmpani, jud. Bihor, la 1 (un) an de închisoare corecțională pentru delictul de deținere ilegală de armă militară, făcând aplicațiunea art. 14 lit. a, din L. 163/1950 comb. cu art. 157, 158 C.P.

Conform art. 304 C.j.m. îl obligă să plătească statului 1000 (una mie) lei cheltuieli de judecată.

Conform art. 463 C.j.m. i se compută întreaga detențiune preventivă de la data de 18 Septembrie 1950.

5. Cu unanimitate de voturi și cu acordare de circumstanțe atenuante condamnă pe inculpatul PETRIȘ VALER, de 29 ani, de profesiune plugar, domiciliat în comuna Seghiște, jud. Bihor, la 1 (un) an de închisoare corecțională pentru delictul de deținere ilegală de armă, făcând aplicațiunea art. 13 lit. a, din L. 163/1950 comb. cu art. 158 C.P.

Cu unanimitate de voturi și cu acordare de circumstanțe atenuante mai condamnă pe același inculpat și la 1 (un) an închisoare corecțională pentru delictul de instigare publică, făcând aplicațiunea art. 327 alin. 3 din C.P., comb. cu art. 157 C.P., prin schimbare de calificare, conform art. 292 C.j.m. din delictul de uneltire contra ordinii sociale, prev. și pen. de art. 209 pt. II lit. b, din C.P.

Conform art. 101 C.P. va executa pedeapsa cea mai gravă, adică 1 (un) an închisoare corecțională.

Conform art. 304 C.j.m. îl obligă să plătească statului 1000 (una mie) lei cheltuieli de judecată.

Conform art. 463 C.j.m. i se compută întreaga detențiune preventivă de la data de 31 octombrie 1950.

6. Cu unanimitate de voturi achită de orice penalitate pe inculpatul BORTIȘ TEODOR, de 40 ani, de profesiune plugar, domiciliat în comuna Seghiște, jud. Bihor, pentru delictul de uneltire contra ordinii sociale, prev. și pen. de art. 209 pt. II lit. b, C.P., făcând aplicațiunea art. 2, P. I pr. 1 din Codul de Procedură.

7. Cu unanimitate de voturi și cu acordare de circumstanțe atenuante condamnă pe inculpatul BORTIȘ MIHAI, de 44 ani, de profesiune plugar, domiciliat în comuna Seghiște, județul Bihor, la 1 (un) an închisoare corecțională pentru delictul de favorizarea infractorului, făcând aplicațiunea art. 284, pt. 1 și 3, alin. ultim C.P., comb. cu art. 327, alin. 3 C.P. și art. 157 C.P., prin schimbare de calificare, conform

art. 292 C.j.m., din delictul de uneltire contra ordinii sociale, prev. și pen. de art. 209, pt. II lit. b, C.P.

Cu unanimitate de voturi și cu acordarea de circumstanțe atenuante îl mai condamnă și la 10 (zece) luni închisoare corecțională pentru delictul de deținere ilegală de armă, făcând aplicațiunea art. 14 lit. a, din L. 163/1950, comb. cu art. 157 C.P., urmând a executa pedeapsa cea mai grea conform art. 101 C.P., adică 1 (un) an închisoare corecțională.

Conform art. 304 C.j.m. îl obligă să plătească statului 1000 (una mie) lei cheltuieli de judecată.

Conform art. 453 C.j.m. i se compută întreaga detențiune preventivă de la 28 decembrie 1950.

8. Cu unanimitate de voturi și cu acordare de circumstanțe atenuante condamnă pe inculpatul BANCIU MIRON, de 36 ani, de profesiune plugar, domiciliat în comuna Dumbrăvani, jud. Bihor, la 1 (un) an închisoare corecțională pentru delictul de favorizarea infractorului, făcând aplicațiunea art. 284 pt.1 și 3 alin. ultim C.P., comb. cu art. 327 alin. 3 din C.P. și art. 157 C.P.

Conform art. 304 C.j.m. îl obligă să plătească statului 1000 (una mie) lei cheltuieli de judecată.

Conform art. 463 C.j.m. i se compută întreaga detențiune preventivă de la 29 iunie 1950.

9. Cu unanimitate de voturi și cu acordare de circumstanțe atenuante condamnă pe inculpatul CUC IOAN, de 49 ani, de profesiune plugar, domiciliat în comuna Petrileni, jud. Bihor, la 8 (opt) luni închisoare corecțională pentru delictul de favorizarea infractorului, făcând aplicațiunea art. 284 pt.1 și 3 alin. ultim C.P., comb. cu art. 327 alin. 3 din C.P. și art. 157 C.P.

Conform art. 304 C.j.m. îl obligă să plătească statului 1000 (una mie) lei cheltuieli de judecată.

Conform art. 463 C.j.m. i se compută întreaga detențiune preventivă de la 18 septembrie 1950.

10. Cu unanimitate de voturi și cu acordare de circumstanțe atenuante condamnă pe inculpatul FAUR NICOLAE, de 33 ani, de profesiune plugar, domiciliat în comuna Seghiște, județul Bihor, la 1 (un) an și 2 (două) luni închisoare corecțională, pentru delictul de favorizarea infractorului, făcând aplicațiunea art. 284 pt.1 și 3 alin. ultim C.P., comb. cu art. 327 alin. 3 din C.P. și art. 157 C.P.

Conform art. 304 C.j.m. îl obligă să plătească statului 1000 (una mie) lei cheltuieli de judecată.

Conform art. 463 C.j.m. i se compută întreaga detențiune preventivă de la 31 octombrie 1950.

11. Cu unanimitate de voturi și cu acordare de circumstanțe atenuante condamnă pe inculpatul TOCOIANU GAVRIL, de 59 ani, plugar din comuna Călugări, jud. Bihor, la 6 (șase) luni închisoare corecțională pentru delictul de favorizarea infractorului, făcând aplicațiunea art. 284 pt.1 și 3 alin. ultim C.P., comb. cu art. 327 alin. 3 din C.P. și art. 157 C.P.

Conform art. 304 C.j.m. îl obligă să plătească statului 1000 (una mie) lei cheltuieli de judecată.

Conform art. 463 C.j.m. i se compută întreaga detențiune preventivă de la 29 septembrie 1950.

12. Cu unanimitate de voturi achită de orice penalitate pe inculpatul TOCOIANU ALEXANDRU, de 29 ani, de profesie muncitor, domiciliat în comuna Călugări, jud. Bihor, pentru delictul de favorizarea infractorului, prev. și pen. de art. 284 pt.1 și 3 alin. ultim C.P., făcând aplicațiunea art. 4 P. I din Codul de procedură penală.

13. Cu unanimitate de voturi și cu acordare de circumstanțe atenuante condamnă pe inculpatul ARON TEODOR, de 35 ani, de profesie plugar-pălărier, domiciliat în comuna Fânațe, jud. Bihor, la 8 (opt) luni închisoare corecțională pentru delictul de deținere ilegală de armă militară, făcând aplicațiunea art. 14 lit. a, din L. 163/1950, comb. cu art. 157, 158 și art. 3 C.P.

Conform art. 304 C.j.m. îl obligă să plătească statului 1000 (una mie) lei cheltuieli de judecată.

Conform art. 463 C.j.m. i se compută întreaga detențiune preventivă de la 4 octombrie 1950.

Conform art. 304 C.j.m. se confiscă corpurile delictive.

Data și citită în ședința publică, astăzi 23 (douăzeci și trei) martie 1951 (una mie nouă sute cinci zeci și unu).

PREȘEDINTE,
MAGISTRAT,
Bonescu Oprea

Căpitan,
Sabău George

GREFIER ȘEF,
Adrian Micu

PROCES VERBAL
Astăzi 23 Martie 1951,

Sentiința de față s-a citit, de grefierul Tribunalului Militar, condamnaților, care au fost încunoștințați de către procurorul militar că legea le acordă un termen de 4 zile, pentru a face recurs la Curtea Militară de Casare și Justiție.

Drept pentru care [am] încheiat prezentul proces verbal.

PROCUROR MILITAR,
Mag. V. Moțoc

GREFIER ȘEF,
Adrian Micu

(*Ibidem*, f. 266-273)

CURTEA MILITARĂ DE CASARE ȘI JUSTIȚIE
DOSAR Nr. 2077/1951

DECIZIUNE Nr. 2642
Astăzi 21 Iulie 1951

Curtea compusă din:

Președinte:	Lt.col.mag.	Șt. Băduț
Consilieri:	Lt.col. mag.	Casandra Aurel
	Maior mag.	Beiu Vladimir
Procuror:	Cpt.mag.	Radu Marin
Grefier șef:		Haza Teofil

S-a luat în cercetare, în ședința publică de la 20 iulie 1951, recursurile introduse de: 1. Popescu Ștefan, din comuna Vașcău, Reg. Bihor; 2. Popovici Aurel, zis Rilu, din comuna Câmpanii de Jos – Bihor; 3. Tuduca Nicolae, din comuna Câmpanii de Jos – Bihor; 4. Bortîș Mihai, din comuna Seghiște – Bihor; 5. Petriș Valer, din comuna Dumbrăveni [Seghiște] – Bihor; 6. Faur Nicolae, din comuna Poenii de Jos [Seghiște]– Bihor, toți împotriva sentinței nr. 227 din 23 III 1951, pronunțată de Tribunalul Militar Cluj, prin care au fost condamnați după cum urmează:

1. Popescu Ștefan la 3 (trei) ani închisoare corecțională, pentru delictul de instigare publică, cu aplic. art. 327, alin. 3, din C.P., combinat cu art. 157, C.P.; la 4 (patru) ani închisoare corecțională și 10000 (zecemii) lei amendă corecțională pentru delictul de deținere ilegală de armă militară, cu aplic. art. 14, lit. a, din L. 163/1950, comb. cu art. 3 din C.P. conform art. 101, 104 C.P.; va executa pedeapsa cea mai gravă. Conform art. 304 CJM îl obligă să plătească 3000 (treimii) lei cheltuieli de judecată.

2. Popovici Aurel la 1 (un) an și 6 (șase) luni închisoare corecțională, pentru delictul de instigare publică, cu aplic. art. 327, alin. 3, din C.P., combinat cu art. 157, C.P.; la 3 (trei) ani închisoare corecțională și 5000 (cincimii) lei amendă corecțională pentru delictul de deținere ilegală de armă militară, cu aplic. art. 14, lit. a, din L. 163/1950, comb. cu art. 157 C.P. conform art. 101 și 104 C.P.; va executa pedeapsa cea mai gravă, adică 3 ani închisoare corecțională și 5000 lei amendă corecțională și conform art. 304 CJM îl obligă să plătească 2000 (douămii) lei cheltuieli de judecată.

3. Tuduca Nicolae la 2 (doi) ani închisoare corecțională, pentru delictul de deținere ilegală de armă militară, cu aplic. art. 14, lit. a, din L. 163/1950, comb. cu art. 158 C.P., la 1 (un) an și 6 (șase) luni închisoare corecțională pentru delictul de favorizarea infractorului cu aplic. art. 284 Pt. 1 și 3 alin. ultim C.P. combinat cu art. 157 C.P. și art. Al. 3 din C.P.

Conform art. 101 C.P. va executa pedeapsa cea mai gravă, adică 2 (doi) ani închisoare corecțională; conform art. 304 CJM va plăti 2000 (douămii) lei cheltuieli de judecată.

4. Bortiş Mihai la 1 (un) an închisoare corecțională pentru delictul de favorizarea infractorului, cu aplic. art. 284 pt. 1 și 3 alin. ultim din C.P. comb. cu art. 327 al. 3 C.P. și art. 157 C.P.; la 10 (zece) luni închisoare corecțională pentru delictul de deținere ilegală de armă cu aplic. art. 14 lit. a, din L. 163/1950 comb. cu art. 157 C.P.; urmând a executa pedeapsa cea mai gravă, conf. art. 101 C.P., adică 1 (un) an închisoare corecțională conform art. 304 CJM va plăti statului 1000 lei cheltuieli de judecată.

5. Petriș Valer la 1 (un) an închisoare corecțională pentru delictul de deținere ilegală de armă, cu aplic. art. 13, lit. a, din L. 163/1950, comb. cu art. 158 C.P.; la 1 (un) an închisoare corecțională pentru delictul de instigare publică, cu aplic. art. 327 al. 3 din C.P. al. 3 din C.P. comb. cu art. 157 C.P.

Conform art. 101 C.P. va executa pedeapsa cea mai gravă, adică 1 (un) an închisoare corecțională conform art. 304 CJM va plăti statului 1000 (unamie) lei cheltuieli de judecată.

6. Faur Nicolae la 1 (un) an și 2 (luni) închisoare corecțională pentru delictul de favorizarea infractorului, cu aplic. art. 284 pt. 1 și 3 alin. ultim din C.P., combinat cu art. 327 al. 3 din C.P. și art. 157 C.P.

Conform art. 304 CJM va plăti statului 1000 (unamie) lei cheltuieli de judecată.

În prezența recurenților, prin avocații: Bolintineanu Teodor și Diaconescu N. S-a[u] ascultat procuratorii recurenților, care și-au dezvoltat motivele de recurs depuse, cerând admiterea lor.

S-a ascultat, în concluziuni, tov. Procuror militar, pentru admiterea motivului II pentru Popovici Aurel și înlăturarea amenzii.

După care pronunțarea s-a amânat pentru ziua de 21 iulie 1951, când,

Curtea,

DELIBERÂND,

Asupra recursurilor de față,

Văzând motivele de casare depuse de recurentul Bortiş Mihai.

Violarea legii, motiv de casare prevăzut de art. 370, Partea II, pct. 9 C.P.

Prin acest motiv de casare se susține că a aplicat greșit art. 14 din Legea 163/1950 și violat art. 21 și 22 din aceeași lege.

Că recurentul a primit una armă Z.B. de la Popovici Aurel în anul 1949, luna octombrie, pentru a o curăți și, după ce a curățit-o, i-a predat-o înapoi lui Popovici Aurel care, la rândul său, a predat-o președintelui Comitetului Provizoriu Tuducescu.

Că la data apariției legii 163/1950 – iunie 1950 – nu avea arma asupra lui, fiind deja predată în octombrie 1949.

Că legea 163/1950 prevede un termen de grație de 30 zile de la apariția ei, în lăuntru cărui, deținătorii de armă, dacă le vor preda, vor fi apărați de răspundere.

Că recurentul la data apariției legii 163/1950 nu deținea aici o armă și deci nu i se poate aplica art. 14 din legea 163/1950.

Având în vedere că, din examinarea sentinței, rezultă că recurentul a fost de față când Popescu Ștefan, pe care-l cunoștea din 1946, discuta cu ceilalți coinculpați despre răsturnarea regimului.

Că a primit de la Popovici Aurel una armă Z.B., pe care a deținut-o fără autorizație legală, așa după cum recunoaște la cercetări (fila 140-142), cu care ocazie nu amintește nimeni că arma ar fi primit-o numai pentru a o curăți.

Că în asemenea situație instanța de fond n-a violat nici un text de lege, astfel că acest motiv de casare este neîntemeiat și urmează a se respinge.

Văzând motivele de casare depuse de recurenții Popovici Aurel, Popescu Ștefan și Petriș Valer astfel formulate:

Motivul I de casare pentru Popovici Aurel:

Nemotivare, nulitate de formă prevăzută de art. 370 P.I. pct. 3 C.P. pentru infracțiunea de deținere ilegală de armă.

Motivul II de casare:

Pronunțarea unei pedepse mai mari decât cea prevăzută de lege pentru infracțiunea de deținere ilegală de armă. Nulitatea prevăzută de art. 370 P. II pct. 2 CJM pct. 9 CJM. Violare și greșită aplicare a legii.

Motivul I de casare pentru recurentul Popescu Ștefan:

Nulitate prevăzută de art. 370 P. II pct. 9 CJM, violarea și greșita aplicare a legii.

Motivul I de casare pentru recurentul Petriș Valer:

Nulitate prevăzută de art. 370 P. II pct. 4 CJM, combinat cu art. 370 P. II pct. 9 CJM. Violare și greșită aplicare a legii.

Prin aceste motive de casare, pe care Curtea le discută, deodată fiind comune, se susține că recurentul Popovici Aurel a avut numai două arme, nu trei, și anume una de vânatoare, pentru care a avut permis, și una militară cu teacă scurtă.

Că aceste arme le-a predat lui Tuducescu, care era președintele Comitetului Provizoriu în toamna anului 1949, spunându-i acestuia unde sunt și să meargă să le ia.

Că nu deținea armele la data apariției legii 163/1950, care a acordat un termen de grație de 40 zile înlăuntrul căruia, chiar dacă ar fi deținut acele arme, le putea preda fără nici o sancțiune.

Că din moment ce aplicat art. 157 C.P. trebuia să coboare ambele pedepse, adică atât pedeapsa privativă de libertate, cât și amenda, sub minimul special, adică sub 2 ani închisoare, ori instanța de fond a coborât numai amenda de la 10000 lei la 5000 lei.

Că recurentul Popescu Ștefan a fost arestat la 3 zile de la apariția legii 163/1950.

Că dacă nu ar fi fost arestat, ar fi avut timpul necesar pentru a preda armamentul, fără a fi sancționat.

Că recurentul Petriș Valer ar fi primit în anul 1949, luna octombrie, una armă de vânatoare de la Popovici Aurel, pe care, după 2 zile, a predat-o înapoi, deci la apariția legii 163/1950 nu mai poseda armamentul.

Că legea 163/1950 care abrogă legea 190/1947 a intervenit la 26:VI.1950 cu efecte de penalizare numai de la 21 Iulie 1950, deoarece art. 21 din aceeași lege acordă un termen de grație de 30 zile, deci chiar dacă deținea armamentul îl putea preda în termen.

Că legea 190/1947 nu a fost o lege temporară, ci o lege specială, cu caracter de permanență, deci numai infracțiunile săvârșite sub regimul legilor temporare sunt urmărite și după abrogarea legilor.

Având în vedere că din examinarea sentinței rezultă că recurenții Popescu Ștefan, Popovici Aurel, Tuducea Nicolae și Bortiş Mihai au deținut, fără autorizație legală, arme de foc militare iar Petriș Valer o armă de vânatoare, deși știau că deținerea de arme, fără autorizație, este pedepsită de lege.

Că legea 163/1950, fiind mai blândă decât legea 190/1947, recurenții nu au suferit nici un prejudiciu.

Că în ce privește susținerea recurentului Popovici Aurel, din moment ce s-a acordat art. 257 C.P., trebuia să se reducă sub minimum special și pedeapsa privativă de libertate, din cuprinsul art. 157 C.P. rezultă că instanța de fond poate reduce pedepsele, deci nu este obligată, ci poate reduce ambele pedepse, ori numai una, așa a făcut în speță.

Că așa fiind, aceste motive de casare sunt nefondate și urmează a se respinge.

Motivul III de casare pentru recurentul Popovici Aurel:

Neproportionalitatea pedepsei, nulitate prevăzută de art. 370 P. II pct. 10 CJM.

Motivul II de casare pentru recurentul Popescu Ștefan:

Art. 370 Partea II pct 10 CJM reducerea pedepsei.

Motivul II de casare pentru recurentul Petriș Valer, comune și pentru recurentul Tuducea Nicolae:

Motivul II de casare pentru recurentul Bortiş Mihai:

Pedeapsa nu este proporțională față cu faptele comise.

Motivul I de casare pentru recurentul Faur Nicolae:

Neproportionalitatea pedepsei față de fapta comisă.

Prin aceste motive de casare, pe care Curtea le discută deodată, fiind comune, se susține cu susținerile recurentului Faur Nicolae că pedeapsa aplicată pentru faptul de favorizarea infractorului este prea mare.

Că el, fiind un țăran simplu, nu și-a putut da seama de situația lui Popescu Ștefan, despre care nu știa că este urmărit, că este un om sărac și că nu a mai fost condamnat niciodată.

Că recurentul Bortiş Mihai susține că durata de timp cât a stat în prevenție l-a făcut să se îndrepte, că este un țăran simplu, nu a mai fost condamnat, că nu a fost convins că Popescu a fost urmărit numai după ce a fost și el arestat, alături de el, că nu a tolerat ca Popescu Ștefan să stea în casa sa, dar nu a avut nici tăria să-l denunțe.

Că recurentul Petriș Valer mai mult din milă a găzduit pe Popescu Ștefan, dar fără ca să ducă împreună cu Popescu, fie singur, vre-o acțiune de instigare.

Că este un om sărac, devotat regimului.

Că arma a păstrat-o numai 2 zile, cât o luase pentru a o vedea, în vederea cumpărării.

Că recurentul Tuducea Nicolae nu a deținut arma cu un scop subversiv iar în ce privește infracțiunea de favorizare (el nu a văzut reprezentarea exactă a situației atunci când a dat găzduire lui Popescu Ștefan, în sensul că nu cunoștea situația acestuia, că a fost un bun activist în P.M.R., țăran sărac, din cei mai săraci și cinstiți).

Că recurentul Popescu Ștefan nu este un înrăit al societății, că a discutat cu coinculpații numai fapte care erau cunoscute de toată lumea, că este un om sărac, lipsit de orice mijloace de existență.

Că recurentul Popovici Aurel susține că, chiar dacă a discutat cu Popescu Ștefan, această discuție nu a avut caracterul unei instigări publice, pericolozitatea ce i s-a atribuit.

Că, în ce privește armele, cea militară era defectă, că intențiunea lui era de a scăpa de aceste arme, nu de a le păstra, că este un om sărac, suferind de plămâni, solicitând toți recurenții reducerea pedepselor.

Având în vedere gravitatea faptelor comise de recurenți, gradul de pericolozitate al lor, împrejurările în care au fost săvârșite infracțiunile, precum și scopurile urmărite, Curtea, apreciind, găsește că pedepsele au fost just aplicate și nu este cazul a se reduce.

Că așa fiind, aceste motive sunt neîntemeiate și urmează a [nu] se reduce.

Pentru aceste motive,
C u r t e a
În numele legii
D e c i d e:

Respinge ca neîntemeiate recursurile declarate de recurenții: 1. Popescu Ștefan; 2. Popovici Aurel; 3. Tuducea Nicolae; 4. Bortiş Mihai; 5. Petriș Valer; 6. Faur Nicolae, contra sentinței Nr. 277 din 23 Martie 1951, pronunțată de Tribunalul Militar Cluj, Secția I-a.

Data și citită în ședință publică, astăzi 21 Iulie 1951.

PREȘEDINTELE CURȚII,
Lt.col.mag. Șt. Băduț

Lt.col.mag. A. Casandra

Consilieri:

Maior mag. Vl. Beiu

Grefier șef,
[Haza Teofil]

(Ibidem, f. 331-333)

DIRECȚIUNEA REGIONALĂ DE SECURITATE ORADEA
Nr. 8/35285, din 31 Martie 1951

C Ă T R E

DIRECȚIUNEA GENERALĂ A SECURITĂȚII STATULUI

BUCUREȘTI

La ordinul dvs. nr. 5.R.254.160, din 17 ianuarie 1951, raportăm că Tribunalul Militar Cluj, Secția I-a, cu sentința nr. 227, din 23 Martie 1951, nr. dosar 242/1951, a adus următoarea hotărâre în grupul organizației din Vașcău și Beiuș, format[ă] din 13 elemente, în frunte cu POPESCU ȘTEFAN:

1. POPESCU ȘTEFAN la 4 ani închisoare corecțională
2. POPOVICI AUREL, zis Rilu, la 3 ani închisoare corecțională
3. TUDUCEA NICOLAIE la 2 ani închisoare corecțională
4. TUDUCESCU FILIMON la un an închisoare corecțională
5. PETRIȘ VALER la un an închisoare corecțională
6. BORTIȘ TEODOR ACHITAT
7. BORTIȘ MIHAI la un an închisoare corecțională
8. BANCIU MIRON la un an închisoare corecțională
9. CUC IOAN la 8 luni închisoare corecțională
10. FAUR NICOLAIE la un an [și două luni] închisoare corecțională
11. TOCOIANU GAVRIL la 6 luni închisoare corecțională
12. TOCOIANU ALEXANDRU achitat
13. ARON TEODOR la 8 luni închisoare corecțională.

LT.COLONEL DE SECURITATE,
KISS VASILE

Lt. de Securitate,
Weiss Gheorghe

(*Ibidem*, vol. 2, f. 494)

C.N.S.A.S.
15-09-2005
SERVICIUL ARHIVĂ

Doznel org
g. Hany
Cazier
494

DIRECTIUNEA REGIONALA DE SECURITATE ORADEA
nr.8/35285, din 31 Martie 1951

Către

DIRECTIUNEA GENERALA A SECURITĂȚII STATULUI
BUCUREȘTI

La ordinul dvs.nr.5.R.254.160, din 17 Ianuarie 1951, raportăm că Tribunalul Militar Cluj, Secția I-a, cu sentința nr. 227, din 23 Martie 1951, nr.dosar 242/1951, a adus următoarea hotărâre în grupul organizației din Vașcău și Beiuș, format din 13 elemente, în frunte cu POPESCU ȘTEFAN:

1. POPESCU ȘTEFAN la 4 ani închisoare corecțională.
2. POPOVICI AUREL, zis Rilu, la 3 ani închisoare corecțională.
3. TUDUCEA NICOLAIE la 2 ani închisoare corecțională.
4. TUDUCESCU FILIMON la un an închisoare corecțională.
5. PETRIȘ VALERIU la un an închisoare corecțională.
6. BORTIȘ TEODOR achitat.
7. BORTIȘ MIHAI la un an închisoare corecțională.
8. BANCIU MIRON la un an închisoare corecțională.
9. CUC IOAN la 8 luni închisoare corecțională.
10. FAUR NICOLAIE la un an închisoare corecțională.
11. TOCOIANU GAVRIL la 6 luni închisoare corecțională.
12. TOCOIANU ALEXANDRU achitat.
13. ARON TEODOR la 8 luni închisoare corecțională.

LT.COLONEL DE SECURITATE,
KISS, VASILE

M.D.

Lt. Securitate,
Weiss, Theorghe

AUTOBIOGRAFIE

M-am născut în 1920, ianuarie. 5, în comuna Vașcău, jud. Bihor, din părinți[i] Mina și Ioan Gherlan, fost perceptor de Circă în această comună (azi decedat). Aici mi-am terminat cele 4 clase primare, iar în 1931 m-am înscris la Liceul de fete din Beiuș, unde am stat până în 1934. În 1935 am plecat la Oradea, la Școala Com[ercială] Sup[erioară]. Aici am cunoscut pe slt. Popescu Ștefan care în 1938 mi-a devenit soț.

Am stat după căsătorie două luni la Oradea, unde soțul meu își făcea serviciul la Reg. 34 Art[ilerie]. Am plecat apoi la București, întrucât soțul meu trebuia să urmeze Școala Superioară de Administrație. Acolo fiind, am rămas până în 1939, unde am născut primul copil, un băiat cu numele Sorin. După terminarea școlii, am fost mutați la Tg. Ocna – Bacău, la Școala de Subofițeri Jandarmi, până în 1943. În 1943, am avut al doilea copil, o fetiță, Doina.

Toată activitatea soțului meu se reducea la Serviciul de Cazarmă, iar în timpul liber scria versuri, piese de teatru etc. și colabora la diferite reviste literare, iar eu cu ocupațiile casnice. Până la această dată nici unul, nici altul, n-am făcut nici un fel de politică.

Societatea cu care ne distram, și pe care o frecventam, era cercul nostru militar, iar în afară de aceasta aveam prieteni civili pe un funcționar de la Asig[urările]. Sociale cu soția, Vartan Valeriu, pe șef ing. de la Ocnele de Sare, și apoi cel mai bun prieten pe primarul orașului, avocat Theodor Anastasie, un literat de seamă, cu care soțul meu s-a împrietenit, pentru acest motiv.

Am fost refugiați apoi la Găești, jud. Dâmbovița, unde soțul meu n-a stat decât câteva luni, întrucât a fost mutat la Inspectoratul de Jandarmi Cluj, mutat la Alba Iulia.

La Găești n-am avut prieteni, stând prea puțin și nu mergeam decât la soțiile ofițerilor din Reg[imentul]. nostru.

În 1945, când am plecat cu copiii la Alba Iulia, deja pe soțul meu îl epurase din armată, cu drept la pensie. Aici n-am avut nici un contact cu lumea civilă. Întrucât erau foarte mulți noi veniți în garnizoană, între ofițeri nu mai era nici o cohesiune, deci nu ne vizitam între noi, vizitele nefiind obligatorii.

Singura noastră prietenă era gazda la care locuiam, văduva Maria Pepca, soră de ocrotire.

După epurarea soțului meu în 1945, am venit la Vașcău, unde era mama și unde aveam casă.

În timpul cât am stat acasă, soțul meu a încercat să intre în vreun serviciu, făcând cereri la CEC, la Societatea Mica din Brad, cerere de notar, dar toate au fost respinse.

Am avut credința că a fost dat afară din armată pentru micșorarea cadrelor militare și că deci în viața civilă vom avea o altă sursă de existență.

Trebuiau întreținuți copiii, pe mama și înșiși pe noi. Insist, atât soțul meu, cât și eu, n-am avut nimic asupra noastră din care s-ar fi putut deduce că suntem ostili patriei noastre. În consecință, soțul meu a trecut în opoziție, fără însă a se înscrie în vreun partid de dreapta. Totuși, la alegeri a fost delegat și repartizat în Partidul Național Țărănesc al lui Iuliu Maniu.

Ca urmare, în 1947 soțul meu a fugit din fața organelor de securitate, care îl căutau. Am fost eu arestată de pe peronul gării din Bratca și dusă la Lagăr, unde am stat 13 zile. În iarna lui 1948 am fost din nou arestată timp de 3 săptămâni iar în 1949, septembrie 10, din nou stând 9 săptămâni.

C.N.S.A.S.
15-09-2005
SERVICIUL ARHIVĂ

Înaintea și sfârșit codreilor lăptosului. Ouză niteles pō-ni
foe dōtopia eiustit, cōnd sunt lpi nireș pcutru un scop
foive definit și n'ia gignit interocutis nejusto ce o'a
focul vōlpa mea.

Dingorō rōmanō n'ou out pōicteri cōitōd a
mai merge sāt n'veto fornic și n'ci esun n'ou n'ou
pōnrit-o pcutru a nu da ocoti da l'ri n'icli.

Dupō ce n' 1950 potal meu a fost p'puit de cōtre
Organele de Securitate, ouză mai p'lecot la p'uderi
la Braia de Cris la scripōira mea Felicia Hōud, la
Satup la n'ctul meu Ionit L'ima c'are n'ia
p'fōit pō cer n'pōicē la Coop. d'ci l'ōp'f'urile.

Ouză n'icercat și ouză și f'icēt cerere. L'ui p'ia cōmunicat
cō p'uit n'urito, d'ci c'ōnd ouză o'pus o'coto, cerere
mea era p'p'urō. Ouză int'pōt opoi ca l'ab'p'ānto
la cōm'it'at' g'ōtōic d'ci l'ōp'f'urile. l'rad, cōnd d'pō
2 lui, ouză f'icēt d'icōtō. Ouză f'icēt opoi cerere la
Braia p'op'urō d'ci l'oco, la care cerere n'ci n'ie
n'ia p'ōp'p'ans. U'ltimua cerere ouză out. o' la o'cēt
l'p'ot, d'ci d'ci l'p'ō de locuri ouză out n' p'ōp'p'ans
n'g'ōt'it.

Ouză l'ōit d'ci rō b'orec l'ue p'ur'it și g'ōd'ōt'ōc
potal' meu. G'are n'ie mai ouză n' n'ic d'ci rōatōre și
n'ir'ime p'ure de o'cōt'ga v'ic' un l'rac. -

Oluzelia Popescu

Brasov L. 15-952.

(C.N.S.A.S., P65M, vol. 4, f. 10-11)

Timp de 2 ani, cât am stat cu soțul meu aici în Vașcău, eram în relații de prietenie cu ing. Iorgulescu de la Ocolul Silvic loco și cu dr. Mărgineanu Traian din Lunca, cu soția acestuia din urmă fiind colegă de școală.

În 1949 m-am înscris în U.F.D.R., dar nu cunosc motivul pentru care nu am mai fost chemată la ședințe. Totuși, în 1951 am fost trimisă pe teren la Lunca, ca imediat după aceasta să fiu din nou ținută în afara cadrelor U.F.D.R.-ului. Am înțeles să-mi fac datoria cinstit, când sunt trimisă pentru un scop bine definit și m-a jignit intervenția nejustă ce s-a făcut contra mea.

Singură rămasă, n-am avut prieteni, evitând a mai merge în vreo familie și nici comuna n-am părăsit-o, pentru a nu da ocazii la bănuieli.

După ce, în 1950, soțul meu a fost prins de către Organele de Securitate, am mai plecat la rudenii, la Baia de Criș, la verișoara mea Felicia Stăncel, la Lazuri, la unchiul meu Iosif Sima, care m-a sfătuit să cer serviciu la Coop[erativa]. din Vârfurile. Am încercat, și am și făcut cerere. Mi s-a comunicat că sunt numită, dar când am ajuns acolo, cererea mea era respinsă. Am intrat apoi ca laborantă la Comitetul geologic din Vârfurile – Arad, când după 2 luni am fost lichidată. Am făcut apoi cerere la Banca populară din Loco, la care cerere nici nu mi s-a răspuns. Ultima cerere am avut-o la acest Sfat, dar din lipsă de locuri, am avut un răspuns negativ.

Am trăit din vânzarea lucrurilor și garderobei soțului meu. Acuma numai am nimic de vânzare și minime surse de a câștiga vreun ban.

Aurelia Popescu

Vaşcău, 4.04.1952
(*Ibidem*, vol. 4, f. 10-11)

117

MINISTERUL AFACERILOR INTERNE
PENITENCIARUL SANATORIU
TÂRG OCNA

DECLARAȚIE

Subsemnatul, Popovici C. Aurel, domiciliat în comuna Săvășin, Raionul Lipova, Regiunea Arad.

La punerea mea în libertate din Penitenciarul Sanatoriu Târg Ocna, am luat cunoștință de faptul că nu am voie să divulg nimic din cele văzute și auzite de mine în legătură cu locurile de deținere pe unde am trecut și nici despre persoanele încarcerate;

De asemeni, nu voi comunica nimic scris și nici verbal rudelor sau altor persoane despre deținuții rămași în Penitenciar.

În cazul că nu voi respecta cele arătate mai sus, am luat cunoștință că sunt pasibil de a suporta rigorile legilor Republicii Populare Române.

Data astăzi, 23 luna aprilie, anul 1954.

SEMNĂTURA,
s.s. Aurel Popovici

(*Ibidem*, vol. 3, f. 69).

C.N.S.A.S.
15-09-2005
SERVICIUL ARHIVĂ

Ministerul Afacerilor Interne
Penitenciarul Sanatoriu
Târg Ocna,

69 26 04

DECLARAȚIE;

Subsemnatul, *Popovici C. Aurel*, domiciliat
în Comuna *Săvârșin*, Raionul *Lipova*, Regiunea
Arad Strada.....Nr.....

La punerea mea în libertate din Penitenciarul Sana-
toriu Târg Ocna, am luat cunoștință de faptul că nu am voie
să bivulg nimănui nimic din cele văzute și auzite de mine în
legătură cu locurile de deținere pe unde am trecut și nici des-
pre persoanele încarcerate;

Deasemeni, nu voi comunica nimic scris și nici
verbal rudelor sau altor persoane despre deținuții rămași în
Penitenciar.

În cazul că nu voi respecta cele arătate mai sus
am luat cunoștință că sunt pasibil de a suporta rigorile legi-
lor Republicii Populare Române.

Data astăzi, *13* Luna *Aprilie*, anul *1954*

S E N T E T U R A,
Popovici C. Aurel

